

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİMDALI

**ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN AİLE İÇİ ŞİDDET
DENEYİMLERİ:
AKSARAY ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Sevgi AKBULUT

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Neval KARANFİL

Nevşehir
Temmuz 2022

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİMDALI

**ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN AİLE İÇİ ŞİDDET
DENEYİMLERİ:
AKSARAY ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Sevgi AKBULUT

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Neval KARANFİL

Nevşehir
Temmuz 2022

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde dildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirttim.

Sevgi AKBULUT

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Şiddet Mağduru Kadınların Aile İçi Şiddet Deneyimleri: Aksaray Örneği” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Sevgi AKBULUT

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Neval KARANFİL

Sosyoloji Ana Bilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Ensar ÇETİN

KABUL VE ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Neval Karanfil danışmanlığında Sevgi Akbulut tarafından hazırlanan “Şiddet Mağduru Kadınların Aile İçi Şiddet Deneyimleri: Aksaray Örneği” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

/..... /

.....

JÜRİ

İMZA

Danışman

.....

.....

Üye

.....

.....

Üye

.....

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun / / tarih ve Sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

/..... /

.....

.....

Enstitü Müdürü

ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN AİLE İÇİ ŞİDDET DENEYİMLERİ: AKSARAY ÖRNEĞİ

Sevgi AKBULUT

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana

Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Temmuz, 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Neval KARANFİL

ÖZET

Aile içi kadına yönelik şiddet cinsiyetçi tutumların ve ayrımcılığın en somut şekillerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca kadına yönelik şiddet her geçen gün kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımı ile birlikte daha görünür bir hal almıştır. Aile içi kadına yönelik şiddet sorunun analizinin yapılabilmesi için konunun çok kapsamlı ve çok boyutlu ele alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmada kadınların aile içi şiddet deneyimlerinin ve deneyimlerinin bir parçası olan şiddete yönelik tepkilerinin, şiddetle baş etme şekillerinin, şiddete rağmen evliliklerini devam ettirme sebeplerinin ve aile içi şiddetin yaşandığı ailelerin öne çıkan aile dinamiklerinin çok kapsamlı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda kadınların aile içinde eşleri tarafından yöneltilen şiddete karşı tepkilerini, tepkilerinin altında yatan sebepleri ve tepkilerinin süreç içerisinde değişimleri Bourdieu' nun eril tahakküm kavramı altında açıkladığı görüşleri ile değerlendirilirken şiddetin ortaya çıkmasında risk faktörlerinin ele alınması ise L.L. Heise tarafından geliştirilen sosyal ekolojik model çerçevesinde yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş olup, veri toplama tekniği ise nitel araştırmalarda kullanılan derinlemesine görüşme tekniği olmuştur. Görüşmeler ŞÖNİM destek hizmetlerinden faydalanan, şiddeti aile birlikteliği içinde eşleri tarafından gören ve çocukları olan kadınlar arasından olasılıklı olmayan amaca uygun örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler araştırmanın problem cümleleri çerçevesinde tekrar eden anlamlı kodlarının temalaştırılması ile değerlendirmeye alınmıştır. Bu analiz süreci sonunda elde edilen bulgular doğrultusunda şiddet mağduru kadınların yaşadıkları sosyo-kültürel çevrenin de etkisiyle şiddeti normalleştirdikleri, ilk şiddet deneyimden itibaren hayatlarının bir parçası olarak şiddeti kabullenmek durumunda kaldıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet, ataerkil yapı, toplumsal cinsiyet, eril tahakküm, ekolojik kuram

**DOMESTIC VIOLENCE EXPERIENCES OF WOMEN VICTIMS OF
VIOLENCE: AKSARAY CASE**

Sevgi AKBULUT

Neveşehir Hacı Bektaş Veli University, Social Sciences Institute Sociology

Department, Master Thesis, July 2022

Advisor: Dr. Neval KARANFİL

ABSTRACT

Domestic violence against women emerges as an important problem area both in the world and in Turkey. In addition, violence against women has become more visible with the widespread use of mass media. In order to analyze the problem of domestic violence against women, the issue should be handled comprehensively and multidimensionally. Accordingly, in this study, it is aimed to examine women's experiences of domestic violence and their reactions to violence as a part of their experiences, their ways of coping with violence, the reasons for continuing their marriage despite violence, and the prominent family dynamics of families in which domestic violence is experienced. In this context, while women's reactions to domestic violence by their husbands, the underlying causes of their reactions and the changes in their reactions in the process are evaluated with the views explained by Bourdieu under the concept of masculine domination, the risk factors in the emergence of violence are handled within the framework of the social ecological model developed by L.L. Heise. The research was carried out using qualitative research methods, and the data collection technique was the in-depth interview technique used in qualitative research. Interviews were determined by non-probabilistic sampling technique among women who benefited from ŞÖNİM support services, experienced violence by their spouses in family unity, and had children. The data obtained from the participants were evaluated by thematicization of repetitive and meaningful concepts within the framework of the problem sentences of the research. In line with the findings obtained at the end of this analysis process, it is seen that women who are victims of violence normalize violence with the influence of the socio-cultural environment they live in, and they have to accept violence as a part of their lives from the first experience of violence.

Keywords: *Domestic violence, violence against women, patriarchy, gender, masculine domination, ecological theor*

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın planlama aşamasından son aşamasına kadar tüm süreçlerde bilimsel yönlendirmeleri, desteği ve katkılarından dolayı değerli danışan hocam Dr. Öğr. Üyesi Neval Karanfil'e öncelikle teşekkürlerimi sunarım. Aynı zamanda yüksek lisans ders aşamasında bilgi ve deneyimleri ile beni tez sürecine hazırlayan ve akademik başarımda emeği bulunan tüm sosyoloji ana bilim dalı hocalarıma teşekkür ediyorum. Hayatım boyunca tüm başarılarımda sevgilerini ve desteklerini esirgemeyen annem Ümüş Bülbül ve babam Orhan Bülbül başta olmak üzere aileme, bizzat tez sürecime katkı sağlamış olan kardeşim Şaban Enes Bülbül'e sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisans ders süreci ve tez aşamasında birlikte geçireceğimiz değerli zamanlardan fedakârlık yapan, anlayış ve desteğini hep yanımda hissettiren biricik oğlum ve eşime teşekkür ediyorum.

Tez çalışmalarına doğrudan veya dolaylı yoldan katkıları olan değerli mesai arkadaşlarım Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü meslek elemanları başta olmak üzere tüm personellerine ve yüksek lisans ders ve tez aşamasında anlayışları ile desteğini esirgemeyen değerli İl Müdürüm İsrail Aktürk'e teşekkürlerimi sunuyorum. Aynı zamanda bir üyesi olmaktan gurur duyduğum Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü yöneticileri ve çalışanlarına, Genel Müdürüm Gülser Ustaoglu'na teşekkürlerimi sunuyorum.

Kadına Yönelik Şiddetle mücadelede birlikte çaba sarf ettiğimiz, savaştığımız Aksaray ŞÖNİM'le yolları kesişmiş olan ve en az her insan kadar sevgiyi ve güzel davranışları hak ettiğini düşündüğüm başta şiddet deneyimlerini açık yüreklilikle benimle paylaşan araştırmama katılan şiddet mağduru kadınlar olmak üzere değerli şiddet mağduru tüm kadınlara gönülden teşekkürlerimi sunuyorum.

Sevgi AKBULUT

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	İ
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	İİ
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	İİİ
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
TEŞEKKÜR.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	XII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	4
1.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	9
1.1.2. Araştırmanın Kapsam Ve Sınırlılıkları.....	10
1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	12
1.2.1. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği.....	14
1.2.2. Örneklem Tekniği ve Örneklemen Özellikleri.....	15
1.2.3. Veri Toplama Süreci.....	18
1.2.4. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi Ve Analiz Süreci.....	19
1.2.5. Araştırmanın Problem Cümleleri.....	19
1.3. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	20
1.3.1. Kavramsal Çerçeve.....	20
1.3.2. Kuramsal Çerçeve.....	21
1.3.3. Literatür Tanıtımı.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET VE AİLE İÇİ ŞİDDET TARTIŞMALARI

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET.....	35
2.1.1. Toplumsal Cinsiyet Oluşumuna Yönelik Kuramsal Tartışmalar.....	37

2.1.2.	Pierre Bourdieu' un Eril Tahakküm Kavramı ile Toplumsal Cinsiyetin ve Ataerkil Toplumsal Yapının Değerlendirilmesi	41
2.1.	ŞİDDET KAVRAMI.....	43
2.1.3.	Şiddet Konusunda Kuramsal Yaklaşımlar	44
2.1.4.	Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet ve Türleri.....	48
2.1.5.	Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Yapılmış Çalışmalar.....	51
2.1.6.	Türkiye' de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Konusunda Yapılan Çalışmalar.....	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1	KATILIMCILARIN GENEL ÖZELLİKLERİ	62
3.1.1.	Şiddet Türleri	64
3.1.1.1.	Psikolojik//Sözel Şiddet	64
3.1.1.1.1.	Küfür-Hakaret-Aşağılama	65
3.1.1.1.2.	Toplumsal Aşağılama	68
3.1.1.2.	Sosyal Medya Kullanımı.....	69
3.1.1.3.	Fiziksel Şiddet.....	71
3.1.1.3.1.	Dövme.....	71
3.1.1.3.2.	Yaralama	78
3.1.1.4.	Ekonomik Şiddet.....	81
3.1.1.5.	Temel İhtiyaçlarını Giderme/ Özel İhtiyaçlarını Gidermeme.....	81
3.1.1.6.	Cinsel Şiddet	83
3.1.1.7.	Tecavüz	84
3.1.1.8.	En Çok Tepki Gösterilen Şiddet Türü ve Şekilleri	88
3.1.1.8.1.	Hakaret/Küfür /Suçlama	88
3.1.1.9.	Aile İçi Şiddetin Diğer Kurbanları: Çocuklar	90
3.1.1.9.1.	Çocuğa Kötü Muamele	91
3.1.1.10.	Şiddete Karşı Verilen Tepkiler	95
3.1.1.10.1.	Susmak ve Kabullenmek/ Sessiz Kalmak / İçine Atmak ve Ağlamak	96
3.1.1.11.	Şiddete Verilen Tepkinin Zamanla Değişmesi.....	98

3.1.2.	Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri.....	102
3.1.2.1.	Aile/arkadaş/akrabalardan destek görme	103
3.1.2.2.	Şikâyet etme	106
3.1.3.	Şiddetin Psikolojik Etkileri.....	109
3.1.3.1.	Değersizlik Hissi	110
3.1.3.2.	Çaresizlik Hissi	111
3.1.3.3.	Umutsuzluk	112
3.1.4.	Aile İçi Dinamikler	112
3.1.4.1.	Kaçarak Evlenme	113
3.1.4.2.	Başlarda İletişim İyi	115
3.1.4.3.	Evliliğin başları kayınvalide ile oturma	116
3.1.4.4.	Konuşmaya Çalışma.....	118
3.1.5.	Şiddetin Ortaya Çıkmasında Etkenler.....	119
3.1.5.1.	Sorumluluktan Kaçma.....	120
3.1.5.2.	Sorunları Birlikte Çözememe.....	121
3.1.5.3.	Şiddet Uygulayanın Orijin Ailesinde Şiddet.....	123
3.1.5.4.	Dayak Yiyerek Büyüme/ Veya Şiddete Tanık Olarak Büyüme.....	124
3.1.6.	Şiddete Rağmen Evliliği Sürdürme Nedenleri.....	125
3.1.6.1.	Ekonomik Güç	125
3.1.6.2.	Çocuklarım İçin.....	129
3.1.6.3.	Korkmadım Hiç.....	131
3.1.7.	Boşanma Fikrine Sosyal / Aile Çevre yaklaşımı	133
	DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	136
	KAYNAKÇA	153
	EKLER.....	158
	ÖZ GEÇMİŞ.....	161

KISALTMALAR VE SİMGELER

AB: Avrupa Birliği

BM: Birleşmiş Milletler

ENKAD: Engelli Kadın Derneği

HÜNNE: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Enstitüleri

IHOP: İnsan Hakları Ortak Platformu

KADES: Kadın Destek Programı

KSGM: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

KYŞ: Kadına Yönelik Şiddet

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

ŞÖNİM: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü

Ş.U: Şiddet Uygulayan

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu

UNFPA: Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

YÖKTEZ: Yüksek Öğretim Tez Merkezi

6284 SK. : 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 Katılımcı Örnekleme.....	16
Tablo 2 Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	62
Tablo 3 Temalar ve Kodlar	63

GİRİŞ

Aile içi kadına yönelik şiddet hem Dünyada hem de Türkiye’ de önemli bir toplumsal sorun alanıdır. Nitekim Dünyada kadına yönelik şiddet güncel verilerine bakıldığında Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2021 yılında yayınlanan “Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlık Tahminleri” raporunda dünya çapında eşi veya birlikte olduğu kişi/yakın partneri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadın oranları yaşamın herhangi bir dönemi için **%26** olarak açıklanmıştır. Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü tarafından kadına yönelik şiddet en yaygın insan hakları ihlallerinden biri olarak tanımlanmıştır.

Türkiye’ de ise kadına yönelik şiddet yaygınlığı ile ilgili ülke genelini kapsayan, tüm bölgesel oranların yer aldığı en kapsamlı verilere 2008 ve 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştiren “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” sonuçları aracılığı ile ulaşılmakta ve verilere göre Türkiye’ de her 10 kadından 4’ ü partneri tarafından yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı aktarılmaktadır. Kadına yönelik şiddet sorununun sosyo-kültürel etkenlere bağlı olarak genellikle aile içi bir mesele olarak görülmesinin de etkisiyle sayısal verilere yansıyan oranlardan çok daha fazla olduğu tahin edilmektedir. Bu duruma rağmen konu ile ortaya konulan sayısal veriler kadına yönelik şiddetin hem Dünya’ da hem Türkiye’ de önemli bir sorun alanı olduğu, bu doğrultuda konu ile ilgili çok kapsamlı bilimsel çalışmaların yapılmasının sorunu analiz etme noktasında gerekli olduğu düşünülmektedir.

Aile içi şiddetin çoğunlukla kadınlara yönelik gerçekleşmesinin altında ataerkil toplumsal yapının içinde bireyin davranışlarını şekillendiren toplumsal ve kültürel değerlerin, inançların, normların vb. birçok toplumsal etkenin yer aldığı değerlendirilmektedir. Ataerkil toplumsal yapı içerisinde erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurması ve yönetim mekanizmaları dâhil aile kurumunda da kontrolü elinde tutan ve gücü yöneten bir rol edinmesi desteklenmektedir. Kadınlardan ise mevcut düzene uygun rol beklentisine uygun davranışlar sergilemesi, erkeğe itaat etmesi, eril gücün dayattığı yaşamı kabullenmesi beklenmekte, bu doğrultuda ataerkil düzenin aile içinde tekrar tekrar üretilmesi sağlanmaktadır. Kadınların ve erkeklerin toplumsal düzen içerisinde nasıl davranması gerektiği ile ilgili düşünceleri şekillendiren toplumsal cinsiyet algısı da bunlardan biridir. Nitekim kadınlar ve erkeklere dair önyargılar, rollere uygun davranış beklentileri, cinsiyete dayalı iş bölümünün nasıl olması gerektiği gibi birçok düşünce ve inancın oluşumu toplumsal cinsiyet algısının oluşumu çerçevesinde şekillenmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın ikinci bölümünde toplumsal cinsiyet oluşumu konusunda kuramsal tartışmalara yer verilmesinin yanında, bölümde aile içi kadına yönelik şiddetin değerlendirilmesinin kuramsal çerçevesi Pierre Bourdieu' nun (2002) toplumsal düzen içerisinde şiddetin meşru kılınması ve yeniden üretimini açıklayan Eril Tahakküm yaklaşımı ve ekolojik modeli geliştirerek partner şiddetinin risk faktörlerini farklı düzeylerde açıklayan L.L. Heise (1998)' in geliştirdiği sosyal ekolojik modelden oluşturmaktadır. Bourdieu' nun yaklaşımı bu çalışmada kadınların aile içinde eşleri tarafından yöneltilen şiddet davranışlarına yaklaşımını, buna bağlı olarak da şiddete nasıl tepki verdiklerini ve tepkilerinin altında yatan nedenleri açıklamada kullanılmaktadır. Eril tahakküm kavramı kadına yönelik şiddeti içine alan toplumsal düzen içerisinde cinsiyetçi düşünceleri, cinsiyetçi davranışları hatta cinsiyetçi söylemleri ortaya koymada çerçeveli bir değerlendirme yapmaya imkân sağlamaktadır. Aile içi kadına yönelik şiddet çok boyutlu ve çok yönlü ele alınması gereken bir toplumsal sorundur. Bu doğrultuda çalışmada sorunun toplumsal bağlamda makro boyutta ele alınması Bourdieu' nun (1998-2022) eril tahakküm kavramı üzerinden yapılırken, aile içi kadına yönelik şiddetin tartışılması şiddetin oluşmasında doğrudan veya dolaylı risk faktörleri ve faktörlerin farklı düzeyleri olarak mikro düzey açıklamaları da içeren sosyal ekolojik kuram çerçevesinde ele alınmıştır. Sosyal ekolojik kuram aile içi

şiddetin bilhassa partner şiddetinin dorudan ve dolaylı risk faktörlerini bireysel, ilişkisel, toplumsal ve kültürel düzeylerde nasıl oluştuğunu açıklamada çerçevesi bir yaklaşım sergilemektedir. Böylece aile içi kadına yönelik şiddet konusu araştırmada makro düzeyde ve mikro düzeyde olmak üzere geniş çerçeveden aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma nitel bir araştırma olup Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü (ŞÖNİM)' den destek hizmeti alan on şiddet mağduru kadının kişisel deneyimlerinin, deneyimin bir parçası olarak şiddete yönelik tepkilerinin, şiddetle baş etme şekillerinin, şiddete rağmen evliliklerini devam ettirme sebeplerinin derinlemesine görüşmeler aracılığıyla ele alınmasından ve elde edilen bulguların kuramsal çerçevede tartışılmasından oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümü araştırmanın konusu, önemi, amacı, yöntemi, veri toplama tekniği, örneklemin özelliği, veri toplama aracı, kavramsal ve kuramsal çerçeve ile literatür tanıtımından oluşmaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise toplumsal cinsiyet ve aile içi şiddet tartışmaları kuramsal çerçevede değerlendirilmektedir. Ayrıca bu bölümde Türkiye' de yapılan aile içi şiddet araştırmalarında yer alan öne çıkan bilgiler ve bulgular aktarılmaktadır. Araştırmanın üçüncü bölümünde katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulguların analizi kuramsal çerçevede yapılarak kadına yönelik şiddetin kapsamı, boyutu ve risk faktörleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sonuç, değerlendirme ve öneriler kısmında ise aile içi kadına yönelik şiddetin bulgular doğrultusunda değerlendirilmesi ve bu değerlendirmeye bağlı olarak literatüre katkı sağlayacak öneriler sunulması amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI

1.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusu aile içi kadına yönelik şiddet mağdurlarının şiddet deneyimleri, bu deneyimlerin parçası olarak, şiddet mağduru kadınların maruz kaldıkları şiddete yönelik tepkileri, tepkilerin zaman içinde değişimi, maruz kaldıkları şiddet türleri ile maruz kaldıkları şiddet sonrası duygu ve düşünceleri, şiddetle baş etme şekilleri ve aile içi şiddetin paralelinde evliliklerini devam ettirmelerinin altında yatan sebeplerin neler olduğundan oluşmaktadır. Ayrıca araştırma şiddet mağduru kadınların ve eşlerinin orijin aile dinamiklerinin nasıl olduğu ve buna bağlı olarak aile davranış örüntülerinin kendi şiddet deneyimlerinde nasıl bir etkide bulunduğu ortaya konulmaya çalışılmasını kapsamaktadır.

Aile içi kadına yönelik şiddet Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre en yaygın görülen insan hakları ihlallerinden biri olarak tanımlanmaktadır (*BM Dünya 'da Kadın Raporu, 2015*). Yine Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2021 yılında yayınlanan, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planında yer verilen “ Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlık Tahminleri” raporunda karşılaştırılabilir veriye sahip 161 ülke ve bölge üzerinden 2018 küresel tahminleri hesaplanmıştır. Farklı konularda birçok verinin aktarıldığı raporda dünya çapında eş veya birlikte olduğu kişi/yakın partneri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadın oranları 15 yaş üzerinde olan kişilerde yaşamın herhangi bir dönemi için %26 olarak açıklanmıştır (KSGM, 2021).

Türkiye’ de aile içi kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ile ilgili ülke genelini kapsayan, tüm bölgelerle ilgili oranların yer aldığı en kapsamlı verilere 2008 ve 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” sonuçları aracılığı ile ulaşılmaktadır (HÜNEE, 2009-2015). Kadına Yönelik aile içi şiddet konusunda bir çok bulgunun ortaya konulduğu raporda yer alan verilere göre Türkiye’ de her 10 kadından 4’ ü partneri tarafından yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Dolayısıyla hem Dünya genelinde hem de Türkiye’ de aile içi kadına yönelik şiddet oranları konunun önemli bir toplumsal sorun alanı olarak görülmesinde yeterli görülmektedir.

Araştırma verileri göstermektedir ki aile içi şiddet çoğunlukla¹ kadınlara yönelik gerçekleşmektedir. Bu durumun yaşanan toplumsal yapı içerisinde bireyi yönlendiren ve davranışlarını şekillendiren inanışlar, kültürel değerler, normlar gibi pek çok toplumsal nedene bağlı olduğu değerlendirilmektedir. Konu ile ilgili alan yazında yapılan çalışmalar aile içi kadına yönelik şiddet konusunda toplumsal cinsiyet algısını ve ataerkil toplumsal yapıyı iki temel şiddet kaynağı olarak göstermektedir. Bunlardan biri olan Sait Yıldırım “Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkillik” adlı çalışmada kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet rollerini öğrenme süreci ile gerçekleştiğini ve ataerkil toplumsal yapı içerisinde tekrar tekrar üretildiğini savunmaktadır. Ataerkillik kuralların erkekler tarafından belirlendiği, uymaları karşılığında kadınları da içerisinde barındıran bir sistemdir. Erkeklik algısı ile ortaya çıkan ataerkillik, toplumda baskın erkek gücü oluşturur. Bu sadece biyolojik temelli olmayıp kültürel ve sosyal değerlere göre oluşturulmuş hegemonik bir yapıdır (Yıldırım, 2016: 12). Ataerkillik olarak adlandırılan bu hegemonik yapı aile içi kadına yönelik şiddeti açıklamada, şiddetin cinsiyetçi bir görünümde olmasını ortaya koymada önemli bir bağlam olarak görüldüğü için araştırmanın kuramsal bölümünde Pierre Bourdieu’ nun Eril Tahakküm (2002) adlı eserinden aktarılan ataerkil toplumsal yapıda erkek tahakkümüne dayanan düzeni açıklayan görüşleri temelinde aile içi kadına yönelik şiddet tartışılmaktadır. Bourdieu toplumsal düzende kadınların

¹ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2021-2025, eylem planı raporunda yer alan Küresel Cinayet Çalışması: Kadın ve Kız Çocuklarının Cinsiyete Dayalı Olarak Öldürülmesi (UNODC, 2019) verileri bu durumu ortaya koymaktadır.

kendilerini alçaltma ve yok saymaya eğilimli bir toplumsallaşma uğraşına boyun eğdirildiğini aktarırken aynı zamanda, kadınların feragat, teslim ve sessizlik gibi olumsuz erdemler öğrendiğini savunmaktadır. Erkeklerin de toplumsal düzen içerisinde oluşturulmuş mevcut sistemde kendi ifadesi ile mütehakkim temsilin mahkûmu olduklarını, hatta sinsice kurbanı olduklarını savunarak eril düzenin erkeği de sistem içerisinde var olan düzene uymaya istemsizce mecbur bıraktığını savunmaktadır. (Bourdieu, 2002). Bu bağlamda araştırmada kadınların aile içinde eşleri tarafından yöneltilen şiddete karşı tepkilerini, tepkilerinin altında yatan sebepleri ve tepkilerinde bir takım etkenlerden etkilenerek süreç içerisinde meydana gelen değişimleri Bourdieu' nun eril tahakküm kavramı altında açıkladığı kadınların ve erkeklerin farklı olduğunu savunduğu sosyalleşme süreçlerinin onların davranışlarını nasıl şekillendirdiği görüşü temelinde tartışılmaktadır.

Aile içi kadına yönelik şiddetin birçok bireysel, sosyal, toplumsal, ekonomik faktörden etkilenerek ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. Bu nedenle aile içi şiddet sorunu, çok boyutlu ve kapsamlı olarak ele alınması gereken bir konudur. Bu soruna neden olan biyolojik, psikolojik, toplumsal ve ekonomik faktörlerin yanında dolaylı ya da doğrudan etkisi olan risk faktörleri de bulunmaktadır (Koç, 2020:102). Bu kapsamda çalışmada kadına yönelik şiddetin ele alınmasında ataerkillik ve toplumsal cinsiyet gibi sosyo-kültürel yaklaşımda makro düzey açıklamaların yanında bireyin toplum içerisinde etki altında kaldığı çevreyi açıklamak üzere mikro düzey bir kuramsal çerçeveye de ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda araştırmanın kuramsal bölümünde Bronfenbrenner (1979)' in ortaya koyduğu, Heise (1998) tarafından geliştirilen sosyal ekolojik modelin aile içi şiddeti çok karmaşık ve iç içe geçmiş ekolojik bir sistem içinde açıklamasından faydalanılarak araştırma bulguları tartışılmıştır. Sosyal ekolojik modelde bireysel, ilişkisel, toplumsal ve kültürel olmak üzere şiddete neden olan risk faktörleri dört farklı düzeyde açıklanmaktadır (Avcı, Aile İçi Şiddetle İlgili Kuramlar ve Modeller, 2020). Bu düzeyde değerlendirilen etkenlerin çok kapsamlı ve detaylı olması nedeniyle araştırma bulgularını değerlendirmede, kadınların aile içi şiddet deneyimlerini farklı düzeylerde ele alma ve farklı etkenlerle ilişkisini ortaya koymada noktasında yerinde bir kuramsal çerçeve çizdiği değerlendirilmektedir. Nitekim araştırma aile içi kadına yönelik şiddeti ekolojik modelin bireysel düzey olarak değerlendirdiği kişinin ailesinde şiddet görmesi veya

tanık olması, eğitim seviyesi, bağımlılığı, gelir düzeyi, sosyal çevresi gibi konulara açıklık getirmeye çalışmaktadır. Modelin ilişkisel düzey olarak gördüğü alanda araştırmada ele alınan aile içi ilişkiler, kadının eşin ailesi ile birlikte yaşaması, kadının cinsiyet rollerini ihlal ettiği algısı, erkeğe itaat etmemek, karşılık vermek, cinsel ilişkiyi reddetmek gibi hususlar bulgularla tartışılan konular içinde yer almaktadır. Ekolojik kuramın toplumsal düzey olarak belirlediği yoksulluk, işsizlik, kadına şiddeti normalleştiren tutumlar, kadına yeterli kurumsal ve sosyal destek sağlanamaması, yasal yaptırımların caydırıcı olmaması, toplumsal cinsiyet rollerine dayanan şiddet konuları da araştırmanın ele aldığı kapsamda yer almaktadır. Sosyal ekolojik modelin kültürel düzeyinde erkeğin şiddet ile eşleştirilmesi, çatışmalarda çözüm yöntemi olarak şiddeti görme, namus ile ilişkili erkek egemenliği gibi kültürel olarak şiddetin meşru görülmesini kapsamaktadır. Araştırmada kadınların ve sosyal çevrelerinin, orijin ailelerinin, eşlerinin ailelerinin kadına yönelik şiddete bakış açıcı ve davranış örüntüleri tartışılmakta, bu konular ise ekolojik modelin kültürel düzey olarak belirlediği alanda yer almaktadır.

Kadına yönelik şiddetin toplumsal değer sisteminden de beslendiği düşünülmektedir. Kadın ve erkek kendi cinsel kimlikleriyle ilgili rol beklentilerini çocukluktan itibaren yaşadıkları sosyalleşme sürecinde öğrenir. Bu arada bir çok değer yargısının oluştuğu bu dönemde evlilik ve boşanmayla ilgili değer yargıları da bu süreç içerisinde kazanılır. Bireyler evlilik ilişkisi mahremiyetine; öfke, kızgınlık, gibi duyguların ifade biçimine ilişkin genel kanı ve tutumları bu süreçte edinirler (A. Mavili, 2021: 41). Bu doğrultuda bireylerin toplumsal cinsiyet algılarının oluşumu ve bu algıya bağlı cinsiyet rollerinin içselleştirilmesi sosyalleşme süreci içerisinde oluştuğu görülmekte, bu süreçte aynı zamanda şiddetin kökenlerinden biri olarak tanımlanan kadınlara yönelik önyargılar, kalıplaşmış cinsiyetçi fikirler, eşitsiz rol ve hak anlayışı oluşumu gerçekleşmektedir. Toplumsal cinsiyet temelli yaklaşımlar aile içi şiddeti ve bilhassa kadına yönelik şiddeti cinsiyetçi düzenin eleştirisi içerisinde ele alır (Avcı, 2020: 56). Kadına yönelik şiddetin oluşumu ve şiddetin devam etmesi toplumsal cinsiyet algısının oluşma süreci ile birlikte hali hazırda ortada olan toplumsal cinsiyet algı düzeyi ile yakından ilişkili olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle çalışmada toplumsal cinsiyet oluşumuna dair kuramsal tartışmalara çalışmanın kuramsal bölümünde yer verilmiştir.

Bu araştırmada aile içi Şiddet mağduru kadınların eşleri tarafından gördükleri Şiddet deneyimlerinin paylaşılması ve kadınların maruz kaldıkları Şiddet türlerinin neler olduğu da yer almaktadır. Şiddete maruz kalan kadınların en fazla hangi Şiddet türlerinden etkilendikleri, buna bağlı olarak en fazla hangi Şiddet türüne tepki verdikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra yaşadıkları Şiddet olaylarından nasıl etkilendikleri, hangi duyguların yoğun olarak yaşandığı, bu süreçlere dair kişisel deneyimleri yer almaktadır.

Aile içi kadına yönelik Şiddet sadece kadınları değil diğer aile üyelerini de etkileyen bir sorundur. Aile içi Şiddetin var olduğu ailelerde özellikle çocuğa yönelik Şiddet görülmekte, bunun yanında ocuğun Şiddete doğrudan maruz kalmadığı aile içi Şiddete tanık olduğu durumlarda da olumsuz etkilendiği değerlendirilmektedir. Aile içi Şiddetin dünya genelindeki yaygınlığından hareketle, Şiddete maruz kalan tüm çocukların hayatın doğal akıŐında doğal olmayan gerçeklerle çocuklukta yüzleŐtiđi, ya da yüzleŐmek zorunda kaldığı söylenebilir (Şahin, 2020:158). Çocuklar aile içi Şiddetin bazen mağdurları bazen de tanıkları olarak gelişimsel ve psikolojik olarak etkilenmekte; bu nedenle akademik başarıları düşük, çekingen veya saldırgan, suça meyilli, madde kullanmaya istekli olabilmekte, ayrıca geleceğin sorunlu bireyleri olarak kişilik geliŐtirmekte oldukları değerlendirilmektedir (Ulukol, 2020). Araştırmada kadınların eşlerinin çocuklara yönelik yaklaşımını ölçmeye yönelik doğrudan bir soru olmamasına rağmen, bulgularda kadınların aile içinde eşleri tarafından çocuklarına yönelik Şiddet davranışlarının görünmesi ve Şiddete rağmen evliliklerini devam ettirmede çocuklarının önemli bir faktör olduğunu değerlendirmeleri ile ilgili de yoğun aktarımları olduğu görülmektedir, bu nedenle konuya bulgular bölümünde yer verilmiştir.

Araştırmada aynı zamanda kadınların eşleri tarafından gösterilen Şiddete yönelik tepkilerinin evlilik sürecinde deđiŐip deđiŐmediđi, deđiŐimin ne yönde olduğu ve hangi etkenlerden etkilendiği, kadınların Şiddet deneyimleri sürecinde Şiddetle başa çıkmak için hangi davranışları sergiledikleri, hangi yöntemlere başvurdukları ele alınmaktadır. Kadınların Şiddetle başa çıkmada bir yöntem olarak Şikâyet mekanizmalarını kullanma süreçleri, aile ve toplumsal çevrenin yaşadıkları Şiddet deneyimlerinde olumlu

olumsuz etkilerinin neler olduğu kadınlarn şiddetle baş etme süreçlerini anlamlandırmak üzere ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Aile içi kadına yönelik şiddetin görüldüğü ailelerde öne çıkan bazı davranış örüntüleri olduğu görülmektedir. Ekolojik sistemin bireysel ve ilişkisel düzey olarak adlandırdığı kişinin ailede gördüğü veya tanık olduğu şiddet, aile bireyleri ile olumlu ilişkilerin kurulması gibi etkenlerin bireyin şiddet uygulaması veya şiddet mağduru olması ile bağlantılı olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle aile içi şiddet sorunun yaşandığı ailelerin dinamiklerinin özelliği ve aile içi davranış örüntülerinin incelenmesi önemli görülmektedir. Araştırmada aile içi şiddet mağduru kadınların aile dinamiklerinin bu doğrultuda ortaya çıkarılması amaçlanmış olup; eşlerin evlilik şekilleri, aile içi iletişim becerileri, geleneksel olan aile ile birlikte yaşama durumları gibi konuların kadınların şiddet deneyimleri ile ilişkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın aile içi kadına yönelik şiddet konusunda nitel bir araştırma olması nedeni ile Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü'nden destek hizmeti alan şiddet mağduru kadınların kişisel deneyimlerinin, deneyimin bir parçası olarak şiddete yönelik tepkilerinin, şiddetle baş etme şekillerinin, şiddete rağmen evliliklerini devam ettirme sebeplerinin derinlemesine görüşmeler aracılığıyla ele alınması, tartışılması açısından Literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Ayrıca Gök'ün aktarımına göre "Türkiye'de her geçen gün sayıları artan kadına yönelik şiddet araştırmalarının çoğunda, araştırma ile kuram arasında bağlantı kurulamadığı görülmekte, kuramın araştırmanın tasarlanmasında ve bulguların yorumlanmasında ne ölçüde önemli olduğunun araştırmacılar tarafından bilinmediği görülmektedir. Zira farklı disiplinlerde yapılan kadına yönelik araştırmalarının ön kabullerini ve araştırma sorularını oluştururken kuramı dikkate almadıkları, bu durumun araştırmaların bulgularını yetersiz kıldığı ve sorunun çözümünde öneri geliştirmeye engel olduğu gözlemlenmektedir" (Gök, Volume 11/2 Winter 2016). Bu araştırma ile aile içi kadına yönelik şiddet konusunu Bourdieu' nun Eril Tahakküm kuramı ve L.L. Heise tarafından geliştirilen sosyal ekolojik kuram çerçevesinde tartışılarak, literatürdeki bu eksikliğe de araştırmanın katkı sunması amaçlanmıştır.

Araştırma Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Mülga) ve Hacettepe Üniversitesinin ortaklaşa gerçekleştirdikleri Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet araştırması Ana Raporunda (2015) bölgesel şiddet oranlarında 1. Sırada yet alan Orta Anadolu Bölgesinde yer alan Aksaray İlinde gerçekleştirilmektedir. Aksaray ilinde aile içi kadına yönelik şiddet konusunda şiddet mağdurları ile yapılan ilk nitel çalışma olması da araştırmayı anlamlı kılmaktadır.

Araştırmanın Pandemi döneminde yapılması, birçok araştırma konusunda resmi kuruluşların salgının yayılma riskine karşı yüz yüze görüşmelere izin vermemesi, bu süreçte gerekli izinlerin süreç uzamasına rağmen alınması ve katılımcılar ile yüz yüze görüşmeler yapılarak veri toplanması açısından zorlu bir dönemi kapsamı açısından da önemli görülmektedir.

Araştırmanın Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi verilerinden faydalanılarak yapılabilmesi ve araştırmacının ŞÖNİM’ de mesleki deneyimi olan uzman ve Kuruluş Müdürü pozisyonunda olan biri tarafından yapılması da araştırmayı önemli kılmaktadır. Araştırmanın uzmanlaşmış görüşme tekniklerine hâkim deneyimli biri tarafından yapılması ve katılımcılar ile daha önce farklı zamanlarda görüşmeler gerçekleştirilmiş olması şiddet mağduru kadınlarla kurulan güven bağı ile güvenilir veri elde edilmesi açısından önemli görülmektedir.

1.1.2. Araştırmanın Kapsam Ve Sınırlılıkları

Araştırma aile içi kadına yönelik eril şiddeti konu almakta ve bu kapsamda görüşmeciler Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü’ ne destek hizmetlerinden faydalanmak için başvuran, aile içi şiddet mağduru olan ve eşleri tarafından şiddete maruz kalan, süregelen şiddet öyküsü olan kadınlardan oluşmaktadır. Araştırma kadınların aile içinde eşleri tarafından yaşadıkları şiddeti kapsamı nedeniyle katılımcıların seçiminde şiddeti aile birlikteliği içerisinde eşleri tarafından yaşayan kadınların olmasına dikkat edilmiştir.

Görüşmeci kadınlardan sağlıklı veri elde edebilmek için kadınların süregelen şiddet öykülerinin olması ve fiziksel, cinsel, psikolojik şiddete bağlı olarak travma yaşamaları sonrasında gerçeklik algısını kaybedecek düzeyde psikiyatrik sorun

yaşamıyor olmamasına dikkat edilmiş, bu gruba giren kadınlar kapsam dışı bırakılmıştır.

Aile içi kadına yönelik şiddet konusu mahrem alan olarak görülen aile içi meseleler olarak değerlendirildiğinden ve bunun dışında farklı sebepler dolayısıyla resmi mercilere yansımamayan veya yansıtılmayan ülke genelindeki birçok şiddet vakasını da kapsamaktadır. Aynı zamanda idari kayıtlar yaşanan şiddet olayına dair başvuru mekanizmalarına erişim durumu ve sunulan hizmetlerin değerlendirilmesine ilişkin bilgi vermesi nedeniyle, bahsedilen makamlara intikal eden olayların yaşanan vakadan daha az sayıda olması dolayısıyla ortaya konulan veriler gerçek durumu tam olarak yansıtamama riskini içermektedir. Yani kurumsal mekanizmalara yansıyan şiddet verileri toplumda yaşanan aile içi şiddetin sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. (KSGM, 2021). Dolayısıyla aile içi kadına yönelik şiddet kolluk kuvvetleri, sosyal hizmet kuruluşları, sağlık kuruluşları gibi resmi kurumlara yansıyan başvuruların dışında aile içinde yaşanan ve veriler yansımamayan yönü ile daha büyük bir yaygınlık alanını kapsamaktadır. Bu araştırmanın Aksaray İlinde gerçekleşmesi ve Şönim' e başvuru yapmış kadınlar arasından seçilmeleri nedeniyle bu kapsama girmeyen Aksaray' daki şiddet mağdurları araştırmada yer almamaktadır.

Araştırmanın veri toplama süreci Covid-19 pandemisi sürecini kapsayan 2020-2021 yıllarında gerçekleştirilmiş olması araştırmanın bir başka sınırlılığıdır. Bunun başlıca nedeni pandemi sürecinde kişilerin evlerinde kendilerini izole etmeye çalışması, sosyal mesafenin zorunlu olması, katılımcı kadınların evlerine ziyaretçi kabul etmek istememeleri vb. durumların söz konusu olması olmuştur. Bu nedenle görüşmeler Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü görüşme odasında pandemi kurallarına uygun (maske, mesafe vb.) olarak gerçekleştirilmiştir. Oysa araştırmada, nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olan derinlemesine görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu tekniğin gerekliliklerinden biri olarak görüşmelerin katılımcıların evleri gibi kendilerini en rahat hissedecekleri ortamlarda gerçekleştirilmesi ideal bir durum olarak değerlendirilmektedir.

1.2.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın veri toplama tekniği ise nitel araştırmalarda kullanılan derinlemesine görüşme tekniğidir. Araştırmanın örnekleme ise olasılıklı olmayan örnekleme çeşitlerinden olan amaca yönelik örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda Aksaray ŞÖNİM' e şiddet mağduru olarak destek hizmetlerinden faydalanmak için başvuru yapmış, eşleri tarafından şiddete maruz kalmış süregelen aile içi şiddet öyküsü bulunan ve çocukları olan evli/boşanma aşamasında/boşanmış durumda olan on kadın katılımcı bu örnekleme yöntemi ile belirlenerek derinlemesine görüşmeler ile bulgular ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırma yöntemi sosyal bilimlerde insan davranışlarını anlamlandırmaya ve bireylerin toplumsal yapı ve kültürel değerleri bireysel dünyalarında nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koymaya çalışan bir bilimsel yöntemdir. “Nitel araştırma insanların yaşadıkları dünyayı ve buradaki tecrübelerini nasıl algıladıkları ve nasıl yorumladıklarını analiz etmek üzere geliştirilen araştırma yaklaşımlarını adlandırmak üzere kullanılan genel bir tanımdır (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2013: 30).” Bu araştırmanın konusu da şiddet mağduru kadınların yaşadıkları aile içi şiddete dair kişisel deneyimlerini içermesi nedeni ile ve katılımcıların yaşadıkları şiddeti nasıl anlamlandırdıklarının ortaya konulmasını içermesi nedeniyle nitel araştırma için uygun bir çalışmadır. Çünkü aile içi kadına yönelik şiddet kadınların kişisel olarak deneyimledikleri, farklı şiddet uygulayan ve şiddet mağduru arasında gerçekleşen ve her vakada farklılık gösteren bir konudur. Ayrıca katılımcıların şiddete karşı tepkilerini nasıl neye göre verdiklerinin irdelenmesi ve şiddete rağmen evliliklerini sürdürmenin altında yatan toplumsal, kültürel, ekonomik nedenlerinin incelenmesinden oluştuğu için nitel araştırma yöntemi uygun bir olarak değerlendirilmiştir.

Nitel araştırma ayrıca “Bir problem veya konunun keşfedilmesi gerektiği için yapılır. Bu keşif, bir grup veya evreni çalışma kolaylıkla ölçülemeyen değişkenleri belirleme veya susturulmuş sesleri duyma ihtiyacından dolayı gereklidir. Bunlar, literatürde önceden belirlenmiş bilgileri kullanmak veya diğer araştırma bulgularına güvenmek yerine, bir problemi keşfetmek için en iyi nedenlerdir. Kompleks bir konuyu ayrıntılı

bir anlayış getirmek için araştırma yapılır (Creswell, 2013: 48).” Bu doğrultuda araştırma aile içi kadına yönelik şiddete dair kişisel deneyimleri ve bu deneyimlerin sonucu olarak ortaya çıkan anlamlandırma süreçlerini içermesi nedenleri ile nitel araştırma yerinde bir tercih olmuştur. Aile içi kadına yönelik şiddet aynı zamanda değişkenleri belirlenmeye ihtiyaç duyulan, bireysel ve toplumsal düzeyde birçok faktörden etkilenen karmaşık bir sorun olma özelliği taşımaktadır. Araştırmada aile içi kadına yönelik şiddet kadınların kişisel deneyimlerini ele aldığı için yeni bilgilerin keşfedilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Aynı zamanda ele alınan konu bireysel ve toplumsal dâhil birçok düzeyde etkenlerin ortaya konulmasını gerekli kılan girift bir toplumsal sorundur.

Ayrıca aile içi kadına yönelik şiddet araştırmanın konusu olarak yeni bilgilerin keşfedilmesi ve bu sorunu açıklamada değişkenleri belirlemeye ihtiyaç duyulan, aynı zamanda bireysel ve toplumsal düzeyde birçok faktörden etkilenen karmaşık bir sorun olma özelliği taşımaktadır. Araştırmada aile içi kadına yönelik şiddet kadınların kişisel deneyimlerini ele aldığı için yeni bilgiler keşfedilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Aynı zamanda ele aldığımız konu bireysel ve toplumsal dâhil birçok düzeyde etkenlerin ortaya konulmasını gerekli kılan girift bir toplumsal sorundur.

Nitel araştırma birçok akademik disiplinin yanı sıra özellikle sosyal bilimler alanında yaygın olarak tercih edilen, sosyal fenomenleri, insan davranışlarını ve bu davranışların sebeplerinin neler olduğunu detaylı ve derinlemesine anlamaya çalışan bir araştırma yöntemidir (Ahmet Güler, 2013). Nitel yöntem bu doğrultuda insan davranışlarının sebeplerini derinlemesine anlamaya çalışması yönünden yüzeysel nedenlerin arkasındaki sebeplere ulaşma yolu olarak önemli görülmektedir. Aile içi kadına yönelik şiddet sorununun çözümü noktasında yol haritasını belirlemek için de öncelikle konunun bilimsel olarak değerlendirilmesi ve insan davranışlarının görünen yüzeysel nedenlerin altındaki sosyal gerçekliği ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu araştırmada bu doğrultuda aile içi şiddete süregelen bir şekilde maruz kalan kadınların şiddete rağmen evlilik birlikteliğini sürdürme süreçlerinin arka planında yatan sebeplerin neler olduğunu, bu süreçlerde kadınların tepkilerinin ne şekilde olduğu ve bu tepkilerin arka planında neler olduğu gibi sorulara kadınların yaşadığı kişisel

deneyimlerinin derinlemesine yüz yüze görüşme tekniği ile ortaya konulması amaçlanmaktadır.

“Pozitif bilimlerin genellemeye özgü nicel araştırma yönteminden farklı olarak nitel araştırma, insana özgü bireysel özelliklerin farklı ve derin doğasına odaklanır. Bu kapsamda genellemelerden ziyade bilginin derinliği ve özgünlüğünün önemli olduğu iddiasını savunan nitel araştırma, büyük örneklemeler yerine daha küçük çalışma gruplarından elde edilen derin ve özellikli verilere odaklanır (Baltacı, 2019). “

Araştırmada bulguların elde edilmesi aile içi kadına yönelik şiddet konusunda bir genellemeye ulaşma amacıyla değil tam da nitel araştırmanın doğasına uygun şekilde şiddet mağduru kadınların bireysel şiddet deneyimleri, bu deneyimlerin kendilerine özgü anlamlandırmalarını, bu deneyimlerin kendine özgünlüğü ve derinliğinin ortaya çıkarılmasını amaçlayarak küçük şiddet mağduru kadın grubu ile yapılmıştır.

“ Nitel araştırma mecazi anlamda farklı renk ve dokuya sahip incecik iplik ve çeşitli malzemelerin karışımından oluşan girift bir kumaşa benzer. Bu kumaş kolay veya basit bir şekilde açıklanamaz. Kumaşın dokunduğu tezgâh gibi genel varsayımlar ve yorumlayıcı çatı nitel araştırmayı bir arada tutar. Bu çerçeveleri tanımlamak için nitel araştırmacılar yapısalcı, yorumlayıcı, feminist, post modernist ve buna benzer terimler kullanırlar (W.Creswell, 2016).”

Araştırmada kullandığımız nitel yöntem aynı zamanda yorumlayıcı sosyal bilim yöntemi olmuştur. Yorumlayıcı yöntem bireylerin yaşadıkları olay ve durumları kendi zihinlerinde nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koymaya çalışan bir yöntemdir. Bu araştırmada kadınların aile içi şiddet deneyimlerini kendi zihinlerinde nasıl anlamlandıkları, ayrıca kendisi dışında kalan aile/arkadaş/sosyal çevrenin de yaşanan şiddet olaylarına yönelik kişisel anlamlandırmaları ve buna bağlı olarak ortaya koydukları duruş, davranışın incelenmesi yorumlayıcı nitel yöntem ile mümkün olmaktadır.

1.2.1. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Araştırma verileri nitel araştırma yönteminin veri toplama tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme sorularına dayanan derinlemesine görüşme tekniği aracılığı ile elde edilmiştir. “Yarı yapılandırılmış görüşme araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş ya da görüşme sırasında ortaya çıkan konulara göre yeni soruların da

sorulabildiği bir görüşme yöntemi olarak nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir veri toplama yöntemidir (Ahmet Güler, 2013). “

Bu araştırmada veri toplama tekniklerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular katılımcılara yöneltilmiş, karşılıklı soru cevap şeklinde veriler alınmaya çalışılmıştır. Katılımcı kadınların soruların bağlamını doğru anlamaları için bazı sorular farklı cümlelerle tekrar tekrar sorulmuştur. Kadınların aile içi cinsel şiddete dair sorulara çekinerek ve utanarak cevap verdikleri gözlenmiş fakat konunun açıklanmasına yetecek zenginlikte aktarım yaptıkları görülmüştür. Görüşme sürecinde şiddet mağdurlarında sık karşılaşılan konu bağlamından çıkarak farklı yaşam deneyimlerine girdiği gözlenmiş, bu durumlarda kadınların dikkatlerini tekrar konu bağlamına döndürmek için görüşme sorularına yönlendirme yapılmıştır. Katılımcılar ile yapılan görüşmelerde soru formlarının dışında fakat konu ile bağlantılı konulara girildiği durumlarda ise kadınlara yeni sorular yöneltilmiş, sondaj yapılarak alınmak istenen verinin zenginleştirilmesi sağlanmıştır. Bir başka aşamada katılımcılardan elde edilen tüm anlatılar kaydedilerek doküman haline getirilmiştir.

Görüşmeler Pandemi sürecinde gerçekleştirildiği için şiddet mağduru olarak ŞÖNİM’ e başvurusu bulunan kadınların tam ifade edilmese de salgın riski nedeniyle merkeze yüz yüze görüşme için gelme konusunda veya ikametinde görüşme yapma konusunda isteksiz oldukları gözlenmiş bu nedenle araştırmanın örneklem kriterine uyan katılımcılar merkezde yüz yüze destek hizmeti almak için başvuran kadınlardan oluşmuştur. Nitekim telefon ile ulaşılan bazı kadınların yüz yüze görüşme yapma konusunda geri dönüş yapmamış veya görüşmeyi reddetmiştir.

1.2.2. Örneklem Tekniği ve Örneklemin Özellikleri

Bu araştırmanın örneklemini Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü’ ne aile içi şiddet mağduru olarak destek hizmetlerinden faydalanmak üzere başvuru yapmış, süregelen şiddet öyküsü bulunan, yaşadığı şiddet olaylarını aile içinde eşleri tarafından gören on kadından oluşmaktadır. Araştırmanın olasılıklı olmayan amaca uygun örneklemini aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1.1. Katılımcı örnekleme

Kişiler	Yaş	Medeni Durum	Eğitim	Çalışma Durumu	İlk Evlilik Yaşı	Evlenme Şekli	Evlilik Süresi	Çocuk Sayısı	ŞÖNİM Başvuru Sayısı
1.G	43	Evli (boşanma süreci)	İlkokul	Ev Hanımı	19	Kaçarak	26	5	18
2.G	36	Evli (boşanma süreci)	AÖF Önlisans	İşsiz	16	Kaçarak	19	2	6
3.G	43	Evli (boşanma süreci)	İlkokul	Ev Hanımı	18	Görücü Usulü	24 yıl	4	12
4.G	26	Boşanmış	Lise Terk	Ev Hanımı	16	Kaçarak	26	3	16
5.G	24	Evli	İlkokul	Ev Hanımı	19	Kaçarak	5 yıl	1	2
6.G	33	Evli (boşanma süreci)	Ortaokul	Ev Hanımı	18	Görücü Usulü	15	2	4
7.G	37	Evli (boşanma süreci)	İlköğretim	Ev Hanımı	20	Kaçarak	10 yıl	3	16
8.G	33	Evli	Ortaokul	Ev Hanımı	15	Kaçarak	13	4	11
9.G	28	Evli (boşanma süreci)	Ortaokul	Ev Hanımı	19	Kaçarak	9 yıl	2	4
10.G.	36	Boşanmış	Lise	Çalışıyor	19	Severek	17 yıl	2	7

“Nitel araştırmacılar bir örnekleme temsil gücünden çok örneklemin veya küçük örnek olaylar, birimler ya da etkinlikler toplamının toplumsal yaşamı nasıl aydınlatıldığı üzerine odaklanırlar. Örneklemin başlıca amacı, anlayışı netleştirebilecek ve derinleştirebilecek olan belirli örnekler olaylar ya da eylemler toplamaktır. Nitel araştırmacının kaygısı, araştırmacının belirli bağlamda toplumsal yaşam süreçleri hakkında öğrendiklerini geliştirecek örnek olaylar bulmaktır (Neuman W. L., 2012).”

Bu doğrultuda araştırmada aile içi kadına yönelik şiddet konusunda katılımcıların kişisel şiddet deneyimlerinin örnek olaylar olarak ele alınması ve bu olayların konuyu aydınlatacak nitelikte aktarılması için amacına yönelik örnekleme seçimi yapılmıştır.

Bu araştırmada belirlenen örneklem aile içi Şiddeti siregelen bir Şekilde yaşayan 10 katılımcı kadının yaşadığı Şiddet olaylarının, onların kişisel deneyimleri üzerinden derinlemesine bilgilere ulaşmak ve aile içi Şiddet vakalarına bakışı biraz daha zenginleştirmek adına bir örneklem belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini Olasılıklı olmayan örnekleme çeşidi olarak literatürde yer alan amaca yönelik örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir.

“Maxfield ve Babie (1998) den aktarılan tanıma göre eğer bir örneklemin seçimini araştırmacının evren ile alakalı kendi bilgilerine veya çalışmanın amacına bağlı ise bu tür örnekleme amaca yönelik örnekleme olarak adlandırılır (Ahmet Güler, 2013). “ Araştırmanın amacı aile içi Şiddete maruz kadınların kişisel Şiddet deneyimleri ve buna bağlı olarak tepkileri, Şiddete rağmen evliliklerini sürdürmelerinin nedenleri, bu duruma sosyal, ekonomik ve çocuklar gibi etkenlerin etkisinin ortaya konulması olduğu için araştırma örneklemini Şiddete aile içinde eşleri tarafından maruz kalan, çocuğu olan, siregelen Şiddet yks olan ve bu kapsamda Aksaray Şiddet nleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü’ nden destek hizmeti almak amacı ile başvurmuş Şiddet mağduru kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca araştırma için uygun ögelerden oluşan bir örneklem seçebilmek adına araştırmacının evren hakkında çok iyi bilgi sahibi olması gerekir (Neuman W. , 2006,2012). Bu araştırmada araştırmacının Şiddet mağduru kadınlarla uzun süredir çalışan evren hakkında iyi fikir sahibi olan bir uzman olması amaca yönelik örneklemin seçilmesinde önemli bir faktördür.

Katılımcıların en az bir ocuk sahibi olması kriteri de aile içi Şiddetin ocuklar ile birlikte hangi süreçlerden geçtiğini anlamak üzere belirlenmiştir. Katılımcıların evliliğe bağlı boşanma aşaması/boşanmış vb. durumlarda olması, aile içi Şiddet nedeniyle ŞÖNİM destek hizmetlerine ihtiyaç duymuş olması da göz önünde bulundurulmuştur.

Katılımcı kadınların siregelen Şiddet yklerinin olması nedeni ile uzun süre fiziksel ve psikolojik Şiddete maruz kalmalarının etkisi ile travma yaşamaları, buna bağlı olarak gerçeklik algısını kaybedecek düzeyde psikiyatrik rahatsızlıklarının olmamasına dikkat ederek bu kapsama giren mağdurlar örneklem dışı bırakılmıştır. Bu

şekilde katılımcılara yöneltilen soruların doğru algına bilmesi ile elde edilen verilerin daha sağlıklı olması amaçlanmıştır.

1.2.3. Veri Toplama Süreci

Veri toplamayı ortaya çıkan araştırma problemlerine cevap verebilmek için nitelikli bilgiler toplamayı amaçlayan, birbiriyle ilişkili bir dizi faaliyet olarak zihinde canlandırılabilir şeklinde tanımlayan Creswell (2007), her bir nitel araştırma yaklaşımı için de farklı veri toplama yöntemleri önermektedir. Hikâye analizi araştırması için dokümanların ve arşiv materyallerinin kullanımı, yapılandırılmamış görüşme, katılımcı gözlem, söyleşi gibi veri toplama metotlarının kullanımı tavsiye edilmektedir. Fenomoljik araştırma için önerilen veri toplama yöntemi ise görüşme olarak karşımıza çıkmaktadır (Ahmet Güler, 2013).

Bu araştırmada kullanılan veri toplama yöntemi olan görüşme teknikleri ise yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşmesi gibi farklı şekillerde yapılabilmektedir. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilerek ortalama 1-2 saat süren derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara yarı yapılandırılmış soru formlarında demografik sorular dışında 31 açık uçlu soru yöneltilmiştir, soruların konuya dair çok detaylı olması nedeni ile bazı soruların cevaplarının katılımcının anlattığı öykünün içinde yer aldığı gözlenmiştir. Tekrara düşmemek için benzer sorular sorulmadan katılımcıdan cevapları alınmıştır.

Görüşmelerin Pandemi sürecinde gerçekleştirilmesi nedeni ile Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü' ne destek hizmetlerinden faydalanmak için başvurular telefonla görüşme şeklinde gerçekleşmiş, merkeze gelerek yüz yüze görüşme yapmak isteyen şiddet mağduru oranında düşüş yaşanmıştır, bu nedenle araştırma planlanan takvimden daha uzun süre zarfında gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda araştırmada kadınların başvuru sayılarının yer alması nedeni ve görüşmelerin resmi kuruma başvuran mağdurlar ile gerçekleştirilmesi nedeniyle araştırmanın kurumsal ayağı olmuştur. Buna bağlı olarak Pandemi sürecinde araştırma izinlerinin verilmesi ile ilgili zorlu/belirsiz bir süreç olması nedeni ile gerekli izinlerin alınması konusunda özel çaba sarf etmek durumunda kalınmıştır. Veri toplama sürecinde bu nedenlere bağlı olarak zorlukların yaşanması sürecin uzun sürmesine de neden olmuştur.

Araştırmanın örnekleme uygun kriterlere sahip on kadın katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş, görüşmeler katılımcılardan izin alınarak telefonun ses kaydı alma programı ile kayıt altına alınmıştır, bu kayıtlar etik kurallar gereği katılımcılara kod verilerek katılımcıların kişisel bilgileri gizli tutulmasına dikkate ederek yazılı doküman şekline dönüştürülmüştür.

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler sırasında kadınlar yaşadıkları şiddet deneyimlerini paylaşırken zaman zaman duygulanarak, ağlama nöbetine girdiği görülmüş, görüşmeye kısa ara verilerek tekrar devam edilmiştir, bu durum katılımcıların daha önce hiç kimse ile paylaşmadıklarını ifade ettikleri bazı şiddet deneyimlerini paylaşımlarının onları duygusal olarak derinden etkilemiş olduğu değerlendirilmiştir.

1.2.4. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi Ve Analiz Süreci

Katılımcılar ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonrası elde edilen ses kayıtlarının doküman haline getirilmesi sonrasında, konunun amacına uygun olarak veriler arasında gruplandırma yapılmıştır. Gruplandırma verilerin tamamı kavramlaştırma yapılabilmesi için taranmıştır, çünkü açık kodlama yapmanın yollarından biri satır satır analizdir.

Nitel araştırmacılar yeni kavramlar oluşturur ya da verilere dayalı kavramları rafine haline getirir. Kavram oluşturma veri analizin için parçasıdır ve veri toplama sırasında başlar. Dolayısıyla kavramlaştırma, bir nitel araştırmacının verileri düzenleme ve onlardan anlam çıkarma biçimlerinden biridir (Neuman W. L., 2012). Bu doğrultuda araştırmada elde edilen verilerden katılımcıların sık kullandığı anlamlı kavramlar değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirmeye alınan kavramlar araştırmanın amacına ve problem cümlelerine uygun olanları tercih etme şeklinde bir elemeye tabi tutulmuştur. Belirlenen kavramlar konu amacına uygun temalar altında gruplandırılarak düzenlenmiş; sonrasındaki aşamada ise kavramların anlamlı veriler, analizler ortaya koyması için gerekli bağlamlarda açıklamaları yapılmış ve rapor edilmiştir.

1.2.5. Araştırmanın Problem Cümleleri

“Nitel araştırma sorularının gayesi, amacı çalışmada irdelenecek birkaç soru şekline getirilerek daraltmaktır (W.Creswell, 2016).” Bu bağlamda araştırmanın amacına yönelik sorular şu şekilde belirlenmiştir:

1. Şiddet mağduru kadınların yaşadıkları aile içi şiddet deneyimleri ve bu deneyimlerine bağlı olarak şiddete karşı tepkileri ne anlatmaktadır?
2. Süregelen aile içi şiddet problemi yaşayan kadınların eşleri ile kurdukları aile kurumunun aile dinamikleri açısından hangi özellikleri daha belirgindir?
3. Aile içi şiddete rağmen şiddet mağduru kadınların evliliklerini devam ettirmelerinin altında yatan sebepler neler olmuştur?

1.3.ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

1.3.1. Kavramsal Çerçeve

Şiddet: “Kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesi ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı olarak tanımlanmaktadır (6284 SK. ,2012).”

Kadına Yönelik Şiddet: “Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış olarak tanımlanmaktadır (6284 SK. ,2012)”

Aile içi şiddet: “Ev içi şiddet olarak da tanımlanmakta, şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik şiddet olarak tanımlanmaktadır (6284 SK. , 2012)”

Şiddet mağduru: “Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiler olarak tanımlanmaktadır (6284 SK. , 2012).”

Şiddet Uygulayan: “Şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişileri ifade eder (6284 SK. , 2012). “

Fiziksel Şiddet: “Tokat atma, bir şey fırlatma, itme, tartaklama, saç çekme, yumrukla ya da bir cisimle vurma, tekmeleme, sürüklenme, dövme, boğazını sıkma, bir yerini yakma, bıçak silah gibi aletlerle tehdit etme ya da bunları kullanma gibi fiziksel davranışları içermektedir (HÜNEE,2008).”

Cinsel Şiddet: “Zorla cinsel ilişkiye girme, kadının istememesine rağmen korkudan cinsel ilişkiye girmesi, cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü eylemlere zorlama gibi davranışları içermektedir (HÜNEE, 2008) “

Psikolojik/Duygusal Şiddet: “Hakaret ya da küfür etmek, başkalarının yanında aşağılama ya da küçük düşürme, korkutma ya da tehdit etme, kadına ya da çevresindekilere zara vermekle tehdit etme gibi davranışları içermektedir (HÜNEE, 2008).”

Ekonomik Şiddet: “Kadının çalışmasına engel olma ya da işten ayrılmasına neden olma, ev harcamaları için para vermeme, kadının gelirinin elinden alınması gibi davranışı olarak tanımlanmaktadır (HÜNEE, 2009).”

Toplumsal cinsiyet: “Belli bir toplumun kadınlar ve erkekler için uygun gördüğü sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, etkinlikler ve yaklaşımlar anlamına gelmektedir (İstanbul Sözleşmesi, 2012)”

Tedbir Kararı: “Kanun kapsamında, şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar hakkında hâkim, kolluk görevlileri ve mülki amirler tarafından, istem üzerine veya resen verilecek tedbir kararlarını ifade eder (6284 SK. , 2012).”

ŞÖNİM: “Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esaslı ile yürüten merkezler olarak tanımlanmaktadır (6284 SK. ,2012).”

1.3.2. Kuramsal Çerçeve

Bu araştırmanın kuramsal çerçevesini Pierre Bourdieu’ nun (2002) toplumsal düzen içerisinde şiddetin meşru kılınması ve yeniden üretimini açıklayan Eril Tahakküm yaklaşımı ve ekolojik modeli geliştirerek partner şiddetinin risk faktörlerini farklı düzeylerde açıklayan L.L. Heise (1998)’ in geliştirdiği sosyal ekolojik model oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın kadına yönelik aile içi şiddet konusunu ele alması ve bu konunun toplumsal yapının en belirgin özelliklerinden olan ataerkil düzen ile yakından bağlantılı olması kuramsal çerçevede Pierre Bourdieu’ nun (2002) Eril Tahakküm yaklaşımını kullanarak konunun değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Kadına yönelik aile içi eril şiddet cinsiyet temelli bir davranış örüntüsü içerdiği için eril gücün kadınlara bakış açısı ve toplumsal yapı içerisinde kadını konumlandırma şekli, soruna

dair bağlantıları keşfedilmesi açısından önemlidir. Bourdieu eril tahakkümde toplumsal itaatin aslında dayatılmış, katlanılmış, tarzını sembolik şiddet olarak tanımlamakta, kurbanlarınca bile çoğu zaman hissedilmeyen, görülmeyen bir şiddetin varlığını savunmaktadır (Bourdieu, 2002).

Bourdieu (2002) kadınları alçaltma ve yok sayma eğilimli bir toplumsallaşma sürecine maruz bırakarak feragat, teslim, sessizlik gibi olumsuz erdemler öğrendiklerini, erkeklerin ise tahakküm etmeye yönelik bir toplumsallaşma süreci geçirdiğini savunmakta, şiddetin bu düzende yüceltilmiş bir erkeklik özelliği olarak kabul edildiğini belirtirken aynı zamanda eril şiddetin de ortaya çıkma nedeninden birini de ortaya koymuş olmaktadır. Aile içi kadına yönelik eşi tarafından uygulanan şiddet tam da Bourdieu'nun tarif ettiği şekillerde eril tahakkümün kabul edilmesinde bir araç olarak kullanılmakta, bu nedenle toplumsal algı kadına şiddeti normalleştirerek bu düzenin devamlılığını sağlamaya çalışmaktadır. Bourdieu'nun yaklaşımı bu çalışmada kadınları aile içinde eşleri tarafından yöneltilen şiddet davranışlarına nasıl tepki verdiklerini ve tepkilerinin altında yatan nedenleri açıklamada kullanılmaktadır. Aile içi şiddet mağduru kadınların süregelen şiddet öykülerinde eşlerin hangi durumda neden şiddete başvurmayı tercih ettiklerini de yaklaşımın eril güce atfedildiği düşünülen davranış şekilleri ile açıklamaktadır.

Kuramlar ele alınan toplumsal sorunları kendi yaklaşımları çerçevesinde açıklarken, konunun tüm yönleriyle açıklanması noktasında tek bir kuramın temel alınması yetersiz kalmaktadır. Aile içi kadına yönelik şiddet çok boyutlu ve çok yönlü ele alınması gereken toplumsal bir sorun olma özelliği taşımaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmada sorunun toplumsal bağlamda makro boyutta ele alınması Bourdieu'nun (1998-2022) eril tahakküm kavramı üzerinden yapılırken, aile içi kadına yönelik şiddet tartışması şiddetin aile içinde yansımalarının nasıl olduğu, şiddetin oluşmasında risk faktörleri ve faktörlerin düzeyleri mikro düzey açıklamaları da içeren sosyal ekolojik kuram çerçevesinde ele alınmıştır. Böylece aile içi kadına yönelik şiddet konusu çalışmada makro düzeyde ve mikro düzeyde olmak üzere geniş çerçeveden aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Ekolojik model Urie Bronfenbrenner (2014) tarafından insan davranışlarını açıklamak üzere oluşturulmuştur. Bronfenbrenner insan gelişimini incelemek için oluşturduğu modeli matruşka bebekleri metaforunu kullanarak sosyal ekolojik modelin tüm seviyeleri arasında etkileşimi göstermektedir. Ekolojik kuram aile içi şiddetin nedenlerinin çok karmaşık ve iç içe geçmiş toplumsal sistemlerin etkileşimlerinin bir sonucu olarak görmektedir. Heise (1998) tarafından geliştirilen sosyal ekolojik modelde ise bireysel, ilişkisel, toplumsal ve kültürel olmak üzere şiddete neden olan risk faktörleri dört farklı grupta açıklanmaktadır (Avcı, 2020).

Bireysel düzeyde şiddete maruz kalma veya şiddet uygulamada etkili olduğu düşünülen biyolojik, demografik ve kişisel özellikler bulunmaktadır. Bunlar kişinin ailede gördüğü şiddet, yaşadığı psikolojik sorunlar, madde bağımlısı olma, istismar mağduru olma gibi değişkenlerdir. Çocukken tacize uğramanın ve tanık olmanın yetişkinlikte şiddet olasılığını artırdığı, şiddete uğramış kadınların oğullarının şiddete başvurma olasılığının, kızlarınsa kurban olma olasılığının arttığı yapılan çalışmalarla kanıtlanmış gerçeklerdir (HÜNEE, 2015). Bu araştırmada aile içi şiddetin kişilerin ailelerinde maruz kaldıkları veya şahit oldukları şiddet olaylarını ele alması, kişilerin bağımlılık durumları, çocuklukta kötü muameleye maruz kalma durumlarını mağdurların şiddet deneyimleri ile ilişkili olarak değerlendirilmesi ekolojik modelin bireysel düzeyinde tartışılmaktadır.

Ekolojik modelin ilişkisel düzey olarak belirlediği eş veya diğer aile üyeleri ile olumsuz ilişkiler olması şiddete uğrama veya şiddet uygulama riskini artırmaktadır. Evlilik içinde geçimsizlik, eşler arası gelir ve eğitim düzeyi farklılıkları, eşin ailesi ile yaşama, erkek ayrımcılığını içeren sorunlar, kadının cinsiyet rollerinin ihlalleri, iyi kadınlarla ilgili kalıp yargılar bu düzeydeki ilişkinin olumsuz olma durumunu, buna bağlı olarak da aile içi şiddet riskini etkilemektedir (Avcı, 2020). Bu araştırmada modelin ilişkisel düzey olarak konumlandığı eş ve aile üyeleri ilişkileri, eşler arası ekonomik vb. farklılıklar, eşin ailesi ile yaşama, kadınlardan beklenen kadınlık rolleri ve kadınlara dair kalıp yargılar bulgularla birlikte değerlendirilerek tartışılmaktadır.

“Ekolojik kuramda topluluk boyutu, kadınların disipline edilmesini, kadınların dövülmesini, çocukların fiziksel şiddet aracılığı ile cezalandırılmasını, kadının namusunun erkeklik onuru ile ilişkilendirilmesine ve bu konuda erkeklere ayrıcalık

tanıyan normlar, şiddeti göz ardı eden ve normalleştirilen yaptırım boşlukları ve yakın topluluk ilişkisi içindeki işsizlik, topluluk şiddeti, yoksulluk ve düşük sosyal sermayeye biçimlerine karşılık gelen komşuluk ilişkilerinden oluşmaktadır (Uluocak, 2014).” Bu doğrultuda araştırmada modelin topluluk boyutunda görülebilecek olan kadınlara yönelik ve çocuklara yönelik şiddet, erkeklere ayrıcalık tanıyan normlara dair bulgular, şiddetin normalleştirildiğine dair toplumsal çevrenin olaya bakışı, düşük sosyal ekonomik durum ile aile içi şiddetin ilişkisi ele alınmakta ve tartışılmaktadır. Ekolojik modelin kültürel düzeyi erkeğin iktidar sahibi olarak görülmesi, erkeklik ile şiddetin bağdaştırılması ve bu doğrultuda erkek şiddetinin yüceltilmesi gibi toplumsal ve kültürel etkenlerden oluşmaktadır. Toplumsal kültürün ataerkil özellikte olması buna bağlı olarak kadınlar konusunda eşitsiz bir algının bulunması aile içi şiddeti meşrulaştırmada önemli görünmektedir. Modelin kültürel düzeyinde ataerkil toplumsal yapının kadına ve erkeğe yönelik değer yargıları yer almakta, araştırmada da kadına yönelik şiddetin bağlamlarını açıklamada bu bağlantı kullanılarak konu tartışılmaktadır.

Ülkeler arası şiddet ev şiddete dayalı ölümlerin farklılık göstermesi ve ekonomik gelişmişlik düzeyi ile şiddetin görülme oranlarının zıt bir bağlantısının olması ekolojik modelin boyutları ile şiddet ilişkisini akla getirmektedir. (Avcı, Aile İçi Şiddetle İlgili Kuramlar ve Modeller, 2020)

Bu araştırmada katılımcıların aile içi şiddet deneyimleri ve bu deneyimlere bağlı şiddet tepkileri, şiddete uğramalarına rağmen birlikteliklerini devam ettirme nedenleri, şiddet deneyimlerinde ve şiddetle mücadelelerinde aile, arkadaş yakın çevre ile ilişkilerinin etkisi, şiddet deneyimlerine etki ettiği düşünülen aile dinamikleri ekolojik modelin aile içi şiddete etki eden düzeyleri açıklayan modeline dayanılarak irdelenecektir. Şiddet mağduru kadını bu modele göre merkeze alarak, kadının aile içi şiddeti yaşamasında etken olan bireysel, toplumsal, ilişkisel, kültürel vb. etkenleri, mağdurun kişisel şiddet deneyimleri anlatılarına dayanarak, onun bu sorununun çevresini saran katmanlar irdelenecektir. Çünkü Ulusoy’ un aktarımına göre, ekolojik kuram bireyin kendisini saran matruşka bebekler metaforuna benzetilen dört katmana sahiptir. “Sosyo-kültürel çevrenin merkezinde bireyin kendisi yer almaktadır. Mikro sistemde bireyler arası ilişkilerde en yakın fiziksel etkileşim düzeyinin olduğu yakın çevredeki aile,

arkadaşlar ve meslektaşlar yer almaktadır. Mezosistemde ise birey üzerinde etkiye sahip olan ev ve okul gibi yakın çevre unsurları arasındaki etkileşim söz konusudur. Egzosistem ise bireylerin bazen ilişkiye girdikleri sosyal çevreyi ifade etmektedir. Son olarak makrosistem bireyin davranışı hakkında geniş tutulan kültürel davranış ve inançlar gibi kurumsal örüntülerdir (Gök, Volume 11/2 Winter 2016)”

1.3.3. Literatür Tanıtımı

Literatür incelenmesi bölümü, araştırma raporunda ele alınan konuyla ilgili daha önce yapılan çalışmaların incelendiği, bu çalışmaların ne sonuçlar bulduğu ve mevcut literatürün genel olarak özetlendiği bölümdür (Ahmet Güler, 2013). Bu kapsamda araştırmanın literatür taraması yapılmış olup, araştırmanın bu bölümünde yapılan çalışmaların tamamına yer vermek mümkün olmadığından konu ile yakından ilişkili olduğu düşünülen rapor, tez, makale vb. bilimsel kaynaklar öz bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Literatür taramasında alan yazında görüldüğü üzere aile içi kadına yönelik şiddet araştırmalarının yakın bir gelecekte başlamıştır (HÜNEE, 2015) ve aynı zamanda son dönemde yoğunlaşmıştır. Literatür taramasında kadına yönelik şiddet ile ilgili Türkiye’ de ilk ulusal düzeyde çalışma T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu tarafından gerçekleştirilen 1993-1994 yıllarını kapsayan 1995 yılında raporlaştırılan “Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları” adlı alan araştırmasıdır (Başkanlığı, 1995). Türkiye’ de 12 İlden toplanan verilerin nicel yöntemle değerlendirilmesi ile ortaya çıkan bu çalışma durum tespit araştırması olarak nitelenmektedir. Çalışma ülke genelini temsil niteliğinde sayılabilecek aile içi şiddet ile ilgili ilk alan çalışması olması açısından önemli görülmektedir. Çalışmada aile içi yaşanan kavga ve gerginlikler sonucu kadınların eşleri tarafından ağır sözlere maruz kaldıklarını belirtenlerin oranı %52.47, gerginlikler sonrası eşlerinin kendilerini dövdüklerini belirtenlerin oranı ise %29.59 olarak belirtilmekte ve kadınların tamamına yakınının şiddet davranışlarını eşleri tarafından gördüklerini ifade etmekte oldukları yer almaktadır.

Türkiye’ de aile içi kadına yönelik şiddet konusunda yapılmış çalışmalardan biri Ayşe Gül Altınay ve Yeşim Arat’ ın 2006-2007 yılları arasında TÜBİTAK desteği ile yürüttükleri “Türkiye’ de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması” dır (Arat, 2007). Araştırma ulusal düzeyde ve niteliksel bir yöntemle yapılması açısından önemli

olmakla birlikte, Türkiye’ de kadına yönelik şiddetin nasıl tanımlandığı nasıl algılandığını, STK’ lar ve devlet kurumları aracılığı ile hangi mücadele mekanizmalarının geliştirildiğini ortaya koyması açısından da önemlidir. Bu araştırma bulgularına göre araştırmaya katılan her üç kadından birinin fiziksel şiddet gördüğü aktarılmakta, ayrıca yükseköğrenim gören altı erkekten birinin eşine şiddet uygulamakta olduğu raporlanmaktadır. Araştırmaya göre kadınların aileye eşinden fazla gelir getirmesi durumunda şiddete uğrama riski artmakta, buna bağlı olarak ise her üç kadından ikisinin şiddetle karşılaşmasının kaçınılmaz olduğu aktarılmaktadır.

2011’ de Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu tarafından “Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu” bir diğer ulusal düzeyde hazırlanan rapor olmuştur (Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2011). Raporda 81 İli kapsayan kolluk güçlerine aile içi şiddet nedeni ile yapılan başvuru sayılarına yer verilmiştir. Aynı zamanda Sivil Toplum Kuruluşlarının ve Üniversitelerin ilgili bölümlerindeki akademisyenlerin görüşlerine yer verilerek konu ile ilgili uygulanması tavsiye edilen politikalara dair öneriler yer almıştır.

Ülkemizde Kadına Yönelik Şiddet konusunda (Mülga) T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından, 2008 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsüne yaptırılan “Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması” Türkiye’ de ulusal temsil niteliğine sahip örneği en büyük ve en içeriği en kapsamlı aile içi şiddet araştırması olarak tanımlanmaktadır (Başbakanlık, 2009). Araştırmanın bulguları Türkiye İstatistik Kurumu tarafından resmi veri olarak kabul görmektedir. (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, 2014). Araştırma niceliksel ve niteliksel yöntemlerin kullanıldığı, şiddetin yaygınlığı, uygulanma şekilleri, şiddetin nedenleri, şiddetin boyutu ve şiddetin yol açtığı sorunlar, şiddetle baş etme yöntemleri konusunda ayrıntı bilgileri vermektedir. Bu araştırma sonuçlarına göre Türkiye’ de kadına yönelik psikolojik, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddet yaygın olarak uygulanmaktadır. Evlenmiş kadınların eşleri tarafından fiziksel şiddeti ağır olarak daha sık yaşadıklarının, fiziksel ve cinsel şiddet görme oranlarının % 42 olduğu, duygusal istismar yaşama oranlarının ise %44 olarak ortaya konulduğunu görülmektedir. Araştırma aynı zamanda bölgeler arası farklılıkları ortaya koyması açısından da önemli olup, sonuçlara göre ağır derecede fiziksel şiddetin yaşandığı bölgeler Kuzeydoğu Anadolu ve Aksaray ilinin bulunduğu Orta Anadolu olarak

belirtmiştir. Araştırmaya göre evli kadınların %15' i cinsel şiddete maruz kaldığını, ifade etmiştir, kadınların %23 ise çalışmaya engel olma veya işten çıkarılmaya neden olma davranışlarına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada dikkat çeken bir başka nokta Dünya Sağlık Örgütü tarafından farklı ülkelerde yapılan araştırma verilerine göre kadınların cinsel ve fiziksel şiddet yaşama oranlarının yüzde 15 ile yüzde 71 arasında değişmekte olduğu belirtilmekte, Türkiye sonuçları da bu aralık içinde yer almaktadır. Fakat raporda Türkiye'de bazı bölgelerde görülen fiziksel ve cinsel şiddet oranlarının diğer ülkelerdeki şiddet yüzdelerinden fazla olduğu belirtilmektedir.

Bu araştırmanın devamı niteliğinde olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Enstitüsü Enstitüsü işbirliği ile 2014' te gerçekleştirilen, her beş yılda bir yapılması öngörülen "Türkiye' de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" aile içi kadına yönelik şiddet mücadele konusunda mevzuat ve politikalarda gerçekleşen değişimler sonrasında mevcut duruma dair bilgiler içermesi açısından önemli görülmektedir (HÜNEE, 2015). Araştırma 2012 de yürürlüğe giren 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna ilişkin ulusal düzeyde toplanan ilk bilgileri içermektedir ve sonuçlara göre kadınların % 80' i kanun kapsamında koruyucu ve önleyici tedbirlerle ilgili bilgisinin olduğunu aktarmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kadınların şiddeti görme sıklığından çok şiddetin ağırlığı ve bedensel zarara uğraması kişiyi kurumsal başvuruya götüren etken olmuştur. Araştırmada daha önce araştırmalarda yer alan şiddet türlerine ısrarlı takip adında bir şiddet türü tanımlaması yapılarak eklenmiş, teknoloji kullanımının yaygınlaşması ile birlikte sanal ortamda kadına yönelik rahatsızlık veren davranışlar (mesaj, mail, arama vb.) bu kapsamda değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre şiddete uğramış kadınlara göre şiddetin nedenleri arasında ilk sıralarda, ekonomik sorunlar ,kocanın ailesi ile yaşanan sorunlar ve koca ilgili nedenler yer almaktadır. Kadınlar maruz kaldıkları şiddeti yakın çevreleri ile paylaşmaktan kaçınmakta oldukları, yaşadıkları süreci tek başına omuzlamaya çalıştıkları görülmekte, ancak 2008 verilerine göre kadınların şiddeti paylaşma oranında % 5 kadar bir artış olduğu değerlendirilmektedir. Araştırma verilerine göre evli kadınların % 38' i yaşamının bir döneminde cinsel veya fiziksel şiddete uğradığını, %44'ü duygusal istismara uğradığını ifade etmişlerdir, bunun

yanında erken yaşta evlenen kadınların şiddete uğrama oranlarının daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Yukarda bahsettiğimiz konu ile ilgili araştırma raporlarının yanı sıra İnsan Hakları Ortak Platformu tarafından çevirisi yapılan, 2007 tarihinde İnsan Hakları Konseyinin 4. Oturumunda sunulan “ Kadına Karşı Şiddet Nedenleri ve Sonuçları Özel Raportörü Yakın Ertürk Türkiye Raporu” kadına karşı şiddetin sistematik ve yaygın olduğunu dair tespitleri ve şiddetin önlenmesi konusunda üretilen politikalara yönelik tavsiye niteliğinde görüşler belirtmesi açısından önemlidir (IHOP, 2007). Engelli Kadın Derneği (ENGKAD) tarafından “Türkiye’ de Engelli Kadınlara Yönelik Şiddet Raporu 2013-2014” yapılan çalışmada ise engelli kadınların aile içi şiddete maruz kalması ve şiddete uğrayan engelli kadınlar şiddetle mücadele ve destek mekanizmalarına erişiminin nasıl olduğunun ve karşılaşılan sorunların ortaya konulması açısından buna bağlı olarak da konu ile ilgili politika önerileri içermesi açısından incelemeye değer görülmüştür (ENGKAD, 2013-2014).

AB ve Türkiye arasında sivil toplum diyalogu programı kapsamında Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından maliyeti karşılanan ve 2015-2016 yılları arasında gerçekleştirilen WAVE: Şiddete Karşı Kadınlar Ağı projesi çerçevesinde oluşturulan “WAVE: Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu: İtalya, İspanya ve Türkiye” raporu şiddetin yaygınlığı ile ve şiddetle mücadele mekanizmaları ilgili karşılaştırmalı değerlendirmelerin ortaya konulması açısından önemlidir (WAVE: Şiddete Karşı Kadınlar Ağı Projesi, 2015-2016). Rapora göre İspanya’ da kadınların %22’ si, İtalya’ da %27’ si eşi veya birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel/cinsel şiddet görmekte ve tehdit edilmektedir. Türkiye’ de ise en az bir evlilik yapmış kadınların %36’ sı eş veya birlikte olduğu kişi tarafından bu şiddete maruz kalmaktadır. İtalya’ da kadınların %38’ i, İspanyada % 33’ ü, Türkiye’ de evlenmiş kadınların %44’ ü eşi veya birlikte yaşadığı kişi tarafından psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Kadına yönelik psikolojik, cinsel ve fiziksel şiddetin yaygınlığı ile ilgili mevcut araştırma bulgularının ortaya koyduğu sonuç, bu şiddet türlerinin yaygınlığının bu üç ülkede de mevcut olduğunu, en düşük olanın ise İspanya, sonrasında İtalya ve en yüksek oranda Türkiye’ de görüldüğünü göstermektedir (rapor: syf.6).

Araştırmanın literatür tanıtımının bu bölümünde Yüksek Öğretim Kurumu Başkanlığı Tez Merkezi (YÖKTEZ) sistemi üzerinden aile içi kadına yönelik şiddet konusu ile ilgili incelenen yayınlanmış tezlerin yine tamamına yer vermek mümkün olmadığından, bu çalışmanın konu bağlamına en yakın olduğu tespit edilenlerinin ortaya koyduğu verilerin ve değerlendirmelerin neler olduğuna öz olarak bakılacaktır. Gülşen Dinçer tarafından 2010 yılında yayımlanan “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Düzce Örneği” adlı çalışmada aile kurumuna toplum tarafından atfedilen kutsallık nedeni ile aile içi şiddetle ilgili gerçeklerin ortaya çıkarılmasının zor olduğuna, Düzce ‘de yaşayan kadınların Türkiye genelindeki yaşayan kadınlarla şiddet türlerine maruz kalma durumları arasındaki farkın ortaya çıkarılmasına, bu alanda alan yazıda bilimsel çalışmaların az olması nedeni ile literatüre katkı sağlaması amaçlandığına yer verilmiştir (Dinçer, 2010).

“Kadına Yönelik şiddet ve Ataerkillik” başlıklı Sait Yıldırım’ ın çalışmasında ise tarihte ana erkil dönem dışında tüm zamanlarda ataerkil yapının hâkim olduğunu, eril gücün karşısında kadının ancak eril düzeni devam ettirme rolünde hayatta kalabildiği, annelerin çocukları yetiştirmesi aracılığı ile de ataerkil düzenin devamlılığına aracılık ettiğine değinmektedir. Kadına yönelik şiddetin kökenlerinin ataerkil toplumsal yapı içerisinde üretildiğini savunan Yıldırım toplumsal cinsiyet rollerinin çocukluktan itibaren Bandura’ nın sosyal öğrenme kuramında tarif ettiği şekliyle toplum içinde rol model alma, pekiştirme, gözlemlene gibi yöntemlerle içselleştirdiğini, kadınların üzerinde erkelerin tahakküm kurmayı da bu süreçte öğrendiklerini belirtmektedir (Yıldırım, 2016; Yıldırım, Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkillik, 2016). Çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlara göre kadının ataerkil toplum içerisinde kadın rolüne uygun davranışlar sergilemediği durumlarda cezalandırıldığı, şiddetin kadını kontrol etme amacı ile araç olarak kullanıldığı, şiddet davranışlarının kültürel olarak desteklendiği görülmektedir.

Sinem Sonkaya tarafından 2016’ da nicel yöntemlerle yapılan “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Aksaray Örneği” konu ile ilgili ilde yapılan ilk sosyolojik çalışmadır. Araştırmada toplumun farklı kesimlerinden, farklı meslek ve farklı sos-kültürel özellikteki kişilerden şiddetin nedenlerine, kadınların şiddeti bazı durumlarda hak edip etmediğine dair düşüncelerini içermektedir (Sonkaya, 2016). Araştırmaya göre

kadınlar aile içinde çoğunlukla eşleri veya birlikte yaşadığı kişi tarafından şiddet içeren davranışlara maruz kalmakta, şiddetin nesiller arası aktarımı çocukluktan itibaren içselleştirilen davranış örüntülerinin öğrenilmesi yolu ile olmaktadır. Şiddetin nedenleri olarak alkol ve madde bağımlılığı, şiddet uygulayanın psikolojik sorunları olmasının etken olduğu, kadınların eğitim durumlarının ise şiddetle baş etme konusunda önemli bir etken olduğuna değinilmiştir. Çalışmada kadınların şiddeti hak ettiği için maruz kaldığı yargısına lisans eğitim düzeyine sahip katılımcıların % 33.3' ünün "hak etmiştir" cevabı vermesi dikkat çeken bir sonuçtur.

Atiye Pınar Ateş tarafından yapılan 2017' de gerçekleştirilen "Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları: Dicle Üniversitesi Örneği" (Ateş, 2017) başlıklı çalışması üniversite öğrencilerinin kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ve bu tutumlarına etki eden etkenleri belirlemek amacıyla kesitsel olarak yapılmış bir çalışmadır. Çalışmanın sonuçlarına göre kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre şiddet türlerine ilişkin çalışmada belirtilen hususlara hassasiyetleri ve duyarlılıkları daha fazladır. Erkek katılımcı öğrencilerin ise anne-baba-kardeşleri tarafından şiddete maruz kalma veya maruz kaldığını ifade etme durumu kadın öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rol tutumları kadına yönelik şiddet tutumlarını etkilemektedir ve erkekler kadınlara göre şiddeti daha normal karşılamakta buna bağlı olarak kadına yönelik şiddet aile üyelerinin hakkı olduğunu düşünmekteledir.

Hande Çalışkan tarafından 2017' de "Kadına Yönelik Şiddet Belirleyicileri: Türkiye Örneği" (Çalışkan, 2017) başlıklı çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu' nun 2008 yılında yayınladığı Türkiye' de kadına yönelik aile içi şiddet araştırmasının ham verilerine göre lojistik regresyon analizi yardımı ile Türkiye' de kadına yönelik şiddetin risk faktörlerinin neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda fiziksel şiddet görmede etkili olan belirleyiciler; eşin alkol bağımlılığının olması, aldatılması, çocuklarına uygulanan şiddeti normal görme durumu, evlenirken kadının rızasının alınıp alınmaması, kadının sağlık durumu, çocuklukta aile içinde şiddet görme veya şahit olma durumu, intihar düşüncesi ve intihar girişiminde bulunanlar, erkeğin gerektiğinde vurmasının normal karşılayıp karşılamadığı durumu, eşin

çalışıyor olması ve eşin sosyal güvenliğe sahip olup olmaması olarak belirtilmiştir. Psikolojik şiddetin belirleyicisi olarak ise erkeğin ev işlerine yardımcı olup olmadığı, kadının yaşı, kadının eşi ile cinsel ilişkisinde rızasının olup olmaması, sağlık durumu, aldatılması, çocukluğunda istismara uğraması, sağlık güvencesinin olup olmaması, ailesinden destek görme durumu, eşinin bağımlılık durumu, kadının evin tüm sorumluluklarının erkeğin görevi olup olmadığı ile ilgili görüşü etken olarak değerlendirilmiştir.

Melike Pehlivan tarafından toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde kadına yönelik şiddet algısının ortaya çıkarılması amacı ile 2018’ de yapılan çalışmada aile içi şiddet mağduru kadınların eşleri ile iletişimlerinin iyi olmadığı, aynı zamanda şiddet uygulayan erkeklerin kadına şiddeti normal karşıladığı, toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili olarak kadını kontrol etme aracı olarak şiddetin kullanıldığı sonuçlarına varıldığı görülmektedir. Çalışma toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilme sürecine vurgu yapılmakta, bu rollerin daha eşitlikçi bir algı olarak oluşmasının kadına yönelik şiddet algısını da dönüştüreceği değerlendirilmektedir. (Pehlivan M. , 2018).

Bu doğrultuda yapılan bir başka çalışma Eda Kaya tarafından Kisecik Köyü kadınları ile yapılan onların aile içi kadına yönelik şiddete bakış açılarını ortaya koyan çalışmadır (Kaya, 2019). Çalışma kırsal alanda şiddet algısının ortaya çıkarılması konusunda önemli olup, kadınlardan yaşamının büyük bölümünü kentte geçiren kadınların kırsal geçiren kadınlara oranla şiddete bakış açılarının daha olumsuz olduğu belirlenmiştir. Kadınların çoğunlukla eşleri tarafından gördükleri aile içi şiddete yönelik algılarının fiziksel şiddete yönelik olduğu, diğer ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet türlerinin şiddet olarak algılanmasının düşük düzeyde olduğu, bu nedenle kadınların fark etmeden şiddet döngüsüne katıldıkları bu doğrultuda şiddeti kabullendikleri değerlendirilmektedir.

Denizli’ de kadına yönelik şiddet konusunda evli çiftlerle niteliksel bir araştırma yapan Fatma Oluk da kadına yönelik şiddeti toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkilendirmiş, katılımcı evli çiftlerin belirli şiddet kalıplarına sahip olduklarını, kadın ve erkeklerde toplumsal cinsiyet algısında ayrımcılığa varan düşüncelerin var olduğunu belirtmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin gerektirdiği edimler doğrultusunda namus olgusu adı

altında şiddetin meşru görüldüğünü, kadınların şiddete tepkisel davrandıklarını ancak yeterli tepkiselliği sahip oldukları sosyo-kültürel kodlar gereği gösteremediklerini ortaya koymaktadır (Oluk, 2019). Songül Tamgoç Yıldız' ın "Kadına Yönelik Şiddetin Farklı Değişkenler Açısından İncelmesi" (Yıldız, 2019) adlı çalışmasında aile içi kadına yönelik şiddeti, dindarlık ve aile içi şiddet ilişkisi açısından irdelemesi, konuyu diğer çalışmalardan farklı yönde ele alması açısından önemlidir. Çalışmada aile içi şiddetin sebeplerinin sosyo-psikolojik boyutundaki sorunlar arttıkça kadınların ve eşlerinin ibadet boyutundaki tutum ve davranışlarının azaldığı ortaya konulmaktadır. Diğer bir ifade ile aile içi şiddete sebep olan tutum, davranış ve sorunlardaki artışlar kadın ve eşlerinin dini inanç ve ibadet konusundaki tutum, davranış ve düşüncelerinde azalmalara yol açtığı değerlendirilmektedir. Dindarlığın inanç ve ibadet boyutları ile itaatkârlığın boyutları arasında paralel bir ilişki olduğu tespit edilen çalışmada dindarlık davranışları yüksek olan kişilerde aile içi uyum sağlama gibi itaatkâr davranışların da yüksek olduğu ortaya konulmaktadır.

Ayşe Acar tarafından 2019' da yapılan çalışma ise şiddet uygulayan erkeklerin toplumsal cinsiyet algıları ve şiddet uygulamada belirleyici faktörlerin ortaya konulması açısından önemli görülmektedir. Çalışmada şiddet oranlarının yüksek olduğu, toplumsal cinsiyet eşitliği parametresi arttıkça kadına yönelik şiddet davranışının azaldığı bulgularına ulaşılmıştır (Acar, 2019).

Nevşehir' de yaşayan kadınların kadına yönelik şiddet algısını ortaya koymak amacı ile Songül Akıncı tarafından yapılan çalışmada kadınların fiziksel şiddet içeren davranışları ve sözlü şiddet davranışlarını ve sosyal kısıtlamaları şiddet olarak tanımladıkları görülmektedir. Kadınların fiziksel şiddet türü üzerinde daha çok durduklarını, sözlü şiddetten ise etkilenmeleri konusunda ifadelerinin yoğun olduğu aktarılmış, ayrıca kadınların ekonomik imkânlarının artması durumunda şiddet görme oranında düşüş yaşandığı bulgusu ortaya konulmuştur (Akıncı, 2019).

Kadına yönelik şiddeti mağdurların aile içi iletişim becerileri bağlamında ele alan Ayşegül Karabela' nın araştırma bulgularına göre aile içi sorunlara karşı kadınların iletişimsizliği çözüm yolu olarak gördüklerini, erkeklerin ise fiziksel ve psikolojik şiddeti çözüm olarak gördüklerini değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırmada aile içi

iletişim becerilerini evlilik usullerinin de etkilediğini, geleneksel görücü usulü evlilik yerine modern evlenme şekli olarak kendi rızası ile birbirlerini tanıyarak yapılan evliliklerde iletişim düzeyinin daha sağlıklı olduğu belirtilmektedir (Karabela, 2020).

Ayşe Kılıç Candan tarafından doktora tezi olarak nicel ve nitel yöntemler kullanılarak yapılan “Evli ve Bekâr Kadınların Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutum ve Deneyimleri” başlıklı araştırmada kadınların evlilik birlikteliği dışında da şiddete uğradıkları fakat evli ve bekârların şiddete karşı tutumlarının farklılaştığı üzerinde durulmuştur. Evli kadınların şiddete karşı tutumları şiddeti kabullenip hayatına devam etme, üstünü örtme, mecburiyet hissetme şeklinde olduğu, bekâr kadınların ise şiddete karşı tutumları kendini zorunlu hissetmeme, vazgeçmenin evlenmeden önce daha kolay olduğu düşüncesi şeklinde kendini gösterdiği aktarılmaktadır. Şiddete rağmen kadınların şiddet uygulan ile birlikteliğini devam ettirme sebebi olarak ise bulgular ekonomik sebebi göstermekte, kadınların yaşadıkları şiddet deneyimlerini dayanamayacak hale geldiklerinde ancak paylaşma tutumu gösterdikleri ortaya konulmaktadır (Candan, 2021).

Kadına yönelik aile içi şiddet olayları 2019 yılı sonunda Covid-19 Virüsünün Dünya’ da ve Türkiye’ de görülmesi ile birlikte salgının toplumsal hayatı karantina gibi uygulamalar ile farklı yaşam alışkanlıkları edinmek zorunda kalmaları ile birlikte, mevcut açılardan farklı bir yaklaşımla ele alınmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar salgın süreci ile birlikte aile içi kadına yönelik şiddet olaylarında artış gözlemlendiği, şiddeti etkileyen faktörlerin bu süreçte farklılaştığı konularında değerlendirmeler ortaya koymuşlardır. Bu konuda Şahin, Çakmak ve Erdem’ in ortak çalışması olan pandeminin kadına yönelik şiddet üzerine etkisinin yazılı basına yansıyan olgular üzerinden değerlendirilmesi yapılmıştır. Değerlendirmede evli veya birlikte yaşayan kadınların pandemi öncesine göre daha yoğun aile içi şiddete maruz kaldıkları, bu duruma pandemi sürecinde evde izolasyon ile birlikte ev işlerinin gerçekleştirilmesinde yaşanan cinsiyet eşitsizliği, ekonomik sıkıntıların yol açtığı ruh sağlığı sorunları, alkol tüketiminde yükselme gibi bir çok faktörün etkili olduğu yer almıştır. Çalışmada bu süreçte basına yansıyan kadına yönelik şiddet olaylarının daha çok kadının evinde yaşandığı, olayların ateşli silahla öldürme şeklinde çoğunun cinayetle sonuçlandığı, buna bağlı olarak tutuklanan fail sayılarında da artış gözlemlendiği belirtilmiştir (Hande Şahin, 2021;43).

Abay ve Akın'ın covid-19 salgınında Dünya' da ve Türkiye' de kadınlara yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet konusunda yapılan derleme niteliğindeki çalışmada ise pandemi süreçlerinde aile içi şiddetin ve yaş ile cinsiyete bağlı eşitsizliklerin arttığı ifade edilmektedir. Salgın sürecinde aile içi kadına yönelik şiddetin artmasının neden olan faktörler ise ekonomide güven ortamının azalması ve ortaya çıkan yoksulluk, karantina süreçleri ve sosyal izolasyon ile evde kalma süresinin uzaması, ortaya çıkan duruma bağlı artan stres ve huzursuzluk, artan istismar olayları, sağlık hizmetine erişimin kısıtlılığı, kadının şiddet uygulayan kocadan uzaklaşma imkanının azalması olarak belirtilmiştir (Akın, 2021;31).

Ayrıca 2021 yılı içerisinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025 kamuoyu ile paylaşılarak yürürlüğe girmiştir. Eylem Planı içerisinde Kadına yönelik şiddet türleri olan fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik şiddet türlerine siber şiddet ve tek taraflı ısrarlı takip şiddet türleri tanımları ve verileri de eklenerek, toplum tarafından yaygın olarak kullanılan iletişim teknolojileri ile şiddetin biçimlerinin de değiştiğine dair vurgu yapılmıştır. Ayrıca planda küresel ölçekte cinsiyete dayalı kadın cinayetleri oranlarına yer verilmiş, Afrika % 31 oranı ile ilk sırada yer almakta, Dünya geneli ise % 13 olan bu veriler Türkiye' de %7.9 olarak aktarılmaktadır. Yine planda cinayetlerin cinsiyetlere göre oranında kadınların az olmasına rağmen aile içi cinayetler oranında kadınların çoğunluğu oluşturduğu, ve bu cinayetlerin çoğunluğunun ise eş/partner tarafından gerçekleştirildiği ortaya konulmaktadır (KSGM, 2021).

İKİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET VE AİLE İÇİ ŞİDDET TARTIŞMALARI

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET

Toplumsal cinsiyet kavramı ülkemizde özellikle son dönemde tartışma konu alanlarından biri olarak sık karşımıza çıkmakta, cinsiyete dayalı eşitsizlikler söz konusu olduğunda ele alınması gereken bir kavram olarak önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet tartışmaları çalışmanın sorun alanı olarak belirlediği kadına yönelik şiddet konusu içerisinde temel oluşturan alanlardan biri olduğu için, KYŞ ele alınırken şiddetin temellerini oluşturduğu düşünülen toplumsal cinsiyet eşitsizliği, eril toplumsal düzen oluşumu üstünde durulması ve değerlendirilmesi gereken önemli bir alandır. Bu nedenle çalışmanın bir bölümünde özellikle toplumsal cinsiyet kavramı ve toplumsal cinsiyet algısı oluşumuna ve bu konudaki kuramsal yaklaşımlara yer verilecektir.

Gökkaya' nın Zeybekoğlu' dan aktarımına göre 1968 yılında Robert Stoller tarafından ortaya atılan kavram “toplumsal cinsiyet” in “biyolojik cinsiyet” ten farklı olabileceğini göstermek üzere kullanılmış, kavram 70' lerin başında ise İngiltere' de Ann Oakley ile popülerlik kazanarak sosyolojiye girmiştir (Gökkaya, 2019, s. 75). Ann Oakley 1972 yılında yayımladığı Sex, Gender and Society yani “Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum” isimli kitabında toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilme şekillerinden söz eder (Saygılıgil, 2016, s. 14). Oakley' in öne sürdüğü gibi cinsiyete bağlı iş bölümü evrensel veya biyolojik olarak önceden belirlemiş değildir, bu roller sosyo-kültürel anlamlar çerçevesinde hayat bulur ve toplumsal cinsiyet algısı tam da burada kendini somut olarak gösterir.

Erkek ve kadın olarak oluşturduğumuz bu kimliğimiz aslında sosyo-kültürel olarak anlamlandırdığımız bir özelliğe karşılık gelir. Toplum tarafından sosyo-kültürel kabuller ve beklentiler çerçevesinde bizden beklenen kadın ve erkek olarak bazı kalıp yargıları da içeren davranış kalıpları vardır. İşte toplumsal cinsiyet algısı dediğimiz kavram da tam olarak bu durumlarda ortaya çıkar ve kadın ve erkeğin arasındaki farklılıkları adeta bir uçuruma dönüştürür. Ayrıca toplumsal cinsiyet kavramı, toplumları ve sosyal tabakalaşmadaki temel unsurlardan birini açıklamada çok önemli bir role sahip olduğunu ortaya koymuştur. Nitekim toplumsal cinsiyet, kadınlar ile erkeklerin sosyal sınıf, statü ve ırk şeklindeki diğer tüm toplumsal farklılıklardan önce gelen ve onlarla bütünlük gösteren bir özelliktir (Slattery, 2003, s. 345). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet öncelikle toplumsal bir tabakalaşmayı toplumsal bir kategoriye içinde barındıran bir kavram olma özelliği ile diğer toplumsal kategoriler ile de uyumlu bir özellik göstererek sosyal hayatta varlığını sürdürür.

Toplumsal cinsiyet kavramının sosyo-kültürel düzlemde değerlendirilmesinin yanında, bazı yaklaşımlar aslında biyolojik olarak var olan bazı özelliklerin toplumsal cinsiyetin sosyo- kültürel değerlendirmeleri ile örtüştüğünü savunarak başka bir tartışma alanı daha açarlar. Toplumsal cinsiyetin kültürel bileşenleri bir yerde biyolojik cinsiyeti de içerir, genellikle kadınlar ile erkekler arasındaki bazı farklılıkların biyolojik mi yoksa kültürel mi olduğu tam olarak öngörmek mümkün değildir; esasen cinsler arasındaki birçok farklılık ikisinin bir arada etkisinin sonucudur (Y.Dökmen, 2009, s. 20). Cinsler arası farklılıklar, özellikle kadınların biyolojik olarak sahip olduğu iddia edilen duygusallık, sezgisellik gibi özellikler toplumsal roller söz konusu olduğunda ataerkil toplumlar tarafından kadınlara ait bir rol olarak tanımlanır ve çoğu zaman bu role dair beklentiler doğal karşılanır. Toplum tarafından kadınlardan beklenen bu davranışların sosyo-kültürel oluşum süreci üzerinde durulmadığı gibi, bu konuya dair görüşler kültürümüz ile uyumlu olmadığı, fikirlerin feminist olduğu gibi etiketlemelerle eril düzenin hâkimiyetinin devam ettirilmesine yönelik tepkiler verilir.

Toplumsal cinsiyeti biyolojik cinsiyet üzerine temellendiren görüş doğrultusunda konuyu değerlendiren Saygılıgil ise şöyle tarif etmektedir: “Toplumsal cinsiyeti

cinsiyetten farklı kılan, kadınların erkeklerin egemenliği altında biyolojik-anatomik özelliklerinden kaynaklanan ikincil konularıyla, cinsiyetlendirilmiş bedenlerle mücadele etmektir (Saygılıgil, 2016, s. 10).” Kadınların en belirgin biyolojik özelliklerinden doğurganlık toplumsal hayat içerisinde özellikle iş hayatında bir dezavantaj olarak görülmekte, bu nedenle birçok kadın eşitsiz muameleye maruz kalmaktadır. Aile içi rollerde de kadınların anatomik özellikleri daha çok ev işleri ve çocuk bakma ile özleştirilerek, adeta bu görevler istisnasız kadının kimliğinin bir parçası olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet kavramı kadın cinsin üzerinde hâkim kılınan biyolojik cinsiyeti ile özdeşleştirilen ikincil konum, eşitsizlik, ön yargılar, engellemeler vb. birçok olumsuz durumun düzeltilmesi veya ortadan kaldırılması için kullanılan anahtar bir kavram özelliği de taşımaktadır.

2.1.1. Toplumsal Cinsiyet Oluşumuna Yönelik Kuramsal Tartışmalar

Toplumsal cinsiyet oluşumunu basit bir şekilde tarif etmek gerekirse, bireyler daha dünyaya ilk gözlerini açtığı anda kadın ve erkek olarak bir başlangıç yaparlar, aslında ilk bakışta görünen sadece biyolojik(sex) farklılıklardır. (örn: cinsel organlar, boy, kilo, saç şekli, vücut yapısı vs.) Fakat daha doğumun ilk gününden başlayan merasimler ve beklentiler hep toplumsal cinsiyet(gender) algısı ile birlikte şekil almaya başlar... Küçük bireyler aldıkları isim, giydikleri kıyafet, oynadıkları oyuncaklar gibi birçok etken ile birlikte bir birey olma yolunda ilerlerler, kimliklerinin bu etkenler çerçevesinde oluştururlar. Simone de Beauvoir 1949’ da ‘‘Kadın doğulmaz, kadın olunur’’ derken aslında tam da bu durumu ifade etmektedir (UNFPA, 2014, s. 9). Beauvoir’ in 1908-1986 yılında yayımladığı *Le Deuxieme Sexe* (İkinci Cinsiyet) kitabının Fransa da yayımlanması ile pek çok açıdan feminist teorinin de çıkış noktası olur.

Toplumsal cinsiyetin oluşumuna ve cinsiyetler arasındaki farklılıkların açıklanmasına yönelik farklı kuramlar kendi bakış açıları ile konuyu aydınlatmaya çalışmışlardır. Bu kuramlardan **sosyal öğrenme kuramı** olarak bilinen Albert Bandura(1977) tarafından geliştirilen ve öğrenme yolu ile cinsiyet rollerinin içselleştirilme sürecini açıklayan kuram en bilinen kuramlardan biridir. Bu kurama göre toplumsal cinsiyet rolleri model alma ve taklit yolu ile toplumsallaşma sürecinde içselleştirilerek öğrenilirler. Bu süreçte cinsiyetine uygun davranışlar sergileyen çocuk ödüllendirilir, uygun

davranmayan çocuk ise cezalandırılır. Örneğin atılgan-saldırgan davranışlar erkek çocuklar için pekiştirilirken kız çocukları için uygun görülmez, ağlama davranışı söz konusu olduğunda ise kız çocuklarının işine yarar görünmektedir (Dökmen, 2009, s. 60).

Model alma ve taklit yolu ile öğrenmeyi de içeren bu kurama göre kız çocukları daha çok annelerini, erkek çocuklar ise babalarını gözlemleyerek davranış örüntülerini oluştururlar. Aynı zamanda karşı cinsin nasıl olması gerektiğine dair bilgileri de karşı cinsi gözlemleyerek öğrenirler, fakat toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde anne-baba dışında çok daha geniş bir öğrenme alanı vardır (Dökmen, 2009, s. 60). Bu öğrenme alanının başında kitle iletişim araçları gelir ve televizyon, internet, kitaplar vb. bir çok kitle iletişim araçları ile toplumsal-kültürel öğeler öğrenilerek içselleştirilir. Günümüzde geniş izleyici kitlesine sahip diziler, sinema filmleri hatta reklam filmleri cinsiyetçi davranmakla itham edilmektedir. Kitleleri etkilemede ciddi bir potansiyele sahip bu araçlar, aslında bazen toplumun alt kültürüne yakın görünerek izleyici toplamak bazen ise kitleleri istenen yönde yönlendirmek üzere kullanılmaktadır (Gülüm Şener, 2016). Nihayetinde toplumsal rollerin öğrenilmesinde, kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımları dolayısıyla sürece etkisinin olmasını tartışılmaz hale getirmektedir.

Sosyal-Bilişsel Kuram ise cinsiyet rolleri oluşumunu, çocukların belli bir bilişsel yeterlilik düzeyine ulaştıktan sonra oluşan bir tür anlayış ve değerlendirme süreci olarak görmektedir (Vatandaş, 2007, s. 35). Çocuklar kendi kimliklerine dair bilgiler öğrenirken diğer taraftan karşı cins ile bilgileri de öğrenerek, bu süreçte cinsiyetlere dair kalıp yargıları oluştururlar. Bu süreçte cinsiyete dayalı önyargılar ve bu önyargılara dayalı ayrımcılık davranışının da kazanıldığı düşünülmektedir.

Bilişsel yaklaşımın temel kabulüne göre, insanların bilişsel tutarlılığa ihtiyaçları vardır; bu nedenle kendilerine ve dünyaya ilişkin tutarlı ve dengeli bir düşünce dünyası oluşturmayı ve bu düşünceleri sürdürmeyi istemelerine yol açar. Bu doğrultuda çocuklar kız veya erkek gibi olmayı öğrenmeyi tutarlı davranabilmek için öğrenmeye çalışırken, sosyal öğrenme kuramının aksine bu davranışı ödüllendirilmek için değil kadınsı veya erkeksi kimliklerini oluşturmak için tercih ederler (Dökmen, 2009, s. 65).

Dolayısıyla bilişsel yaklaşımda bireyleri o davranışa güdüleyen etken ödül ve ceza değil, kendi kimlik oluşumları ve kimlik sunumları ile ilgili tutarlılığın gerçekleşmesi olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı (gender schema theory) ise sosyal öğrenme kuramı ve bilişsel kuramın görüşlerini bir araya getirerek, bireyin çocukluğunda toplumsal cinsiyet şeması aracılığıyla verileri kodlamayı ve bu verileri örgütlemeyi öğrendiğini savunur. Bu kuram Sandra Lipsitz Bem tarafından oluşturulmuş ve bahsettiği şema bilişsel bir yapıyı da tarif etmektedir. Bu yapı gelen bilgiyi şemayla ilişkili terimlerle değerlendirmeyi ve bu değerlendirme sonucunu ise içselleştirmeye hazır oluşu sağlar. Belli bir şema aracılığıyla veriyi işlemeye hazır bireyler, şemaya uygun veriyi hemen kodlayabilir, bunun devamında şemayla ilişkili hayli değişikliğe uğramış yorumlarda bulunabilirler... Veriyi toplumsal cinsiyet şemasına göre değerlendirme ise, özellikleri ve davranışları ‘kadınsı’ ve ‘erkeksi’ kategorilere bölmeye neden olur. Buna bağlı olarak cinsiyetle ilgili olmayan kavramlar bile kadınsı ya da erkeksi kategoriye sokularak işlenir (Dökmen, 2009, s. 69).

Toplumsal cinsiyet şeması kadın ve erkek niteliklerinin algılanmasında, algılama sonucu ortaya çıkan verilerin işlenerek davranışları öngörmesi konusunda düşüncenin iskeletini oluşturan bir şemadır. Bu şema aracılığıyla kız çocuğu zayıf, narin, duygusal gibi özelliklerle erkek çocuk ise güçlü, cesur, akılcı gibi özelliklerle algılanarak güçlü kız çocukları ve zayıf erkek çocukları fark etmemeyi belki de yok saymayı öğrenir.

Toplumsal cinsiyet algısının oluşumuna yönelik diğer bir kuram Sigmund Freud tarafından savunulan **psikanalitik kuramdır**. Freud ‘ un bu yaklaşımı libido kavramsallaştırmasını temel alır. Kurama göre libido, biyolojik cinsiyeti ve toplumsal cinsiyeti örgütlenmiş hale getiren, biyolojik kaynaklı cinsel bir enerjidir. Freud libido kavramını erkek cinsel organı çevresinde (phallocentric) açıklamıştır (Dökmen, 2009, s. 42). Bu yaklaşıma göre toplumsal cinsiyetin kazanımına yönelik olarak tanımlanmış olan üç dönemin(oral-anal dönem, fallik dönem) sonuncusu yani ödipal dönemde bu algının öğrenildiğini, özdeşleştirme ve içselleştirme gibi bilinçaltı süreçlerin bu öğrenmede önemli olduğunu vurgular.

Toplumsal cinsiyete uygun davranışlarda bulunma kurama göre çocuğun küçük yaşlardan itibaren kendi cinsinden olan yakın çevresi ile kurduğu özdeşim süreci ile bağlantılıdır. Karşı cinse ait davranışlarda bulunma ise karşı cinsten olan yakın çevre ile özdeşim kurma ile açıklanmaktadır. Freud' a göre çocuk kendi cinsindeki ebeveynine özenerek onun davranış şekillerini alır ve sonuç olarak erkek çocuklar nasıl bir erkek olmalarının uygun olduğunu; kız çocukları da nasıl bir kadın olmalarının uygun olduğunu özdeşim kurduğu kişiden öğrenir. Bu kurama göre kişilerin toplumsal ve psikolojik yönden toplumla ahenk içinde olması adına kendi cinsine uygun bir cinsel kimliğe sahip olması gerekmektedir (Pehlivan P. V., 2017, s. 497).

Fakat Freud' un görüşleri toplumsal cinsiyet algısının erkek ve kız çocuklarında farklı şekillerde oluşması görüşünün yanında, erkeklerin cinsel ve ahlaki olarak kadınlardan üstün olduğu savunusu nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır.

Görüldüğü üzere toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimi, toplumsal cinsiyet algısının oluşumu, bu algılar sonucu oluşmuş kalıp yargılar ve bunların davranışlara yansımalarını açıklayan pek çok kuram vardır. Araştırmanın aile içi kadına yönelik şiddeti incelemede toplumsal cinsiyet konusunun sadece konuya yaklaşımda araştırmanın bir ayağını oluşturması nedeniyle araştırmada toplumsal cinsiyet tartışmalarında kullanılan biyolojik-sosyal ve psikolojik temelli diğer kuramlardan bahsedilmeyecektir. Ancak bilindiği gibi kuramlar dünyayı anlamlandırma girişimlerinin, karmaşık, faydasız ve birbirleriyle bağlantısız uğraşlar olmaları yerine belli bir olguyu anlamlandırmaya yönelik düzenli ve örgütlü çalışmalar olmalarını sağlar (Dökmen, 2009, s. 41). Aynı konunun açıklanmasında farklı kuramlar olmasına rağmen tek başına bir kuramın konuyu tüm yanları ile aydınlatamadığı, birçok kuramın aynı anda ele alınmasıyla konunun anlaşılmasının daha kapsamlı ve çerçeveli olacağı bir gerçektir. Araştırmada bir konunun farklı kuramlar ile açıklanması aynı zamanda ele alınan konunun makro düzeyde ve mikro düzeyde ele alınmasını da mümkün kılmakta ve sonuç olarak araştırmanın yaklaşım alanını genişletmektedir.

2.1.2. Pierre Bourdieu' un Eril Tahakküm Kavramı ile Toplumsal Cinsiyetin ve Ataerkil Toplumsal Yapının Değerlendirilmesi

Bourdieu kadın ve erkek olarak toplumsal düzen içinde varoluşumuzu değerlendirirken, toplumsal hayat içerisinde tarihsel süreçten günümüze olagelmiş zihin kalıplarını derinlemesine inceleyerek, eril tahakküm olarak kavramsallaştırdığı cinsiyetçi yaklaşımı gözler önüne sermektedir. Özellikle kullandığımız dil ve kelimelere dikkat çeken düşünür tahakkümün asıl yansımalarına da bu alanda bolca örnek sunar. Bir araştırmada toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitsizliği temelinde toplumsal yapı ele alınmak istendiğinde onun görüşlerinin konuyu fazlaca zenginleştirdiği, bu anlamda tahakküm kavramı ile ataerkil yapıyı açıklamada detaylı bir kuramsal çerçeve sunduğu görülmektedir.

Bourdieu “eril tahakküm” kavramını açıklarken öncelikle refleksif bir düşünce biçiminden bahseder. Bu düşünce biçimi ile eril ve dişil olarak, anlamlandırmaya çalıştığımız nesnenin aynı zamanda içinde yer aldığımızı, buna bağlı olarak ataerkil düzenin tarihsel yapılarının önceden oluşturulmuş hazır şemalarını bünyemize eklediğimizden bahseder. Bu nedenle de eril tahakkümü düşünürken kendimizin de tahakkümün ürünü olduğumuzu² ve düşünme biçimimize bu durumun yansımamasının mümkün olmadığına değinir. Yani öncelikle içinde doğup büyüdüğümüz bir toplumun ürünü olan bireyler olarak toplumsal cinsiyeti algılama biçimlerimiz ve eril tahakkümü algılamamız tamamen nesnel ve objektif olmayacaktır. Bu gerçeğin farkında olarak toplumsal düzeni değerlendirmemiz, kavramları ele almamız ve Bourdieu’ nun bu soruna çözümü ile bilimsel nesneleştirme konusunu nesnelleştirmek, onun ifade şekli ile söylersek: “Anlama kategorilerini araştırmayı amaçlayan transandantal bir düşünme araştırmasını bir tür laboratuvar deneyine dönüştürmemiz gerekmektedir (Bourdieu, 2002, s. 17). “

Bourdieu eril düzenin gücünü kendi haklılığını kanıtlamaya yeltenmemesinde³ görür, onun ifadesi ile: “Erkek merkezli görüş kendini yansız gibi dayatır ve onu

² Eril Tahakküm, birinci bölüm büyütülmüş resim başlığı adı altında detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

³ Toplumsal algı ve dilin dişil cinse dair belirginlik göstermesinin yanında eril cinse yönelik ise daha nötr bir hal sergilediği örneğini verir düşürür Syf:22

meşrulaştıracak söylemlerde dile getirilmeye ihtiyaç duymaz.⁴ “Toplumsal yapı adeta üzerine temellendiği eril tahakkümü onaylamak, meşrulaştırmak için kocaman bir makine gibi çalışır, bu durum cinsiyetçi bir iş bölümünü de üretir. Bu doğrultuda cinslere dair ayırım mekânların, araçların, zamanların ve faaliyetlerin katı bir biçimde pay edilmesi ile birlikte cinsiyetçi bir düzen oluşturulur ve bireylerin edindikleri cinsiyetçi rollerin sürekliliği ile devamlılığı sağlanır.

Yine Bourdieu’ nun ‘‘bedenlerin toplumsal inşası’’ kavramı da cinsiyetçi yaklaşımın biyolojik farklılıklar üzerine toplumsal inşanın nasıl gerçekleştiği konusunda detaylı bir değerlendirme sunar. Nitekim O’ na göre içinde yaşanılan toplumsal düzeni barındıran dünya, bireyin biyolojik varlığını cinsiyetçi bir gerçeklik haline ve cinsiyet temelli bir görüş ile birbirinden ayıran özelliklerin bir taşıyıcısı olarak inşa etmektedir. İnşa edilen bu algının vücut bulmuş toplumsal yazılımı dünyadaki her şeye ilk olarak da bedenin kendisine yani biyolojik varlığı üzerine uygulanır. Bu doğrultuda erkeklerin kadınlar üzerindeki keyfi tahakküm bağına nüfus etmiş zaman ve mekânın ötesinde bir dünya görüşünün temellerine uygun olarak biyolojik cinsler arasındaki ayrımları oluşturan bir yazılımdır ve bu tahakküm bağlantısının kedisi de iş bölümü aracılığı ile toplumsal düzenin gündelik hayatına yerleşmiş durumdadır (Bourdieu, 2002). Bourdieu kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkların, eril ve dişi vücutlar özellikle de cinsel organların birbirleri ile anatomik ayrımları, cinsler arasındaki toplumsal olarak inşa edilmiş farklılığın doğal bir temellendirilmesi olarak karşımıza çıkmakta olduğu düşünür.

Yine biyolojik farklılıkların toplumsal farklılıkların inşasında kelimeler ve kavramlar üzerine de işlediğini, erkeklik belirten ifadelerin daha erdem, şeref belirtisi olarak görüldüğünü, Avrupa’ da ve Türkiye’ de benzer şekillerde bazı durumları ifade etmek için kullanıldığını görmekteyiz. Fiziksel ve ahlaki cesaret erillikle özdeşleştirililerek ‘‘taşaklı olmak’’ terimi kullanılırken , ‘‘erkek gibi sert olmak’’, ‘‘adam olmak’’, ‘‘erkek sözü vermek’’ gibi terimlerle de olumlu olarak tarif edilen davranışsal özellikler eril cinse özgü olarak görüldüğü gözlenmektedir. Bourdieu özellikle cinsel organların eril veya dişi olmakla sosyal inşasının yapıldığını, bu inşanın kadınlar

⁴ Bourdieu bu duruma cinsel hiyerarşiyi meşru gösteren neredeyse hiçbir mitin olmamasını örnek gösterir.

yönünde aşağılayıcı ve daha olumsuz anlamlara gelecek şekilde kullanıldığını diğer taraftan erkekler yönünde ise daha üstün özellikler olarak ve övülecek bir özellikte görülecek şekilde sosyal inşasının yapıldığını savunur. Bu savın doğrultusunda Türk toplumsal yapısı ve toplumsal hayatta kullanılan dile yansıyan, deyim atasözü, benzetme gibi çıktıları incelediğimizde eril cinse atfedilen özelliklerin bu doğrultuda olduğunu, dişi cinse dair ayrımcı bir dil kullanıldığını görebiliriz. Fakat son dönem Türk Dil Kurumunun yaptığı değişikliklerle birlikte bu eşitsiz durumun ortadan kaldırılmaya çalışılması yönünde çalışmalar bulunduğunu görmekteyiz.

Bedenin toplumsal inşası üzerine oluşturduğu savı Bourdieu bir adım daha öteye götürerek beden ve tahakküm arasında tersinden de bir ilişki olduğunu, paradoks olarak dişi beden ve eril beden arasında gözlenebilen ayrımların, eril temelli görüşün uygulamalı şemaları etrafında anlamlandırılarak meydana getirildiklerinden, bu görüşün temel savunuları ile ahenk halindeki anlam ve değerler toplamının da kusursuz ve tartışılmaz garantisi durumunda olduğunu belirtir (Bourdieu, 2002). Burada dünya görüşü olarak yatan temel görüşün iki cins arasında hiyerarşik bir yer belirlemiş olan cinsiyetçi dünya görüşü olduğunu, aynı zamanda bu düzenin, toplumsal hayattaki işbölümü düzenlemesi dâhil biyolojik üreme sonrasındaki sürecin doğal bir sonucu gibi gösterilmesinin keyfi bir inşaya dayandığını savunur. Eril sosyalizasyonun özgün gücünün, tahakküm gücünü kendisinin de kanıksanmış toplumsal oluşum olan biyolojik doğanın içine konumlandırarak sağladığını açıklarken “tahakkümün bedenleşmesi” kavramını da bu şekilde açıklığa kavuşturmuş olur.

2.1..ŞİDDET KAVRAMI

Dünya Sağlık Örgütünün tanımına göre “Şiddet istemli bir şekilde, tehdit yoluyla ya da bizzat, kişinin kendisine, diğer bir kişiye, bir gruba ya da topluma yönelik olarak yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişme bozukluğu veya gelişmede gerileme ile sonlanan ya da sonlanma olasılığı yüksek bir biçimde fiziksel güç ya da nüfuz kullanılmasıdır (HÜNEE, 2009).” Şiddet aslında daha çok fiziksel olarak algılansa da, fiziksel şiddetin yanında, duygusal şiddet, ekonomik şiddet, cinsel şiddet ve literatüre son giren tanımı ile ısrarlı takip ve siber şiddet olmak üzere farklı şiddet türleri de yer almaktadır.

Ülkemizin ilk imzalayan ülke olarak taraf olduğu 2011 tarihin de İstanbul’ da imzalanan İstanbul Sözleşmesi (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi)’ nin kadına yönelik şiddet tanımı ise: “Kadına karşı şiddet, kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık olarak anlaşılacak bu terim, ister kamu hayatında ve özel hayatta meydana gelen baskı veya keyfi olarak özgürlüğünü engellemek dâhil, kadınların fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik zararı veya ıstırapı ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan tüm eylemler toplumsal cinsiyete dayalı şiddet anlamına gelir (AB, 2011)” şeklindedir.

“Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen **cinsiyete dayalı bir ayrımcılık** ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış **kadına yönelik şiddet olarak** tanımlanmıştır. (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 6284)”

İstanbul Sözleşmesinin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet tanımı ise; kadınlara yalnızca kadın olmaları nedeni ile uygulanan ve kadınları tek taraflı ölçüsüz bir biçimde etkileye sahip olan şiddettir, şeklinde tanımlanmıştır (AB, 2011)

Şiddet tanımı kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda toplumsal cinsiyet algısını da içeren bir anlam kazanmaktadır. Kadına yönelik şiddet sözleşme ve yasalarımızda da tanımlandığı gibi kadın oldukları için cinsiyete dayalı bir şiddet davranışını içermesidir. Nitekim birçok şiddet vakalarına bakıldığında da şiddet uygulayan erkeklerin aile dışında sosyal çevresine karşı şiddet içeren davranışlar göstermiyor olmasına rağmen aile içinde eşine yönelik şiddet davranışı gösterebildiğini görülmektedir. Dolayısıyla bu durumlarda erkeğin eşine yönelik uyguladığı şiddet toplumsal cinsiyet temelli olmakta ve çoğu zaman kadına yönelik şiddet aile ve toplumun etkisi ile normalleştirilmektedir.

2.1.3. Şiddet Konusunda Kuramsal Yaklaşımlar

Aile içi şiddet konusunda kuramsal yaklaşımlar ve modeller literatürde popüler olan iki temel çıkış noktasından hareketle aile içi şiddeti açıklamaktadır. Bunlardan biri aile içindeki unsurlara atıf yapan yaklaşımlar diğeri ise aile içinde şiddet davranışını gösteren bireye bağlı özelliklere atıf yapan yaklaşımlardır. Konu ile ilgili bazı

yaklaşımlar birbirlerine paralel açıklamalar yaparken bazı yaklaşımlar ise tamamen zıt açıklamalar yapabilmektedir. Bazı yaklaşımlar aile içi şiddetin oluşumunu ve nedenlerini ortaya koymak için kültürel yapımızı, toplumsal düzenimizi, toplumsal inanışlarımızı etkili görmektedir. Burada önemli olan aile içi şiddeti açıklamak üzere bahsedeceğimiz yaklaşımların aile içi şiddetin nedenlerini tümü ile kapsayabilecek nitelikte olmadığını görebilmemizdir. Bu bölümde aile içi şiddeti açıklamada kullanılan kuramların konu ile ilgili genel bakış açısını öz bir şekilde sunmaya çalışılacaktır.

Psikodinamik Yaklaşım doğrultusunda açıklama yapan pek çok yazar şiddetin kökenini anne ve bebek arasındaki ilişkideki patolojik durumda bulur. Annenin çocuğuna karşı bebeklikten itibaren ihtiyaçlarına cevap vermeyen, ihmalkâr veya bunaltıcı, fazla müdahaleci davranışlar sergilemesi sonucu çocuk kendine özel kimlik oluşumu konusunda zorlanır. Çocuk kimlik oluşumuna yönelik bir engel teşkil eden bu davranışlara saldırganlıkla cevap vermeye çalışır, bu doğrultuda şiddet davranışı annenin vücuduna yönelik fantezi içeren bilinçsiz bir harekettir (Avcı, 2020).

Psikodinamik yaklaşımın şiddet konusunda teorileri olan temsilcileri olarak adı geçen sosyal bilimciler Freud, Melanie Kline, Kernberg, From ve Kohut olarak yer almaktadır (Hüseyin Güleç, 2012, s. 118).

Psikodinamik yaklaşımın bir başka üzerinde durduğu kavram ise kastrasyon korkusu (iğdiş/hadım edilme korkusu) kavramıdır. Klinisyenler tarafından insanların güçsüz olmakla ilgili korkuları endişeleri hakkında konuyu anlamaya yardımcı olması için kullanılan kavram özellikle erkeklerin partnerlerine yönelik şiddeti açıklamada işlevsel görünmektedir. Nitekim yabancı insanlara yönelik şiddet davranışı göstermeyen erkeklerin eşlerine karşı şiddet başvurması onların kastrasyon korkusu ile bağlantılı olabilir. Yakın kadın/erkek ilişkilerinde genital farklılıkların tanınması söz konusu olduğundan vücut bütünlüğüne yönelik endişeleri içeren bu korku erkeğin kadına yönelik endişeli, kaygılı ve saldırgan olabileceği konusunda belirleyici olabilmektedir.

Nesnel İlişkileri Kuramı teorisyenleri Psikodinamik kökenli olup, nesne ilişkilerini insanların kendisine ve diğer insanlarla arasındaki ilişkilerin zihinsel temsillerine

işaret ederler. Bu yaklaşıma göre insanların ilişkileri hem bilişsel hem de duyuşsal farklı deneyimlerle oluştuğu için insanlar arası ilişkileri algılamalarının farklılık içermesi doğal bir süreçtir. İnsanların erken yaşlardan itibaren nesnelere ilişkileri konusunda oluşturdukları düşünsel yapılar onların davranışlarını motive eden bir kaynaktır. Bu doğrultuda nesnel ilişkiler teorisyenleri klasik psikanalitik teorisyenlerden, insanların davranışlarının kaynağının dürtüler değil insan-nesne ilişkilerinin oluşumu olarak görmeleri noktasında ayrılmaktadırlar.

Aile içi şiddetin oluşumu nesnel ilişkiler teorisyenlerine göre erken dönemde yakınları ile kurduğu ilişki şablonlarında gizlidir. Kişi erken dönem oluşturduğu psikolojik şablonlar ile birlikte ruhsal gelişim ve ruhsal yapılandırma alanında bu şablonlarla paralellik gösteren bir zihinsel yapıya sahip olur. Aile içi şiddete maruz kalan bireyler erken birincil ilişkilerde gelişimsel patolojiye işaret edecek nesne ilişkilerine dâhil olurlar (Avcı, Aile İçi Şiddetle İlgili Kuramlar ve Modeller, 2020). Bu konuda yapılan araştırmalar eşlerine yönelik şiddet davranışı gösteren erkeklerin büyük çoğunluğunun çocukken aile içi şiddete tanık oldukları veya bizzat şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir.

Aile içi şiddete başvuran erkeklerin çocukluğunda yeterli bakımı alamayan ve ihtiyaçları karşılanmayan ve aynı zamanda koşulsuz sevgi deneyimi yaşayamayan bireylerin olumlu bir benlik algılısının gerçekleşmeyeceği savunulmaktadır. Aile içi sorunlarla karşı karşıya gelen birey yoğun bir kaygı hissederek bu duyguyu partnerine karşı saldırganlıkla yatıştırma yoluna gidebilir. Özellikle aile içinde ani öfke patlamalarının dışardan mantıksız görünmesini açıklamada bu bakış açısı kullanılabilir görünmektedir.

Bağlanma Kuramı aile içi şiddetin ortaya çıkışında ebeveyn veya bakıcı tarafından sağlanan bakım ve sevginin kişinin o kişi ile güvenli bir bağlanma ilişkisi kurup kuramadığında gizli olduğunu savunur. Bu doğrultuda güvensiz bağlanma tarzına sahip kişiler güvenli bağlanma tarzına sahip kişilere göre şiddet uygulamaya daha meyilli olmakta ve bu durum eşleri ile kurdukları ilişkinin güvenli veya güvensiz bir bağlanma tarzında olmasına da kaynaklık etmektedir. Konu ile ilgili alinyazında var olan araştırmalar da bu öngörüğü destekler görünmektedir, nitekim bireylerin

ebeveynleri ile güvenli bağlanmanın da içinde bulunduğu bir ilişkisinin olması şiddet gösterme olasılığını düşürmekte, aksi yönde ebeveynleri ile güvenli bağlanmanın olmadığı bir aile ilişki örüntüsü olduğu durumlarda eşlerine ve aile üyelerine şiddet göstermesi olası olarak değerlendirilmektedir.

Bilişsel ve Davranışçı Yaklaşım ise bireylerin gelişim dönemlerinden itibaren zihinlerinde oluşturdukları inanç ve önyargıların şiddetin ortaya çıkmasında etkili olduğunu, bu doğrultuda bireyin olay ve durumları nasıl yorumladığı nasıl algıladığının önemine vurgu yapar. Konular ile ilgili bilişsel olarak sahip olunan düşünce ve inanç davranışlara yansır, aynı zamanda bu davranışlar mantıksal bazı kabullere dayandığı için sürekliliği kaçınılmazdır. Toplum tarafından kadına yönelik aile içi şiddetin normalleştirilmesinin temelinde de buna benzer bir bilişsel süreç vardır denilebilir. Çünkü toplum tarafından kadına yönelik şiddetin normal olduğu inancı bilişsel bir süreci kapsar ve sorunun çözümü noktasında toplumun konuya dair inanç ve kabullerini değiştirmek bu mücadelenin önemli bir ayağını oluşturmaktadır.

Sosyal Öğrenme Kuramı bireylerin şiddeti model alarak veya gözlemleyerek öğrendiklerini, sonraki yaşantılarında da öğrendikleri doğrultusunda şiddete yöneldiklerini savunur. Aynı zamanda birey sadece ailesini değil sosyal çevresini de gözlemleyerek hangi davranışların ödüllendirildiği, hangi davranışların cezalandırıldığı gibi pekiştiricileri değerlendirerek davranışlarının bilişsel alt yapısını oluşturur. Şiddetin kuşaklar arası aktarımına bu görüşü ile açıklıma getiren kuram aile içi şiddet araştırma sonuçlarını destekler nitelikte görünmektedir. Nitekim Türkiye genelinde annesi şiddete uğramış olan erkelerin yarısının fiziksel şiddet davranışı gösterdiği görülmekte, annesi fiziksel şiddete uğramamış erkelerin ise şiddet davranışı gösterme oranı yüzde 23' e kadar düştüğünü göstermektedir. Bu netice erkeklerin şiddet ortamında sosyalleşme sürecini geçirmelerinin sonraki yaşamlarında şiddete yönelik davranışta bulunmaları riskini artırdığı, şiddetsiz bir ortamda sosyalleşme sürecinin ise şiddet uygulama davranışlarında engelleyici bir etkide bulunduğu işaret etmektedir (HÜNEE, 2015).

Ekolojik Yaklaşım aile içi şiddetin nedenlerini karmaşık ve iç içe geçmiş bir yapıda olduğunu savunmaktadır (Avcı, Aile İçi Şiddetle İlgili Kuramlar ve Modeller , 2020).

Kurama göre bireyin kişilik gelişimi mikrosistem, mezosistem, ekosistem, makrosistem olarak belirlediği sistemler arasında etkileşimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Gök' ün Ulusoy' dan aktarımına göre:

Birey kendisini saran bu dört çerçeveye sahiptir. Sosyo kültürel çerçevenin merkezinde bireyin kendisi yer almaktadır. Mikro sistemde bireyler arası ilişkilerde en yakın fiziksel etkileşimin olduğu yakın çevresindeki aile, arkadaşlar ve meslektaşlar yer almaktadır. Mezosistemde ise birey üzerindeki etkiye sahip olan ev ve okul gibi yakın çevre unsurları arasındaki etkileşim söz konusudur. Egzosistem ise bireylerin bazen ilişkiye girdikleri sosyal çevreyi ifade eder. Son olarak makrosistem bireyin davranışı hakkında geniş tutulan davranışlar ve inançlar gibi kurumsal örüntülerdir (Gök, Volume 11/2 Winter 2016).

Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan sosyal ekolojik kuram şiddetin oluşumunu bireyin çevresini saran bu sistemlerin işleyişinde ve bunlar aralarındaki ilişkide görür.

2.1.4. Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet ve Türleri

Aile içi kadına yönelik şiddet aile birlikteliğinin olduğu ailelerde veya aile birlikteliği bitse bile bu birlikteliğin devamında gerçekleşen, kadının fiziksel, ruhsal, cinsel ve ekonomik olarak olumsuz etkilendiği, sözel ve fiziksel davranışları içeren tüm keyfi yaklaşımları ifade etmektedir. İngiltere' de kadına yönelik şiddetle mücadele eden önemli sivil toplum kuruluşlarından biri olan Women' s Aid aile içi şiddeti:

“ Bir partner, eski partner, aile üyesi veya bakıcı tarafından uygulanan; kontrol etme zorlama, tehdit, aşağılama ve cinsel şiddet de dahil olmak üzere şiddet davranışı içeren olay veya olaylar örüntüsü olarak tanımlanmaktadır (Koçtürk, 2020).”

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda ise kadına yönelik şiddeti:

“Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen **cinsiyete dayalı bir ayrımcılık** ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış olarak tanımlanmıştır (6284 Sk. , 2012).“

Kadına yönelik şiddetin en kapsayıcı tanımlarından biri de Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi' nde kamuoyu tarafından İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen Uluslararası sözleşmede yer almaktadır. Bu tanıma göre:

“Kadına yönelik şiddetten; kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık anlaşılacak ve bu terim ister kamu ister özel yaşamada meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır (AB, 2011). “

Bu araştırmada aile içi kadına yönelik şiddet konu alındığı için aile içi/ ev içi şiddet ve kadına yönelik şiddet tanımlarından oluşan fakat kast edilen grubun daha sınırlandırılmış hali olan “aile içi kadına yönelik şiddet” kavramı ele alınmaktadır. Yukarıda yapılan tanımlardan da anlaşıldığı üzere şiddetin aile içinde aile üyeleri tarafından, aile üyelerine yönelik gerçekleşmiş olması ve kadına yönelik gerçekleşmiş olması tanımın daraltılmasını ve “aile içi kadına yönelik şiddet” kavramının ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Şiddet türleri Türkiye’ de konu hakkında en kapsamlı araştırmalardan biri olarak görülen Hacettepe Nüfus Enstitüleri ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’ nün işbirliği ile yapılmış olan Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet araştırması tanımlamalarına göre şu şekilde yapılmaktadır (HÜNEE, 2009):

“Fiziksel Şiddet: Tokat atma, bir şey fırlatma, itme, tartaklama, saç çekme, yumrukla ya da bir cisimle vurma, tekmeleme, sürüklenme, dövme, boğazını sıkma, bir yerini yakma, bıçak silah gibi aletlerle tehdit etme ya da bunları kullanma gibi fiziksel davranışları içermektedir.”

“Cinsel Şiddet: Zorla cinsel ilişkiye girme, kadının istememesine rağmen korkudan cinsel ilişkiye girmesi, cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü eylemlere zorlama gibi davranışları içermektedir.”

“Psikolojik/Duygusal Şiddet: Hakaret ya da küfür etmek, başkalarının yanında aşağılama ya da küçük düşürme, korkutma ya da tehdit etme, kadına

ya da çevresindekilere zara vermekle tehdit etme gibi davranışları içermektedir.”

“Ekonomik Şiddet: Kadının çalışmasına engel olma ya da işten ayrılmasına neden olma, ev harcamaları için para vermeme, kadının gelirinin elinden alınması gibi davranışı olarak tanımlanmaktadır.”

Yukarda açıklanan şiddet türlerinin yanında kadınların yoğun olarak karşılaştıkları bir diğer şiddet türleri tek taraflı ısrarlı takip ve siber şiddet olarak adlandırılan şiddet türleri de araştırmada şu şekilde aktarılmaktadır:

“Tek Taraflı Israrlı Takip: Türkçe ’ye “musallat olma”, “dadanma”, “sırnaşma” olarak çevrilebilecek bu kavram “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği” nin 3 üncü maddesinde “Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranış” şeklinde tanımlanmaktadır. Sürekli telefonla arama, kısa mesaj, mektup veya e-posta gönderme, sosyal medya aracılığıyla takip etme, sürekli karşısına çıkma, kadının çalıştığı ya da yaşadığı yere gelerek rahatsız etme gibi eylemler tek taraflı ısrarlı takibe örnektir (KSGM, 2021). “

“Siber Şiddet: Bireyin koşulları, özellikleri veya güvenlik açıklarından yararlanarak kişilerin fiziksel, cinsel, psikolojik ya da ekonomik zarara girmesi ile sonuçlanan veya sonuçlanma olasılığı olan eylemler ile sömürülmesini içerir. Kadınlara yönelik siber şiddet; kişisel bilgileri ele geçirme, siber takip, intikam amaçlı pornografi, cinsiyete dayalı hakaret ve saldırı ile tecavüz ve ölüm tehdidi gibi çeşitli biçimlerde görülmektedir (KSGM, 2021).”

Siber şiddet günümüzde internet erişiminin artması ve sosyal medya kullanımının yaygınlığının artması ile birlikte daha önemli hale gelmiştir. Nitekim şiddet türlerinin mağdura çoğu zaman yüz yüze şiddet ile bir arada uygulanması söz konusu olmakta, internet erişiminin kötüye kullanımı ile birlikte diğer şiddet türlerini destekler bir konumda olabilmektedir.

Şiddet uygulayan şiddet türlerinin bir veya fazlası aynı anda uygulanabiliyor, aynı zamanda da uygulanan şiddet türleri mağdur üzerinde birden fazla etki yaratabiliyor; özellikle de psikolojik şiddet bütün şiddet türlerine de eşlik etmektedir. Aile içinde en yaygın görülen şiddet türü görünür olmasa da psikolojik şiddetin yoğun olarak yaşandığı araştırmalara yansıyan sonuçlardır. Psikolojik şiddet fiziksel şiddet kadar tepki almayan fakat şiddet mağdurlarının psikolojisi ve sosyal hayatı üzerinde ciddi izler ve yaralar bırakan, etkisinin uzun yıllar devam ettiği, hatta ömür boyu sürebildiği bir şiddet türüdür.

Kadına yönelik şiddetin ve türlerinin tanımından anlaşılana göre, kadınlara orantısız şekilde sosyo-kültürel kabullerin etkisi ile sırf kadın oldukları için yönetilen, bu yönelimin bazı taraflar için normal karşılandığı şiddet kadına yönelik şiddet olarak tanımlanmaktadır. Şiddetin en bilenen türü fiziksel olmasına rağmen etkisinin somut olarak görüldüğü bu şiddet türünün ötesinde etkisinin çok daha kalıcı ve örseleyici olduğu bilinen, en yaygın görülen psikolojik şiddet türü olmaktadır.

Aile içi kadına yönelik şiddet özellikle şiddet uygulayan ve şiddet mağdurunun kök ailelerinde de şiddetin normal görülmesi ve yaşanması nedeni ile ailelerin yaşamında tekrar ortaya çıkmaktadır. Şiddetin farklı türleri genellikle aynı anda şiddet vakalarında görülebilmekte ve aile içinde bu durumdan olumsuz olarak en çok etkilenen aile üyeleri kadın ve çocuklar olmaktadır.

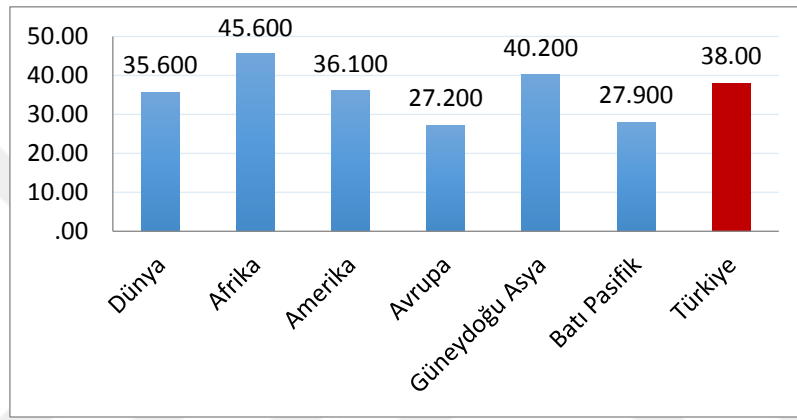
Bu araştırmada katılımcı şiddet mağduru kadınların eşleri tarafından maruz kaldıkları şiddet türleri, şiddetin boyutları, şiddet türlerinin kadınların kişisel deneyimlere bağlı olarak farklı şekillerde ortaya çıkışı detaylı olarak ele alınmıştır.

2.1.5. Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Yapılmış Çalışmalar

Dünyada ve Türkiye’ de kadına yönelik şiddet konusunda yapılan kapsamlı çalışmalar ulusal/ uluslararası kurum ve kuruluşlar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2021 yılında yayımlanan “Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlık Tahminleri” raporunda karşılaştırmalı veriye sahip 161 ülke ve bölgeyi kapsayan 2018 küresel tahminleri hesaplanmıştır. Rapora göre dünya çapında eşi veya birlikte yaşadığı kişi, literatürde çoğunlukla tercih edilen terim ile yakın

partneri, tarafından cinsel ve/veya fiziksel şiddet davranışlarına maruz kalan kadınların oranı 15 yaş üzeri için hayatının herhangi bir b için %26, 15 yaş üzerinde son on iki ay için % 10, 15-49 yaş arasında yaşamının bir bölümü için %22, 15 yaş üstünde son on iki ay için ise % 13 olarak raporlanmıştır (KSGM, 2021).

Türkiye’ de ve Dünyada en yaygın insan hakları ihlali olarak da kadına yönelik şiddet gösterilmektedir. BM tarafından 2015 de yapılmış bir araştırmaya göre eşi veya birlikte olduğu kişi tarafından cinsel veya fiziksel şiddet görenlerin ülkelere göre oranları şu şekildedir (KSGM, 2018):

“Yaşamının herhangi bir döneminde eşi veya birlikte yaşadığı kişi tarafından **fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalan** kadınların oranı, *BM Dünya’da Kadın 2015 Raporu*”

Araştırma bulguları üzerinden görüldüğü gibi dünya genelinde kadına yönelik şiddet oranları yüksek olmakla birlikte, ülkemizdeki kadına yönelik şiddet oranları Güneydoğu Asya ülkeleri ile benzerlik göstermekte, bu durum teknolojik gelişmeler ile birlikte modernleştiğimizi düşündüğümüz günümüz Türkiye’ sinde sosyo-kültürel olarak gelişmişlik konusunda çok başarılı olmadığımızı göstermektedir. Yine yukardaki grafikte ortaya konulduğu üzere ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile kadına yönelik şiddet verileri oranları arasında zıt bir ilişki olduğu görülmekte, sosyo- ekonomik düzeyi yüksek olan Avrupa ülkelerinde kadına yönelik şiddet olayları oranının sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri düşük olan Afrika vb. ülkelerde görülen kadına yönelik şiddet vakası oranlarından daha düşük olduğu görülmektedir.

2.1.6. Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Konusunda Yapılan Çalışmalar

Dünya’ da ve Ülkemizde kadına yönelik şiddet oranları konunun büyük bir toplumsal sorun olarak algılanması gerektiğini göstermekte bu doğrultuda konuya yönelik sosyolojik araştırmaların ve sorunun çözümüne yönelik yol haritaların önemi artmaktadır. Ülkemizde Kadına Yönelik Şiddet konusunda (Mülga) T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından, 2008 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü iş birliği ile yapılan ‘‘Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması’’ Türkiye’ de ulusal temsil özelliğine sahip ilk ve en kapsamlı şiddet araştırması olarak tanımlanmaktadır. Araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar Türkiye İstatistik Kurumu tarafından resmi veri olarak kabul edilmektedir. (UNFPA, 2014) . Bu araştırma Türkiye’ de kadına yönelik psikolojik, fiziksel, ekonomik ve cinsel şiddetin yaygın olarak kullanıldığını göstermektedir.

Şiddetin kadınlar üzerinde fiziksel zararının yanında ruhsal sağlıklarını da büyük oranda etkileyen önemli bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmada kadınların yaşadıkları şiddet olaylarını genellikle başkalarıyla paylaşmadıkları, birçoğunun destek almak üzere kurum veya kuruluşlara başvurmadıkları, başvuranların ise aldıkları hizmetten memnun olmadıkları oraya konulmuştur. Araştırma sonucu elde edilen verilerden bir kaçışu şekilde listelenmektedir (UNFPA, 2014, s. 13)

Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması verilerine göre (HÜNEE, 2009): Türkiye’ de kocası veya eski kocası tarafından fiziksel şiddet uygulanan kadınların oranı %39’ dur. Ülke genelinde kent kır arasındaki şiddet oranları farklılıklarına bakıldığında kent merkezlerinde fiziksel şiddet oranı %38 iken kırsal bölgelerde bu oran %43’ olarak raporlanmıştır. Yaşamının herhangi bir sürecinde duygusal şiddete maruz kalan kadınların oranı araştırma bulgularında %43,9’ olarak ortaya konulmuş, bu doğrultuda diğer şiddet türü verileri arasında duygusal şiddet en yaygın uygulanan şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Veriler arasında tek başına cinsel şiddet davranışlarına maruz kalan kadınların oranı %15,3’ olarak raporlanmış, ancak cinsel şiddet oranlarının cinsel yaşamın mahrem

alan olarak algılanmasına bağlı olarak gerçekte var olan cinsel Şiddet oranlarını tam olarak yansıtmadığı aktarılmıştır. Maruz kaldıkları fiziksel Şiddet nedeniyle yara alan kadınların oranı %25' olarak ortaya konulmuş, dolayısıyla kadınların yaşadıkları yaralanmalara bağlı olarak birçok fizyolojik sağlık sorunları yaşadıkları değerlendirilmiştir.

Veriler arasında Şiddet mağduru kadınların en az bir defa cinsel veya fiziksel Şiddet davranışlarına maruz kalmış kadınlar arasında eğitimsiz olanların oranı %55,7 olarak, lise ve üzeri düzeyde eğitim görenlerde ise bu oran %27' olarak belirtilmiştir. Şiddet mağduru kadınlar arasında maruz kaldığı Şiddeti aile, arkadaş, sosyal evre vb. kimse ile paylaŐmayan kadınların oranı %48,5' olarak ortaya konulmuş, bu veriler bize Şiddet mağdurlarının sosyal evre desteğinden genellikle mahrum olduklarını ve sosyal evre desteğini Şiddetle baş etme mekanizması olarak kullanamadıklarını göstermektedir.

Araştırmada ortaya konan bulgular Şiddete maruz kalan kadınların Şiddete bağlı sağlık problemleri yaşama, intihar etmeyi düşünsel olarak tasarlama ya da intihar girişimi ihtimallerinin en az iki kat arttığını göstermektedir. Yine araştırmada bir başka dikkat çeken bulgu her on kadından birinin hamileliği sürecinde fiziksel Şiddet davranışına maruz kalmaktadır. Yine cinsel Şiddet genellikle fiziksel Şiddet ile bir arada kendini göstermekte; bu bağlamda araştırmaya katılan kadınların %42' si cinsel veya fiziksel Şiddeti birlikte yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yani bu araştırma sonuçlarına göre ülkemizde ortalama her on kadından dördü cinsel veya fiziksel Şiddeti hayatları içinde yaşamaktadırlar.

Yine bir başka araştırma Ayşe Gül Altınay ve Yeşim Arat' ın 2006-2007 yılları arasında TBTAK desteği ile gerçekleştirdikleri Türkiye' de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması adındaki araŐtırmadır. Bu araştırma bulgularından elde edilen sonuçlarına göre araştırmaya katılan her üç kadından biri fiziksel Şiddete maruz kalmakta, bunun yanında yükseköğrenim gören altı erkekten biri eşine Şiddet davranışı sergilemektedir. Araştırmaya göre kadınların aileye eşinden fazla ekonomik katkı sağlaması Şiddet davranışına maruz kalma riskini artırmakta, bu durumdaki her üç kadından ikisi Şiddet davranışları ile karşı karşıya kalmaktadır (Arat, 2007).

2014 yılında ise yine aynı isim ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Hacettepe Üniversitesi işbirliği ile geniş çerçeveli bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma aile içi şiddet ile eğitim düzeyi, refah düzeyi arasındaki ilişkiyi de içeren birçok ilişkiyi ortaya koymakta ve Türkiye bölgeleri arasındaki şiddet oranları hakkında da bilgi vermektedir (HÜNEE, 2015).

Yine bu araştırma şiddet türlerinin yaygınlığı, erken evlilik ve şiddet oranları arasındaki ilişkiyi, şiddet ile iş sahibi olan ve işsizler arasındaki ilişkiyi gösteren verilere yer verilmiştir. Yapılan araştırmalarda şiddetin oluşmasında birçok faktörün etkili olduğu değerlendirilmiştir, bu doğrultuda aile içi şiddet sorununun oluşması konusunda bireysel ve toplumsal düzeydeki etkenlerin iç içe birlikte etkide bulunduğu söylenebilmektedir. 2014 aile içi kadına yönelik şiddet araştırmasında ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddet davranışları ile karşı karşıya kalan kadınların oranı %36' olarak ortaya konulmuştur. Bu oran 2008 araştırmasında ise %39 olarak ortaya konulmuş, buna bağlı olarak yıllar arasında fiziksel şiddet konusunda oransal olarak bir azalma yaşandığı söylenebilmektedir. Hayatının herhangi bir sürecinde duygusal şiddete maruz kalan kadınların oranı %44 olarak ortaya konulmuş, bu oran 2008 ve 2014 araştırmalarında duygusal şiddet konusunda farklılaşma yaşamadığını göstermektedir. 2014' te yapılan çalışmada hayatının herhangi bir sürecinde cinsel şiddet içeren davranışlara maruz kalan kadınların oranının %12 olduğu ortaya konulmuştur. Bu oran 2008' de yapılan çalışmada %15 olarak tespit edilmiş ve araştırma sonuçları cinsel şiddet konusunda yıllar arasında oransal olarak azalma olduğunu göstermiştir. 2014' te yapılan çalışmada hayatının herhangi bir sürecinde cinsel veya fiziksel şiddetin bir arada görülme oranı %38 olarak tespit edilmiştir, bu oran 2008' de yapılan çalışmada %42 olarak ortaya konulmuştur, dolayısıyla cinsel ve fiziksel şiddetin bir arada görülme sıklığında da yıllar içinde oransal bir azalma olduğu görülmektedir.

2014 araştırmasında yer alan oranlarda ülke genelinde şiddetin görülme olasılığının kentsel ve kırsal alan ayrımı yapıldığında, kentsel alanlarda yaşayanlarda fiziksel şiddet oranı %35 olarak kırsal alanda yaşayanlar arasında ise bu oran %37,5 olarak tespit edilmiştir. Bu konudaki oran 2008' de yapılan çalışmada kentsel yaşam alanlarında %38, kırsal yaşam alanlarında %43 olarak ortaya konulmuştur. Bu oranlar

şiddetin görülme olasılığının 2008-2014 yılları arasında kentsel ve kırsal yaşam alanlarında da oransal olarak azalma olduğunu göstermektedir.

2014' de yapılan çalışmada maruz kaldıkları fiziksel şiddet nedeniyle yaralanan kadınların oranı %26 olarak tespit edilmiştir, bu konuda 2008 araştırmasında şiddete bağlı yaralanma oranı %25 olarak yer almıştır. 2014' de yapılan çalışmada en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddet davranışları ile karşı karşıya kalmış kadınlardan eğitimsiz olanların oranı %43 olarak, lisans ve lisansüstü üzeri düzeyde eğitim görmüş olanların oranı ise %21 olarak yer almıştır. 2008' de yapılan çalışmada bu oran eğitimsiz olan kadınlar için %55,7 olarak belirtilmiştir. Yine bu veriler 2008-2014 yılları arasındaki şiddet mağdurundan eğitim görmeyen kadınların oranında düşüş yaşandığını göstermektedir. 2014 araştırmasında yer alan bir başka bulgu sonucuna göre kadınların yaşlarında yükselme oldukça ve kadınların eğitim seviyeleri azaldıkça cinsel şiddet içeren davranışlara maruz kalma riskleri artmaktadır.

Eşi veya beraber yaşadığı kişilerin şiddet içeren davranışlarına maruz kalan kadınların beyanlarına göre 2008 araştırmasında da olduğu gibi 2014 araştırmasına göre de şiddetin nedenlerinin başında erkeğin ailesi ile yaşanan problemler, erkekten kaynaklanan sebepler ve ekonomik sorunlar gelmektedir.

Rapora göre kadınların genel olarak yaşadıkları fiziksel ve cinsel şiddeti herhangi biriyle paylaşmadıkları, yalnız göğüslemeye çalıştıkları görülmüştür. Fakat 2008 yılı araştırmasına göre 2014' te mağdurların yaşadığı şiddeti paylaşma oranının arttığını görmekteyiz. Bu artışa rağmen ülke genelinde, kocanın veya birlikte yaşadığı erkeklerin şiddet içeren davranışlarına maruz kalmış kadınların yaşadıkları şiddeti sosyal çevreleri ile paylaşma oranı artışı yüzde 5 ile sınırlı kalmıştır.

Araştırma bulguları sonucunda yapılan değerlendirmede mağdurların şiddet sebebiyle kurum veya kuruluşlara başvurma sebepleri arasında şiddete daha fazla katlanamamak, fiziksel şiddete bağlı kötü bir şekilde yaralanmak ve şiddet nedeniyle hayatını kaybetmekten korkmak gibi şiddet davranışlarının ortaya çıkardığı ciddi durumlar ve ciddi sonuçlar olmayı sürdürmektedir (HÜNEE, 2015)

2014 Araştırma sonuçları kadına yönelik şiddetin ülkemizde hala yaygın olarak görüldüğünü göstermekte ve şiddet mağduru kadınların bu şiddeti çoğunlukla eş, birlikte olduğu kişi gibi en yakınındaki erkekler tarafından gördükleri görülmektedir. Araştırmada evli kadınların %38' i eşleri tarafından yaşamının herhangi bir döneminde şiddet içeren davranışlara maruz kaldıklarını beyan etmişlerdir, bu durum ise kadına yönelik şiddetin çoğunlukla aile içi şiddet olarak ortaya çıktığını göstermektedir.

Araştırma sonucu ortaya konulan veriler Türkiye genelinde fiziksel şiddetin yaygınlığının yirmi yıllık süreç neticesinde neredeyse değişmemiş olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada % 36 olarak tespit edilen fiziksel şiddet yaygınlığı, 2008 aile içi şiddet araştırmasında yüzde 39, aynı tarihte yapılan bir başka çalışmada yüzde 35 ve 1994 yılında yapılan başka bir çalışmada ise yüzde 34 düzeyindedir. Son 12 ay içinde 2014' te yapılan bu çalışmada yüzde 8 olarak ortaya konan fiziksel şiddet oranı 2008' de yapılan çalışmada yüzde 10 olarak tespit edilmiştir. (HÜNEE, 2015)

Araştırma sonuçlarına göre boşanmış veya ayrı yaşayan kadınlar diğer bir şiddeti fazla gören grup arasındadır, bu konumda olan yaklaşık dört kadından üçü yaşamının herhangi bir bölümünde cinsel veya fiziksel şiddete maruz kalmış görünmektedir. Bu ortaya konulan sonuçlar kadınların boşanma sebepleri arasında şiddete maruz kalmaları olduğu gibi, boşanmaya karar verdikten sonra da şiddetin ayrıldıkları eşleri tarafından kendilerine yöneltilebildiğini gösterir niteliktedir.

Raporda hakkında ilk kez bilgi toplanan ısrarlı takip, şiddetin farklı bir biçimi olarak kabul edilerek literatüre girmiş şiddet şeklidir. Araştırma sonuçlarına göre her on kadından üçü hayatının herhangi bir sürecinde en az bir kez bu tür şiddet içeren davranışlara maruz kaldıklarını ifade etmişleridir. Erkeklerin kadınlara uyguladıkları en yaygın ısrarlı takip şekilleri ise telefonla arama(%19), kısa mesaj atma, mektup ve e-posta yollama (%8), sosyal medya üzerinden takip etme(%6) ve çalışılan veya yaşanılan ortamda rahatsız edilme(%6) şeklinde olmaktadır.

Kadınların maruz kaldıkları şiddet biçimleri onların temel insan haklarını kullanmalarına engel olurken diğer yandan fiziksel ve ruhsal sağlık durumlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Şiddete uğrayan kadınların fiziksel sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri arasının başında yaralanmalar gelmektedir, şiddet mağduru kadınların dörtte biri yaşamları içinde gördükleri fiziksel şiddete bağlı olarak en az bir kez

yaralanmışlardır. Şiddet mağduru her on kadından altısı şiddet sonucu en az üç kez yaralandıklarını ifade etmekte ve bu yaralanmaların yarısının ise tedavi gerektirecek düzeyde olması kadınların yaşadıkları şiddetin onların fiziksel sağlığı üzerinde ciddi etkilerini göz önüne sermektedir.

Şiddet mağduru kadınların şiddetin fiziksel sağlıklarını olumsuz etkilemesinin yanında kendilerini kötü hissetme, intiharı düşünme veya kalkışma gibi onların ruhsal sağlığı üzerindeki etkileri de yaygın görülmektedir. Araştırmaya göre cinsel ve/veya fiziksel şiddet mağduru kadınların üçte biri yaşamının herhangi bir döneminde intihar etmeyi düşüncel olarak tasarladığını ifade etmişlerdir, şiddet mağduru olmayan kadınlar arasında ise intiharı düşünme oranının her on kadından biri şeklinde olduğu görülmektedir. Benzer şekilde şiddet mağduru kadınların intihar girişiminde bulunma oranı yüzde on beş olarak görülürken, şiddet mağduru olmayan kadınlarda bu oran yüzde üç olmakta yani şiddetin bu ihtimali beş kat arttırdığı anlaşılmaktadır. Bu oranlar bize kadınların yaşadıkları şiddet olayı ve intihar yönelimleri arasında ciddi bir ilişki olduğunu göstermekle birlikte, kadınların yaşadıkları şiddetin ruhsal etkisi göz önüne alınarak psikolojik desteğe ne kadar ihtiyaç duyduklarının da bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (HÜNEE, 2015).

Araştırma sonuçlarına göre yaşanan şiddet olaylarından sadece kadınların değil aile üyesi çocukların ve erkeklerin de olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. Aile içi şiddete tanık olmuş veya maruz kalmış yaşları 6-14 olarak değişen çocukların davranışlarına yönelik yapılan incelemede içine kapanık davranma veya hırçın davranışlar göstererek ağlama gibi davranışların anneleri şiddete maruz kalan çocuklarda daha yaygın görüldüğü ortaya konulmuştur. Erkekler açısından şiddetin etkilerine baktığımızda ise çocukluk döneminde şiddete maruz kalmış veya annesinin yaşadığı şiddete tanıklık etmiş çocuklar yetişkinlik döneminde şiddet uygulan olma ihtimalini arttırdığını görmekteyiz. Babası annesine şiddet uygularken gören erkeklerin yarısı eşine şiddet uygulamakta olduğu, babadan öğrenilen davranışın nesillere bu şekilde aktarıldığı görülmektedir. Şiddet uygulayan babaların şiddet uygulayan oğulları, mağdur annelerin ise şiddet mağduru kızları gibi bir durum ortaya çıkmaktadır.

Araştırma sonuçlarında bir başka çarpıcı sonuç şiddete maruz kalmış erkekler eşine şiddet uygulamasının yanında çocuklarına da kötü davrandıkları ortaya çıkmakta, çocuk ve erkeklerin bu yolla yaşanan şiddetin etkisine maruz kalmakta olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre kadına yöneltilen şiddetin nedenleri farklılaşmakla birlikte kendilerine itaat etmediğinde kullandıkları bir yöntem olduğunu, yaşattıkları şiddet için ise kadınları, koşulları ve kurumları suçladıkları görülmektedir (HÜNEE, 2015). Erkeklerin öne çıkardıkları koşulların başında ekonomik sıkıntılar, evin geçiminin sorumluluğunun üzerlerinde yarattığı baskı olmakta, fakat yapılan nicel ve nitel araştırma sonuçları ücretli bir işte çalışan ve ücretli bir işte çalışmayan arasında şiddeti uygulama açısından çok büyük bir fark olmadığı görülmektedir. Kadınlar tarafından dile getirilen erkeğin ailesi ile ilgili sorunlardan, çocuklarla ilgili sorunlardan erkeklerin şiddet nedeni olarak bahsetmedikleri görülmüştür.

Şiddetin nedenlerine ilişkin erkeklerin uyuşturucu madde ve alkol kullanımı konusunda ise araştırma sonuçları, madde ve alkol kullanan erkeklerin çok büyük bir oranı oluşturduğunu, fakat bu grup içinde yer alanların şiddet olaylarının oranına etkisinin çok sınırlı olduğu görülmekte, bu da konuyla ilgili önyargıya dayalı bir görüşün olduğu ortaya çıkmaktadır.

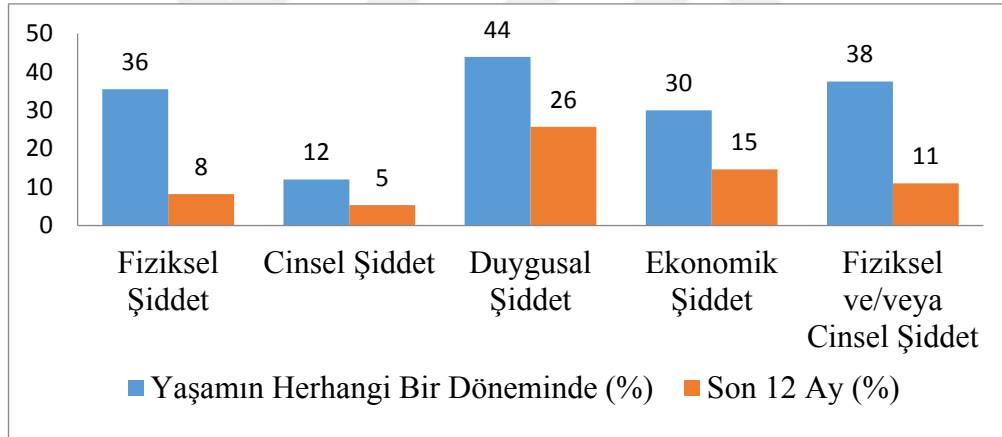
Araştırma sonuçlarına göre şiddetin gerekçesi olarak erkekler tarafından gösterilen bir başka konu "namusuna söz getirecek" davranışlarda bulunulması olarak gösterilmektedir. Ancak erkeklerin eşlerini aldatması söz konusu olduğunda kadının bu konuşa soru sorması dahi şiddeti doğururken, erkeklerin kadınlar hakkında bu şüpheyi duyması şiddeti onların gözünde meşru kılmaktadır. Nicel ve nitel araştırma sonuçlarına göre aldatma durumunda kadına şiddet kadınlar tarafından dahi meşru görülmekte, daha ötesi bu konu nedeniyle kadının öldürülmesinin kabul edilebileceği görüşü çok dikkat çekici bir sonuçtur (HÜNEE, 2015).

Rapora göre cezaevinde olan erkeklerin şiddetten bahsederken şiddeti önemli görmediklerine dair söylemleri olduğu, ayrıca mahkûmların şiddetle ilgili kadınları itham ederek kendi davranışlarını haklı çıkarma gayretinde oldukları görülmektedir.

Burada erkelerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet algısı ile birlikte konunun hafife alındığı, şiddetin kabullenilmediği sonucuna da ulaşabiliriz.

Eğitim düzeyi yükseldikçe şiddet nedenlerinin de farklılaştığını ortaya koyan araştırma, eğitim düzeyi yüksek erkekler tarafından uygulanan şiddetin nedeni olarak toplumun kadına yönelik şiddeti desteklediği görüşüne sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarını şiddeti meşru görecektir şekilde yetiştirdiğini, erkelerin toplumsal düzen neticesinde sahip oldukları gücü kaybetmemek adına aile içinde kadına ve çocuğa şiddet içeren davranışlarda buldukları görüşlerinin söz konusu olduğu ortaya konulmuştur.

Türkiye’ de kadına yönelik şiddet araştırmasının sonuçlarına göre oranlara dair bazı grafiklere aşağıda yer verilmiştir (KSGM, 2018):

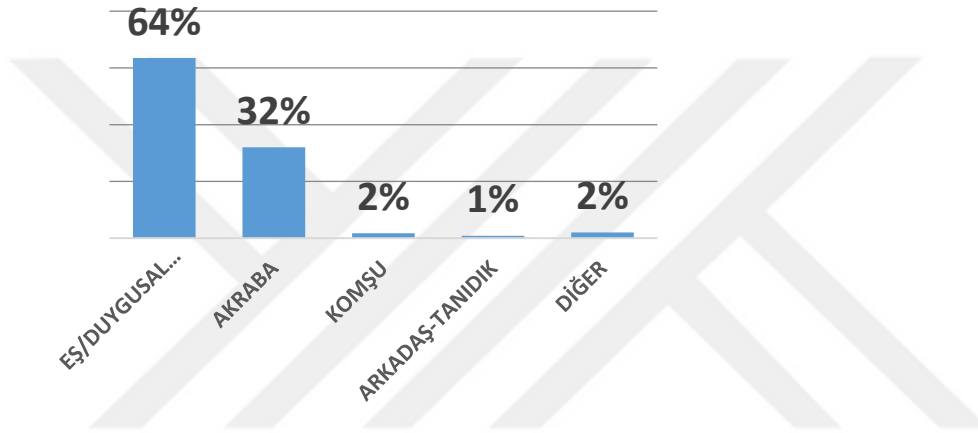

Kaynak: “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014”

Yukarıda yer alan istatistik bilgileri ile birlikte Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması bulgularına göre her on kadından biri aile içi fiziksel şiddet mağduru olarak görünmekte, mağdurların duygusal şiddete maruz kalmaları oranı ise her iki kadından biri olarak ortaya konulmaktadır. Bu doğrultuda aile içi şiddet türlerinden en yaygın olanı araştırma sonuçlarına göre duygusal/psikolojik şiddet olduğu görülmektedir, dolayısıyla aile içi şiddetin kadın ve çocuklar üzerinde en çok etkide bulunan şiddet türü olarak psikolojik şiddet türü ile mücadele edilmesi, konu ile ilgili gerekli farkındalık/ bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kadınların aile içi fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddete maruz kalmaları ailenin farklı üyeleri tarafından olabilmektedir. Aşağıda yer alan “Dünyada ve Türkiye’ de Kadın Cinayetleri 2016-2017-2018 Verileri ve Analiz Raporu” na göre fiziksel şiddetin ölümlerle sonuçlanan verileri göstermektedir ki yaşanan cinayetler çoğunlukla kadınların eşleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu durum kadına yönelik şiddet sorununda eş/partner şiddetinin çok daha önemli bir sorun alanını oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

FAİLLERİN MAKTULLERE YAKINLIK DERECELERİ (%)

Kaynak: Dünyada ve Türkiye’de Kadın Cinayetleri 2016-2017-2018 Verileri ve Analizler Raporu

Yukarıda yer verilen veriler aynı zamanda bu araştırmanın kadına yönelik şiddet sorununu ele alırken özellikle eşleri tarafından şiddet gören kadınlardan oluşan katılımcı grubu ile araştırmanın gerçekleştirilmesinin de gerekçelerinden birini oluşturmada ne kadar haklı olduğunu göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1 KATILIMCILARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

Tablo.1.2. Katılımcıların Demografik bilgileri

Kişiler	Yaş	Medeni Durum	Eğitim	Çalışma Durumu	İlk Evlilik Yaşı	Evlenme Şekli	Evlilik Süresi	Çocuk Sayısı	ŞÖNİM Başvuru Sayısı
1.G	43	Evli (boşanma süreci)	İlkokul	Ev Hanımı	19	Kaçarak	26	5	18
2.G	36	Evli (boşanma süreci)	AÖF Önlisans	İşsiz	16	Kaçarak	19	2	6
3.G	43	Evli (boşanma süreci)	İlkokul	Ev Hanımı	18	Görücü Usulü	24 yıl	4	12
4.G	26	Boşanmış	Lise Terk	Ev Hanımı	16	Kaçarak	26	3	16
5.G	24	Evli	İlkokul	Ev Hanımı	19	Kaçarak	5 yıl	1	2
6.G	33	Evli (boşanma süreci)	Ortaokul	Ev Hanımı	18	Görücü Usulü	15	2	4
7.G	37	Evli (boşanma süreci)	İlköğretim	Ev Hanımı	20	Kaçarak	10 yıl	3	16
8.G	33	Evli	Ortaokul	Ev Hanımı	15	Kaçarak	13	4	11

9.G	28	Evli (boşanma süreci)	Ortaokul	Ev Hanımı	19	Kaçarak	9 yıl	2	4
10.G.	36	Boşanmış	Lise	Çalışıyor	19	Severek	17 yıl	2	7

Katılımcıların yaşları 23, 24, 26, 28, 33(2 kişi), 36 (2 kişi), 37, 43 şeklinde olup, yaş aralığı olarak Dünya Sağlık Örgütü' nün 18-65 genç yaş grubu olarak tanımladığı grupta yer almaktadır. Katılımcıların medeni durumuna baktığımızda 3 kişinin evli olduğunu, 6 kişinin boşanma sürecinde olduğunu, 2 kişinin ise boşanmış olduğu, katılımcıların tamamının yaşadıkları şiddet olaylarını aile içi şiddet olarak nitelenecek biçimde aile birliği içerisinde yaşadıkları görülmektedir.

Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında 3 kişinin ilköğretim mezunu olduğunu, 5 kişinin ortaokul mezunu olduğunu, 1 kişinin lise ve 1 kişinin ön lisans mezunu olduğunu, bu doğrultuda katılımcılardan okuryazar olmayan kişi bulunmadığını görülmektedir. Katılımcılardan 1 kişi dışındaki kadınların çalışmadığı, kendi ayakları üzerinde duracak ekonomik güce sahip olmadıkları görülmektedir.

Katılımcıların evlilik şekillerine bakıldığında 6 kişinin kaçarak evlendiğini, 2 kişi severek kendi isteği ile 2 kişinin ise görücü usulü- aile onaylı olarak evlilik yaptığı görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun kaçarak evlenmeyi tercih ettiği, kaçarak evlenen 3 kadının evliliği on sekiz yaş altında gerçekleştirdiğini, dolayısıyla şiddet mağduru katılımcılar arasında kaçarak evlenme usulünün sık yaşandığı, kaçarak evlenenlerin ise özellikle erken yaşta bu yöntemi tercih ettikleri söylenebilir.

Araştırmada şiddet mağduru katılımcılardan elde edilen bulguların analiz edilmesi sonucunda oluşturulan temalar ve kodlar konuya uygun başlıklar altında aşağıdaki tabloda ortaya konulmuştur.

Tablo1.3. Temalar ve Kodlar

Konu Başlıkları	Temalar	Kodlar
Şiddet Türleri	Psikolojik/Sözel Şiddet	1.Küfür-Hakaret-Aşağılama 2.Toplumsal Aşağılama 3.Sosyal Medya Kullanımı
	Fiziksel Şiddet	1.Dövme 2.Yaralama

	Ekonomik Şiddet	1.Temel İhtiyaçları Giderme-Özel İhtiyaçları Gidermeme
	Cinsel Şiddet	1.Tecavüz
	En Çok Tepki Gösterilen/ Etkilenilen Şiddet Türü	1.Hakaret/Küfür/Suçlama
Aile İçi Şiddetin Diğer Kurbanları: Çocuklar	Aile İçi Şiddet	1.Çocuğa Kötü Muamele
Şiddete Karşı Verilen Tepkiler	Pasif Tepki	1.Susmak-Kabullenmek-Sessiz Kalma-İçine Atma-Ağlama
	Evlilik Süresi Etkeni	1.Şiddete Verilen Tepkinin Zamanla Değişmesi
Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri	Şiddetle Başa Çıkma Sosyal Destek Ve Şiddetle Mücadele Mekanizmalarının Kullanımı	1.Aile/Arkadaş/Yakınlarından Destek Görme 2.Şikâyet Etme
Şiddetin Psikolojik Etkileri	Şiddete Bağlı Hissedilen Duygu ve Düşünceler	1.Değersizlik Hissi 2.Çaresizlik Hissi 3.Umutsuzluk Hissi
Aile İçi Dinamikler	Evlenme Şekilleri	1.Kaçarak Evlenme
	Aile İçi İletişimin Zamanla Değişmesi	1.Başlarda İletişim İyi
	Evliliğin İlk Süreçleri	1.Evliliğin başları kayınvalide ile oturma
	Aile İçi İletişim Becerileri	Konuşmaya Çalışma
Şiddetin Ortaya Çıkmasındaki Etkenler	Şiddet Uygulayandan Kaynaklanan Nedenler	1.Sorumluluktan Kaçma
	Aile İçi İletişim Sorunları	1.Sorunları Birlikte Çözememe
	Aile İçi Şiddetin Nesiller Arası Aktarımı	1.Ş.U Orijin Ailede İçinde Şiddet
	Geçmiş Yaşantının /Çocukluğun Etkisi	1.Dayak Yiyerek Büyüme/ Veya Şiddete Tanık Olarak Büyüme
Mağdurların Şiddete Rağmen Evliliklerini Sürdürme Nedenleri	Ekonomik Etkenler	1.Ekonomik Güç
	Çocukların Etkisi	1.Çocuklarım İçin
	Boşanma Konusunda Karşılaşacağı Tepkilere Karşı Düşüncesi	1.Korkmadım Hiç
	Boşanma Konusunda Toplum Baskısı	1.Boşanma Fikrine Aile/Sosyal Çevre Yaklaşımı

3.1.1. Şiddet Türleri

3.1.1.1.Psikolojik//Sözel Şiddet

Psikolojik şiddet sözel şiddeti de içine almakta ve şiddet uygulayan tarafından kişiye kendini kötü hissettirmek, özgüvenini sarsacak ve kendine yönelik olumlu algılamasını zedeleyici söz söylemek ve buna bağlı davranışlarda bulunmak, kişiyi aşağılamak, rahatsız edici isimler takmak, zayıf ve çaresiz olduğunu dile getirmek, sürekli kişiyi suçlamak gibi sözel davranışları da içinde barındıran bireyin ruhsal olarak yaralanması ile sonuçlanan tüm davranışlar ve yaklaşımlardır. Aynı zamanda kadının hayatı üzerindeki kontrolünü ortadan kaldırmak, çocuklarıyla veya ailesiyle

ilişkinin sınırlamak/engellemek, kadını yalnızlığa itmek, bir yere hapsederek alıkoymak ve çevresi ile ilişkilerinin bozulmasına neden olacak davranışlarda bulunmak, hesap vermeye zorlamak gibi sosyal hayatı üzerinde olumsuz etki yaratacak davranışlar da bireyin psiko-sosyal olarak zarar görmesine neden olmakta ve bu şiddet türü içerisinde değerlendirilmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı(Mülga) ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Enstitüleri Enstitüsü tarafından 2015’ te ‘‘Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması ‘’ konulu araştırma raporunda kadınların maruz kaldığı psikolojik şiddetin tehdit içeren davranışları da içerdiği için duygusal şiddet/istismar olarak adlandırılmasının daha yerinde olacağı aktarılmıştır. Şiddetin yaygınlığı başlığı altında incelenen Türkiye geneli bölgeler arasında duygusal şiddet oranları yer almış ve Türkiye genelinde evlilik yapmış kadınların yüzde 44’ ünün psikolojik şiddet biçimlerinin en az birine hayatının herhangi bir sürecinde maruz kaldığı tespit edilmiştir. Araştırmaya göre psikolojik şiddetin düzeyi yerleşim yerine göre çok az değişiklik gösterirken, bölgeler arasında ise şiddet türünün görülme oranında büyük farklılıklar olduğu görülmektedir (HÜNEE, 2015).

Yine bu araştırma sonuçlarına göre Aksaray ilinin içinde bulunduğu Orta Anadolu bölgesinde duygusal şiddet/istismar oranı yüzde 49 olarak görülmekte, bölgeler arası sıralamada ikinci sırada yer aldığı Batı Anadolu’ dan sonra en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla araştırma yapılan bölge duygusal şiddet oranlarının en yüksek olduğu bölgelerden biri olmakla daha çok anlam kazanmakta ve gerçekleştirilen araştırma sonuçlarında da şiddet mağdurlarının aile içi şiddet türlerinden bahsederken en çok psikolojik/duygusal/sözel şiddet grubuna giren şiddet davranışlarına maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşme sonrası araştırma bulgularından elde edilen temalara göre yine sözel/psikolojik/duygusal şiddet teması içerisinde ‘‘küfür/hakaret/aşağılama’’ , ‘‘toplumsal aşağılama’’, ‘‘sosyal medya kullanımı’’ anlamları öne çıkmıştır.

3.1.1.1.1. Küfür-Hakaret-Aşağılama

Araştırma sonuçlarında da en yaygın duygusal şiddet davranışlardan biri olarak karşımıza çıkan ‘‘küfür, hakaret’’ ve ‘‘aşağılama’’ davranışı aile içi şiddet mağduru

katılımcı kadınların da en sık dile getirdikleri sözel şiddet davranışı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mağdurların aile içinde en sık karşılaştıkları şiddet türü olarak “küfür, hakaret, aşağılama” davranışları karşılıklarına çıktığını, aynı zamanda maruz kaldıkları sözel şiddete diğer şiddet türlerinin eşlik ettiğini, karşılaşılan şiddet davranışının kadının sosyal hayat içerisinde küçük düşürülmemesine neden olduğunu, bu bağlamda yaşadığı şiddet nedeni ile utanç duygusu hissettiğini bir katılımcı şu şekilde aktarmaktadır:

1G:” Eşimin hakaret, küfür sözlü şiddeti daha çoktu. Son yıllarda çok arttı küfür hakaret. Diyom ya hocam son yıllarda on senedir vardı zaten, son beş-yedi yıl içerisinde daha da arttı. Küfür hakaret eline sehpa geçsin kaldırıp atıyor, evde eşyam kalmadı. Yurt dışında yengem vardı o destek oldu o da bıktı artık. Ben çocuklar için katlandım hocam. Kapıyı açıp konu komşuya beni rezil eder, senin ne orospu olduğunu herkes biliyor gibi ağza alınmayacak lafları merdivenlerden savurur herkes duysun diye. Komşular bile alıştı. Eskiden kapıdan dinliyorlardı şimdi dinlemiyolar bile...”

Katılımcıların eşlerinin sözel/ psikolojik şiddete başvurmalarının zamanla artması ve fiziksel şiddet yerine psikolojik şiddeti tercih etmelerindeki bir diğer neden olarak şikâyet sonrası cezai yaptırımlara maruz kalmaktan kaçınmak olduğunu söylenebilir. Nitekim mağdurların süregelen şiddet öyküsü içerisinde yaşanan şiddet olayları sonrasında resmi kurumlara başvuru yöntemini denedikleri, başvurular sonrasında şiddet uygulayan eşlere tedbir kararı, para cezası, hapis cezası vb. yaptırımların uygulandığı sonrasında ise eşlerin bu sürece tekrar girmekten kaçındığını görmekteyiz. Bu konu ile ilgili katılımcılardan birinin aktarımına göre:

3G. “O neler neler. Neler yaptı neler evliliğin başından beri yapmadığı bir şey kalmadı, gözümün hiç morsuz gezdiği gün olmadı Her yerim çürük mor gezdim git ya git çektiğim eziyetler. En son dövdüğünde rapor aldık. Baktı ki raporu alınca kötü oluyor dava açtık ya haa dedi dövdüğüm zaman rapor alıyor diye düşündü. Ben artık buna vurmayağım ama ağızımla onu öldüreceğim dedi. Dövme işi bitti şikâyetten sonra.”

Dolayısıyla mağdurların şiddet geçmişlerinde fiziksel şiddetin zamanla azalma göstermesine rağmen, sözel şiddetin zamanla artması şiddet uygulayanların şiddet

uygulamaktan vazgeçmediğini ancak uygulanan şiddet türünün zamanla değiştiğini, bunun sebebinin ise şiddet uygulayanların kendilerini korumak için ve bu doğrultuda şikâyete konu olacak, delil gösterilecek bir suç ithamına maruz kalmayı engellemeye çalışmaları olduğu değerlendirilmektedir.

Küfür gibi psikolojik/sözel şiddet davranışının çoğunlukla kadın bedeni üzerinden aşağılayıcı bir şekilde yapılmasını Bourdieu tahakkümün bedenleşmesi kavramı ile dişi beden ve erkek beden arasındaki farkların, erkek temelli görüşün şemaları çerçevesinde anlamlandırılıp inşa edildiklerinden dolayı bu bakışın esasları ile ahenk halindeki anlam ve değerler bütünü de teminatı durumunda olduğunu savunusundan hareketle açıklayabiliriz (Bourdieu, 2002, s. 37). Katılımcılar özellikle küfürlerin ailelerindeki kadın üyelere yönelik yapıldığını belirtmiştir. Bu da aşağıdaki ifadelerde olduğu gibi, kadının bedeni üzerinden tahakküm kurulmasının dile yansması ve şiddet uygulayan erkeklerin eril tahakküm şemaları çerçevesinde düşündüklerini gösterir niteliktedir.

4.G: *“Küfreder de anneme kız kardeşime sülaleme karşı sinkaf ederdi ağıza alınmayacak küfürler mi ediyordu.”*

7.G: *“Çok... Çok... Çok aşırı başvuruyordu. Sürekli yapıyordu onu. Anneme o***** diyordu. Kız kardeşime o***** diyordu.”*

8.G: *“Çok Çok Çok. Küfrü çok kullanır. Senin ananı bilmem ne yaparım sülaleni. Aman şöyle baban böyle gibi... Bu küfürler evde havada uçuşur. ‘*

Yukarıdaki alıntılardan hareketle katılımcıların aile üyelerindeki kadınlara yönelik küfürlerin yoğun olması, aynı zamanda şiddet uygulayan eşlerin sahip oldukları eşitsiz toplumsal cinsiyet algısı ile birlikte eril tahakkümün eşler arası iletişimde dile yansması olduğunu söylenebilir.

Benzer bir biçimde, eşleri tarafından katılımcılara yönelik sarf edilen cümlelerde katılımcıların fiziksel özelliklerine yönelik yapıldığını, bir kadın olarak bu tarz davranışlardan olumsuz etkilendiklerini, şu cümlelerle aktarmaktadırlar:

6.G: *“Mesela ben ona bakınca biraz ne bakıyorsun ananı mı s***** derdi, ağza alınmayacak kelimeler insanın zoruna gidiyor ya Ne demek istiyorsun yani, a.. kilit mi vurduk ne demek. Yılan gibi gözlerin var derdi. ‘*

9.G: “İşte hayvan gibisin camış gibisin. Şu göbeğine bak kırış kırış olmuş... Küfür de vardı en büyük küfür de anneme yaptığı da oluyordu ve evde kavga oluyordu.”

Katılımcılar eşlerinin psikolojik şiddet içeren davranışları sonrasında kendilerine yönelik zaten olumlu olmayan algılamalarının yanında düşük özgüven etkileri göstermekte ve bedensel özelliklerine yönelik aşağılayıcı sözlerin onların düşük olan özgüvenlerini daha çok olumsuz etkilediği görülmektedir. Katılımcılar süregelen şiddet yaşantıları etkileri ile ve eşlerin bedensel özelliklerine yönelik bu tarz aşağılamaları sonrasında kendilerini suçlama, kendilerini beğenmeme, kendilerini çirkin algılama, yetersiz görme gibi duygusal durumlar yaşadıkları görülmektedir.

3.1.1.1.2. Toplumsal Aşağılama

Katılımcılar eşi tarafından kendisine yönelik psikolojik/sözel ve fiziksel şiddetin çocuklarının, aile üyelerinin ve çevresindeki insanların gözü önünde olmasının onlar için daha yaralayıcı ve utanç verici olduğunu ifade etmektedirler. Toplumsal çevresi tarafından kötü algılanmak istemeyen kadınlar eşlerinin şiddet içeren davranışlarının kendilerini olumsuz algılanmasına neden olacağını düşünmekte, yaşadığı şiddetin suçlusu olarak kendini görmekte ve bu bağlamda yoğun suçluluk duygusu içinde kaldıkları görülmektedir.

Psikolojik/sözel/duygusal şiddet teması altında ele alınan “toplumsal aşağılanma” kavramı aslında kişinin bireysel psikolojisinin yanında içinde bulunduğu toplum ile iletişimini, toplum ile ilişkisini, toplumsal algılanmasını etkileyen geniş bir etki alanını içine almaktadır. Bu yönüyle toplum içinde aşağılanmanın katılımcılar üzerinde etki gücünün fazla olduğunu, özellikle kadınların çocukları konusunda çok hassas oldukları, onların gözü önünde ve aile üyeleri ile diğer aile dışındaki insanların gözü önünde yaşanan şiddet olaylarını daha yaralayıcı buldukları görülmektedir.

1.G: “Kapıyı açıp konu komşuya beni rezil eder, senin ne orospu olduğunu herkes biliyor gibi ağza alınmayacak lafları merdivenlerden savurur. Herkes duysun diye.”

10.G: “Aşağılama durumu çok fazlaydı zaten bağırdı an etraftakiler tuhaf bakıyorlardı rezil oluyorduk yani gerek bana gerek çocuklara böyleydi.”

9.G: “Çok ezik hissedirdim kendimi. Çaresiz öyle yani. Çocukların gözünün önünde olması özellikle Çok zoruma giderdi. Dışarıda döverdi dışarıdaki insanların görmesini zoruna giderdi. Annesinin yanında döverdi annesinin görmesi zoruma giderdi. Dayak yediğim zaman etraf ne der neden bu haldeyim ben ne yaptım da Bunlar karşıma geldi diye onları çok düşünürdüm.”

Yukarıdaki ifadelerden hareketle, sosyal çevrenin eşler arasındaki şiddete şahit olması katılımcıların aşağılanmış hissetmesine, utanmasına, sosyal çevreye rezil olduğu duygusuna kapılmasına, şiddetin mağduru kendisi olmasına rağmen şiddetin suçlusu olarak kendini sorgulayıp suçlamasına neden olduğu görülmektedir.

3.1.1.2.Sosyal Medya Kullanımı

“Kadınların yaşamlarını kontrol edici davranışlar duygusal şiddetin bir parçası olup genellikle diğer şiddet biçimleri ile ilişkilidir (HÜNEE, 2015).” Söz konusu kontrol edici davranışlara teknolojik gelişmelere paralel olarak yaygın olarak kullanılan sosyal medya kullanımına müdahaleler örnek gösterilebilir. Teknolojinin de gelişmesi ile sosyal hayat içinde, aile içi ilişkilerde teknolojik aletlerin kullanımı yaygınlaşmış ve ilişkilerin düzlemini de bu anlamda değişime uğratmıştır. Dolayısıyla kadınların telefon, bilgisayar kullanımı ile sosyal medya kullanımları yaygınlaşarak sosyal ilişkilerinde etkili olmaya başlamıştır.

Katılımcılar eşleri tarafından sosyal medya kullanımı konusunda bazen kıskançlık sebep gösterilerek, çoğu zaman ise kadının hayatını kontrol etme amacı ile kısıtlama getirdiklerini, sosyal medya kullanımı konusunda baskı gören kadınların zamanla sosyal medya kullanımından ilişkilerinde sorun çıkmaması adına uzak durduklarını şu şekilde aktarmaktadırlar:

2.G: “Sosyal medyam yok sadece WhatsApp kullanıyorum yani eşim kullanmamı zaten istemiyordu. Eşim sosyal medya kullanırken birileri seni eklerse bu neden ekledi diye düşünür sorarım, sıkıntı yaşarsın hiç girme böyle şeylere derdi. Ben de sosyal medya kullanmaya gerek duymadım, Sosyal medyayı doğru kullanmazsak başımıza olumsuz şeyler gelebilir diye düşünüyorum.”

1.G. “Ben bi yere gitmem, sosyal medyam yok, bir yere çıkmam, izin vermez de yo yo onlar yok arkadaşım da yok. Bi komşum var selamün aleyküm o kadar.”

3.G. “Çalıştığım dönemde dokunmalı telefon almışım bir de Instagram açmışım. Orada da çalıştığım kurumdan kişileri eklemişim. Vay bu kim işte Ramazan senin Ramazan'la ne işim var. Vay bu kim Ali Ali Veli bunlarla senin hep işim var derdi. Çok değişik bir insan. “

Katılımcılardan biri eşinin arkadaşları ile olan sosyal ilişkisine olumsuz olarak müdahale ettiğini, bu bağlamda sosyal arkadaş ilişkilerini telefon aracılığı ile ve sosyal medya aracılığı ile yürütmekte zorlandığını şu şekilde ifade etmektedir:

“7.G.”Mesela Kur'an kursu bizim evin karşısındaydı oraya giderdim. Oraya gitmeme engel olmaya başladı. Kurstaki arkadaşlarla görüşmeme engel olmaya başladı. Sürekli telefonumu kurcalamaya başladı. Bayan arkadaşlarımın telefon numaralarını bir yere yazıp onları arıyormuş. Ev temizlerken çıkıyordu ortaya. Bayan bir arkadaşımı aradığında direk hoparlöre açardın onun sesini duysam ki benimle uğraşmasın diye... Kız arkadaşlarımı rahatsız etmeye başladı onlar da gitgide benden uzaklaşmaya başladılar. Arkadaşlarımı rahatsız etmesi çok ağrıma gitti. Ben yakalayana kadar onlar bir şey söylemediler. Yakaladıktan sonra anlattılar, üstüne şikâyetçi oldum 11 gün kadın konuk evinde kaldım.”

Katılımcılar sosyal medya hesabını açmaktan ve kullanmaktan kaçınmalarını ise eşlerinin kendilerine namus kavramı altında suçlama yapmasından korktukları için olduğunu belirtmekte, dolayısıyla eşlerin katılımcıların hayatını kontrol altında tutma yöntemlerinden birinin onları yapmadıkları ve toplum tarafından olumsuz görülen aldatma gibi davranışlarda bulunmakla itham etmeleri olduğunu şu ifadeler ile aktarmaktadırlar:

10.G: “Arkadaşlarımın mesajlarına bile cevap vermeye başlamıştı. Bayan arkadaşımın Belki özel bir şeyi anlatır nasıl bakarsın, diye engellerdim sürekli ama yine de benim telefonumda benim hesabımda sürekli her şeyimi karıştırdı. Ben zaten kapalı biriyim Ona rağmen buluyordu karışacak şeyler. Sosyal medyam yoktu çünkü olsaydı sen erkek bulmaya mı çalışıyorsun derdi. Ben onun tepkisini düşüncesini biliyorum O yüzden önceden yapmıyordum.”

3.G: “Çalıştığım dönemde dokunmalı telefon almışım bir de Instagram açmışım. Orada da müftülükte çalıştığım kişileri eklemişim. Vay bu kim işte Ramazan senin Ramazan'la işim var. Vay bu kim Ali Ali Veli bunlarla senin hep işim var derdi. Çok değişik bir insan.”

Yukarda aktarılan bulgularla birlikte iletişim aracı telefonun ve sosyal medyanın kullanılmasına yönelik eşleri tarafından yöneltilen kontrol edici, engelleyici müdahaleler şiddet mağduru katılımcıların yaşadıkları aile içi şiddet döngüsü içerisinde arkadaş/aile ve sosyal çevre desteği almalarının zorlaşmasına neden olduğu, onların aynı zamanda bu sorundan kurtulmalarının önünde engel olabilecek bir faktör olarak görülebileceği değerlendirilmektedir.

3.1.1.3.Fiziksel Şiddet

Fiziksel Şiddet basit anlamda kişiyi itip kakmak, tartaklamak, kişiye tokat atmak, tekme atmak, kesici ve vurucu aletlerle vücuda zarar vermek, kişiyi sağlıksız ortamlarda yaşamaya mahkum etmek, sağlık hizmetlerinden faydalanmasına engel olmak suretiyle fiziksel zarara uğratmak gibi fiziksel şiddet davranışlarını içermektedir. Fiziksel şiddet şiddetin en açık şekli olarak tanımlanmakta ve katılımcılar tarafından yaşanan bu bölgede vurmak, tartaklamak, duvara çarpmak vb. fiziksel şiddet uygulama biçimleri genel olarak “ dövme” kavramı içinde ifade edilmektedir.

Türkiye genelinde yaşamının herhangi bir sürecinde fiziksel şiddet içeren davranışlara maruz kaldığını ifade eden kadınların oranı yüzde 36’dır. Başka bir deyişle evlenmiş her 10 kadından 4’ ü eşi veya birlikte yaşadığı kişi tarafından fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Bölgeler arası fiziksel şiddet düzeyinin yaşam süresi içinde şiddet için yüzde 23 ile 43 arasında olduğu görülmekte, diğer taraftan şiddet görülme oranlarının en yüksek olduğu bölge Orta Anadolu olduğu görülmektedir (HÜNEE, 2015). Fiziksel şiddet oranlarının en yüksek olduğu bölge Aksaray’ın da içinde bulunduğu Orta Anadolu olması, bu araştırmanın da kadına yönelik fiziksel şiddet oranlarının en yüksek olduğu bölgede yapılması araştırmayı daha da anlamlı kılmaktadır.

3.1.1.3.1. Dövme

Katılımcıların evlilikleri sürecinde süregelen bir şekilde şiddete maruz kaldıklarını, fiziksel şiddete evliliğin ilk günlerinden maruz kalmaya başladıklarını, ilk dönemler bu durumun geçici olduğuna dair inançlarının olduğunu fakat zamanla şiddetin boyutunun ve dozunun artması ile aile içi şiddetin biteceğine dair inançlarının

azaldığını bu bağlamda süregelen şiddet öyküsü olan kadınların evliliklerine ve hayata dair ümitsiz bir düşünce ve ruh hali içinde buldukları görülmektedir.

Katılımcılardan biri özellikle sözlü şiddet sonrasında kendilerinin de karşılık vermesi sonrasında fiziksel şiddete maruz kaldığını, tepki vermediği zaman fiziksel şiddeti şiddet uygulayanın eşyalara yönelttiğini, çocuklara yönelttiğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda aile içi şiddetin bazı durumlarda sözel olarak başladığını, sözel şiddete kadının karşılık vermemesi durumunda ev eşyalarına ve çocuklara yöneldiğini, dolayısıyla kadın tepki vermemesi durumunda ise dolaylı olarak psikolojik şiddete maruz kalmaya devam ettiğini şu ifadelerden anlamaktayız:

1.G. “Sözlü şiddet sonrası, ben karşılık verdiğim zaman vururdu, ben de onun elinden bıçağı almak için uğraşınca elim kesildi fiziksel şiddeti oluyordu. En son elimi bıçakla yaraladı, tepki vermezsem daha çok ev eşyalarını kırıyordu. Çocuklara yönelik de dövüyor sövüyor. Oğlanın sözünü kızım dinlemezse kızımı dövüyor. Kızlarımı eziyor erkek oğlan ne isterse olacak diyor. Her şey oğlanın istediği gibi olacak diyor, bu ne derse yapmaya mecbursunuz diyor.”

Yukarıda aktarılan ifadeler sonucunda katılımcının sözel şiddete tepki vermesi ve engel olmaya çalışması sürecinde şiddetin fiziksel şiddete dönüştüğü, fiziksel şiddetin yaralamaya kadar gittiği görülmektedir.

Ayrıca aile içi şiddet mağduru katılımcıların yanında çocukların da şiddete maruz kaldığı, aynı zamanda kız ve erkek çocuk arasında baba tarafından eşitsiz bir algı ve davranış şekli olduğu şu ifadelerden de anlaşılmaktadır.

1.G. “Çocuklara yönelik de dövüyor sövüyor. Oğlanın sözünü kızım dinlemezse kızımı dövüyor. Kızlarımı eziyor erkek oğlan ne isterse olacak diyor. Her şey oğlanın istediği gibi olacak diyor, bu ne derse yapmaya mecbursunuz diyor.”

3.G. “Benim oğlum da kızlarımın içinde daha kız gibi hareket ediyor. Oğlan istedik Bu da gitti topitoş oldu diyor ya sen nasıl konuşuyorsun topitoş ne demek. Yani bu durumda keşke diyorum o da kız olsaydı erkek olmasaydı. Bu kadar yerildikten sonra ne gereği var erkek olmamın... Çocuklarımı defalarca dövdü, bıçak izi var çocuğumun yüzünde. Çocuklarıma çok kötü küfür ediyor bel altı.”

Katılımcıların aşağıdaki ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla fiziksel şiddetin sözel olarak başladığı, kadınların eşlerinin küfür ve hakaretlerine karşı tepki vermeleri sonrası eşlerin saldırgan davranışlarına maruz kaldıkları, “dövme” olarak niteledikleri fiziksel şiddeti yaşadıkları görülmektedir.

7.G. “çok... çok... çok aşırı fiziksel şiddete başvuruyordu. Sürekli yapıyordu onu. Anneme o***** diyordu. Kız kardeşime o***** diyordu. Onları ben bugün gidip s***** diyordu. Sürekli bu şekildeydi. Bunları kimseye anlatamıyordum. Kızıyordum sen benim anneme babama kız kardeşime böyle diyemezsin niye benden önce kendi ailene bak sonra benim aileme diyordum. Bunun üzerine bana saldırdı döverdi. “

9.G: “Aslında dediğim gibi normalde dövmez diyeceğini der çok güzel şeyler yapar ama ben susmaz isem zaman muhakkak döverdi.”

Katılımcıların yukarıdaki aktarımları aynı zamanda Bourdieu’ nun şu görüşünü akla getirmektedir. Kadınları alçaltma ve yok sayma eğilimli bir toplumsallaşma sürecine maruz bırakarak feragat, teslim, sessizlik gibi olumsuz erdemler öğrendiklerini erkeklerin ise tahakküm etmeye yönelik bir toplumsallaşma süreci geçirdiğini savunmakta şiddetin bu düzende yüceltilmiş bir erkeklik özelliği olarak kabul edildiğini belirtirken aynı zamanda eril şiddetin de ortaya çıkma nedenini de ortaya koymuş olmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların ataerkil toplum tarafından eşlerinin sözel şiddet davranışlarına sessiz kalmaması, tepki vermesi eşleri tarafından olumsuz bir yaklaşım olarak değerlendirilmiş olduğu görülmekte, bu nedenle şiddet uygulayan eşlerinin tahakküm kurmak için sözel şiddetle/psikolojik şiddet davranışı ile yeterli kalmadıklarını fiziksel şiddete başvurmaktan çekinmediklerini göstermektedir.

Katılımcının aile içi şiddete evliliklerinin ilk günlerinden itibaren görmeye başladığı, fiziksel şiddetin bedenleri üzerinde morluk, çürük gibi etkiler bıraktığı, evliliği sürecinde uzun yıllar şiddet içeren davranışlara maruz kaldığı şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

3.G.” O neler neler neler yaptı neler evliliğin başından beri yaptı bir şey kalmadı gözüm hiç mor suz gezdiğim gün olmadı. Her yerim çürük mor gezdim git ya git çektğim eziyetler. En son dövdüğünde rapor aldık. Baktı ki raporu alınca kötü oluyor dava açtık ya, haa dedi dövdüğüm zaman rapor alıyor diye düşündü. Ben artık buna vurmuyacağım ama ağzımla onu öldüreceğim dedi.

Dövme işi bitti şikâyetten sonra. Geçen seneydi. Ben bir senedir başkaldırıyorum buna keşke daha önce diyorum başkaldır saydım bu kadar dayağı yine kadar kanalın içinde ayrı bir dövdü orada ayrı bir dövdü...”

Yukarda aktarım yapan şiddet mağdurunun en son yaşadığı fiziksel olayı sonrasında darp-cebir raporu aldığını, rapor alıp şikâyet etme durumu sonrasında eşinin fiziksel şiddet uygulamaktan kaçındığını, fakat sözel/psikolojik şiddetin artarak devam ettiğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda aile içi fiziksel şiddet sonrası kadınların şikâyet mekanizmalarını kullanmalarının onları tekrar fiziksel şiddete maruz kalmalarını engeller nitelikte olduğunu, ancak delillendirmelerinin zor olduğu psikolojik şiddet davranışının devam etmesine engel olmadığını göstermektedir.

Bir başka katılımcı ise resmi mercilere şiddet sonrası barınma hizmeti almak için başvurmasının ardından, eşinin onu rahat bırakmadığını, onu ailesine zarar vermekle ile tehdit ederek bazen de kandırarak tekrar eve dönmeye mecbur bıraktığını, eve dönüş sonrası şiddetin boyutunun artarak devam ettiğini şu ifadelerle anlatmaktadır:

7.G: “Polislere Kadın sığınma evine götürün beni istemiyorum bunu dedim ama o dayaktan sonra tekrar barıştım. Çünkü annemle tehdit ediyordu gelmezsen anneni öldürürüm diyordu. Aileme geleceğine bana gelsin dedim gittim çaba gösterdim evi falan taşıdık yine eskisi gibi idi. Hatta daha kötüydü. Kız arkadaşlarımı rahatsız etmeye başladı onlar da gitgide benden uzaklaşmaya başladılar.”

Katılımcının bu aktarımından ayrıca şiddet uygulayanın mağduru tehdit etme, çaresiz bırakma, sosyal çevresinden izole etme, yalan söyleyerek ikna etme gibi davranışlarla eşini şiddette ve aile içinde kalmaya mecbur bıraktığı anlaşılmaktadır.

Katılımcının eşinin fiziksel şiddete başvurmasının sebebi olarak bazen, kadının eşinin sadece istediği, umduğu yemeği yapmamış olmasının yeterli olduğu, bunun yanında eşine fiziksel şiddet uygulama nedenlerinden biri de eşini aldatma durumu söz konusu olduğu ve eşlerinden bunu gizlemek adına agresif tavırlar içine girdiği şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

7.G: “Hiç unutmuyorum bir gün 3 yemeğim vardı sofrada. Ben onun artık şizofrene bağladığını o gün anlamıştım. Et pişirmemiştım. Et yemeğinde yarın pişiririm diye düşünmüştüm. Normalde yemeği sorun yapan bir adam

değil. Akşam önüne kahvaltı getirsem neden yemek yaptım demez. Sofranın başında sürahiyi eline ne geçtiyse fırlattı ben ne yemek yiyeceğim diye. Hem yiyor hem de ben ne yiyeceğim diye bağıyor Ben açım diyor. O gün eline ne geçtiyse vurdu. Gitmedi çocuğuma vurmaya başlayınca balkona kendimi atardım. Bizim evin karşısında da iki tane kahve vardı çağıracağım dediğimde kendini uzak tutardı. Bu sık sık oluyordu... Sırf telefonuna baktım diye. Normalde telefonu kaçırmazdı benden, sadece hayatında biri olduğunda kaçırdı. Kaçırıyorsa vardır bunda bir şey diye kurcalamıştım telefonunu kurcaladım gibi de gördüm zaten aldattığını.”

Bu anlatıda katılımcının çocuğuna yönelik şiddet olduğunda daha cesur tepkiler, çözüm yolları aradığı, ayrıca şiddet uygulayan eşin çevredeki insanlardan çekinerek onların olaya dâhil olası söz konusu olduğunda şiddetten kaçınmasının söz konusu olduğu görülmektedir.

Katılımcının şiddete maruz kaldığı süreçte şiddetin katlanılmaz olduğu ve can güvenliği riski ortaya çıktığı durumlarda şikâyet mekanizmalarını ve sığınma evlerine başvurmayı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının acil çağrı hattı kullanılarak denediğini, belli sürelerde hizmet aldığını, dolayısıyla şikâyet resmi mercilerden yardım talep etme seçeneğinin mağdur tarafından son çare olarak görüldüğünü şu ifadelerden anlamaktayız:

7.G: “Ben ilk kadın sığınma evine gittiğinde bayağı bir dövmüştü kafamı filan duvarlara vurdu. Kanadığının bile farkında değildim. Saçlarımı tuttuğunda kan gördüğünde olmaz bu böyle olmaz dedim 183 ü aradım. Oradaki sosyal beni yönlendirdi. Onlar sağ olsun hemen Gelip almadılar çocuğun okuldan gelmesini beklediler. Çocuğu sonradan babadan alamayız diye. O gün nasıl olduysa telefonu da elimden almamıştı Normalde döndüğünde Telefonu elimden alır kimseye haber vermeyeyim diye. Nasıl olduysa telefonu unuttu polisi de aradım. Onlar da geldi çocuk okuldan gelince götürdüler işte.”

Katılımcı şiddet mağdurunun aile içinde yaşadığı fiziksel şiddetin boyutlarının ne durumda olduğuna bakıldığında, fiziksel şiddet sonrası kadınların ciddi sağlık sorunları yaşadıklarını, can güvenliği riski yaşadıkları şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

7.G: “Ama çok kötü durumdaydım yani şu kaburgama nasıl vurduysa bir ay boyunca kaburga mı tutup yürüdüm. İncinme yapmış. Ben kırıldı diye

düşünmüştüm. Çünkü hiç nefes alamıyordum ben kafama aldım darbeleri unutamıyorum sanki karşında erkek var onu dövüyor.”

Kadınların sığınma evinden barınma hizmeti aldığı süreçte de eşlerinin onları rahat bırakmadığı, onları ailelilerine zarar vermekle ile tehdit ederek bazen de kandırarak onları tekrar eve dönmeye mecbur bıraktıkları, eve dönüş sonrası şiddetin boyutunun artarak devam ettiği görülmektedir. Şiddet uygulayanın mağduru tehdit etme, çaresiz bırakma, sosyal çevresinden izole etme, yalan söyleyerek ikna etme gibi davranışlarla eşlerini şiddette ve aile içinde kalmaya mecbur bıraktığı anlaşılmaktadır.

7.G: “Polislere Kadın Sığınma Evine götürün beni istemiyorum bunu dedim ama o dayaktan sonra tekrar barıştım. Çünkü annemle tehdit ediyordu gelmezsen anneni öldürürüm diyordu. Aileme geleceğine bana gelsin dedim gittim çaba gösterdim evi falan taşıdık yine eskisi gibi idi hatta daha kötüydü. Kız arkadaşlarımı rahatsız etmeye başladı onlar da gitgide benden uzaklaşmaya başladılar.”

Katılımcı kadının sığınma evi tecrübesi sonrasında eve döndüğünü sözel, fiziksel şiddete maruz kalmaya devam ettiğini, fiziksel şiddetin en tehlikeli boyutu olan ölümle burun buruna geldiğini, şiddet uygulayanın bu şiddet girişiminde kadını namussuzlukla suçlayarak bulunduğunu, bu süreçte çocukların da bu yaşanan travmatik olaylara şahit oldukları şu ifadeler doğrultusunda anlaşılmaktadır.

7.G. “Şikâyetçi oldum on bir gün Kadın Konuk Evi’ nde kaldım, orada da hastalık çıkınca çıkmak zorunda kaldım. Çünkü çocuğum kronik rahatsızdı, bana dedi ben evden çıkacağım. Sen gel aileme de öyle söyledi. O gelsin eve girsin ben karışmayacağım dedi, gittim eve çıkmadı tabii kandırdı beni. Onu da yuttum. Tamam dedim kalayım, 1 hafta sonra ip attı boynuma. Çocuklarımın karşısında ip attı. Bakın anneniz namussuzluktan ölüyor. En son olay. O an gerçekten ben anlamıyorum bazen düşünüyorum Azrail aleyhi selam Peygamber Efendimizin canını alırken acıdan gözünden yaş gelmiş ama son noktadayken bile acı hissetmedim.”

Şiddet uygulayanın çocuklarının yanında eşini öldürmeye teşebbüs ettiğini, şiddet mağdurunun yaşadığı psikolojik ızdırabın nefes alamamasından daha kötü bir şey olduğunu, hiç acı çekmedim şeklinde tarif etmesinin süregelen bir şekilde şiddete maruz kalmanın kişi üzerinde somatik etkileri olduğunu göstermektedir.

‘‘Ben o an bittim kollarımda düştü sonra bıraktı beni. Artık nefes alamadığımı anladı bıraktı bırakinca kendime geldim yeni çıkmış dışarı uyulturucu almaya gitmiş meğer.’’

Eşi tarafından fiziksel şiddetin en kötü sonucuna doğru giden süreçte 7.G. katılımcı öldü zannedilerek eşi tarafından bırakıldığını ifade etmekte, dolayısıyla aile içi yaşadığı fiziksel şiddetin cinayetle sonuçlanmasına kadar giden bu süreçte şiddet uygulayan eşin madde bağımlısı olması nedeniyle, madde kullanımına bağlı olarak ruhsal sorunlar yaşama olasılığının yüksek olduğu, maddenin etkisi veya yoksunluğu etkisi ile de saldırganlığa yönelme durumunun söz konusu olduğu ve eylemlerin psikoz etkileriyle bir arada gerçekleşme durumunun olabileceği değerlendirilmektedir.

7.G. katılımcıya yaşadığı bu ağır fiziksel ve psikolojik şiddetin nasıl başladığını, şiddet uygulayanın hangi sebep göstererek saldırganlaştığını sorulduğunda;

‘‘Bana telefonda mesajları göstermişti fotoğrafları bu ben değilim demiştim Bu olayda. O konuşma esnasında saçımdan arkaya tuttu kafamı büktü ve vurmaya başladı. İpi zaten hazır onun ama bana hazırladığını hiç düşünmemiştim. Hep kendini asacağını söylüyor çünkü. İpi çevirdiği gibi boynuma attı. Benim kızlarım hala söylüyor ipin rengi anne kırmızıydı diye. Oğlum ise kafasından silmiş. Anne ben hiçbir şey görmedim diyor. Oysa karşımdaydı hepsi çocukların yanında oldu.’’

şeklinde ifade etmiştir. Eşinin madde bağımlısı olduğunu ifade eden mağdur eşinin son dönemde kendisini hiç olmadığı yerlerde, sosyal medyada gördüğünü iddia ettiğini, kendisinin böyle bir şey olmadığına dair yaptığı açıklamalara inanmadığını, eşinin gerçeklik algısını yitirmesinin özellikle madde kullanımı sonrası ortaya çıktığını şu şekilde ifade etmektedir:

‘‘Her şeyden şüphelenmeye başladı bana attığı mesajları şu an görmeniz inanamazsınız. Benim isimimde gördüğu her hesabı bana benzetiyor yolda kimi görse bana benzetiyor. Ben değilim onlar hâlbuki. İki kez şikâyetçi oldum. Ben Aksaray’ dayım adam Bursa’da başkasına peşine takılmış Burada sevgilisi ile geziyor diye... Eşim facebook’ tan bir tane profil almış ve bu sensin diye beni suçluyor. Bu ben değilim diyorum ama inanmıyor. ‘‘

Dolayısıyla bu vakada şiddet uygulayanın madde bağımlısı olması, maddenin yoksunluğu veya etkisi ile psikoz olarak tanımlanabilecek şekilde gerçeklik algısını kaybettiğini, eşini suçlamalarının da sebebinin bu olabileceği değerlendirilmektedir.

Yine bu katılımcının:

“Oysa karşımdaydı hepsi çocukların yanında oldu. Şimdi çocukları bana karşı dolduruyorsun diyor. Bir gün bile doldurmadın oğlum istemiyor babasını. Bazen kızıp korkutmak için seni babana göndereceğim diyorum vermeyeceğimi bildiği için inanmıyor... Çocuklarım bana bir şey olacak korkusuyla benden hiç ayrılmak istemezler. Tuvaletin önünde bile beklerler. “

İfadelerinden katılımcının çocuklarının yaşanan bu travmatik olaya şahit olmaları dolayısıyla travma sonrası stres bozukluğu etkilerinden olan inkar etme davranışı gösteriyor olabileceği, yaşanan şiddet olayları sonrasında annelerine zarar verilmesi veya annelerini kaybetme korkusu yaşadıkları, babaları ile yakınlık kurma konusunda isteksiz oldukları görülmektedir.

3.1.1.3.2. Yaralama

Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda katılımcıların yaşadıkları fiziksel şiddet boyutunun zaman zaman “yaralama” boyutunda gerçekleştiği görülmekte, bu duruma bağlı olarak da şiddet mağdurlarının ciddi fizyolojik ve psikiyatrik sağlık sorunları yaşadıkları aşağıdaki ifadeler ışığında değerlendirilmektedir.

1G.”Sözlü şiddet sonrası, ben karşılık verdiğim zaman vurdu, ben de ona elinden bıçağı almak için uğraşınca elim kesildi, fiziksel şiddeti oluyordu. En son elimi bıçakla yaraladı, tepki vermezsem daha çok ev eşyalarını kırıyordu.”

Katılımcı yaralama olayının eşinin sözlü şiddeti sonrasında kendisine karşılık vermesi sonrasında yaşadığını, eşinin sözlü/psikolojik şiddet içeren davranışlarına karşılık vermediği zaman şiddet uygulayanın saldırganlığının eşyalara yöneldiğini ifade etmektedir. Benzer bir ifadeyi başka bir katılımcının şu şekilde ifade ettiği görülmektedir:

9G.” En son elini kesti yaklaşık 15-20 gün önce. Aslında dediğim gibi normalde dövmez. Paşalar gibi diyeceğini der, çok güzel şey yapar. Ama ben susmaz isem muhakkak döverdi. Ben susacağım, kabulleneceğim oturacağım

o zaman bir şey yok. Ama bana ters gelen bir şeye inatla yok o öyle olmayacak böyle olacak dediğim zaman yangın Allah.”

Bu doğrultuda yukarda ifadeleri olan katılımcıların fiziksel şiddete maruz kalması, eşlerinin şiddetine yönelik katılımcıların tepkisinin, eşleri tarafından olumsuz algılandığını göstermektedir. Bu durum Bourdieu' nun tarif ettiği şekillerde şiddetin eril tahakkümün kabul edilmesinde bir araç olarak kullanılmakta olduğu görüşünü destekler nitelikte görünmekte, nitekim eril düzenin devamı için kadının şiddete tepki vermesi değil kabullenmesi eril düzenin devamı için gerekli görülmektedir. Ayrıca katılımcının eşine tepki vermesi sonrasında fiziksel şiddete maruz kalması, şiddet uygulayanın toplumsal cinsiyet rollerine göre kadınlardan beklenen kocasına karşı gelmeme, tepkisiz kalma, sessiz kalma, boyun eğme vb. cinsiyetçi davranış beklentisi olabileceği, bu beklenti nedeni ile de fiziksel şiddete başvurmayı tercih ettikleri değerlendirilmektedir.

Katılımcılardan biri yaşadığı fiziksel şiddeti eşinden görmesinin yanında, kayınvalidesi tarafından da alıkoyma vb. psikolojik şiddet içeren davranışlara maruz kaldığını şu şekilde aktarmaktadır:

3.G. “Yirmi iki sene önceydi kızım iki yaşındaydı. Kaynanam çok tehlikeliydi çocuğu elimden alıyordu kapıyı da üstüme kitliyordu, senin ne halin varsa gör diyordu. Yani tuvalet yok bir şey yok ne kadar kalabilir insan bir odada. Ben bazen başkaldırıyordum bana eziyet ediyorsunuz ben gideceğim diyordum. Sen çok eziyet ediyorsun bize bırak biz ayrılalım diyordum kaynanama. O da ben sana bunu yaptırırım görürsün diye içeri kapatıp odaya kitliyordu. Eşim de aynısıydı. Bana doktor Selectra isminde bir ilaç yazmıştı en son gittiğimde... O neler neler. Neler yaptı neler evliliğin başından beri yapmadığı bir şey kalmadı, gözüm hiç morsuz gezdiğim gün olmadı. Her yerim çürük mor gezdim git ya git çektığım eziyetler. En son dövdüğünde rapor aldık. Baktı ki raporu alınca kötü oluyor dava açtık ya haa dedi dövdüğüm zaman rapor alıyor diye düşündü. Ben artık buna vurmuyacağım ama ağzımla onu öldüreceğim dedi. Dövme işi bitti şikâyetten sonra. Geçen seneydi. Ben bir senedir başkaldırıyorum buna. Keşke daha önce diyorum başkaldır saydım bu kadar dayığı yine kadar kanalın içinde ayrı bir dövdü orada ayrı bir dövdü...”

Katılımcı aynı zamanda aile içinde yaşadığı şiddet olayları sürecinde psikiyatrik tedavi gördüğünü ifade etmekte bu bağlamda katılımcının yaşadığı şiddet olaylarının ruh sağlığı üzerinde de ciddi sorunlara yol açtığı değerlendirilmektedir. Bir başka katılımcı ise yaralanma ile sonuçlanan yaşadığı fiziksel şiddeti deneyimini şu şekilde ifade etmektedir:

7.G: “Ben ilk kadın sığınma evine gitmeden önce bayağı bir dövüştü, kafamı filan duvarlara vurmıştu. Kanadığının bile farkında değildim. Saçlarımı tuttuğunda kan gördüğünde olmaz bu böyle olmaz dedim 183’ ü aradım... Ama çok kötü durumdaydım yani şu kaburgama nasıl vurduysa 1 ay boyunca kaburgamı tutup yürüdüm. İncinme yapmış. Ben kırıldı diye düşünmüştüm. Çünkü hiç nefes alamıyordum, ben kafama aldığım darbeleri unutamiyorum. Sanki karşında erkek var onu dövüyor. Sırf telefonuna baktım diye... Tamam dedim kalayım bir hafta sonra ip attı boynuma. Çocuklarımın karşısında ip attı. Bakın anneniz namussuzluktan ölüyor dedi. En son olay bu. O an gerçekten ben anlamıyorum. Bazen düşünüyorum Azrail aleyhi selam Peygamber Efendimizin canını alırken acıdan gözünden yaş gelmiş ama son noktadayken bile acı hissetmedim. Ben o an bittim kollarımda düştü sonra bıraktı beni. Artık nefes alamadığımı anladı bıraktı, bırakınca kendime geldim kendisi çıkmış dışarı uyuşturucu almaya gitmiş meğer”

Katılımcı yaşadığı fiziksel şiddeti *kafamı duvarlara vurdu, kan geldi, kaburgamı tutup yürüdüm, kafama aldığım darbeleri unutamiyorum* şeklinde ifade ederek, yaşadığı fiziksel şiddetin boyutlarını da ortaya koymuştur. Bu bağlamda katılımcının eşi tarafından maruz kaldığı fiziksel şiddetin fizyolojik/beden sağlığı üzerinde ciddi etkiler bıraktığı değerlendirilmektedir. Katılımcının yukardaki ifadelerinden eşinin kendisini boğmaya çalıştığını, bu nedenle yaşadığı fiziksel şiddet boyutunun can güvenliği riskini ortaya çıkaracak boyutlarda gerçekleştiği görülmektedir.

Aşağıda ifadeleri yer alan katılımcı ise yaşadığı fiziksel şiddetin yasaların değişmesi ile birlikte son bulduğunu, eşinin ceza almaktan korktuğu için fiziksel şiddete başvurmayı bıraktığını ifade etmektedir. Bu bağlamda konu ile ilgili yasaların değişmesinin katılımcının fiziksel şiddet görmesini engelleyici bir etkide bulunduğu söylenebilir.

8.G. “O önceden vardı. Şu an yok yasalar değişti. Yasalar değiştikçe O da değişti. Ceza'dan korktu çünkü. O dönemden burnum kırık mesela benim. En son geçenlerde bir tartışma yaşadık beni itekledi kaşım morardı ve parmağım incindi. Telefonu elimden almak için yaptı. Ben ailemi arayacağım deyince telefonu elimden çekti.”

3.1.1.4.Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet genel anlamda kadının çalışmasına engel olan davranışlar sergileme, çalışıyorsa kazancına el koyma, iş yerinden çıkarılmasına neden olma, kazancından sadece çok az bir miktarını alma biçiminde yararlanmasına izin verme, kendinse ekonomik bağımlı olan eşe çok az para bırakarak evi geçindirmesini isteme, kişinin mallarını gasp etme, kişiyi ekonomik kararlar alırken dışarda bırakma, ortak sahip olunmuş mallara zarar verme, gibi ekonomik olarak kadını güçsüzleştirme amacı ile yapılan şiddet içeren davranışlardır.

Ekonomik şiddet özellikle mağduru kendisine ekonomik olarak muhtaç ederek, diğer şiddet türlerine maruz bırakmaya neden olma sebebiyle ve şiddet mağdurunun şiddete rağmen aile birliği içinde kalmak zorunda olmasına neden olması açısından önemlidir. Araştırmanın elde edilen bulguları, ekonomik şiddet 'in şiddet mağduru katılımcılar arasında en çok da eşine ekonomik olarak bağımlı olan, mesleği ve bir işi olmayan, ailesinden de ekonomik destek alamayanları etkilediği görülmektedir. Bu bağlamda ekonomik özgürlüğü veya gücü olmayan katılımcıların aile içi şiddet davranışlarına katlanmak pahasına evliliklerini sürdürmek zorunda kaldıkları, ayrıca aşağıdaki alıntılardan hareketle şiddete maruz kalma olasılıklarının devam etmesini kabullendikleri görülmektedir. Araştırma bulgularının analizi sonucunda ekonomik şiddet ile ilgili en belirgin tema “temel ihtiyaçları giderme, özel ihtiyaçları gidermeme” olarak ortaya çıkmıştır.

3.1.1.5.Temel İhtiyaçlarını Giderme/ Özel İhtiyaçlarını Gidermeme

Katılımcılara yukarıda tanımlanan ekonomik şiddet içeren davranışlara maruz kalıp kalmadıkları sorulduğunda, büyük bir bölümü eşlerinin evin temel gıda ihtiyaçlarını bir şekilde giderdiğini, fakat kendilerinin ve çocuklarının kıyafet, öz bakım

malzemeleri gibi ihtiyaçlarının eşleri tarafından karşılanmadığını şu şekilde ifade etmektedirler:

5.G: “alışırken evin ihtiyaçlarını gideriyordu da ama üstüme bir şey almaya gelince almıyordu. Özel şeyleri almıyordu temel ihtiyaçları alıyordu.”

1.G: ” ocuklarıma bana öyle alışveriş yapmaz. Zoraki evin zorunlu ihtiyaını, erzak türü şeyleri alır, başka kıyafettir özel bir ihtiyaç almaz. Beni aç bırakıyor diyemem ama sadece onlarla olmuyor. Çocuklarıma ayakkabın eskimiş gel gidelim alalım demez. Temel ihtiyaçları alıyor en azından onu yapıyor da tek erzakla olmuyor...”

Başka bir katılımcı da evin temel ihtiyaçlarının eşi tarafından giderildiğini ifade etmekte, kıyafet ve kişisel ihtiyaçlarını eşinden talep etmesi durumunda ise farklı bir sorunla karşılaştığını şu şekilde ifade etmektedir:

8.G.”Yok hayır benim elimde zaten para yok. İhtiyacımızı karşılıyor, ama bana özel bir şey aldığında veya ben kişisel bir ihtiyaç için istediğimde sıkıntı oluyor. O yüzden ben istemiyorum almıyorum. Mesela evde eski eşofmanlarını giyiyorum. En son aldıklarımı kaldırıyorum, onları dışarı çıkarken giyiyorum. Mesela buna bak, ace değdi buna kıyamıyorum atmıyorum. Mesela üstümdenkini üç dört sene giyebiliyorum... Ee bir şey isteyeceksem kendimle ilgili olanları istemem. Çünkü her şeyin karşılığını alıyor benden. Mesela bana bir kıyafet aldı. Akşama ben bedelini ödemek zorundayım. O yüzden artık ben kendime özel bir şey aldırılmıyorum.”

Katılımcı eşinin ev ihtiyaçlarını, çocukların ihtiyaçlarını giderdiğini fakat kendisine özel bir şey istediğinde kıyafet vb. eşinin de bunu aldığı durumlarda, bu davranışın karşılığını akşam eşi tarafından cinsel beklenti ve baskı olarak kendisine döndüğünü, bu nedenle eşinden kendisine dair bir talepte bulunmadığını ifade etmektedir. Bu bağlamda katılımcının ifadelerinden cinsel şiddet içeren davranışlara maruz kalmamak adına eşinden kişisel ihtiyaçlarını isteme davranışından özellikle kaçındığını anlaşılmaktadır. Bu durum aynı zamanda katılımcının eşi ile arasında yaşadıkları ekonomik ihtiyaç sorunun cinsel şiddete dönüşme sürecini de ortaya koymaktadır. Bir başka katılımcı ise ekonomik şiddet konusunda şu aktarımları yapmıştır:

9.G. “Eşim ekonomik anlamda git alış ben yiyim şekilde düşünür. Çalışma filan yok kendisinde. Ekonomik İhtiyaçlarımı gidermiyor zaten. alışmıyordu zaten benden ekmek bekliyordu. Bir kıskanayım karımı işe göndermeyeyim,

çalıştırmayım şeklinde keşke düşünseydi. Aksine hiç kıskanmaz, ben fabrikada elli erkeğin içinde çalışırdım. Demezdi hiç elin erkeğinin içinde çok zor diye. Hatta işe gitmediğim zaman kızardı. Niye işe gitmiyorsun yatıyorsun derdi. Ben sanki ona bakmak zorundaymışım gibi, sanki ben erkeğim o da kadınmış gibi bana kalk işe git derdi... Bir de çıksam(boşansam) ne yapacağım ev yok bark yok. Kiranın altından nasıl kalkacağım. İşe gitsem çocukları nereye bırakacağım. Bakanım yok edenim yok.”

Katılımcı eşinin ev ve çocukların ihtiyaçlarını giderme gibi bir sorumluluk üstlenmediğini belirtmekte, eşinin kendisinden çalışmasını beklediğini belirtmektedir. Yukardaki ifadelerden katılımcının toplumsal cinsiyet rolleri gereği iş bölümü beklentisi olduğu, eşinin çalışıp onlara bakması gerektiğini düşündüğü anlaşılmaktadır. Katılımcı aynı zamanda ekonomik olarak gücü olmadığı için ve çalışmak istemesi halinde çocukların bakımı konusunda kimseden destek alamayacağı düşüncesi ile evlilik birlikteliğini sürdürmek zorunda olduğunu ifade etmektedir.

3.1.1.6.Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet evli olduğu eşi tarafından olsa dahi, kadını istemediği mekânda, zamanda ve şekilde cinsel ilişkiye zorlamak, çocuk doğurmaya veya doğurmamaya zorlamak, fuhuş yapmaya zorlamak, kadının cinsel organlarına zarar vermek, cinsel yolla hastalanmasına neden olmak gibi kadının cinsel anlamda zarar görmesi ve buna bağlı ruhsal sorunlar yaşamasına yol açan davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi' nin yaptığı araştırma sonuçlarına göre Türkiye geneli evli kadınların hayatının herhangi bir döneminde eşleri tarafından cinsel şiddet görülme oranı yüzde on iki olarak belirtilmekte, fakat cinsel şiddet kişiler tarafından daha mahrem bir alan olarak algılandığı için konu ile ilgili paylaşımların diğer şiddet türlerine göre daha sınırlı kalabileceği ihtimali düşünülmektedir. Yine cinsel şiddet söz konusu olduğunda araştırmada yaygın biçimde fiziksel şiddet ile bir arada görüldüğü, Türkiye' de evli kadınların fiziksel veya cinsel şiddet türlerinden en az birine maruz kalma oranları yüzde otuz sekiz olarak tespit edildiği görülmekte, bu doğrultuda cinsel şiddet oranlarının verilere yansıyan orandan çok daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir (HÜNEE, 2015).

Bu araştırma bulgularının analizi sonucunda cinsel şiddet teması altında en sık dile getirilen kavram “tecavüz” kelimesi olmuştur. Bu tema altında yer alan ifadelerden katılımcıların aile birlikteliği içerisinde eşleri tarafından cinsel şiddete maruz kaldıkları, fakat maruz kaldıkları cinsel şiddeti eşleri tarafından görmeleri nedeniyle tanımlamakta zorlandıkları görülmektedir.

3.1.1.7.Tecavüz

Araştırmanın bu bölümde ele alınacak cinsel şiddet, katılımcıların evli veya boşanma aşamasında/ boşanmış olan mağdurlardan belirlendiği göz önüne alınarak ve şiddet deneyimlerinin evlilik birlikteliği içerisinde eşleri tarafından yaşamış olmaları dolayısıyla yaşanan cinsel şiddeti *aile içi eş tarafından görülen cinsel şiddet* davranışları olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda kadınların aile içinde eşleri tarafından talep edilen cinsel isteklerine yönelik yaklaşımlarına bakıldığında, katılımcıların sahip olduğu toplumsal normlar doğrultusunda cinsel birlikteliği “kadınlık görevi” olarak gördükleri bu doğrultuda maruz kaldıkları cinsel şiddeti tecavüz olarak tanımlamaktan kaçındıkları görülmektedir. Özellikle katılımcıların aşağıda yer alan “*Çok affedersiniz tecavüze uğradığımı hissediyordum.*” “*Sesimi çıkartmıyordum ama tecavüze uğrar gibi hissediyordum.*” şeklindeki ifadeleri yaşadıkları tecavüz olayını, eşleri tarafından gerçekleştirilmesi nedeniyle tecavüz olarak tanımlayamadıklarını göstermektedir.

Aşağıdaki katılımcı(1G.) aktarımlarından yola çıkarak kadının cinsel ilişkide bulunmak istememesi, eşin cinsel ilişkiye zorlaması, birlikte olmak istemediği için kadının eşinden tepki görmesi (hakaret, hor görme, ihanetle suçlama), kadının cinsel yönden gördüğü baskıyı ve bunun sonucunda rıza göstermek zorunda kaldığı, buna bağlı olarak yaşadığı cinsel ilişkiyi tecavüz olarak niteleyemediği görülmektedir. Katılımcı ifadelerinden kadına atfedilen toplumsal cinsiyet rolü olarak cinsel ilişkiye rıza göstermeyi normal olarak görmesi gerektiğini düşündüğü, duygusal bir şey hissetmemesine rağmen “kadınlık görevi” olarak nitelediği ilişkiyi kabullendiği görülmektedir.

1.G: “Govalar yanından ağza alınmayacak hakaretler eder, affedersin seni yapan mı var der, benle istemiyon başıyla mı yapıyon der. Yataktan kovalar ağza alınmayacak kelimeler kullanır, küfür hakaret iftira eder. Başkası ile birlikte olduğumu söyler. Ben yapsam seni neden çekeyim... Eşim beni

aldattığında sen bunu hak ettin demişti. Ondan sonra ben de bitti. Kadınlık görevimi yapsam da içimde ona karşı bir şey olmuyor, sırf evin içi huzursuz olmasın çoluğa çocuğa kızmasın diye yapıyordum.”

Katılımcı eşinin ilişkide bulunma isteğine rıza göstermesinin bir başka sebebi olarak da *çoluğa çocuğa kızmasın, evin içi huzursuz olmasın* şeklindeki ifadeleri ile aile içinde huzursuzluk yaşanmasının önüne geçmek ve çocuklara babalarının kızmasının önüne geçmek olduğunu göstermektedir.

Aşağıdaki katılımcı ifadeleri eşi tarafından gerçekleştirilen cinsel şiddetin rızası olmadan gerçekleştirildiği, evlilik süreci içerisinde bu durumu sürekli yaşadığı ve cinsel şiddet eylemini eşi tarafından gerçekleştiği için tecavüz olarak tanımlayama durumunun burada da olduğu görülmektedir.

7.G: “Gerçekten aklımda o konuda. Mesela ben yatarken sabahın üçünde dördünde bir bakıyordum üstümde. Yani benim gönlüm var yok hiç sormuyordu. Zorla oluyordu. Kocam olmasa diyordun herhalde ben bu adam tarafından her gün tecavüze uğruyorum diyordum. Kocam olmasına rağmen böyle hissediyordum. Çünkü gönlüm yok be zorla birlikte oluyordu. Gece bir kalkıyordum üstümde. Allah korusun hadi kendisi olmasa da içeri başka birisi girse bize kötülük yapsa sensin sanarım derdim. O konuda hiç on sene boyunca gönlüm var mı yok mu sormadı.”

Katılımcının aşağıdaki ifadelerinde eşinin istemediği şekilde cinsel ilişkiye zorladığını fakat buna izin vermediğini pasif tepki olarak ağladığını, kaçmaya çalıştığını, dini inancı gereği de ters ilişkinin doğru olmadığını düşündüğünü, ruhsal olarak da bu durumdan çok etkilendiğini, kabullenemediğini ifade etmektedir. Bu ifadelerden cinsel şiddet biçimi olarak nitelediğimiz istemediği şekilde ilişkiye zorlamanın katılımcıyı psikolojik olarak son derece olumsuz etkilenmesine neden olduğu görülmektedir:

7.G: “Oluyordu başka istekleri de cinsel anlamda Ama ben izin vermiyordum kaç kere zorla deneyince ben çok ağlamıştım. Odadan sürekli çıkıp kaçıyordum. Sonuçta Rabbim haram kılmış neden sürekli istiyorsun diyordum. Her şeyini kabullendim, bunu yapma derdim. Çok aşırı rahatsız oluyordum.”

Katılımcının aşağıdaki ifadelerinden daha önce yaşadığı evlilik deneyiminin olumsuz olması dolayısıyla sonrasında yaşadığı evliliğinde o konularda hassasiyet geliştirdiği,

ilk cinsel deneyiminin psikolojisi üzerinde travma etkisi yarattığı, cinsellikte bu travma etkisini sürdürdüğünü, cinsel birlikteliğe rıza göstermediği zamanlarda bu etkinin de birleşmesi ile fiziksel acının yanı sıra ruhsal olarak daha çok acı çektiği ifadelerinden anlaşılmaktadır.

7.G ‘‘Benim üç çocuğum var. Normal doğum ve sezaryen olmak üzere. Ondan önce de bir evliliğim var. Ben normal şekilde bile cinsel ilişkide zorlanıyordum. Büyük ihtimal psikolojikti. İlk evliliğimde birçok sıkıntı yaşamıştım. Benim kızlık zarımı parmakla almıştı. Ben bunu hiçbir zaman unutmadım. Belki ondan kaynaklanan bir şey hiç istemiyordum canım hep acıyordu. Hep sanıyordum ki bir parmak... Ben istemediğim sürece normal olmuyordu. Ben istediğimde normal durumda canım acımıyordu.’’

Bir başka katılımcı evlilik sürecinde eşinin cinsel birlikteliklerini videoya almasının kendisini çok rahatsız ettiğini, eşi tarafından defalarca tecavüze uğradığı fakat çocukların duymaması, etkilenmemesi adına sesini çıkaramadığı ifade etmektedir.

8.G: ‘‘Videoyu çekmeyi çok istedi. Çokça da çekti her defasında telefonunu alıp ben sildim. Benim için bu bir sapıklıktır. Yatak odasındaki aynaya bakarak yapıyordu, ben bu davranışlarından tiksiniyorum. Mesela gündüz evin içinde arayıp benden fotoğraflar istemeler. Benim için bunları saplantılı hareketler, öyle biri olarak görüyorum. Artık tahammül edilecek bir tarafı yok yani. Karı koca özeldir kişiseldir. Odaya girince istediğini yaparsın ama çekmezsin. Farklı şekilde yapmak istediği de oldu, ama seni şikâyet ederim direk tecavüz olarak ben deyince yapamadı. Beni en çok video çekmesi rahatsız etti. O konuya girdikten sonra ben artık korkmaya başladım. Eşim bir keresinde sığınma evinden beni çocukların başında dur sen ben evden giderim diyerek ikna edip çıkarmıştı. Sonra evden gitmedi o gece zorla tecavüz etti bana. Ben ağladım o yaptı. Çocuklar da evde ve kış günü sobalı ev o yüzden ses çıkaramadım tepki veremedim. Genelde çocuklar evde iken gündüzleri bu çok zorluyordu cinsel anlamda. Çünkü çocuklar var ses onlar rahatsız olmasın diye çok tepki veremiyordum. Artık ben istemediğim bir erkeğin bana dokunmasını istemiyorum. Bu olaydan sonra kanamam olmuştu. Altı ay kadar eşimi kendime yaklaştırmamıştım. Çok etkilenmişim. Ama bir süre sonra tekrar yapmıştı.’’

Şiddet uygulayan katılımcının eşi cinsel şiddet davranışını özellikle çocukların evde olduğu zamanlarda gerçekleştirmesi, kadının çocuklarına yönelik hassasiyetini eşinin

kullandığını, şikâyet mekanizmalarından şiddet uygulayanın aslında çekindiğini ancak bu durumun yaşanmaması için kadının sessiz kalma olasılığının yüksek olduğu zamanları seçtiği görülmektedir.

Yukarıda yer verilen alıntıda, katılımcının kişisel cinsel şiddet deneyimi sonrası sağlık sorunları yaşadığı, özellikle cinsel şiddetin ruh sağlığı üzerinde ciddi etki bıraktığı, kendi isteği dışında bedenine dokunulması konusunda hassasiyet geliştiği görülmektedir.

Katılımcılardan bir diğeri (10.G.) aile içi yaşadığı cinsel şiddeti tecavüze benzetmiş, yukarıda yer alan anlatımlar ile birlikte değerlendirildiğinde cinsel şiddetin eşi tarafından gerçekleşmesi nedeni ile davranışı tecavüz olarak niteleyememe durumunun burada da olduğu görülmektedir.

10.G: " Benim her şeyi unutacağımı düşünüyordum bir saat önce olmuş. Her şeyi ben ona çok güzel kadınlık anlamında hizmet edeceğim şeklinde bekliyordum bana çok istekli yapamıyordum. Çok affedersiniz tecavüze uğradığımı hissediyordum Çünkü bazen çocuklar uyuyor uyanmasın ses olmasın diye sesimi çıkartmıyordum ama tecavüze uğrar gibi hissediyordum."

Bunun yanı sıra aynı katılımcı eşi ile aralarında yaşadıkları sorunların çözüme ulaşmamasına rağmen eşinin toplumsal normlar gereği kendisine " kadınlık" yapmasını beklediğini ifade etmekte, bunun yanında kadının istememesine rağmen toplumsal normlara inanış nedeni ile yapmak zorunda olduğunu düşündüğü için cinsel ilişkiye rıza gösterdiği ifadelerden anlaşılmaktadır:

10.G: " Benim her şeyi unutacağımı düşünüyordum bir saat önce olmuş. Her şeyi ben ona çok güzel kadınlık anlamında hizmet edeceğim şeklinde bekliyordum bana çok istekli yapamıyordum. Çok affedersiniz tecavüze uğradığımı hissediyordum Çünkü bazen çocuklar uyuyor uyanmasın ses olmasın diye sesimi çıkartmıyordum ama tecavüze uğrar gibi hissediyordum."

8.G: "Eşim bir keresinde sığınma evinden beni çocukların başında dur sen ben evden giderim diyerek ikna edip çıkarmıştı. Sonra evden gitmedi o gece zorla tecavüz etti bana. Ben ağladım o yaptı. Çocuklar da evde ve kış günü sobalı ev o yüzden ses çıkaramadım tepki veremedim. Genelde çocuklar evde iken gündüzleri bu çok zorluyordu cinsel anlamda. Çünkü çocuklar var ses onlar

rahatsız olmasın diye çok tepki veremiyordum. Artık ben istemedim bir erkeğin bana dokunmasını istemiyorum. Bu olaydan sonra kanamam olmuştu. 6 ay kadar eşimi kendime yaklaştırmamıştım. Çok etkilenmişim. Ama bir süre sonra tekrar yapmıştı.”

Yine yukardaki katılımcıların bu ifadelerinden aile içinde eşleri tarafından cinsel şiddet davranışlarına karşı kadınların çocuklarının duymaması ve etkilenmemesi adına sessiz kalmayı mecburen tercih ettikleri, bu doğrultuda katılımcıların çocukları konusunda onların olumsuz etkilenmesi adına dikkatli tedbirli davrandıkları, cinsel şiddete engel olacak davranışları göstermemelerinde çocukların önemli bir etken olduğunu düşündürmektedir.

Yukarda yer alan katılımcı ifadelerinden yola çıkarak eşleri tarafından gördükleri cinsel şiddeti katılımcıların “kadınlık anlamında hizmet etme, kadınlık görevimi yapsam da” şeklinde tanımlayarak toplumsal cinsiyet rolleri beklentisinin, yaşadıkları cinsel şiddet deneyimlerine yaklaşımlarını etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet rolü beklentisinin onların yaşadıkları şiddet deneyimlerine etkide bulunduğu, cinsel şiddete yönelik tepkilerini de şekillendirdiği değerlendirilmektedir.

3.1.1.8.En Çok Tepki Gösterilen Şiddet Türü ve Şekilleri

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında aile içi kadına yönelik eşleri tarafından uygulanan şiddet davranışları incelediğinde şiddet türlerinin genelde bir arada uygulandığını, özellikle psikolojik şiddetin/istismarın diğer şiddet türlerine eşlik ettiğini, bu bağlamda en yaygın kullanılan şiddet türü olduğu değerlendirilmektedir.

3.1.1.8.1. Hakaret/Küfür /Suçlama

Araştırma bulgularından elde edilen temalardan hareketle tekrar eden anlamlar doğrultusunda en çok etkilenilen ve tepki gösterilen şiddet türünün sözel/psikolojik şiddet olarak değerlendirilen “hakaret”, “küfür”, “suçlama” gibi şiddet davranışlarının olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda katılımcılardan biri en çok etkilendiği ve en çok tepki gösterdiği şiddet davranışının hangisi olduğu sorusuna I.G: “Küfür ve hakaret, aşağılama davranışlarına en çok etkilendim.” şeklinde cevap vermiştir.

Bir başka katılımcı ise yaşadığı fiziksel şiddet ve hakareten etkilendiğini, tepki gösterdiğini ifade ederken şu ifadeleri kullanmıştır: 5.G: *“Hakareti ve fiziksel şiddeti, sıralamaya koyarsam sözel şiddeti daha fazla.”*

Suçlanma, özellikle namussuzlukla suçlanma, katılımcıların bir kısmı tarafından en fazla etkilenilen ve tepki duyulan davranış olarak tanımlanmıştır.

3.G: *“Eşimin bana yaptığı en çok zoruma giden yapmadığım bir şeyi yaptı demesi oldu. o***** Sen dilenci sin osun busun dediğinde beni çok yaraladı. Yapsaydım bu kadar zoruma gitmezdi. Yapmadığım için çok zoruma gitti. Yapmadığım bir şeyi defalarca söyledi Sen o***** kahpesin diye.”*

7.G: *“Eşimin en çok sözel olarak bana yaptığı beni üzdü. Tokat attı morardı o geçiyor ama kalp kırıklığı geçmiyordu. Bana kızdığına o***** diyor. Ben bunu hak etmiyorum. Benim çocuğuma da diyordu. Beni orospulukla aldatmakla suçluyor ama ben yapmadım öyle bir şey. Keşke yapsaydın ama yapmadım. Yapmadığım için öyle bir şey çok ağırım gitti o kelime çok ağırım gitti.”*

Katılımcılar yukardaki anlatımları ile sözel/psikolojik şiddetin/istismarın kendilerinin çok etkilediğini, kendilerine yönelik bu ithamların onları üzdüğünü, yaraladığını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan biri üzüntüsünü ve bu üzüntünün uzun süre etkili olduğunu *“tokat attı morardı geçiyor ama kalp kırıklığı geçmiyor”* şeklinde fiziksel şiddet ile kıyaslayarak ifade ettiği görülmektedir. Bu bağlamda katılımcının yaşadığı psikolojik şiddetin kendisini fiziksel şiddetten daha fazla etkilediği değerlendirilmektedir.

10.G: *Ağır hakaretlerine, Sen kadın değilsin sen anne değilsin gibi... Bunlar karşısında hiçbir şey yapamadım üzüliyordum. Çok zoruma gidiyordu ama baktım sürekli devam ediyor, bu şekilde ama artık umursamıyordum... Bu süreçlerde daha çok sustum. Tepki verdiğin zaman ise eşim geri adım atıyordu.*

Katılımcı yukardaki ifadelerle en çok etkilendiği şiddet davranışının eşinin ağır hakaretleri olduğunu ifade ederek maruz kaldığı şiddet türlerinden sözel/psikolojik şiddetin diğer şiddet türlerine göre kendisi üzerinde daha fazla olumsuz etki bıraktığını ortaya koymuştur.

3.1.1.9.Aile İçi Şiddetin Diğer Kurbanları: Çocuklar

Aile içi şiddetin diğer kurbanları çocuklar için aile/ev aslında kendilerini güvende hissetmeleri, dışardaki tehlikelerden koruyabilmeleri, sağlıklı bir şekilde gelişimlerinin sürdürebilmeleri için bir sığınak olması gerekirken aile içi şiddet sorunu olan ailelerde bu çok da mümkün olmamaktadır.

Ailenin, çocuğun gelişmesi, sosyalleşmesi ve öğrenmesi gibi birçok konuda yeri tartışılmazdır, dolayısıyla aile içi var olan iletişim ve buna bağlı tüm davranışlar çocuklar tarafından öğrenilmektedir. Aile içi şiddet problemi yaşayan ailelerde özellikle sosyal öğrenme kuramının işaret ettiği taklit yolu ile pekiştirme yolu ile rol model alma yolu ile çocuklar şiddeti öğrenmekte, içselleştirmekte ve gelecek nesillere aktarımı konusunda da aracılık etmektedirler.

Aile içi şiddeti çocuğun bizzat yaşaması deneyimlemesi de gerekmez, şiddet içeren her türlü davranışı gözlemlemesi de çocuğun sorunların şiddet yolu ile çözülebileceği inancını oluşturabilir, aynı zamanda annesinin şiddete maruz kaldığını gözlemlemesi kadınlar ve onlara yönelik şiddeti normal bir olgu gibi algılamasına neden olabilir. Bu bağlamda aile içi şiddet kadınların yanında çocuklar için de ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmakta, buna bağlı olarak da onların aile içinde sağlıklı bir birey olarak yetişerek topluma kazandırılması noktasında kritik bir işleve sahip olduğu görülmektedir.

Aile içi şiddet içerisinde çocuklar konusu detaylı olarak ele alınması gereken çok kapsamlı bir sorun alanıdır, ancak araştırmada çocukların aile içi şiddet ortamında ele alınması konu kapsamının dışında kalmaktadır. Ancak araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan temalardan biri çocuklar olmuştur. Çünkü araştırma sorunlarında çocuklar konusunda doğrudan bir soru olmamasına rağmen katılımcıların çocukları konusunda yoğun aktarımlar yaptıkları görülmektedir. Bu aktarımlardan elde edilen temalar sonucu aile içinde “çocuğa kötü muamele” kavramı içine dâhil edilebilecek katılımcı aktarımlarına aşağıda yer verilmiştir.

3.1.1.9.1. Çocuğa Kötü Muamele

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde aile içi şiddetin olduğu ailelerde kadına yönelik olan şiddet içeren davranışların çoğu zaman çocuğa da yöneldiğini, bu bağlamda babaları tarafından çocukların fiziksel, sözel, ekonomik şiddet türlerine yoğun olarak maruz kaldıkları görülmektedir.

Katılımcılardan eşi madde bağımlısı olan katılımcılar eşlerinin madde kullanımı sonrası veya madde kullanmadığı, madde yoksunluğu çektiği durumlarda kendilerine ve çocuklarına yönelik şiddet içeren davranışların arttığını, bu durumun aile içinde korku ve tedirginlik yarattığını şu şekilde ifade etmektedirler.

1.G: “Alkol almadığı zaman çocuklara istediğini yaptırır, istediklerini de alır. Ama alkol alınca çocuklar da ben de gözüne başka görünüyoruz. Geçen haftalarda büyük kızı dövdü, bıçak filan çekti karakolluk olduk yine. O da şikâyet etti. Artık alkol aldığında geç saat olduğunda onun için çelik kapı yaptırım, eve almıyom. İçeri girince eşyalarım bana çocuklara zarar veriyor.”

9.G: “Eşimin çocuklara karşı davranışı içerse pamuk gibiydi. Eline vur ekmeğini al. Ama içmedi ise ben de yandım, çocuklar da yandı. Diğer ev ahalisi de yandı, hepimizi döver söver. Buraya ilk geldiğim zaman elim yüzüm mosmordu. Çocuklara da aynı şekilde vurur döver. İçtiği zamanlar çocuklara karşı çok dengesiz çok.”

Katılımcı 9.G. eşinin uyuşturucu madde kullandığını, maddenin etkisinde iken kendisine ve çocuklara çok olumlu davranış şekli sergilediğini, ancak maddeyi alamadığı zamanlarda kendisinin ve çocukların sözel, fiziksel şiddeti en ağır biçimde yaşadığını ifade etmektedir. Bu doğrultuda aile içi şiddetin ortaya çıkmasında, katılımcıların kendilerinin yanında çocuklarının da bu şiddete maruz kalmalarında alkol, madde vb. bağımlılık yapan maddelerin eşleri tarafından kullanılmasının olumsuz olarak etkide bulunduğu değerlendirilmektedir.

Kendi şiddet deyimlerinin yanı sıra çocuklarının şiddet deneyimlerini dile getiren katılımcıların aşağıdaki anlatımlarından hareketle, babaları tarafından gelişimlerini olumsuz etkileyecek davranışlara sık sık maruz kaldıkları, başka çocuklarla kıyaslandıkları, küçümsendikleri, hakarete varacak ithamlara muhatap olmak durumunda

kaldıkları görülmektedir. Özellikle babaların erkek çocuklarına yönelik cinsiyete bağlı kalıp yargılara sahip oldukları, buna bağlı olarak cinsiyetlerine göre farklı davranış sergiledikleri, erkek çocuklarının kendi inanışındaki davranış kalıplarına uymayan davranışlar sergilediklerinde onları ‘‘kız gibi’’ olmakla itham ederek küçümsedikleri görülmektedir.

1.G: ‘‘Çocuklara yönelik de dövüyor sövüyor. Oğlanın sözünü kızım dinlemezse kızımı dövüyor. Kızlarımı eziyor erkek oğlan ne isterse olacak diyor. Her şey oğlanın istediği gibi olacak diyor, bu ne derse yapmaya mecbursunuz diyor. ‘‘

3.G: ‘‘Valla akıllı başlı bir yönelmesi yok çocuklara. Yok ya ilgi ilgi yoktu. İhtiyaçlarını da ısrar ederek de aldırıyordu çocuklar. Ama aldıkları şeyleri çekişerek verdiği için pek tadı olmuyordu. Her zaman çocukları küçümsediğini biliyorum. İşte herkesin çocuğu olacak diye bir kaide yok ama diyor yazılıdan kaç aldın işte 50 Ayşe kaç aldı 70 sen Ayşe kadar yok musun diye diye çocuğu dikine küçümsüyordu. Ben erkek kardeşlerimin içinde köyde oğlan çocuğu gördüm. Benim oğlum da kızlarımın içinde daha kız gibi hareket ediyor. Oğlan istedik bu da gitti topitoş oldu diyor ya sen nasıl konuşuyorsun topitoş ne demek. Yani bu durumda keşke diyorum o da kız olsaydı erkek olmasaydı. Bu kadar yerildikten sonra ne gereği var erkek olmasının.’’

Aile içi şiddetin yaşandığı ailelerden olan katılımcının aşağıdaki ifadelerinden babanın çocuklara yönelik dövme, yaralama gibi fiziksel şiddet uygulamaktan kaçınmadığını, cinsel içerikli küfürlerle eril tahakkümün söze yansımaya benzer bir sözlü davranışta bulunduğunu, bu durumun aynı zamanda katılımcının eşine olan güvenini zedelediği görülmektedir.

3.G: ‘‘Çocuklarımı defalarca dövdü, bıçak izi var çocuğumun yüzünde. Çocuklarıma çok kötü küfür ediyor bel altı. Ben o yüzden bu adama güvenmiyorum. Küfürle söylediğini adam yapada bilir. Güvenmiyorum o yüzden. Köyde demir maşa ile dayak atmış, çocuğumun bütün elbiseleri paramparça olmuş. Çocuğumun bütün uzuvları ortadaydı. 16-17 yaşındaydı kızım.’’

Aşağıdaki katılımcı ifadelerinden hareketle şiddet uygulayan eşin aile içinde çocuklarına genel olarak ilgisiz olduğu, çocuklarla iletişim halinde ise çocukların doğasına uygun hareketlerine karşı şiddet içeren davranışlarla karşılık verdiği görülmektedir.

7.G: “Çocuklara karşı olumlu yaklaşımı hiç yoktu. Çocukları kafam kaldırmıyor derdi hiçbir şekilde ilgilenmezdi. Odasına kitlenirdi. Biz öldük kaldık umursamazdı. Baştan beri çocuk konusunda hep böyleydi. Sorarsan seviyor çocukları. Ama her hareketi belli ettiriyor, biraz kolaya kaçıyor çocuk konusunda zora gelemiyordu. Hastaneye gidiyorduk ben kapıda bekliyordum o duramıyordu. Beklemek İstemezdi çocukları evde ona bir kere bıraktım o da en küçük kızım hastaydı hastaneye yatırmışlardı. Üçünü de muayene ettirdim ikisi sağlıklı çıkınca üçüncüsü astım bronşit çıkınca ona yatış verdi. Eşime bıraktım iki çocuğu. Çocuğu öyle bir dövmüş ki suratın mosmordu. Gözü dudağı şiş ve mosmordu. Bir de fondöten koymuş çatlayan yerlere, hemşireler fark etmesin diye. Anlattım onlara böyle diye hemen yatış verdiler diğer çocuklara da, sen bu yüzden demek ki hastanede kalmak istemiyorsun dediler. O arada Sosyal Hizmetlere bildirdiler çocuğa şiddet konusunu. Bir kere emanet ettim onda da pişman oldum, hastaneye yatış olacağı zaman doktora yalvarırdım yatış hepsine ver ya da eve gidelim diye... Döve döve adam edeceğim derdi. Ne diyorsun ya bir öyle yapılmaz. Çocuk bu yaramazlık da yapar da ağlarda. Sen de öyleydin çocukken ben de öyleydim derdim.”.

Katılımcının yukardaki çocukları ile ilgili paylaşımlarından hareketle eşinin çocuklarla ilgili sorumluk almaktan kaçındığı, çocukların hasta olma durumlarında hasta olmayan çocukları, kaygılarına rağmen babaya bırakmak durumunda kaldığını, ancak çocuğunun bedeninde darp izi olacak düzeyde eşinin çocuğuna şiddet uyguladığını ifade etmektedir. Katılımcının kendisin gördüğü şiddetin yanında çocuklarına yönelik de eşi tarafından şiddet içeren davranışlarının olması, katılımcıyı kendisinin yanında çocuklarını da korumaya çalışma çabasına girmesine neden olduğu, buna bağlı olarak kadının yaşadığı korku, endişe, kaygı gibi duyguların çocukları için de yoğun olarak yaşadığı değerlendirilmektedir.

Katılımcı 9.G. eşinin uyuşturucu madde kullandığını, maddenin etkisinde iken kendisine ve çocuklara çok olumlu davranış şekli sergilediğini, ancak maddeyi alamadığı zamanlarda sözel, fiziksel şiddeti en ağır biçimde yaşadığı şu ifadelerle dile getirmektedir:

9.G: “Eşimin çocuklara karşı davranışı içerse pamuk gibiydi. Eline vur ekmeğini al. Ama içmedi ise ben de yazdım çocuklar çocuklarda yandı. Diğer

ev ahalisi de yandı hepimizi döver söver. Buraya ilk geldiğim zaman elim yüzüm mosmordu. Çocuklara da aynı şekilde vurur döver. İçtiği zamanlar çocuklara karşı çok dengesiz çok. “

Aşağıdaki katılımcı ifadeleri ise baba tarafından çocuğa yönelik sözel/psikolojik şiddet olarak değerlendirilecek aşağılama, hakaret davranışlarının aile içinde sık sık yaşanmasının çocuğun akademik başarı üzerinde etkide bulunduğunu, buna bağlı olarak annenin çocuğun başarısızlığının nedeni olarak bu durumu gördüğünü göstermektedir.

10.G:” İlk çocukta ben çok cahilim onu koruyamadım. İkide tabi müsaade etmedim ama ilk çocuğum çok şey yaşadı. Güçlü bir çocuk elhamdulillah, çocuğumla hep konuştum anlattım destek olmaya çalıştım. Ama çocuğuma çok üzülüyorum yaşadığı şeylere. Hakaret diz boyuydu çocuklara, bu süreçte çocukları çok kötü etkiledi. Geri zekâlısın sen yapamazsın şekilde şeklinde günde 1000 defa söylüyordu. İlkokul dönemi çocuk ödevi yaparken özellikle. Çocuk ağlıyor zırlıyordu çocuk gerçekten yapamadı şu an lise üçte. Aslında gayet akli var yerinde ama hiçbir çaba göstermek istemiyor. Ben eşimin o davranışlarına bağlıyorum bu durumu. Çünkü sen geri zekâlısın sen yapamazsın şeklinde gün içinde ödev yapma sürecinde sürekli telaffuz ediyordu. Ne biçim çocuksun vs...”

Aşağıdaki katılımcı da baba ile çocuklar arasındaki ilişkiyi paylaşırken yukarda yer alan katılımcı ifadelerinde olduğu gibi eşinin çocuklara olan ilgisizliğinden bahsetmiş, aynı zamanda çocuklara yönelik bağırma, küfür gibi hareketlerin çocukları üzerinde susma davranışına neden olduğunu belirtmiştir.

8.G: “Eşimin bence çocuklara karşı hiç şey yok. Eşimin ilgisi yok. Sadece bağırır çağırır. İlgilenme kısmı yok. Arada sarılıyor seviyor ama. Neden çocuklarla hiç oynamıyorsun diyorum bazen. Benim ufaklık biraz oyun sever, kalk benimle dövüş der. Devamlı çocukların yanında bağırıldığı için çocuklar da susmaya alışmış. Genelde küfürle yapar.”

Katılımcıların yukarda yer alan ifadeleri bu aileler içinde çocukların babaları tarafından sözel/psikolojik, fiziksel şiddet olarak değerlendirilebilecek davranışlarına maruz kaldıklarını, buna bağlı olarak baba ile sağlıklı bir iletişim kuramadıklarını göstermektedir. Katılımcıların çocukları ile eşleri arasında iletişimin sağlıklı olmaması

ve onların şiddete maruz kalmaları dolayısıyla bu durumun onları olumsuz yönde etkilediğini düşündüklerini de ortaya koymaktadır.

3.1.1.10. Şiddete Karşı Verilen Tepkiler

Aile içi kadına yönelik şiddetin belirleyicilerinden biri de kuşkusuz toplumsal cinsiyet algısı ve bu algının kadının lehine olması ile eşitsiz bir bakış açısının beraberinde getirmesidir. Aile içinde şiddeti gerçekleştiren fail genellikle erkek olmakta şiddet mağduru ise kadın olmaktadır. Şiddet uygulayan erkeklerin eşlerine şiddet uygulamasında kültürel normlar ve değerler sisteminin etkisi olduğu araştırma sonuçlarına göre ortaya konan bir gerçek, bu bağlamda şiddete maruz kalan kadının şiddete bakış açısı ve buna bağlı tepkileri de kültürel norm ve değerler sisteminden bağımsız düşünülmez.

Özellikle ataerkil toplumlarda, toplumun kadın ve erkeğe biçtiği roller ve bu rollere uygun davranması konusundaki beklentiler çocukluktan itibaren aile içinde öğrenilir ve içselleştirilir. Şiddet mağduru katılımcıların büyük bir kısmının orijin ailelerinde de şiddete maruz kalma veya annesinin şiddete maruz kaldığına tanık olma durumunun söz konusu olduğu görülmektedir. Dolayısıyla aile içinde kadınlar sosyalleşme sürecinde şiddeti içselleştirme ve normalleştirme gibi durumları yaşamaktadırlar. Bourdieu bu durumu kadın ve erkeğin toplum içinde sosyalleşme sürecinde farklı davranış ve beklentiler üzerine konum aldıklarını, kadınların bu doğrultuda daha teslimiyetçi ve sessiz kalmaları erkeklerin ise eril güce atfedilen yüceltilmiş tahakkümü içeren şiddet davranışına yatkın davrandıklarını söyleyerek açıklar (Bourdieu, 2002).

Bu yaklaşım doğrultusunda aile içinde ve sosyal çevresinde ‘kadınlık’ rolü gereği beklentilerin neler olduğunu öğrenen kadın, şiddete maruz kaldığında da bu role uygun olarak hareket etmektedir. Toplumsal yapı içerisinde normlar kadınların aile içinde kurban olmalarını destekler niteliktedir (Mavili, 2021). Nitekim kadının eşi tarafından maruz kaldığı şiddete katlanması, sabretmesi, susması beklenmekte, müşterek çocuklarının olması söz konusu olduğunda da kadının tüm yaşadıklarına rağmen evliliğini sürmesi gerekli görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulguların analizi sonucunda şiddete verilen tepkiler teması altında ortaya çıkan kavramlar “susmak”, “kabullenmek”, “sessiz kalmak”, “içine atmak”, “ağlamak” olmuştur.

3.1.1.10.1. Susmak ve Kabullenmek/ Sessiz Kalmak / İçine Atmak ve Ağlamak

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgular, aile içi şiddete maruz kalan kadınların eşleri tarafından maruz kaldıkları şiddet içeren davranışlara karşı özellikle evliliğin ilk zamanlarında susmak, sessiz kalmak, ağlamak, içine kapanmak gibi pasif tepkiler ortaya koyduklarını göstermektedir.

I.G: “Susmak ve kabullenmek oldu şiddete tepkim, mesela dövüştürdük eşim vurur kırardı sonra yatağa gidip arkasından sarılırdım. Böyle bir kapasitem vardı hiç küsmezdim. Hiç şetmezdim, bir anlık öfkeyle yaptı derdim. Hep ben anlayışla karşılardım. Hiç art niyet düşünmedim, ben bunu niye çekecem bu bana vuruyo dövüyor sövüyor vuruyo kırıyo lanet olsun demedim, hiç özür dilemez. Ya kusura bakma bi sinirle oldu sen susmadın ondan oldu demedi. Ben hep kendim yaptım, inan çorabı vardı ütü ile kuruturdum... Sabah beşlere altılara kadar onu beklerdim camın dibine otururdum. Ne bi geziyim ne bi tozuyum ne üstüme başımı alıyım demedim. Ben yeni kıyafeti hiç sevmem başkalarının verdiği kıyafet ile gezerim... Temizlik yapmayı yemek yapmayı çok severim.”

Katılımcılığın ifadelerinden şiddete karşı ilk zamandan itibaren kabullenme davranışı sergilemesi, şiddet sonrasında tepki vermek yerine eşine gidip sarılması, pasif tepki olarak küsme davranışı bile göstermediğini, şiddet uygulayanın olaylar sonrası özür bile dilememesi, tam aksi mağdurun özür niteliğinde davranış sergilediği bu durumun mağdur tarafından normalleştirilmesinin, aile içi şiddetin devamlılığı noktasında önemli bir belirleyici olduğu değerlendirilmektedir. Şiddet mağdurunun yaşadığı şiddetin etkisi ile genellikle yoğun suçluluk duygusu içinde olduğu, şiddetin sebeplerini kendisinde aradığı için veya kadınlık rolü olarak kendisinden bu tepkilerin beklenilmesi sonucunda davranışlarının şiddet karşısında bu yönde olduğu değerlendirilmektedir.

Yine katılımcının aile içinde kendini kadınlık rolüne göre sınırlandırdığı, eşi ve çocukları için kendisini ötelediği, yetiştirilme tarzı dolayısıyla yemek ve temizlik konusunda çok titiz olduğu fakat bir birey olarak kendi ihtiyaçlarını gezme-tozma, kıyafet alma vb. karşılama noktasında isteksiz olduğu görülmektedir.

Aşağıda yer alan katılımcı ifadelerinden ise kadının eşinin şiddet içeren davranışlarına onunla sağlıklı iletişim kurmaya çalışarak tepki verdiğini, bunun yanı sıra zamanla içine kapanma, evden kovma gibi farkı tepkiler de ortaya koyduğu görülmektedir.

2.G: "Tepki olarak çok bir şey yapmadım. Konuşarak çözmeye çalıştım. Ama karşımdaki kişi çektiği zaman ne yaparsan yap olmuyor. Konuşmamayı denedim, genelde de içime kapanmayı tercih ettim. Farklı tepkiler verdiğimde oldu. Evden çık git dediğim oldu ama o gecenin olmasını bekledi, kıvrandı evin içinde sonrasında ben bu saatte nereye gideyim affet dedi gidecek bir yeri yok zaten. Bir anlık öfkeyle olan şeyler, göz ardı etmeye çalışıyorsun bu durumda. Eşimin yakıp yıkmaları oluyor genelde argo kelimeler kullanıyor bu durumlarda."

Yukarda yer verilen iki katılımcı da eşinin şiddet içeren davranışlarını "bir anlık öfke" olarak nitelemişlerdir, bu bağlamda toplumsal erkeklik rolü beklentileri nedeniyle katılımcının eşlerinin öfkesini şiddet içeren davranışlarla ifade etmesini normal karşılamakta olduğu görülmektedir. Bu durum aynı zamanda sosyal ekolojik modelin toplumsal düzeyinde şiddeti ortaya çıkmasındaki etkenlerden kadına yönelik erkek şiddetini normalleştiren normlar kapsamında da değerlendirilebilir.

Katılımcıların aşağıdaki ifadelerinden eşleri tarafından şiddete evliliklerinin başından itibaren maruz kaldıkları, şiddetin aile içinde istisnai bir durumda olmadığını, kadınların ilk zamanlar şikâyet mekanizmalarını kullanmakta isteksiz oldukları fakat zamanla şiddetin dozu arttıkça ve şiddet devam ettikçe şikâyet mekanizmalarını kullandıkları, bu süreçte kadın konuk evlerinden barınma hizmeti almak gibi sosyal hizmet destek mekanizmalarına da başvurdukları görülmektedir.

3.G: "Evliliğimin ilk yıllarında başlamıştı bu güne kadar da farklı şekillerde devam etti. İlk zamanlar banyo yapınca sözlü olarak neden yapıyorsun kimle yattın gibi iftiralar oldu. Sonrasında gitmeye kalktığımda eşim kaynanam zorla alıkoydu. Çocuğumu elimden alıyorlardı."

4.G: “Evet yedi yıl boyunca devam etti. İlk zamanlar hiç polisi aramayı falan düşünmedim, ama son zamanlarda canıma tak etmişti. Sonra polisi aradım şikâyet ettim zaten sığınma evinde kaldım belli bir süre sonra uzaklaştırma kararı almıştım. Tabii bana şiddet uygulanırken bende bağırip çağırıyordum, ağlıyordum ama tabii bir karşılık bulamıyordum eşim şiddet uygulamaya devam ediyordu.”

Bir başka katılımcı aşağıdaki ifadesinde şiddeti ilk gördüğü süreçte tepkisinin susmak ve içine atma şeklinde olduğunu, bu süreçte eşinin yanı sıra eşinin ailesi tarafından (kayınbaba-kayınvalide) da şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcının maruz kaldığı kadına yönelik şiddet davranışının aile üyeleri tarafından bizzat gerçekleştirilmesi ile birlikte kadına yönelik şiddetin desteklendiği görülmektedir.

9” İlk başlarda şiddete karşı durmazdım. Çok susardım, içime atardım bu sefer hepsi birden üstüme çullanırdı. Hepsi birden dövmeğe kalkardı. İçerisinde kayınbabam kayınvalidem olmak üzere. Baktım baş edilecek gibi değil. Sonra ses çıkarmaya başladım siz karışmayın size ne şekilde. Eşim bana vurduğunda ben de ona vuruyordum gücümü toplayarak.”

Bu durum aynı zamanda aile içinde erkeğin eşine yönelik şiddet davranışlarının ailesi ve toplumsal çevresi tarafından onaylandığını, desteklendiğini, bunun sonucunda ise toplumsal cinsiyet algısı içerisinde kadının şiddete maruz kalmasının normalleştirildiği değerlendirilmektedir.

3.1.1.11. Şiddete Verilen Tepkinin Zamanla Değişmesi

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda kadınların evliliğin ilk zamanlarında şiddet içeren davranışlara verdikleri tepkilerinin evliliğin ilerleyen yıllarında çocuğun olması, tahammül gücünün kalmaması gibi farklı etkenlerden etkilenecek değiştiği; susma, içine atma, ağlama, sessiz kalma gibi pasif tepkilerin yerini sözel ve fiziksel olarak karşılık verme, şikâyet mercilerine başvurma, Kadın Konuk Evinde barınma hizmeti alma, önleyici tedbir kararı ile eş evden uzaklaştırma şeklinde yön değiştirdiği anlaşılmaktadır. Aşağıda yer alan katılımcı ifadeleri ile yaşadığı kişisel deneyimi şu şekilde aktarmıştır:

9.G: “İlk başlarda şiddete karşı durmazdım. Çok susardım içime atardım, bu sefer hepsi birden çullanırdı. Hepsini birden dövmeğe kalkardı. İçerisinde kayınbabam kayınvalidem olmak üzere. Baktım baş edilecek gibi değil sonra ses çıkarmaya başladım siz karışmayın, size ne şekilde. Eşim bana vurduğunda ben de ona vuruyordum vücudumu toplayarak. Bir kadın olarak ne kadar olur. Tepki vermem bu şekilde nereden baksan bir buçuk iki yıl sürdü. İlk çocuğum doğduktan sonra oldu bunlar.”

Katılımcı yukarıda yer verilen ifadesinde evliliğin başlarında şiddete karşı savunma yapmadığını, susup içine atma şeklinde tepki verdiğini ifade etmiştir. Eşinin şiddet içeren davranışlarına bu yaklaşımı sergilemesine bağlı olarak eşinin anne ve babasının da kendisine şiddet uygulamaya yöneldiğini, bu durumun kendisi için baş edilemez hale dönüştükten sonra ancak şiddete karşı koyma, onları engellemeye çalışma girişiminde bulunduğunu açıklamıştır. Bir başka katılımcı ise yaşadığı buna benzer bir süreci şu şekilde aktarmıştır:

10.G: “Evliliğim sürecinde yarı yarıya sessiz kaldım bir dönem diyebiliriz. Yani İkinci çocuğum doğana kadar aslında herhangi bir tepki vermedim süreçlerdi sekiz yıl. Sonrasında tepki verdim ama tabii büyük bir tepki olmadı yani yıkıcı anlamda değil de. Yani olay anında onun haksız olduğu şeyleri söylüyordum tartışıyorduk filan. Evliliğinin yüzde yetmişinde ben hep olumsuz şeylerle yani sözler hem fiziksel, hem psikolojik şiddetle uğraştım mutsuzdum ve sorunlu dönemler yaşadım. Üç beş sene başkaldırdığım bir dönem vardı tabii, o da çözüm olmadı her yolu deniyordum.”

Katılımcının yukarıda yer alan ifadelerinde evliliğinin yarısında sessiz kaldığını, sonrasında eşi ile tartışarak sözlü olarak tepkilerini ortaya koyduğunu, fakat eşinin şiddet içeren davranışlarına sözel ve farklı şekillerde çözüm arasa da işe yaramadığını anlatmıştır. Yukarıda yer alan iki katılımcı da şiddete karşı tepkilerinin değişme sürecinde çocuklarının olması sonrasında işaret etmiştir, buna bağlı olarak katılımcıların şiddete yönelik tepkilerinin değişimde anne olmalarının etkenlerden biri olduğu değerlendirilmektedir.

Bir başka katılımcı aşağıdaki ifadelerinde şiddete verdiği tepkinin bağırma, çağırma, ağlama şeklinde olduğunu, kendisi için katlanılamaz olduğunda ancak şikâyet

mercilerine şikâyetle bulunma, Kadın Konuk Evinde kalma, önleyici tedbir kararı talep etme şeklinde baş etme yöntemlerini denediğini şu şekilde anlatmıştır:

4.G: “İlk zamanlar hiç polisi aramayı falan düşünmedim, ama son zamanlarda canıma tak etmişti. Sonra polisi aradım şikâyet ettim, zaten sığınma evinde kaldıktan belli bir süre sonra uzaklaştırma kararı almıştım. Tabii bana şiddet uygulanırken bende bağırıp çağırıyordum, ağlıyorum ama tabii bir karşılık bulamıyordum şiddet uygulamaya devam ediyordu.”

Katılımcı (4G.) eşinin şiddet içeren davranışlarına yönelik tepkilerine rağmen eşinin şiddet içeren davranışlarına devam ettiğini, tepkisinin onu durdurmadığını aktarmıştır. Bi başka katılımcı ise evliliğin başlarında şiddete başkaldırma şeklinde tepki vermediği için pişman olduğunu, evliliği boyunca fiziksel şiddete defalarca maruz kaldığını şu ifadelerle aktarmıştır:

3.G. “O neler neler neler yaptı neler evliliğin başından beri yaptı bir şey kalmadı gözüm hiç mor suz gezdiğim gün olmadı Her yerim çürük mor gezdim git ya git çektiğim eziyetler. En son dövdüğünde rapor aldık. Baktı ki raporu alınca kötü oluyor dava açtık ya haa dedi dövdüğüm zaman rapor alıyor diye düşündü. Ben artık buna vurmayacağım ama ağzımla onu öldüreceğim dedi. Dövme işi bitti şikâyetten sonra. Geçen seneydi. Ben bir senedir başkaldırıyorum buna keşke daha önce diyorum başkaldır saydım bu kadar dayağı yine kadar kanalın içinde ayrı bir dövdü orada ayrı bir dövdü...”

Katılımcı (3.G) evliliği başından itibaren maruz kaldığı fiziksel şiddete ancak son dönemlerde darp cebir raporu olarak şikâyetle bulunma şeklinde tepki koyduğunu, bu duruma bağlı olarak eşinin fiziksel şiddete son verdiğini ifade etmiştir. Katılımcının ifadelerinden anlaşıldığı üzere eşin fiziksel şiddeti şikâyet mercilerine yansması söz konusu olduğunda bıraktığını, ancak sözel/psikolojik olarak şiddet uygulamaya devam ettiğini görülmektedir. Bu doğrultuda şiddetin şikâyet mercilerine yansmasının eşin fiziksel şiddetten kaçınmasına neden olduğu, fakat şiddetin şekil değiştirerek devam ettiği değerlendirilmektedir.

Katılımcıların yukarıda yer alan ifadeleri doğrultusunda evlilikleri sürecinde maruz kaldıkları şiddet türlerine tepki vermeye başladıktan sonra da şiddetin devam ettiğini, ancak bazı durumlarda şiddetin şeklinde bir değişim yaşanması söz konusu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda evlilik sürecinde şiddete yönelik verilen tepkilerin

zamanla değişmesinin, şiddetin son bulması konusunda yeterli olmadığı fakat şeklinin değişebildiği anlaşılmaktadır.

Katılımcı 7.G. aşığıda yer alan ifadeleriyle şiddete tepkisinin zamanla azaldığını, şiddeti kabullendiğini, kaçarak evlenmesi ve ikinci evliliği olması, bu nedenlerle çevrenin tepkisini almaktan çekindiğini, şiddete katlanmak zorunda olduğunu düşündüğünü ifade etmekte, dolayısıyla şiddet mağduru katılımcının şiddete yönelik tepkilerini sosyal kültürel faktörlerin etkilediği değerlendirilmektedir.

7.G: “Şiddete tepki zamanla azaldı. O kadar çok şey yaşadık ki ne olursa olsun sabretmem gerekir diye düşündüm. Katlanmak zorundayım diye düşündüm. Ne yaparsa yapsın susmak zorundayım. Baba kapısına tekrar dönmeyim, kimse bana bir şey demesin diye düşündüm. Üç çocukla gelip milletin ağzından çıkamı duymak zor, çok ağır konuşuyorlar. Yeter ki kimseden bir şey duymayayım dedim.”

Katılımcının yaşadığı aile içi sözel, psikolojik fiziksel şiddetin etkisi ile zamanla tepki verecek gücü kalmadığını ifade etmekte, katılımcının psikolojik çöküntü ve umutsuzluk içinde olduğu gözlemlenmekte, buna bağlı olarak yaşadığı süregelen şiddet sürecinin katılımcının ruhsal sağlık sorunları yaşamasına neden olduğunu değerlendirilmektedir. Benzer bir durumu bir diğer katılımcı şu ifadelerle aktarmaktadır:

9.G: “Son zamanlarda da çok güçsüzüm. Tepki vermek için halim yoktu ki. Gerçekten hiç gücüm yok. Eskiden daha iyiydim. Dayağı yiyip oturuyordum bitsin diye dua ediyordum. Başka bir şey yapmıyordum. En çok ona üzüliyorum zaten. Şu an inan yok uyku yok. Boynum çok ağrıyor sırtım çok ağrıyor. Kaç kere doktora gittim. Dışarıdan belki sağlıklı görünebilirim ama ruhsal olarak inanılmaz kötü haldeyim. “

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde aile içi şiddete karşı kadınların tepkilerinde geçmiş yaşantısı, evlilik şekli, sosyal çevrenin bu durumu yadırgaması gibi birçok faktörden etkilendiği görülmektedir. Mağdurların evliliğin ilk yıllarında şiddet davranışının geçici olduğu düşüncesinin hâkim olduğu ve tepkilerinin daha pasif veya yapıcı olduğu, fakat zamanla şiddetin devam etmesi ile kendilerinin de şiddete şiddetle karşılık vermeye çalıştıkları, zamanla ümitsizliğe düştükleri, öz saygılarının buna bağlı olarak düştüğü görülmektedir.

Katılımcı kadınların şiddet karşı tepkilerinin toplumsal cinsiyet rollerine uygun olduğu, geleneksel kadınlık rolü beklentisinin etkisi dolayısıyla kadına has görülen ağlama, susma, sessiz kalma davranışlarını tekrar aile içinde ürettikleri değerlendirmektedir. Nitekim toplumsal normlar dolayısıyla erkek rolüne has bir beklenti olarak görülen öfkelenme, öfkesini şiddetle ifade etme, güç göstergesinde bulunma gibi davranışlar da erkekler tarafından üretilmekte, kadınların eşlerinin bu davranışlarına yönelik normalleştirme yaklaşımı da bu bağlamda gerçekleşmektedir.

Şiddet mağduru katılımcıların yaşadıkları toplumsal normları içselleştirdikleri, içinde bulunduğumuz toplumda ataerkil aile yapısının hâkim olduğuna bağlı olarak kadınların aile içinde kurban olma durumlarının desteklendiğini görülmektedir (Bourdieu, 2002). Bu alanda yapılan çalışmalarda ve bu nitel çalışmada katılımcıların toplumsal değerler sistemi içerisinde “kadınlık” ve “annelik” rolü gereği şiddet de dâhil birçok zorluğa katlanmaları, ailenin/ evliliğin devam ettirilmesi gerektiği inancına bağlı olarak birliktelik içinde kalmaya teşvik edildikleri kadınların şiddete tepkilerinin de bu çerçevede şekillendiği görülmektedir.

3.1.2. Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri

Şiddet mağduru kadınların aile içi yaşadıkları şiddeti çoğunlukla aile ve sosyal çevresi ile paylaşmaktan kaçındığını görmekteyiz. Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırmasında ülke genelinde fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınların yüzde 44’ ü yaşadıkları şiddeti kimseyle ve hiçbir kurumla paylaşmadığı ortaya konulmuştur. Kadınların yüzde 37’ si yaşadıkları şiddeti kendi aileleriyle, yüzde 24’ ü ise arkadaş veya komşuları ile paylaştıklarını ifade etmişlerdir (HÜNEE, 2015).

Bu araştırma bulgularının analizi sonucunda şiddetle başa çıkma yöntemleri teması içerisinde “aile/arkadaş/akrabalardan destek görme”, “şikâyet etme” kavramları tekrar eden anlamlar olarak ortaya çıkmıştır. Bu bölümde yer alan katılımcı ifadeleri doğrultusunda katılımcıların genellikle yaşadıkları şiddet sürecini aileleri, arkadaşları, akrabaları ile paylaşmaktan farklı nedenlere bağlı olarak kaçındıkları görülmektedir.

3.1.2.1.Aile/arkadaş/akrabalardan destek görme

Katılımcıların aşağıda yer alan ifadelerinden aile içi maruz kaldıkları şiddeti özellikle ilk dönemler aile/arkadaş/sosyal çevre ile paylaşım yapmaktan kaçındıklarını, katılımcılardan kaçarak evlenme usulü ile evlenen kadınların aileleri ile bu durumu paylaşmaktan özellikle kaçındığı, olumsuz tepki almaktan korktukları anlaşılmaktadır.

2.G: “Ailem ile çok paylaşmadım bu durumlarda. Ailemin yanına küs gittiğim olmuştu fakat darp edildiğimi şiddete uğradığımı çok dile getirmedim, çünkü onları en başta üzdüğüm için. Sonrasında da çok üzölmelerini istemedim. Sıkıntılarımız olduğunu bilseler bile çok detay vermedim. Genelde eşimin ailesine babasına kız kardeşine söyledim. Oturup birlikte konuştular. Tamam, bir daha yapmayacağım dedi ama huylu huyundan vazgeçmiyor.”

7.G: “Yaşadıklarımı ailem çevremle pek paylaşmadım. Sadece iki arkadaşım biliyordu başka da hiç kimse bilmiyordu. Komşularımın filan pek paylaşmazdım bir tanesi hep şey diyordu. Kendisi de aynı durumu, annemiz babamız olsa biz niye çekelim diyordu annem babam yok yoksa çeker giderim diyordu. Onun anlayış göstermesi aynı durumu yaşadığı içindi. Arkadaşların sadece dinliyordu gitsek sonumuz ne olacak diyordu. Diğer arkadaşım ister bırak neden çekiyorsun bunu diyordu. Şahit olan komşularım da hep bırak diyordu. Komşuma duyuyorsunuz neden polis aramıyorsunuz demiştim aile içi demişler de karışmak istemem işler. Ev sahibim izin bir tanesi eşimin bana yaptıklarını çok iyi biliyordu benimle de arası iyiydi ama eşime şikâyet ediyorlardı. Çok sıkıntı çıkartıyorlardı son ev sahibim yardımcı oldu. Eşim cezaevindeyken komşularım çok yardımcı oldu. Onlar bana destek olunca bu kendini geri çekiyordu.”

Katılımcıların ailesi ile maruz kaldıkları şiddeti paylaşmaktan kaçınmalarının altında yatan bir başka neden ise ailelerinden yeterli desteği görebileceklerine dair güvenlerinin olmayışı olduğunu görölmektedir. Bazı komşuların şiddet olayını ihbar etmekten olayı aile içi olarak değerlendirerek ihbar etmekten kaçındığını, hatta bazılarının eşi ile aralarını kötü etkilemeye çalıştıklarını durumu kullandıkları görölmektedir. Diğer taraftan bazı komşuların eşi cezaevinde olduğunda çok destek oldukları, şiddet durumu yaşandığında komşuların destek olması durumunda ise eşinin şiddet davranışından çekindiğini ifade etmektedirler. Dolayısıyla aile içi kadına yönelik

şiddete karşı komşular gibi sosyal çevrenin tepki vermesi katılımcı eşlerinin şiddet davranışını gerçekleştirmekte önleyici bir etkisinin olduğu, buna bağlı olarak da şiddet mağduru katılımcının şiddetle baş etme gücünü artırdığı değerlendirilmektedir.

Ailesinden destek alan katılımcı 1.G. kardeşlerinin ve annesinin şiddet sonrası ayrılmasını desteklemesine rağmen her seferinde eşine düzelir umudu ve çocuklar için geri döndüğünü “ *Kardeşlerim hep at gel çekme bu adamı dediler annem de, ben hep geri döndüm çocuklarım için düzelir diye ümit ettim* ” şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcı 3.G. ve 4.G. aşağıda yer alan ifadeleri ile aileleri ile yaşadıkları şiddeti paylaştıklarını, onların duruma kızdıklarını fakat çocuklarının da olması sebebiyle evliliği devam ettirmesi yönünde yönlendiklerini ve istediğin gibi yap şeklinde bir yaklaşım sergileyerek katılımcıları bu süreçte yakınlarının onları yalnız bıraktıkları değerlendirilmektedir.

3.G: “*Çevrem kendin bilirsin ne yaparsan yap ama kendin bilirsin biz karışmayız diyorlardı. Çünkü arkada bir sürü küçük çocuk var diye düşündüler. Beni kanalın içine de dövdüğünde abim gile gitmiştim. Eşim ile kaynana başkasına gitti şeklinde laf etmişler. Çevremdeki insanlar bana bırakıyordu şunu yap bunu yap şeklinde bir yönlendirme yapmıyordu.*”

4.G: “*Son zamanlar paylaşmaya başladım. Zaten onlar farkındaydı Eşim beni onlara göndermeyince şüphelendiler, ben de son zamanlarda anlatma başladım. Allah belasını versin dediler ama başka bir müdahalede bulunmadılar. Annemin tepkisi zaten sakın evliliğini bozma bu zamanla düzelir şeklindeydi.*”

Katılımcıların ifadelerinden de anlaşıldığı kadarı ile aile kurumunun toplumsal değerler sistemimizde önemli bir oluşum olarak görülmesi nedeniyle, aile ve sosyal çevreleri tarafından şiddet mağduru katılımcıların şiddete rağmen evliliği devam ettirmeleri istenmiş, dolayısıyla şiddetle baş etmede sosyal destek olarak katılımcılar genellikle aile desteğinden mahrum bırakılmışlardır. Aşağıdaki şu katılımcı ifadeleri de bu durumu destekler niteliktedir:

5.G: “*Ailem çevrem yuvan bozulmasın şeklinde yaklaştı. Ailem daha çok eşimin yanına gönderme yolunu izledi.*”

8.G: “Ama etrafındakiler zaten anlattığım zamanlar bir çeken sen misin gibi tepkiler vermiştir. En çok da annem kullanır. İşte biz neler çektik sen ne çekiyorsun diye.”

Katılımcı şiddet mağduru kadınların yaşadıkları sosyal çevrenin sosyo-kültürel yapısı da onların yaşadıkları şiddete bakış açılarını etkilemektedir. Nitekim mağdurların yaşadıkları sosyal çevre aile içi şiddet görme olasılığı daha yüksek bölgeler olmakta ve bu durumun aileler için normalleştiği görülmektedir. Katılımcıların şu ifadeleri yaşadıkları aile içi şiddet sorunun yakın çevrelerinde de sık sık yaşandığını ortaya koymaktadır:

7.G: “Yaşadıklarımı ailem çevremle pek paylaşmadım. Sadece iki arkadaşım biliyordu başka da hiç kimse bilmiyordu Komşularımın filan pek paylaşmazdım bir tanesi hep şey diyordu Kendisi de aynı durumu yaşıyordu annemiz babamız olsa biz niye çekelim diyordu annem babam yok yoksa çeker giderim diyordu. Onun anlayış göstermesi aynı durumu yaşadığı içindi.”

9.G: “Çevremdeki herkes biliyor yaşadıklarımı. Çevremdekiler de aynı benim gibi. Ne yapabilirler ki. Ablam iki çocukla kaldı eniştem intihar etti. Yer ablam ile de eniştem sıkıntılı onun eşi de aşağılıyor ve aldatıyor. Ağabeyim desen çok değişik bir yapıda insan. O konuya inan ki hiç girmeyelim. O benim özüm ömrümü bitirdi. Ben eşimin Nimet Bilmem ve 9 yıldır yanında kalmama sebebi belki de abimdir. Belki değil kesinlikle abimdir. Aşırı psikopat birisi.”

Görüldüğü gibi şiddet mağduru katılımcıların yakın çevresinde aile içi şiddet ve ailevi sorunlar yoğun olarak görülmekte, bu bağlamda şiddet mağduru kadınların şiddeti kabullenmeleri olası görülmektedir. Katılımcının(9.G) şiddeti kabullenmesinin altında yatan bir diğer sebep ise kadının orijin ailesine döndüğünde kendisini yine şiddet içeren davranışların bekliyor olması, destek alabileceği bir aile düzeni olmayışı olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan şiddet mağduru katılımcıların yaşadıkları şiddeti aile ve sosyal çevreleri ile paylaşmaları durumunda ise yeterli sosyal desteği göremedikleri, paylaşım yaptıkları kişilerin çözüme yönelik yönlendirmeler yapmadıkları aşağıdaki ifadelerle görülmektedir.

10.G: “Annem karşı koyuyordu böyle olmaz ki öyle yapma böyle yapma şeklinde... Onun dışında pek kimse bir şey yapmıyordu. Komşu akrabamız çok

bir şey yapmıyordu. Bir problem olduğunda çözüm önerisi ile gelen kimse olmuyordu.”

Aynı zamanda şiddet uygulayan eşin katılımcıları sosyal çevresinden izole etme durumunun olduğu ‘ 7.G. Arkadaşlar eşimin durumunu bildiği için pek yazmıyor ve aramıyorlar, bir de eşimin mesajları karıştırdığını okuduğunu biliyorlardı’ bu ve buna benzer ifadelerden anlaşılmaktadır. Şiddet mağduru katılımcıların çevresinden izole edilme durumunun karşımıza sık çıkan bir durum olduğu bulgular doğrultusunda görülmektedir. Katılımcı şiddet mağdurlarının çevresinden izole edilmesi ile yeterli sosyal destek alamaması, bu konuda bilinç düzeyinin gelişmesinin önünde bir engel olabilmekte ve buna bağlı olarak kadının eşine daha bağımlı hale gelmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Araştırma bulguları doğrultusunda şiddet uygulayan katılımcı eşlerinin bu yöntemi kullanırken aynı zamanda eşinin kişiliğine yönelik aşağılayıcı, küçümseyici tavırlar sergileyerek mağdurları daha da güçsüzleştirmekte olduğunu, bu bağlamda katılımcı şiddet mağdurlarının bu etkenlere bağlı olarak şiddet döngüsünden kurtulmalarının zorlaştığı değerlendirilmektedir.

3.1.2.2.Şikâyet etme

Şiddet mağduru kadınların yaşadıkları aile içi fiziksel/cinsel şiddeti kamu kurum ve kuruluşlarına şikâyet etme durumlarının Türkiye genelinde çok düşük olduğunu, cinayete kurban giden mağdurlardan yüzde 89’ unun eşlerini hiç bir yere şikâyet etmedikleri çalışmalarla ortaya konulmuştur (HÜNEE, 2015). Bu araştırma bulguları doğrultusunda ise katılımcıların Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi’ ne başvuru yapan süregelen şiddet öyküsü kadınlar arasından seçildiği için mağdurların şikâyet mekanizmalarını birçok kez şiddeti baş etme yöntemi olarak kullanmış oldukları görülmektedir.

Katılımcı şiddet mağdurlarının şikâyet mekanizmalarını kullanma süreçleri incelendiğinde öncelikle şikâyet etmekten genellikle kaçındıkları, fakat özellikle de çocukları söz konusu olduğunda onları korumak amacıyla Emniyet birimlerini aradıkları görülmektedir.

1.G: “İlk kez bundan 4 yıl önce kızımı dövdü, hem de copla dövdü. Ondan sonra polisi aradım artık. Hep alkollüyken oldu, normal zamanda sorunumuz

olmuyordu. Alkol alınca kendini dünyayı ben yarattım gibi davranıyor, asarım keserim diye düşünüyor bence. Alkol almasa cesareti şu kadar yok bence.”

10.G: “Evlilik süreci içerisinde hiç başvuru yapmadım. Ayrı yaşadığımız süreçte arbede sırasında kendimi bıçaklayacağım filan demişti o zaman Emniyeti aramıştım. Bıçağa almıştı O zaman Çocuklar yanımdaydı çocuklar bir şey yapacak diye korkuyorlardı. Çocuklar önüne atlar bir şey olur diye korktum. Biz birbirimize yakın bir şekilde idik ne yapacağım diye düşünmüştüm. Çocukları uzaklaştırmaya çalışmıştım onlarda beni bırakmak istememişti. Mutfaktayız o sırada. Ben sakinleştirmeye çalışmıştım şimdi git daha sonra konuşalım gibi. Gitmedi tabi o ara beni itti. Belimde bir sıkıntı vardı o ara kendimi koruyamadım düştüm. Ben o can havliyle kalkıp hemen polisi aradım. Tabii boşanma sürecinde çoğunlukta şikâyet etmeden geçiştirmeye çalıştım. “

İfadelerle birlikte görüldüğü gibi katılımcıların daha önce şiddete maruz kalmalarına rağmen resmi kurumlara başvuru yapmadıkları, sorunu kendilerince çözmeye çalıştıkları görülmektedir. Evliliğin ilerleyen süreçlerinde mağdurların ihbar hatlarını 183,155 vb. aradıklarını, önleyici tedbir kararı talep ettikleri, kadın konuk evinde barınma hizmeti aldıkları, dolayısıyla katılımcı mağdurların evliliğin ilerleyen süreçlerinde şiddetin devam etmesi nedeniyle şikâyet ve destek mekanizmalarını zamanla öğrendikleri ve şiddetle baş etme yöntemi olarak kullandıkları görülmektedir.

2.G: “Emniyete gittim darp raporu için hastaneye götürdüler, sonrasında mahkemeye çıktık eşim para cezası aldı. Bir de ondan öncesinde tedbir kararı aldırılmıştı.”

3.G: “Eşim yapma etme dedikçe üstüme geldi. Ben sinir krizi geçirdim. Çocuklar etrafıma geldi anne sakin ol diye. En son cebimden telefonu çıkartıp polisi aradım. Telefonumu eşim aldı geri boğuşma yaşadık tekrar aldım. Polisi nasıl aradığımı bilmiyorum bacım adres ver diyor polis. Ben bağırımdan adres veremedim. En sonunda adam tekrar beni aradı ben adresi verdim. Üç tane polis çıktı geldi o ara bir sakinleştim bir sigara daha içtim. Polis girince eve, eşim biz şikâyetçi değiliz dedi. Dedim ki ben şikâyetçiyim. Böylelikle tedbir kararı verildi.”

4.G: “155’i aradım şikâyet ettim Oradan da zaten sığınma evine gittim aynı gün koruma ve uzaklaştırma verdiler. Bu şekilde yürüdü.”

Katılımcı şiddet mağdurlarının bazılarının şikâyet ve destek mekanizmalarını kullanmaları sonrasında tekrar eşine döndüğü görülmekte, Sağlam' ın Lazarus (2000)' tan aktarımına göre şiddet gören kadınların evliliğini bitirme kararı alması kolay olmamakta; kadın birlikteliğini sürdürmek için şiddetle başa etmenin yollarını aramaktadır (Sağlam, 2016). Bu çalışma bulguları da aşağıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere bu görüşü doğrular niteliktedir.

5.G: *“2019'da oldum, bir daha olmadım. Şikâyetçi olsan ne, 15 gün uzaklaştırıyorlar ondan sonra yine aynı, insanların canı çıkmadığı sürece uyu da çıkamaz, ettiği laflar da yanıma kaldı.”*

6.G: *“Bu güne kadar şikâyette bulunmamıştım zaten, ilk defa şikâyet ettim karakolluk oldum. Bunun nedeni de fiziksel şiddete çok başvurmaması oldu zaten ilgisizdi, hiç üstüme gelmezdi ki şikâyet edeyim.”*

7.G: *“Şiddet sonrasında 183 e başvurduğum emniyete başvurdu kadın konuk evinde kaldım. Sonrasında beni tehdit etmesi ve kandırması yüzünden tekrar eve döndüm.”*

8.G: *“Beni tehdit ettiğinde, boşanmak istediğimde evimi dağıtmıştı, bağırıp çağırmıştı kapının önüne onu çıkardım sarhoştu zaten. Eşimin elinde bıçak vardı kendimi keseceğim diye onun üzerine polisi aramıştım. Sığınma evinde kalmıştım o zaman. Beni çıkarmıştı. Geri dönmüştüm.”*

Bu bulgularda da katılımcıların şikâyetçi olmaya yönelik bir girişimde buldukları ve vazgeçip ilişkiyi sürdürme ve şiddete boyun eğme davranışı gösterdikleri, bunun kendini pek çok kere tekrarlayan bir döngü olduğu görülmektedir. Ayrıca ifadelerden anlaşıldığına göre katılımcılar aile/çevre/kurum vb. destekleri işe yarayan bir çare olarak görmedikleri için evliliklerine geri dönmeyi seçtikleri görülmektedir.

Süregelen şiddet öyküsü olan katılımcı mağdurların şikâyet ve destek mekanizmalarına başvurmaları bazen kendisinin de ceza alması nedeni ile caydırıcı bir rol oynadığı, mağdurların şikâyetler sonrası aynı şiddet döngüsüne girdikleri ve yeterli cezai yaptırım olmadığını düşündükleri için bir süre sonra şikâyet etmekten uzak durdukları aşağıda yer alan ifadelerle birlikte neticesinde değerlendirilmektedir.

9.G: *“Genelde polisi arardım. Yardım istedim Ama yaşadığım Bu ceza olayından sonra aramak istemedim. Çünkü Acaba dedim ben çok şikâyet ediyorum da o yüzden mi bana hâkim bu kararı verdi dedim. Şikâyet edince de*

çok faydasının olacağını düşünmedim artık. Ben yapmamama rağmen adam yaralamaktan ceza almışım.”

10.G: “Evlilik süreci içerisinde hiç başvuru yapmadım. Ayrı yaşadığımız süreçte arbede sırasında kendimi bıçaklayacağım filan demişti o zaman Emniyeti aramıştım. Bıçağa almıştı. O zaman Çocuklar yanımdaydı çocuklar bir şey yapacak diye korkuyorlardı. Çocuklar önüne atlar bir şey olur diye korktum. Biz birbirimize yakın bir şekilde idik ne yapacağım diye düşünmüştüm. Çocukları uzaklaştırmaya çalışmıştım onlarda beni bırakmak istememişti. Mutfaktayız o sırada. Ben sakinleştirmeye çalışmıştım şimdi git daha sonra konuşalım gibi. Gitmedi tabii o ara beni itti. Benim de bir sıkıntı vardı o ara kendimi koruyamadım düştüm. Ben o can havliyle kalkıp hemen polisi aradım. Tabii boşanma sürecinde çoğunlukta Şikâyet Etmeden geçiştirmeye çalıştım. Çünkü emniyet gelse de bir şey değişmiyordu. Onların gelmesi de çok uzun sürüyordu. KADES uygulamasını yüklemiştim ondan sonuç aldım. Onda konum görüldüğü için. Burada ben daha çok cezaların çok caydırıcı olmadığını düşünüyorum çünkü polis gelene kadar her şey olup bitmiş oluyor. Çünkü şikâyet edince herhangi bir ceza durumu olmuyordu. Ya dediğim gibi hatta daha çok sana zarar vermeye çalışıyor.”

Katılımcıların süregelen şiddet öyküleri nedeni ile ve muhtemel bilinçlendirme çalışmalarının sonucu olarak şikâyet ve ihbar hatlarını (Alo 183, 155 vb.) sık sık kullandıkları görülmekte, ayrıca bir katılımcı İçişleri Bakanlığı’ nın yürüttüğü Kadın Destek Projesi (KADES) programının işlevsel bulunduğunu, kullanıldığını ifade etmektedir.

3.1.3. Şiddetin Psikolojik Etkileri

Aile içi şiddet mağduru kadınların maruz kaldığı şiddet içeren davranışlarından fiziksel, ekonomik ve psikolojik olmak üzere pek çok yönden etkilendikleri görülmektedir. Şiddet türlerinin kadının fiziksel ve ruh sağlığı üzerinde etkilerine bakıldığında, tüm şiddet türlerine eşlik eden şiddet türünün psikolojik şiddet olduğu, diğer bir ifade ile şiddet türlerinin hepsinin bir şekilde psikolojik boyutunun da olduğu değerlendirilmektedir. Ele alınan bulguların eşliğinde ve nitelik yapılan görüşmelerden hareketle psikolojik şiddetin katılımcıların deneyimleri açısından ortaya çıktığı durumlar *değersizlik, çaresizlik, umutsuzluk* olarak ifade edilmektedir.

Görüşme yapılan katılımcıların şiddetin psikolojik etkisini üzerlerinden atamadıklarını ifade ettikleri, şiddetin karşısında hissettikleri ve sık sık dile getirdikleri duygular ve düşünceler değersizlik, çaresizlik, umutsuzluk olmuştur.

3.1.3.1. Değersizlik Hissi

Katılımcılar maruz kaldıkları şiddet karşısında yoğun değersizlik hissi hissettiklerini, kendilerini hayvanlar kadar bile değerli görmediklerini dile getirilmekte, bu bağlamda mağdurların maruz kaldıkları şiddetin onların öz benlik algılarına yönelik olumsuz etkide bulunduğu değerlendirilmektedir. Katılımcıların süregelen şekilde evlilikleri boyunca şiddete maruz kaldığı düşünüldüğünde ve kadınların ifadelerinden bu duyguların akut olmaktan çıktığını zamanla kronikleştiğini, buna bağlı olarak da eşi ile ilişkisi dışındaki sosyal ilişkilerinin de olumsuz etkilendiğini göstermektedir.

1.G: " Değersiz ve çaresiz hissediyordum ama alkol yüzünden olduğunu bildiğim için üzülmiyordum."

2.G: "Yani karşılık vermeye çalıştım ama. Gücüm yetmedi mesela. Çaresizlik hissi oluştu korku oluştu. Değersizlik hissi oluştu. Çünkü benim bir canlıya bile zarar vermek aklımın ucundan geçmez iken şiddete maruz kalmak elbette beni değersiz hissettirdi."

3.G: "Şiddet gördüm de köpek kadar değerim olmadığını düşünürdüm. Değersiz hissedirdim. Köpeklere bile aşılarını yaptırıyorlar değişik şeyler yapıyorlar."

4.G: "Hayır hep haksız yere yedim dayacağı. Kendimi değersiz bir köle olarak görüyordum."

5.G: "Değersiz hissettim, kimsenin yanımda olmadığını hissettim."

Mağdurlardan 6.G. ise eşinin ilgisiz davranışlarının onu değersiz hissettirdiğini, eş ve kadınlık duygusunu yitirdiğini ifade etmekte, bu doğrultuda aile içi eşe karşı şiddetin sadece sözel, fiziksel, cinsel, ekonomik olmasının dışında kadının aile içinde görmezden gelinmesinin bir psikolojik şiddet davranışı olarak kadında olumsuz duygular hissettirdiği görülmektedir.

6.G: "Eşim beni görmezden geldi, ilgisiz davrandı. Ya ben değersiz hissettim kadınlık duygumu yitirdim, annelik duygumu yitirdim. Evde kendimi eşya gibi

hissediordum, ben bu evde eş değil miyim hizmetçi miyim neyim dedim, eş olarak hissetmiyordum.”

Katılımcı kadınlar biri maruz kaldığı şiddet karşısında sevilmediğini düşündüğünü, bir diğeri haklı gerekçe bulmaya çalıştığını, buna bağlı olarak da karşılaştıkları şiddetin onları durumu sorgulamaya yönlendirmekle birlikte, onlarda yoğun olarak değersizlik hissi oluşturduğu değerlendirilmiştir:

8.G: “Sevilmediğimi istenmediğimi düşündüm. Yani zaten şöyle bir baktığınız zaman resim tablo ortaya çıkıyor. Ben Etrafındaki insanları sevdim ama onlar beni sevmadiler. Evet değersizim çok değersizim. “

10.G: “Şiddet gördüğümde haklı bir gerekçe bulmaya çalışmadım. Sadece nasıl çözebilirim yönünde oldu düşüncelerim. Çok acı çok aşağılanmış çok böyle değersizlik ağır değersizlik hissettim.”

3.1.3.2.Çaresizlik Hissi

Aile içinde eşleri tarafından şiddete maruz kalan kadınların çaresizliklerinin bir anlamda kadının sahip olduğu koşulları değiştirmeye ilgili zayıflığını ve yetersizliğini göstermektedir. Çaresizlik ve umutsuzluk, kadının kendi yaşam şartlarını düzeltemediğinde ya da değiştiremediğinde yaşamak durumunda kaldığı en yoğun duygudur (Mavili, 2021). Bu araştırma bulgularında da katılımcıların eşleri tarafından maruz kaldıkları şiddeti değiştiremediklerini alkol, ekonomik sorunlar vb. sebeplere dayandırarak gerekçelendirdikleri görülmekte, bu doğrultuda kadınların çaresizlik duygusu ile mevcut durumu değiştirmek yerine kabullenme yöneliminde oldukları görülmektedir.

1.G: “Değersiz ve çaresiz hissediyordum ama alkol yüzünden olduğunu bildiğim için üzülmiyordum... Daha önce aradılar sizden ama düşünmedim hiç bişeyler yapmayı, ilk kez geldim buraya. Sizden iki üç yılda bir karakolluk oldukça, tedbir aldıkça arandım. Eşim düzelir belki diye düşünerek yaptım başarıları. “

2.G: “Yani Karşılık vermeye çalıştım ama gücüm yetmedi mesela. Çaresizlik hissi oluştu korku oluştu. Değersizlik hissi oluştu.”

7.G: “İlk zamanlar gördüğüm şiddeti maddiyata bağlıyordum. Evin borcu harcı vardı gelip kapıya isteniyordu da yapamıyor diye düşünüyor

düşünüyordum. O zamanlar eşim zaten hiçbir şey yapmıyordu. Kendimi çaresiz hissediyorum, kimsesiz hiç hissetmedim çünkü ailem vardı.”

9.G:” Çok ezik hissedirdim kendimi. Çaresiz öyle yani. Çocukların gözünün önünde olması özellikle Çok zoruma giderdi.”

3.1.3.3.Umutsuzluk

Katılımcı kadınlarla yapılan görüşmelerde şiddet öykülerinin ve bu süreçlerde nasıl mücadele verdiklerinin detaylı olarak konuşulduğu ve bunun sonucu özellikle kadınların uzun yıllar şiddetle mücadelesinin başarısız olması onların umutsuzluk duygusunu beslediği görülmektedir.

1.G: “Eşimin alkol tedavisi olması gerekirdi bence. Yok, buna kimse engel olamaz, Vali nin önüne bile gitti bu ama devam etti. Valiye söz vermiş ama aynı değişmedi.”

5.G: “Ya vallahi ne yaparsan yap vazgeçmez. Vazgeçse zaten 5 yılda vazgeçerdi.”

6.G: “Ben eşim için çok uğraştım çok çaba sarf ettim. Mesajlar attım filan ama bıraktım artık. Doydum artık, çocuklarımın psikolojisi bozuldu bu süreçte. Bu kadar uzatmaya da gerek yok bence.”

7.G: “İletişim halinde dinledim O ne derse yaptım onun sözünden çıkmadım. Eşimden korktum hep onu dinledim ama yine de bir yere varamadım. İlk evliliğimden dolayı ben boşanmaktan korktum eşim de bunu çok iyi kullandı.”

Katılımcılardan boşanmış olan 10.G. evliliği içerisinde bütün yapması gerekeni yaptığını, eşinin değişmesine ve evliliğinin sağlıklı yürütülmesine dair inancının kalmadığını buna bağlı olarak da oluşan umutsuzluk his ve düşüncelerinin onu evliliğini bitirmeye götürdüğü görülmektedir.

10.G: “Yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Psikolojik anlamda da, kendimi savunmak anlamında da, maddi destek anlamında da ya da sabırla. Yani benim yapabileceğim bir şey kalmamıştı. Orada net eminim yani.”

3.1.4. Aile İçi Dinamikler

Aile içi kadına yönelik şiddetin tüm yönleri ile ortaya konulması için aile dinamiklerinin incelenmesi ve bu dinamiklerin şiddet ile ilişkisinin ortaya konulması

önemli olmaktadır. Nitekim sosyal ekolojik modelin ilişki düzeyi olarak belirlediği şiddete uğrama veya şiddet uygulama riskini artıran etkenlerin içerisinde ekonomik, etnik, politik vb. nedenlerle evlenmek durumunda kalmak, kadının eşin ailesi ile yaşaması, ailenin ekonomik kaynakları konusunda çatışmalar, erkek ayrımcılığını içeren sorunlar, kadın cinsiyet rollerinin algılanan ihlalleri, kadınlarla ilgili kültürel kalıp yargılar, evlilikte geçimsizlik vb. aile dinamiklerini içine alan etkenler yer almaktadır (Avcı, 2020, s. 53). Bu doğrultuda araştırma bulgularının analizi sonucunda elde edilen aile dinamikleri teması içerisinde tekrar eden anlamlar “ kaçarak evlenme”, “iletişim”, “ başlarda kayınvalide ile oturma”, “konuşmaya çalışma” olmuştur. Bu anlamlar kapsamında aşağıda yer alan katılımcı ifadeleri ile ortaya konulan aile dinamikleri ile aile içi şiddetin ortaya çıkmasındaki risk faktörleri arasında ilişki ortaya konulmaya çalışılacaktır.

3.1.4.1. Kaçarak Evlenme

Katılımcının birinin kaçarak evlenme sürecini incelediğinde eşi ile flört aşamasında olduğunu, kaçmayı tasarlamadığı, eşi tarafından kaçırıldığını ve kendisinin de buna rıza gösterdiği görülmektedir.

1.G: “Bir anlık arkadaşımın şeyiynen oldu, kursa gidiyodum halk eğitime o tanıştırdı bizi. Beni bi yengesigile götürdü iş de gonaşalım diye, ben de cahillik işde ne biliyim gittim. Sonra yengesigilde ben seni kaçırırım dedi. Ben de bu nasıl kaçmak ben kaçmak istemiyom ki dedim. Ondan sonra elimden tuttu patır patır merdivenlere şeyitti, merdivenlerden indik taksiye bindirdi. Sonra Arkadaşlarından birinin evine götürdü beni orda bi tene adam geldi, adam geldikten sonra adam oturun dedi oturduk biz, ellerinizi dizlerinizin üstüne koyun dedi. O da meğerse hocaymış sözde, imam nikâhı kıydırdı. Kayınvalidem ve kaynanam geldi o zaman. Kayınvalidem istemedi geri gönder dedi, bu istedi ısrar etti. Kayınvademgile gittik, üç dört gün sonra işte bir hafta sonra filan nikâh işlemleri başladı. Öyle kahve gibi bir yere onu bunu çağırıyorlar. Komşusundan gaynanam gelinlik damatlık alındı, iki üç ay annesigilin orda oturduk. Sonra gayın babam govaladı, git çalış diye o sinirle evimizi ayırdık. O günden sora perli perişan geçti işte... (19 yaşına evlenmiş ilkökul mezunu)”

Diğer bir katılımcının evlilik öncesi annesi tarafından şiddete, evden dışarı atma gibi kötü muameleye maruz kaldığını, babasının şehir dışında olması dolayısıyla bu süreçte ondan da destek alamadığını ifade etmektedir. Katılımcının ifadelerinden eşi ile kaçtığı dedikoduları sosyal çevresinde yayılması sonrasında, eşinin de bu durumda evliliğe mecbur oldukları düşüncesi ile kendisi üzerinde baskı kurması sonucunda evliliğe rıza gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu ifadeler aynı zamanda sosyal ekolojik modelin farklı nedenlerle kişinin evlenmek durumunda kalması etkenini oluşturmakta, bu bağlamda sosyal çevrenin etkisi ve kadının eşinin baskısı ile katılımcının bir anlamda evlenmek durumunda kalmasının şiddeti oluşturan risk faktörlerinden olduğu değerlendirilmektedir.

9.G: “Biz eşimle bir fabrikada birlikte çalışıyorduk. Orada bir 3-4 ay konuştuk. Konuşma sırasında benim yakın arkadaşımın ilişkisi olduğunu öğrendim. Ondan sonra ben ayrıldım. Ama o sıra annemden durmadan şiddet görüyordum. Ben çalışıyordum O ara 12 yaşında çalışmaya başladım. Benim yaşadığım şeylerin aynısını Annem de yaşamış. Tek başına 5 tane çocuk büyütmüş, hepsi de kız biz gezmek ve tozmak istiyoruz. Annem güvenemiyor haklı olarak şu an baktım da haklı görüyorum. Yine bir gün beni dövmüştü, her zaman Ablamgile giderdim. Bizi dövdükten sonra genelde dışarı atardı ne haliniz varsa görün diye. Bu sefer gitmedim babam İstanbul’daydı. Onun yanına gitmek istedim, ama gidecek ne bir param var ne üstünde bir kıyafet var sadece ayağında bir terlik var. Ben de arkadaşımın yanına gideyim maaşıma da az kaldı diye düşündüm. Maaşımı aldıktan sonra hem üstüme başıma kıyafet alır hem de biletimi alır giderim diye düşündüm. Benim onunla sevgili olduğumu annem de dâhil herkes biliyordu. Herkes beni onunla kaçtığımı düşünmüş. Onun üzerine eşim de arkadaşımın evine geldi, dayımın kızı göstermiş burada kalıyor diye. Herkes bizi seninle kaçtı sanıyor. Artık evlenmek zorundayız dedi. Eli mahkûm evlendik. Evlendiğim gün başladı her şey. (19 yaşında evlenmiş, ilköğretim mezunu)”

Katılımcılardan ikisi eşi ile kaçmadan önce ailesi ile problemler yaşadığı bir aile ortamı olduğundan bahsetmiştir. Bu bağlamda evlenme usulleri ile katılımcıların ailesi ile yaşadığı aile ortamının ilişkili olduğu değerlendirilmektedir. Kaçarak evlenen katılımcıların erken yaşta böyle bir durumla karşı karşıya kaldığı ve katılımcılar

tarafından bu durumlarının cahillik olarak, insanın akli o yaşta ermiyor gibi ifadelerle tanımlandığı görülmektedir.

2.G: “Eşimle arkadaş ortamında tanıştık, biz kaçarak evlendik. Aslında öyle isteme ortamı olmadı. Ailesi olmadığı için ben de o ara aileme biraz kızgındım. Aslında ailemden çok o ara kaldığım yurt ile sıkıntılarım vardı Biraz da ailemi cezalandırmak istedim sanırım. Eşimle tanıştık konuştuk, Benimle evlenir misin dedi? 16 yaşındaydım o zaman insanın akli o yaşlarda çok ermiyor geleceği çok göremiyorsun. Ben de olur dedim eşime. Bir gün belirledik ve o gün kaçtık. Ailem eşimle konuştuğumu biliyordu beni aradılar, alıp tekrar götürdüler eve ve isteme oldu. (16 yaşında ön lisans mezunu)

4.G: Biz bir düğünde birbirimizi gördük, sonunda numaramı aldı benim aradı konuştuk. Daha sonra Annemgile beni ona vermedi. Annemgile vermeyince eşimin dili tatlıydı beni kandırdı o şekilde oldu.(16 yaşında evlenmiş, lise terk)”

3.1.4.2.Başlarda İletişim İyi

Aile içi iletişim eşler arasında ve çocuklarla aile içinde ilişkilerin sağlıklı yürütülebilmesi, duyguların doğru paylaşılması, sorunların çözülebilmesi gibi pek çok yönden önemli bir faktördür. Aile oluşumu içinde evliliğin diğer sorumluluklarının yanına çocuklar ile birlikte pek çok stres yaratan durum ortaya çıkmakta dolayısıyla aile içinde stres ile baş edebilme ve sorunları çözebilme kapasitesi önemli olmaktadır. Bu noktada aile içi iletişim çok önemlidir, çünkü aile içi iletişimin sağlıklı olması ilişkilerin şiddete yönelmesini engelleyebilecek bir faktördür. Nitekim aile içi şiddet sorunu olan ailelerde bakıldığında birçok iletişim sorunu olduğunu, duygusal ihtiyaçların giderilmesi noktasında bu ailelerde ciddi problemler olduğu ortadır. Bu durum aynı zamanda ekolojik modelin ilişkisel düzeyinde yer alan evlilikte geçimsizlik kapsamına dahil edebileceğimiz iletişim sorunun partner şiddetinin çatışma alanlarında yer alan bir etken olduğunu göstermektedir (Uluocak, 2014, s. 375) Bu doğrultuda aile içi iletişim aile içi şiddetin risk faktörlerini ortaya koymak anlamında önemli bir sorun alanıdır.

Katılımcıların anlatılarından da anladığımız kadarı ile evliliğin ilk zamanları eşleri ile iletişimlerinin iyi olduğu ve buna bağlı olarak ilk zamanlar şiddet davranışlarının da görülmediği şu ifadelerden anlaşılmaktadır.

4.G: “İlk iki ay çok iyiydik Daha sonrasında full şiddet uyguladı. Bu iki ayda beni dinliyordu alkol almıyordu beni bol bol gezdiriyordu. Ama bu iki aydan sonra bana köle muamelesi yapmaya başladı.”

5.G: “Vallahi iyiydi sonradan dayısına benzemeye çalıştı kendine aştı, onun gibi olmaya çalıştım onun gibi davranmaya başladı Ben de rahatsız oldum Öyle olunca. Yaklaşık bir buçuk senedir böyle, ondan önce Her şey gayet iyiydi.”

7.G:” İşte eşimle aramda iletişim konusunda sıkıntı yoktu, ailesi ile iletişim konusunda sıkıntı vardı. O çok güzel Türkçe konuşuyordu sohbetimiz vardı. Her şeyimiz vardı ilk zamanlar. Ama onun bunun gazına gelip kırıcı konuşmalar yapıyordu. Kızdığımı anladığında gelip gönlümü alıyordu. Telif ediyordu.”

8.G: “Eşimle ile ilk zamanlar çok güzeldi. Ben onu bebek gibi avutuldum yaşı benden büyük olmasına rağmen. Çocuk gibi davranırdım ona. Seviyordum ve sevgimin altında da herhalde beni sahiplenmesini den dolayı saygı mıydı minnet miydi Onu bilmiyorum ama gerçekten çok değer veriyordum. Eşim de bana değer veriyordu süreçte.”

9.G: “Tabii ben eşimi çok tanııyordum üç dört ayda insan ne kadar tanıyabilir. Ben kendim gibi sanıyordum onu. Her şeyimi anlatıyordum ona işte. Şöyle olur böyle olur şunu yapalım bunu yapalım şekilde. Ama o çok farklı biriymiş, inanın bu seneye kadar anlamamışım.”

3.1.4.3.Evliliğin başları kayınvalide ile oturma

Aile yapıları toplumsal değişimlerin etkisi ile zamanla değişmekte bu değişim başında ise ailelerin geleneksel yapıdan modern yapıya doğru dönüşmesi olduğunu görüyoruz. Özellikle sanayi devrimi sonrası kentleşme sürecinin hızlanması ile Türkiye’ de de aile yapıları geleneksel geniş aile yapısından modern çekirdek aile yapısına evrilmiştir. Bu doğrultuda katılımcılardan anlatılar evliliğin ilk yıllarında genellikle eşin ailesi ile birlikte yaşama geleneksel aile modeline göre geniş aile olarak yaşamanın yaygın olduğunu görülmektedir. Katılımcı ifadeleri evliliğin ilk yıllarında eşinin ailesi ile

birlikte yaşamaya bağlı olarak eşleri ile aralarında iletişimin sınırlı olduğunu göstermekte: 2.G: “Yani biz önce babası ile ve analığı ile aynı evde yaşadık. Yaklaşık bir buçuk iki yıl sürdü. Bu şekilde o süreçte zaten kaliteli vakit geçiremiyorsunuz.” şeklinde olmaktadır. Katılımcıların aile ile birlikte oturmaları nedeniyle eşleri ile ortak zaman geçirme, kaliteli zaman geçirme için uygun bir ortam olmadığını düşündüklerini yine şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

G: “İlk zamanlar kayınvalidem ile oturduğumuz için ortak geçirdiğimiz zamanlar hiç yoktu. Bursa'ya geçtikten sonra oldu. Köyde kaldığımızda hiçbir şekilde yoktu çünkü kayınbabamın yatalak bir oğlu vardı. 2 oda 1 salon vardı. Odalarımız yoktu beraber iç içe yatıyorduk. Çok sıkıntılıydı.”

Aile ile birlikte yaşama sürecinde özellikle geleneksel adet ve törelerin geçerli olduğunu, eşi ile diğerlerinin yanında iletişim kurmasının ayıp karşılandığı, çocuğu ile de ilgilenmesinin ayıp karşılanacağı için yeterli ilgilenme durumunun mümkün olmadığını bir başka katılımcı şu şekilde aktarmaktadır:

3.G:” Evliliğin ilk yılları adet türe ile geçti. Büyüklerin yanında konuşulmaz büyüklerin yanında bir şey yapılmaz su verilmez eşine. Kocanla konuşmayacaksın. Kaynana kayın babaya saygı göstereceksin. Onların yanında konuşmayacaksın, onu yapa can bunu yapa can. Belki bir 10 sene bu şekilde geçti. Mesela soba yakacaksın adamdan ateş istemiyorsun. Çakmağı ver Sobayı yakayım diyemiyorsun. Suyu getiriyorsun bir yere bırakıyorsun eşinde oradan alıp içiyor. Eline veremiyorsun. Çocuğun ağlıyor neden ağlıyorsun diyemiyorsun. İsterse ciğeri bitsin. İşte bu adetleri çok değişik.”

Katılımcı eşinin ailesi ile oturmalarının çocukları ve kendileri ile ilgili konularda karar haklarının olamadığı sonucunu doğurduğunu, aile ilişkilerin kayınvalide etkisi altında olduğunu, evliliğin bu süreçlerinin aile baskısı altında birçok sorunla mücadele vererek geçtiğini şu şekilde aktarmaktadır:

6.G: “İlk yıllar kayınvalidemgille kalıyordum anlattığım gibi. Benim evim sobalı ev böyle duman. Daha çocuğun bir haftalık ciğerleri duman olmuş, bronşit olmuş. İki Gün emmedi gözleri böyle çapak olmuş. Dedim ki bir doktora gidelim. O da dedi ki annesine söylemiş kaynanam da demiş ki bir haftalık çocuk, hastalıktan hastaneye mi götürülür. Hani o süreçte bunlar hep bahane, zaten bileziğimi falan da aldılar. Ailesinin baskısı altında geçti o süreçler. Yine

ailesinin etkisi altındaydı Biz en büyük yanlışı o ilk süreçte kaynanam ile aşağı oturmakla yaptık.”

Evliliğin ilerleyen süreçlerinde aile yapılarının çekirdek aileye dönüşmüş olduğunu, aile içi iletişim sorunlarının bu süreçte de devam ettiği görülmektedir. Öte yandan aile ile birlikte yaşama süreçlerinde kadınlar eşleri tarafından şiddet içeren davranışlara maruz kaldıklarını, ailelerin bazen bu durumu desteklediklerini, dolayısıyla bu durum kadına yönelik şiddetin geleneksel aile yapıları içinde normal karşılandığını göstermektedir.

Katılımcıların en sık dile getirdikleri anlamlardan olan evliliğin başlarında kayınvalide ile oturma yine sosyal ekolojik kuramın konu bölümünün girişinde bahsedilen ilişki düzeyinde yer alan aile içi şiddeti ortaya çıkaran risk faktörleri içinde yer almaktadır. Bu bağlamda katılımcıların eşlerinin ailesi ile birlikte yaşamada durumları, onların deneyimledikleri aile içi eşleri tarafından gördükleri şiddeti ortaya çıkaran risk faktörlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

3.1.4.4.Konuşmaya Çalışma

Aile içi iletişimin sözel, davranışsal birçok şekilde gerçekleştiğini bilinmektedir, konuşmak ise iletişimin en net ifade edilme şekillerinden biridir. Kişiler arası iletişimde Temel bir iletişim becerisine sahip olmak için ise iletişimin temel bazı öğeleri içermesi gerekmektedir. Bunlardan bazıları: Dinleme, kendini açma, ifade etme (Dr.Matthew McKay, 2010).

Aile içi şiddete maruz kalan kadınlarda eşleri ile birçok iletişim sorunlarının olduğunu görülmekte, fakat kadınların eşleri ile iletişim kurmaya korkarak da olsa çaba sarf ettiklerini “konuşmaya çalışıyorum” ifadesinden anlaşılmaktadır. Bu durum aynı zamanda şiddet mağduru katılımcıların şiddete çözüm ve şiddetle baş etme yöntemi olarak eşleri ile konuşma çabasına girdiklerini göstermektedir. Temel iletişim becerilerinden biri olarak tanımlanan “ifade etme” kavramı içinde değerlendireceğimiz konuşmaya çalışma davranışında kadınlar aile içinde eşlerine yönelik kendilerini ifade etmeye çalıştıkları, konuşma sonucunun şiddete dönüşmesinden tedirgin olan kadınların bunun yanı sıra farklı iletişim şekillerini de denedikleri aşağıda yer alan ifadelerden görülmektedir.

2.G: “Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır hesabı, genel olarak yapı olarak da sakın bir insanım konuşmaya çalışırım işte ne var ne yok diye...”

3.G: “Eşim iyi davranışlarımın altında hep bir şey arar. O yüzden ben çok şey yapmam. Eşimin yemeğini koyarım yemeğini yer çayını yaparım. İyi tarafına denk getirirsem konuşmak istediğimi söylerim. İşine gelirse onaylar konuyu işine gelmezse olmaz der.”

7.G: “Eşimden korkuyordum konuşmaya çalışıyordum ama. En son kendi kaldığı odaya ben girmeyeyim diye arkadan kilit yaptı. Sonra ben kırmıştım onu. İletişimimiz yoktu. Ben çok ısrarcı olduğunda kavga çıkıyordu saldırıyordu.”

Konuşmaya çalışma sonrası katılımcı eşlerinin davranışlarında olumlu anlamda değişme olmadığı görülmekte ve eşlerinin iletişim kurma çabalarına yönelik kocalarının direnç göstermesi söz konusu olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak da katılımcıların konuşmanın faydasız olacağı yönünde inançlarının oluştuğu görülmektedir.

9.G:” Her yolu denedim ona karşı İyi de kötüyü de. Güzel konuşmayı da denedim aşağılayarak konuşmayı da dedim. Hepsini denedim ama hiç birinden anlamadı. Arsızlık yapıyor hepsinde de. Güzel söylediğimde boynunu bükük oturuyor kötü söylediğimde ise kalkıp dövüyor. Baş edemeyeceğim bir insan türü yani. Konuştuktan sonra genelde uygulamaz. Eşim konuşurken dinler ama sadece o kadar. Orada kalır beş dakika sonra yapacağı hiçbir şeyden kalmaz. Hiç faydası olmuyordu yani konuşmanın.”

Katılımcıların yukarda yer alan ifadeleri eşleri ile iletişim kurmak adına konuşmaya çalışma çabalarının genellikle olumlu sonuç vermediği dile getirilmekte, bu doğrultuda ailede geçimsizlik durumun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durum yine sosyal ekolojik modelin ilişki düzeyinde yer alan şiddeti oluşturan risk faktörlerine dahil bir etkidir.

3.1.5. Şiddetin Ortaya Çıkmasında Etkenler

Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin nedenleri çok kapsamlı ve çok boyutlu ele alınması gereken bir konudur. Aile içi şiddetin daha özeldede kadına yönelik şiddetin oluşmasına zemin hazırlayan risk faktörleri incelendiğinde doğrudan ve dolaylı olmak üzere birçok risk faktörü olduğunu görülmektedir. Alanda yapılan çalışmalarda ise bu

nedenlerin biyolojik, psikolojik, sosyal ve ekonomik olmak üzere dört büyük başlık altında incelendiğini görülmektedir. Bu çalışmada şiddetin ortaya çıkmasındaki etkenler ekolojik kuramın şiddeti oluşturan risk faktörleri kapsamında değerlendirilecektir. Heise (2019) tarafından ekolojik kuram geliştirilerek özellikle partner şiddetini açıklamada kapsamlı bir çerçeve sunan sosyal ekolojik model ortaya konulmuştur.

“Bu kuram yaşam deneyimi içindeki kadınlık durumundan hareketle; kadınla erkek arasındaki yakın duygusal ilişkilere dayalı ilişki biçimlerinin, topluluk içi etkileşimler ve makro toplumsal yapı örüntüleri çerçevesinde belirginlik kazanan “çatışma alanları” içinde ortaya çıkan “partner şiddeti”nin boyutları hakkında çok boyutlu bir kavramsal çerçeve önerisi sunmaktadır (Uluocak, 2014, s. 374).”

Bu kapsamda katılımcılar ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi sonucunda şiddetin ortaya çıkmasında etkenler teması altında tekrar eden anlamlar “sorumluktan kaçma”, “sorunları birlikte çözememe”, “şiddet uygulayanın orijin ailesinde şiddet”, “dayak yiyerek büyüme veya şiddete tanık olarak büyüme” şeklinde olmuştur.

3.1.5.1.Sorumluluktan Kaçma

Katılımcılar eşlerinin sorumluluklarını yerine getirmemesi sonrasında bununla ilgili konuşmaya çalıştıklarında sözel şiddete maruz kaldıklarını, çocukları ve evin sorumluluğu ile ilgili yükü kendilerinin üstendiğini, aile içi şiddetin dışında kadının ev içinde sorumluluklar konusunda da bireysel olarak kadının güçsüzleştirildiği görülmektedir.

1.G: “Ne kararı? Ben kendi çabamla yaparım her şeyi, o hiç ilgilenmez evle, küfürle beraber asar keser ney affedersin neyini naparım siktiret gitsin filan.”

6.G: “Sorumluluk almıyordu ki hiç karışmıyor bizle ilgili. Hiç ilgilenmiyor hep ben koşturuyorum. Aynen kredi kartı verdi, ben geç geliyorum sen al dedi iyi dedin madem tamam ben zaten çocukluğun sorumluluğu da benim üzerimde her şeyi sorumluluğunu benim üzerime yıkmaya çalıştı sorumluluk almadı.”

Katılımcı eşlerinin özellikle çocuklarla ilgi konularda sorumluluğu büyük oranla kendilerine bıraktıklarını ifade eden katılımcılar, buna bağlı olarak kadınların eşlerinin

babalık rolünün gereklerini yerine getirmekte yetersiz olduklarını düşündüklerini ortaya koymaktadır.

7.G: “Beraber çoğunlukla da o veriyordu. Bazen benim kararımı alıyordu o da kendi kararı yanlış çıktığında mecbur kalıyordu. Çocuklarımla ilgili zaten hiçbir karar almıyordu bana bırakıyordu. Çocuklarla ilgilenmiyordu çocuklar sadece bendeydi.”

9.G: “Karar konusunda o benim gözümde vasıfsız bir elemandı. Çünkü hiçbir şeye karışmazdı hiçbir şeyin sorumluluğunu almazdı. Çocuğumu tek başıma doğurdum desem o derece sorunsuz bir insandı yani. Bütün kararları Ben veriyordum. Verdiğim kararlara karışmazdı zaten günlük hayatımıza dair kararlardı.”

Katılımcı 10.G. eşinin ekonomik olarak eşinin sorumluluklarını yerine getirmemenin ötesinde kendisini ekonomik olarak zarara uğrattığını, çalışmaya başladıktan sonra sorumluluğu tamamen kendisine bıraktığını, ailesinin varlıklı olmaları dolayısıyla sahip olduğu mal varlığını da borçlarını ödemek üzere kullandığını bu konuda araların çok sık çatışma yaşandığını dile getirmektedir.

10.G: “Herhangi bir karar verme olayı olmuyordu. İşlerini dışarıda halledip benim başıma bırakıyordu. Ben maddi olarak da çok sıkıntı çektim. Bütün yük benim üzerime idi. O çalışırken olabildiğince yiyorduk ve ailem destek oluyordu. Sonra ben çalışmaya başladıktan sonra tamamen bıraktı. Sürekli ben borç ödedim eşimin yaptığı yanlış işlerden dolayı Ailemin bana verdiği miras yolu ile edilmiş oldu paralarım vesaire hepsi o şekilde gitti.”

Katılımcının bu ifadesinin yukarda yer alan katılımcı ifadeleri ile aynı doğrultuda olduğu görülmekte, bu doğrultuda katılımcıların eşlerinin sorumluluk almaktan kaçınırken diğer taraftan eşler arasında karar alma süreçlerinde eşitsizlik ve katılımcı eşlerinin otoriter iletişim biçimine sahip olduğu görülmektedir. Aile içinde eşlerin karar alma süreçlerinde eşitsizlik olması durumu partner ilişkisi çerçevesinde sosyal ekolojik modelin çatışma alanları içinde yer almakta ve şiddeti ortaya çıkaran risk faktörlerini oluşturmaktadır.

3.1.5.2.Sorunları Birlikte Çözememe

Aile içinde bir takım sorunların olması kaçınılmaz olmakta, fakat aile birlikteliğinin devamlılığı ve ilişkinin şiddet boyutuna taşınmaması için, ailenin aile içi sorunları

çözebilme becerisine kapasitesine sahip olması gerekmektedir. Bulgular ışığında aile içi şiddet problemi olan ailelerde sorunları birlikte çözme konusunda başarısız oldukları görülmekte bu bağlamda aile içi şiddeti artıracak risk faktörlerinden birini oluşturduğu değerlendirilmektedir. Bu bağlamda katılımcıların eşleri ile “sorunları birlikte çözememe” sorunu sosyal ekolojik modelin şiddete neden olan risk faktörleri olarak ele aldığı mezosistem kavramı ile de adlandırılan ilişkisel düzeyde yer alan risk faktörleri içerisinde değerlendirilebilir (Gök, Volume 11/2 Winter 2016). Nitekim katılımcı ifadelerinden eşleri ile sorunlarını birlikte çözme girişimi sonrasında, sorunu çözemedikleri ve süreç içerisinde eşleri tarafından sözel/psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir.

1.G: “Genelde eşim çok içip en ufak sorunda sözlü fiziksel şiddet davranışı yaptığı için sorunları çözme gibi durumumuz olmuyordu. Normal konuşamıyorduk, hakaret aşağılama yapıyordu genelde. Ev ile ilgili ve çocuklarla ilgili sorunda s... et gitsin diyordu.”

3.G: “Eşimle konuşamıyoruz söylüyoruz söylüyoruz anlamıyor. Eşim genelde anlamıyor, yalan mı söylüyorum mahsus mu söylüyorum olanı söylüyorum der.”

4.G: “Ya şimdi nasıl deyim. Ben onun dediklerini yapmaya çalışıyordum gönlünü yapmaya çalışıyordum ama beni hiç dinlemedi sürekli içki içti.”

6.G: “Umursamazlık ki hiç konuşmazdı, geç geliyordu zaten, neyi bulup Neyi konuşacağız her şeyi sen yap Sen et öyle diyordu.”

7.G: “Bu sorunlarla ilgili eşimle konuşturdum. Döve döve adam edeceğim derdi. Ne diyorsun ya bir Öyle yapılmaz. Çocuk bu yaramazlık da yapar da ağlarda. Sen de öyleydin çocukken Ben de öyleydim. Son zamanlarda hiçbir şekilde anlaşıyor konuşamıyorduk.”

9.G: “Ben susarsam he dersem tamam, kavga dövüş olmaz. Ama ben karşılık verirsem.. Hiçbir zaman sorunlarımız çözüme ulaşmadı. Mesela 4 gün 5 gün eve gelmezdi. “

10.G:” Eşimle sorunları çözmek için her yolu denedim. Kavgada ettim yapamazsın yeter artık şeklinde, çaba gösterdim... Böyle durumlarda saldırıya geçiyor. Sen şöylesin böylesin kötü kadınsın berbat bir annesin daha da aşağılık birçok dinle söylüyordu. Soruna hiçbir zaman gelemiyorduk asıl soruna.”

Katılımcılardan ikisinin ifadesinden aile içi sorunları eşleri ile birlikte çözememe sorunun şiddet uygulayanın alkol kullanması ile birlikte bağlantı kurarak “içip içip, içti içti” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda ekolojik modelin mikro sistem olarak adlandırılan bireysel özellikler içerisindeki şiddeti ortaya çıkaran risk faktörü olarak değerlendirilen bireyin madde bağımlısı olması durumunun da aile içinde söz konusu olduğu görülmektedir. Bu durum sosyal ekolojik modelin şiddeti ortaya çıkaran etkenlerin iç içe geçmiş olarak farklı düzeylerde olabileceği görüşünü de akla getirmekte, bireysel özellikler olarak görülen bağımlı olma ve ilişkisel düzey olarak görülen evlilikte geçimsizlik etkenlerinin şiddetin ortaya çıkmasında iç içe geçmiş etkenler olduğu değerlendirilmektedir.

3.1.5.3.Şiddet Uygulayanın Orijin Ailesinde Şiddet

Aile içi şiddet davranışının ortaya çıkması konusunda kuramlar farklı yaklaşımlar ortaya koymaktadır, bu doğrultuda aile içi şiddet olan bir ailede büyüyen çocuğun şiddeti yeniden üretmesi ile ilgili sosyal öğrenme kuramı detaylı temellendirmeler yapmıştır. Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan sosyal ekolojik kuramda ise bireysel düzeyde değerlendirilen kişinin aile gördüğü şiddet veya şiddete tanık olma, bireyin şiddet uygulaması veya şiddete maruz kalmasını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda şiddetin kuşaklar arası aktarımının şiddet uygulayanların eşlerine uyguladığı şiddete tanık olan çocuklar üzerinden ve şiddete bizzat maruz kalan çocuklar üzerinden gerçekleştiği görülmektedir. Yapılan çalışmalar şiddete uğramış kızların mağdur olma olasılığının ve şiddete maruz kalmış kadınların oğullarının şiddet uygulama olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Avcı, 2020, s. 52). Bu araştırma bulguları da şiddet mağduru olan katılımcıların eşlerinin orijin ailesi içerisinde şiddete maruz kalma veya şiddete tanık olma durumunun katılımcı eşlerinin çoğunluğunda mevcut olduğunu göstermekte, buna bağlı olarak da şiddetin ortaya çıkmasında, şiddet uygulayan katılımcı eşlerinin orijin ailesi içinde şiddetin olmasının önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

Katılımcı ifadesinde kayınvalidelerinin de eşinden şiddet gördüğünü, eşinin annesinin şiddete maruz kaldığına tanık olarak büyüdüğünü şu şekilde aktarmıştır:

1.G: “Kayınvalidem eşinden çok sopa yemiş, çok fakirlik gördük çok eziyet gördük derdi, kayınbabam da gece bekçiliği yaparmış yokluktan çıkarmış

sorun. Yetiştiremezmiş, kayınbabam çocukların yüzüne kötü söz edermiş ama bundan iyi.”

Katılımcının kayınvalidelerinin de eşinden şiddet görmesi çocuklarının şiddeti öğrenmesinin yanında, onları şiddet içeren davranışları eşlerine uygulaması noktasında destekledikleri bu doğrultuda kadınların kadın şiddetini dolaylı yoldan etkileyen bir faktör olduğunu da görülmektedir.

3.G: “Eşimin ailesi kalabalık bir aile. Kayınvalide de zaten eşinden kötü muamele görmüş, o yüzden oğlunu engellemez desteklerdi. Aile içinde şiddet normal görülüyordu.”

Katılımcılar eşlerinin aile içerisinde birbirleri ile ilişkilerinde de şiddet davranışının olduğunu, aile içinde şiddetin normal görüldüğünü ifade etmektedirler. Şiddetin normal karşılandığı aile içerisinde büyüyen çocukların yetişkin bir birey olduklarında sorunları şiddetle çözmeye çalıştıkları, bu doğrultuda eşleri ile yaşadıkları problemleri de onlara yönelik şiddet davranışı göstererek çözmeye çalıştıkları düşüncesini destekler niteliktedir.

7.G: “Eşimin kendi ailesi de zaten kopuktur çok kopuk bir aile bir bakıyorsun kedi köpek gibi birbirlerine edemediklerini bırakmıyorlar bir bakıyorsun canciğer oluyorlar. Çok farklılar aile içinde şiddet var. Onlar da pek merhamet yok birbirlerine karşı da yok hayvana karşı da yok dilsiz merhamet etmeyen dilliye ne kadar merhamet eder.”

10.G: “Onlar sürekli kavga halindedir. Kayınvalide kayınbaba kardeşler kendi arasında birbirleriyle sürekli bu şekildedir kimin ne olduğunu ben anlayamadım. Tabii Aile içerisinde arbedelerde yaşanıyor.”

3.1.5.4.Dayak Yiyerek Büyüme/ Veya Şiddete Tanık Olarak Büyüme

Katılımcılar eşlerinin şiddet uygulaması ile ilgili bağımlılık, ekonomik, özgüven sorunu vb. birçok etkenden bahsederken diğer taraftan, doğrudan eşlerinin şiddet uygulamasının nedeninin ne olabileceği sorulduğunda eşlerinin çocuklukta babaları tarafından şiddete maruz kaldıklarını ifade etmektedirler. Bu doğrultuda şiddeti ortaya çıkaran diğer etkenlerin yanı sıra şiddet uygulayan eşlerin gelişimsel süreçlerinde karşılaştıkları şiddet davranışını öğrendikleri, içselleştirdikleri kendi ailelerinde de kontrolü sağlama aracı olarak kullandıkları değerlendirilmektedir.

2.G:” Kendine özgüveni olmadığını düşünürüm. Kendi güvensizliği ile ilgili olduğunu düşünürüm kişi başkasını kendisinden bilir misali. Eşim çocukken çok dayak yemiş kendisini ifade etmesine fırsat verilmemiş yani birey olarak bakılmadığı için hep sindirilmiş.”

4.G:” Benim eşim küçükken babası sürekli dövermiş. Bunlar şiddeti normal bir şey haline getirmişler aileden kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Evet, ben kayıncımda niye beni dövüyor derdim o da çok görme O da Dayak yiyerek büyüdü derdi.”

Katılımcının şiddetin nedeni olarak eşinin alkol bağımlısı olmasını ve ailesinden şiddeti normal görerek büyümesini göstermesi ekolojik kuramın bireysel ve ilişkisel düzeyindeki şiddeti oluşturan risk faktörlerini akla getirmekte, bağımlı olma ve şiddeti normal görerek büyüme durumlarının eşin şiddet davranışını açıklar şekilde olduğunu göstermektedir.

1.G: “Eşimin şiddete başvurmasında birinci sebep alkol, bence diğeri ailesinden öyle gördüğü için, sağlıklı bir delikanlılık çocukluk yaşasa böyle davranmaz.”

3.1.6. Şiddete Rağmen Evliliği Sürdürme Nedenleri

Aile içi şiddete rağmen kadınların aile birlikteliği içinde kalmaya devam etmeleri üzerinde ekonomik, sosyal, bireysel gibi çok farklı düzeyde yer alan etkenler bulunmaktadır. Bu çalışmada katılımcıların şiddete rağmen birlikteliğini devam ettirme sebepleri olarak bulguların temalaştırılması ile elde edilen analiz sonucunda “ekonomik güç” ve “çocuklar” en sık dile getirilen etkenler olarak ortaya çıkmıştır.

3.1.6.1.Ekonomik Güç

Araştırmada elde edilen bulgular göstermektedir ki katılımcıların ekonomik olarak güçlü olmaları teorik olarak onların şiddete katlanmak zorunda kalmamalarını, evliliklerini bitirme kararı sonrası gelecek kaygısı taşımamalarını, buna bağlı olarak da ekonomik gücün şiddete karşı verecekleri tepkilerin daha güçlü olmasını sağlayabildiği görülmektedir. Ekolojik kuramın toplum düzeyinde yer alan kötü ekonomik koşullar, işsizlik, kadının statüsü vb. etkenler şiddetin ortaya çıkmasında bir etken olarak yer alırken, bu çalışmada aynı zamanda bulgular kadınların şiddete

rağmen birlikteliğini devam ettirme sebeplerinin içinde de bu faktörlerin yer aldığını göstermektedir (Avcı, 2020). Bu bağlamda şiddet mağdurlarının aile içerisinde şiddete maruz kalmasında etkili olan faktörlerin, yani sosyal ekolojik modelin toplum düzeyinde gösterilen etkenlerin aynı zamanda şiddetin devam etmesinde de rol oynadığı değerlendirilmektedir.

Bu konuda şiddet mağduru katılımcı kendisinin ve ailesinin ekonomik gücü olmadığı için sözel/psikolojik şiddete katlanmak zorunda olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

1.G: "Ailemin ekonomik durumu çok iyi değil, kendi hallerinde herkes, çok zengin olsaydılar onu çekmezdim uzaklaştırmamı alır giderdim. Onun küfürlerine hakaretlerine katlanmazdım. Anneme sıkıntı olmak istemedim. Çalışıyor olsam yine ona minnet etmezdim. Sen benim paramı hangi yüzle yiyorsun diye çok hakaret ettiği oldu."

İfadelerde de görüldüğü üzere katılımcının kendi ayakları üzerinde duracak maddi gücünün olmaması, ailesinin de ona bu anlamda yeterli desteği sağlayamayacağı düşüncesinin olması eşinden ayrılma ve eşinden ayrı bir gelecek kurma fikrinin engellediği anlaşılmaktadır.

Boşanma aşamasında olan 4.G. katılımcı süreçte sosyal-ekonomik desteklerden faydalandığını ifade etmekte, ekonomik özgürlüğün olması halinde çok daha erken bu kararı verebileceğini belirtmektedir.

4.G: "Yardım alıyorum sosyal yardımlaşmadan yardım ediyorlar. Ekonomik olarak özgür olsam tabii ki çok daha erken olurdu."

Yine ailenin ekonomik gücünün olmaması şiddet mağduru kadınlar için önemli bir unsur olmakta, aşağıda ifadeleri yer alan katılımcılar ailelerinin kendilerini ekonomik olarak desteklemeleri, arkalarında kararlarını desteklemek üzere durmaları söz konusu olsaydı sürecin çok daha kolay olacağını ifade etmektedirler.

5.G: "Tabii canım ailem zengin olsaydı arkamda dursaydı çok daha kolay olurdu bu süreç."

6.G: "Ekonomik olarak benim bir gelirim yok, ailem ise kendilerine yetecek kadar var. Beni ekonomik olarak çok fazla destekleyecek bir imkânları yok."

8.G: "Ekonomik bir gücüm yok, özellikle bu süreci yaşamam da olumsuz anlamda etkiledi."

Bir başka katılımcı ekonomik güç ve evliliğini yürütme arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamıştır:

3.G: *“İster istemez boşanınca ekonomik olarak zorlanacağını düşündüm, ara ara İŞKUR üzerinden çalıştım. Ama para ekonomik dediğin şey bir yere kadar. Eğer insanın ağzı tatlı huzuru kafası yerinde ise senin ekmek su dediğin şey bir şekilde hallolur. Ağzının tatlı olması huzurun yerinde olması daha önemli bir şey... Evliliğimi devam ettirme çocukların dışında başka bir sebep yok. Ama zengin olsam zaten bunları yaşamama gerek kalmazdı. O adam zaten pervane olurdu. Ben onu aldat saydım dahi benim avradım yapmazdı derdi para her şeyi kapatırdı... Eğer ben zengin olsaydım arkanda bir gücüm olsaydı yapamazdı etrafında pervane olurdu. Güçlü parası olan kadınların bir dokunulmazlığı var. Birincisi güç olunca kimse sana bir şey diyemiyor.”*

Katılımcının yukardaki ifadeleri ekonomik gücün önemli olduğunu fakat onun da bir yere kadar etkili olduğunu belirtmesi aslında ekonomik gücün dışında başka faktörlerinde evliliği devam ettirmesinde önemli olduğuna işaret etmektedir. Evliliği devam ettirmesinde çocuklarının ilk sırada yer alan bir etken olduğunu dile getiren katılımcı, yaşadığı aile içi sorunların ekonomik güce bağlı olarak ve sosyal destek almanın sonucu olarak oluşan güce sahip olması halinde yaşadığı sürecin çok daha kolay olacağını, sorunların daha az olacağını düşündüğünü göstermektedir.

Ekonomik desteğin yetersizliğinden farklı olarak ailesi tarafından ekonomik ve sosyal destek gören fakat severek/kaçarak evlendiği için ve sosyal çevresinin ikinci evliliği olması nedeni ile aile yanına dönmesini, evliliği bitirmesini yadırgayacakları korkusu taşıyan 7.G. evliliğini şiddete rağmen sonlandırmaktan kaçınma davranışını aşağıdaki ifadelerle açıklamaktadır:

7.G: *“Ekonomik imkânlarım çok olsaydı yine bunları yaşayacağımı düşünürdüm. İlk zamanlar ekonomik olabileceğini düşünmüştüm ama sonrasında düşünmedim Çünkü babam bana her konuda destekledi. Bana son kuruluşuna kadar para gönderiyordu, çocuklarıma bir şey alamadığımı biliyor çünkü. O parayla ben evime hayli hayli doldurabilirim ama eşim o parayı da alıyordu. Ailem arkamdaydı hep... Beni ayrılmaktan alıkoyan şeylerin başında ilk evliliğin geliyor. İlk boşanmamda çok sorun yaşamıştım, insanlar çok konuşmuştu. İnsanlar yine beni suçlayacak ikinci evliliğim biterse diye*

düşündüm ve sabretmek zorundayım diye düşündüm. O yüzden sustum ve sabrettim. Bu benim kaderim demeye başlamıştı. İlkinde aynısını yaşamışım ikincisi de aynısı olunca böyle düşünmeye başladım. Ne olursa olsun bu kaderimden kaçamayacağın diye düşündüm. Nereye gidersem gideyim bu kaderim benimle gelecek diye düşündüm. Bazı şeyleri Ben 10 yıl boyunca kabul ettim sindirdim.”

Yukardaki katılımcı ifadelerinden şiddete rağmen evliliği devam ettirme sebebinin ekonomik ve sosyal destek olmasına rağmen, toplum tarafından boşanma konusuna yönelik bakış açısının kadının evliliğini sonlandırma kararında etkili olduğu göstermektedir. Bu bağlamda ekolojik kuramın şiddeti oluşturan risk faktörleri olarak makro sosyal boyutta yer verdiği kültürel etkenler evliliğin devam etmesine bağlı olarak aile içi şiddetin devam etmesine de etki etmektedir (Uluocak, 2014).

Katılımcılardan şiddet mağduru 9.G. ailesinin ekonomik ve sosyal yönden kendisine desteklerinin olmamasının kendisinin evliliği sürdürme kararını etkilediğini açıklamakta fakat diğer taraftan daha önce çalışmış olması ve çalışabilir durumda olmasına rağmen bu yolu denememiş olması mağdurun öğrenilmiş çaresizlik yaklaşımını akla getirmektedir. Nitekim öğrenilmiş çaresizlik başlangıçta caydırıcı bir durumdan kaçmak için engellere eşlik eden irade kaybını açıklamak üzere önerilmiştir (Avcı, 2020, s. 47). Eşinin eve ekonomik olarak katkısının olmaması, evin çocukların ihtiyacını mağdurun karşılaması durumu söz konusu olmasına rağmen evliliğini sürdüren katılımcının öğrenilmiş çaresizlik teorisini destekler nitelikte bir durum içerisinde olduğu şu ifadeler sonucu değerlendirilebilir:

9.G: “Ekonomik imkânlarım benim ve ailemin çok yoktu. Herkes kendine yetecek kadar ama ben zaten evin çocukların ihtiyacını dönem çalışarak karşıladım. Ekonomik olarak yine çalışıp yaparım. Eşimin eve ekonomik faydası yok. Ama zengin ailem olsa arkamda olsalar tabi bu şekilde olmazdı. Gidecek sığınacak destek alacak bana ve çocuklarıma kol kanat gelecek kimse, maddi güç yok maalesef. Babam kumar oynayıp tüm varlığını yitirmişti zaten.”

Katılımcı yukarda yer alan ifadelerle birlikte kendi hayatının ekonomik olarak sorumluluğunu eşi veya babasının taşıması gerektiğini düşündüğünü ortaya koymakta, bu durum katılımcının toplumsal cinsiyet algısı ile oluşan ekonomik sorumluluğun erkeklerin alması gerektiği fikrini de ortaya koymaktadır.

Katılımcılardan 10.G. kendisinin varlıklı bir aileden geldiğini, boşanma sürecinde ailesinin ve kendisinin sahip olduğu ekonomik gücün hem kendisinin hem de çocuklarının psikolojisi üzerinde olumlu etkisinin olduğunu şu ifadelerle anlatmaktadır:

10.G: "Benim bu süreci yaşamam da maddi imkânların çok büyük katkısı oldu. Ben çok maddi odaklı değilim ama zaten aile içerisinde ben almıştım sorumluluğu. Maddi anlamda tabii ki ayaklarım üzerinde duruyor olmam, çocukların psikolojisi onlar da daha güvende hissediyordu. Ben de bir şey yapacağım zaman güvende hissediyordum. Çok çok büyük katkısı var tabii işin maddi değil sadece, psikolojik boyutu da çok önemli. Varlıklı bir aileden geldiğim için zaten bir hayat garantim vardı o kısmı pek düşünmedim açıkçası. Ama benim kocam zaten maddi anlamda da bakmıyordu o yönden de tutabileceğim bir şey yoktu. Ama Çocuklarıma iyi bir baba olsaydı o bile yeterdi."

Katılımcının bu ifadeleri aynı zamanda şiddet mağduru olarak yaşadığı deneyimde kendisinin ve ailesinin ekonomik gücünün olmasının, kendisi ve çocuklarının psikolojisine etkisi anlamında çok önemli olduğunu göstermekte, bu doğrultuda katılımcı ve çocuklarının ekonomik güce sahip olma ve aile tarafından ekonomik desteklenmesinin evliliği bitirme süreci dâhil olmak üzere, bu süreçlerde psikolojik olarak olumsuz etkilenme düzeyinin daha düşük olduğunu göstermektedir.

Ayrıca şiddet mağduru katılımcı yukarıda yer alan ifadelerle ekonomik gücünün kendisini güvende hissettirdiğini, bu nedenle kendisi için ve çocukları için gelecek kaygısı gütmemediğini, eşinden beklentisinin sadece iyi bir baba olması olduğunu ancak babalık sorumluluklarını da yerine getirmediği için ayrıldığı ifade etmekte, bu bağlamda şiddet mağduru katılımcının aile içi şiddetle baş etme konusunda, boşanma sürecine girmekte daha cesur olmasında ekonomik gücün önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.

3.1.6.2.Çocuklarım İçin

Katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler sonucu elde edilen bulgular sonucunda kadınların aile içi şiddete uzun süre maruz kalmalarına rağmen evliliği devam ettirmelerinin altında yatan sebepler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda şiddet deneyimine rağmen evliliği sürdürme durumu ile ilgili ortaya çıkan

tema kapsamında tekrar eden anlamlardan bir diğeri de “çocuklarım için” kavramı olmuştur. Katılımcılardan sekizi şiddete rağmen evliliğe devam etme sebebi olarak çocuklara dair kaygılarından şu ifadelerle bahsetmişlerdir:

1.G: “Çocuklarım için dayandım zaten bu durumlar her şeye onlar için katladım.”

3.G: “Eşinden ayrılmaktan beni alıkoyan şey çocuklardan başka bir şey değildi.” Vallahi çocuklardan başka bir şey olmadı. Her şeyim çocuklarımız zaten. Çocuklarım kız çocuğuydu bir tane analık gelecek onun vicdanına kalacak çocuklar. Televizyonlarda filan görüyoruz bakıyoruz, kırmızı oda yakından bakıyorum bazen. Oradaki Sadi'nin perişanlığı gibi bir perişanlık olurdu. Oradaki oğlan çocuğu çocuğuydu Benimkiler kız çocuğu arada oyuncak ederlerdi. Ensesi kalın bir dayım bir yakınım yoktu. Arkanda bir güç olması lazım bir gücün olmadan olmuyor.

4.G: “Bu olumsuz davranışları rağmen evlilik yedi yıl devam etti. Çocukların büyümesini istedim çok küçüklerdi, keşke bir oğlan varken ayrılıydık.”

5.G: “Ya şimdi boşansam bakıcıya veririm ama işte yok kalacak bir yerim de yok. Ben perişan oluyorum o da olmasın diye düşündüm.”

6.G: “Çocuklar etkisi var tabi ki zaten ben çocuklarım için bu kadar sabrettim. Onlar için katlandım. Çocuklarım küçüktü bize ihtiyacı vardı onların.”

8.G:”Boşanırsam çocuklarımdan ayrılmak zorunda kalabilirim diye düşündüm. Ailem çocuklarımız zaten istemiyordu bende onlarsız yaşayamazdım. Annem çocukları Yetiştirme Yurduna vermeme söyledi çalış hafta sonları git gör şeklinde düşündü hep.”

9.G: “Birincisi abim, abinden çok korkuyorum yani. abim psikopat ve bana eziyet eder diye düşündüm. İkinci sebep ise çocuklarımdı. Çünkü en kötü baba bile elin iyisinden iyidir dedim. Babasız büyümesin çocuklarım kimseye muhtaç olmasınlar babamız yok diye değil araya düşmesinler diye düşündüm.”

10.G: “Çocukların evliliği devam ettirmem de %50 Payı vardı. Aile ortamını yaşamaları ondan mahrum olmalarını istemedim.”

Özellikle şiddet mağduru katılımcı kadınların çocuklarına karşı büyük bir bağlılık ve sorumluluk hissettiklerini, çocukları ile özel ilgilendiklerini ifadelerden anlaşılmaktadır. Aile içerisinde kadınların iki ebeveyn ile çocuklarının daha mutlu sağlıklı olacağı düşüncesi aklımıza toplumsal değer sistemimizdeki iki ebeveynli aile

idealdir yargısını akla getirmektedir (ASHB, 2018). Çünkü toplum tarafından iki ebeveynli ailenin en iyi olduğu katı yargısı, kadınların da içinde yaşadıkları toplumun değer yargılarını içselleştirmeleri dolayısıyla benzer bir yargıya sahip oldukları değerlendirilmektedir. Bu durum şiddet mağduru kadınların aile içinde eşleri tarafından maruz kaldıkları tüm kötü muameleye karşı dayanmaları, “yuvalarını devam ettirmeleri”, “erkeği elinde tutmaları” konusunda yönlendirilmektedir. Dolayısıyla toplum tarafından evliliğin bitirilmesi şiddete rağmen olumsuz görülmekte, bu yargı da şiddet mağduru kadınların evlilik birlikteliğinin çocuklar için daha iyi bir yere olacağı inancı ile de düşünce yeniden üretilmektedir.

3.1.6.3.Korkmadım Hiç

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda toplumsal değer sistemimizde aile birlikteliği çocukların mevcut olması ile birlikte kutsal görülmekte ve kadının aile içinde maruz kaldığı şiddete rağmen evliliğini devam ettirmesinin beklendiği görülmektedir. Bu durum karşısında şiddet mağduru katılımcıların neler düşündüğüne bakıldığında, katılımcıların çoğu evliliklerini ilk bitirmeyi düşündükleri süreçte sosyal çevresinin buna olumsuz tepki vereceğini düşündüklerini, fakat şiddetin devam etmesi ile birlikte tahammül güçlerinin kalmadığını, o noktadan sonra kimseyi umursamadıklarını veya bu durumu göze aldıklarını ile şu şekilde ifade etmişlerdir:

4.G: “Evet ilk başlarda öyle düşündüm, Canıma tak ettikten sonra bunu düşünemedim umurumda olmadı.”

7.G: “Etrafımdaki insanlar olumsuz tepkiler verecek. Onları görmezden geleceğim. Korkmuyorum etraftan tepki alacağım için. üç tane çocuğum var zaten. İlk zamanlar öyle korkularım vardı Etraftaki insanlar nasıl tepki verirler diye Ama artık hiç yok. Çünkü yaşadıklarımı bir ben biliyorum onları umursamıyorum. Kimse benimle yaşamıyor onları. Onların ağzı torba değil bağlanmıyorlar. Kime nasıl kolay geliyorsa konuşuyor kimse ne yaşadığımı bilmiyor. Kötüysem kötüyüm sizi ilgilendirmez diyorum. Bundan sonra ayakta durmam gerekiyor güçlü olmam zorundayım.”

Katılımcı boşanmak istemesine yönelik sosyal çevresinin olumsuz tepkilerinin olacağını öngördüğünü, fakat yaşadığı aile içi şiddetin boyutunun kendisini bu aşamaya getirmesi dolayısıyla zamanla bu duruma yönelik korkularının arka planda

kaldığını dile getirmektedir. Aynı zamanda çocuklarının olmasının katılımcıyı daha güçlü olmaya yönlendirdiği, çevrenin boşanmayı olumsuz karşılamasının kendi üzerinde, kararları üzerinde etkisini yitirmesine neden olduğu görülmektedir.

Katılımcıların boşandıktan sonra, dul kadın olma durumuna yönelik çevrenin yaklaşımından da korkmadıkları şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

1.G: *“Yooo hiç korkmuyorum, kendim bişey yapmadıktan sonra affedersin bende gevşeklik olmadıktan sonra niye korkuyum ki. Herkes benim ne çektiğimi biliyor, herkesin helal olsun diyeceğini tahmin ediyorum.”*

2.G: *“Korkmadım hiç o tarz düşüncelerden. Ben kendime bir koruma kalkanı giyersem, müsaade etmezsem kimse oraya giremez. Şahsi fikrim bu, bir kadın kendisini tek başına koruyabilir. Etrafı tepkisini çok korkmadım. O tarz şeyleri düşünmedim.”*

5.G: *“Yok, hayır korkmuyorum ne gelecekse gelsin diyorum, zaten dul da aynı bekâr da aynı. Dul kadınları da bu hale getiren erkeklerimiz.”*

Bir diğer katılımcının aşağıdaki ifadelerinden boşandıktan sonra sosyal çevresinden olumsuz tepki almaya yönelik korkusu olmadığını belirtmesine karşı, boşandıktan sonra kendini korumak adına evli olarak tanıtmayı düşünmesi, toplumun dul kadına bakış açısından korunmaya yönelik baş etme yöntemi olarak düşünüldüğünü göstermektedir:

3.G: *“Boşandıktan sonra hiç öyle korkularım yok. Neden yok çünkü bu dünyaya gelirken de tek gelmiştik bu dünyadan da tek gideceğiz mezara. Umurumda bile değil ben ele göre yaşamıyorum ki eline derse desin hiç umurumda değil. Ama kendimi korumak için boşandıktan sonra evli misin diye sorarlarsa evliyim derim.”*

Bazı katılımcılar maruz kaldıkları şiddetin onları yalnızlığa ittiğini, kadınların çevrenin desteği olmadığı için onlara karşı tepkili oldukları görülmekte, maddi gücün önemli olduğu vurgusu yapılmaktadır. Mağdurların şiddet davranışlarının devamlılığının onları çaresizlik duygusuna ittiği, bu nedenle sosyal çevrenin ne düşündüğü ile kaygıların geri planda kaldığı değerlendirilmektedir.

6.G: *“Çevrem çok destek veya engel olmadı. Ben çekiyorum sonuçta nasıl algılandığımı çok umursamadım çünkü ben yaşadım.”*

8.G: “Elin dedikleri benim bir kulağımdan girer diğer kulağımdan çıkar. Umurumda bile olmaz. Benim çocuklarıma bakacak maddi yardım olsun gerisi hiç önemli değil hiçbiri umurumda bile değil. Daha önce hayatımda tek tek çıkarmıştım gerekirse yine hepsini tek tek çıkartırım.”

Bir başka katılımcı ise yaşadığı aile içi şiddet deneyiminin onu büyük bir çaresizliğe ittiğini ifade ederken bu duruma bağlı olarak insanların ne düşünüldüğüne dair korku hissetmediğini dile getirmiştir. Katılımcı çocuklarının yanında olmasının da yaşam düzenini bozmadan hayatına devam etmesinde etken olduğunu, diğer türlü tek başına düzenini devam ettiremeyeceğine dair korkular yaşayabileceğini ifade etmiştir.

10.G: “Hiç korkmadım insanlar öyle düşünür diye. Çünkü yaşadığım Çaresizlik öylesine büyüktü ki! Ben bunca sıkıntıyı çektim bu duruşu da sergileyebilirim diye düşündüm. Bir de yanımda çocuklarım olduğu için daha rahattım onlar olmamış olsa kendi düzenimde evimde kalamayacağımı düşünürdüm.”

Bu durum katılımcının sosyal çevresinin evliliği bitirmeye yönelik ne düşüneceğine dair kaygılarını, çocuklarının yanında olması ve yaşadığı çaresizliğin büyük olması vb. etkenlerle geri planda görmesine neden olduğunu ortaya koymakta, buna bağlı olarak da bu konuda yaşayacağı sosyal kaygının önemini yitirdiği değerlendirilmektedir.

3.1.7. Boşanma Fikrine Sosyal / Aile Çevre yaklaşımı

Toplumsal yapımızın ataerkil bir özellikte oluşu kadınların aile içinde kurban konumunda olmasını destekler bir sonucu da ortaya çıkarmaktadır. Şiddet mağduru kadınların da eşlerinden şiddet içeren davranışlara maruz kalmalarına rağmen evlilik birlikteliği içinde kalmaları bu savunuyu destekler niteliktedir. Kadının şiddete rağmen, koşullar içinde evliliği devam ettirmesi Conroy’ un şiddetin içinde kalma nedenlerini ortaya koyan şemasına uygun görünmektedir (Mavili, 2021). Bu şemada şiddet koşulları içinde mağdurların kalma nedenleri olarak; sosyal değerler, toplum kaynakları ve tepkileri, kurbanın psikolojik deneyimi olarak ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda ailenin de içinde bulunduğu toplumun değerleri ve tepkileri mağduru koşullar içine hapseden nedenlerdendir denilebilir.

Şiddet mağduru katılımcılardan birinin boşanmasına yönelik çevresinin çocuğu öne sürerek erkeği idare etmesini tavsiye ettiklerini şu şekilde ifade etmektedir: “2.G:” *Çocuğum var arada denildi, boşansan çözüm olacak mı gibi söylenen şeyler oldu. Daha çok boşanmamam yönünde oldu tepkiler. Huyuna suyuna git gibi de öneriler oldu.”*

Katılımcıların ifadelerinden özellikle “yuvan bozulmasın”, “çocukları bırak gel”, “boşansan ne yapacaksın”, “ayakkabısı kapının önünde dursun yeter”, “çocukların babasız kalmasın” şeklindeki ifadeleri ile çevresindekilerin katılımcılara evliliği bitirme kararını zorlaştıracak yaklaşımlar sergilendiği görülmektedir.

6.G: *“Başlarda genellikle annem yuvan bozulmasın, çocukların babasız kalmasın öksüz kalmasın gibi tepkiler vermişti, sonra ben çalışırım filan dedim tamam dediler. Ben zaten çocuklar için gittim tekrar, bir yıl içinde bir kaç kez gittim geldim çocuklar babasız kalmasın yıprandılar zaten çok diye.”*

8.G: *“Benim ailem her zaman bu konuya çocuklarını bırak gel şeklinde yaklaştı. Zaten sosyal çevremde de pek kimseyle görüşmüyorum.”*

9.G: *“Zaten herkesin ilk dediği boşansam ne yapacaksın abin seni rahat bırakmaz oldu. Herkesin istediği buydu. Bu sefer daha kötü olacak eşini arayacaksın gelip gidip dövecek çoluğuna çocuğuna rahat vermeyecek bir yere çıkarmayacak bir yer göremeyeceksin şeklinde söylediler. Hiç destek olan olmadı. Çok bile dayandın onun gibi bir insana diyen hiç olmadı.”*

10.G: *“Aile olarak kabul etmediler onlar. Şöyle şeyler duydum işte ayakkabısı kapısının kapının önünde olsun yeter gibi. Olsun sen evine geçindiriyorsun her şey zaten yapıyorsun evinde dursun diyenler oldu. O zaman beni hiç birinin beni anlamadığını ne yaşadığımı anlamadığını düşündüm. O süreçte tek başıma olduğumu anladım.”*

Katılımcıların ifadelerinden görüldüğü kadarı ile çevrelerinin şiddete maruz kalma durumlarında ayrılmayı düşünme fikrini desteklemediklerini, kadınların bu süreçte yalnız bırakıldığını, şiddetle tek başlarına mücadele etmek zorunda kaldıklarını anlaşılmaktadır.

Toplumsal değer sistemimiz içerisinde anne ve babadan oluşan iki ebeveynli ailenin çocuklar için her şartta iyi olacağı düşüncesinin hâkim olduğunu, mağdur kadınların da bu düşüncelerle hareket ettiklerini, şiddetin tahammül sınırlarını aştığı zaman

ayrılmayı düşündüklerini bu durumda da çevrelerinin olumsuz tepkileri ile karşılaştıkları görülmektedir. Bu bağlamda aile içi şiddet mağduru kadınların şiddet içeren koşullar içinde kalmasına toplumsal çevrenin evliliğin devamlılığı noktasında etki ettiklerini, öğrenilmiş çaresizlik anlayışının tekrar bu etkenlerle aile içinde üretildiği görülmektedir.

DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın konusu ve amacı aile içi kadına yönelik şiddet mağdurlarının kişisel şiddet deneyimleri, bu deneyimlerin parçası olarak, şiddet mağduru kadınların maruz kaldıkları şiddete yönelik tepkileri, tepkilerin zaman içinde değişimi, maruz kaldıkları şiddet türleri ile maruz kaldıkları şiddet sonrası duygu ve düşünceleri, bu süreçte şiddetle baş etme şekilleri ve aile içi şiddetin gölgesinde evliliklerini devam ettirmelerinin altında yatan sebeplerin neler olduğunun ortaya çıkarılmasından oluşmaktadır.

Araştırmada Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü'nden hizmet alan, aile içi şiddet mağduru kadınların kişisel şiddet deneyimleri ele alındığı için araştırma yöntemi nitel olarak belirlenmiştir, bu doğrultuda şiddet mağduru katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapılarak ve görüşmelerin araştırmanın problem cümleleri çerçevesinde yapılan analizi ile ortaya çıkan temalar çerçevesinde bulgular ortaya konulmuştur. Araştırma örneklemi Aksaray Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü'nden şiddet mağduru olarak destek hizmetlerinden faydalanmış, süregelen şiddet öyküsü bulunan, şiddete aile içinde eşleri tarafından maruz kalmış, çocukları olan kadın katılımcılardan oluşmaktadır.

Aile içi kadına yönelik şiddet toplumsal ve kültürel ayağı olan çok kapsamlı ve çok boyutlu bir sorundur. Bu doğrultuda araştırmada aile içi şiddete eşleri tarafından maruz kalan katılımcıların ifadelerinden elde edilen bulgular yaşanan toplumda mevcut olan toplumsal cinsiyet algıları ve ataerkil yapının konuya etkisi ile birlikte değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında aile içi kadına yönelik şiddet çalışmalarının genellikle kuramsal bir çerçeveye oturtulmadığı görülmekte bu

çerçevede literatürde bu konuda doldurulması gereken bir boşluk olarak görüldüğünden, aile içi kadına yönelik şiddet bulguları Pierre Bourdieu' nun (2002) toplumsal düzen içerisinde şiddetin meşru kılınması ve yeniden üretimini açıklayan Eril Tahakküm yaklaşımı ve ekolojik modeli geliştirerek partner şiddetinin risk faktörlerini farklı düzeylerde açıklayan L.L. Heise 'in (1998) geliştirdiği sosyal ekolojik model ile birlikte değerlendirilmiştir.

Bu doğrultuda çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların aile içinde eşleri tarafından sözel/psikolojik, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddet türlerine birliktelikleri süreci içinde sık sık maruz kaldıkları görülmektedir. Katılımcıların eşleri tarafından gördükleri şiddet deneyimlerine dair en yoğun aktarımların sözel/psikolojik şiddet türü olduğu görülmekte, bu kapsamda küfür-hakaret-aşağılama, toplumsal aşağılama, sosyal medya kullanımı psikolojik şiddet teması altında öne çıkan başlıklar olmuştur. Bu bağlamda şiddet mağduru katılımcıların aile içinde Bourdieu 'nun eril tahakkümün bedenleşmesi tasnifine uygun olarak sıklıkla kadını aşağılayıcı biçimlerde hakaret, küfür içeren davranışlara maruz aldıkları görülmektedir. Katılımcıların maruz kaldıkları bu sözel/psikolojik şiddet davranışlarının onların kendilerine yönelik algılamalarını ciddi anlamda olumsuz etkilediği ve bunun sonucunda şiddete bağlı kendilerini suçlama, kendilerini beğenmeme, kendilerini yetersiz algılama gibi durumları yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca katılımcıların aktarımlarından sözel şiddetin kadın karşılık verdiğiğinde genellikle fiziksel şiddete dönüştüğü anlaşılmaktadır. Psikolojik şiddetin mağdurlar üzerinde etkileri sadece kendilerine yönelik algılamalarını değil aynı zamanda toplumsal çevrelerinin yaşadıkları şiddete tanık olmaları ile birlikte onların gözünde nasıl algılandıklarına dair düşüncelerini de olumsuz etkilediği görülmektedir. Bu konuda toplumsal aşağılama kavramı altında katılımcıların yoğun aktarım yaptıkları görülmekte, bu doğrultuda kadınların maruz kaldıkları toplumsal aşağılanma deneyimleri sonrasında sosyal çevrelerine rezil oldukları düşünceleri içerisine girdikleri ve kadınların şiddetin mağduru olmalarına rağmen şiddetin nedeni olarak kendilerini sorgulama, suçlama yöneliminde oldukları, buna bağlı olarak utanma duygusu yaşadıkları görülmektedir. Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve internet kullanımının yaygınlaşması ile birlikte özellikle sosyal medya kullanımı aile içi ilişkilerde önemli etkenlerden biri olmuştur. Katılımcı şiddet mağdurlarının bu doğrultuda ifadeleri ise eşlerinin sosyal medya

kullanımına yönelik kontrol edici, baskı uygulayıcı bir davranış şekli olduğu yönünde olmakta ve ifadeler aynı zamanda eşlerinin bu yaklaşımının kadınlar tarafından genellikle sorun çıkmaması adına kabullenildiğini ortaya koyuyor. Bu doğrultuda katılımcılar ile buldukları sosyal çevre arasında zayıf olan iletişimin zamanla koştığı ve buna bağlı olarak sosyal çevre desteğinin kadınların yaşadığı şiddet deneyimi süreçlerinde yetersiz olduğu görülmektedir. Bu kapsamda şiddet mağdurlarının şiddetle baş etme yöntemi olarak sosyal çevrelerinden destek alma ihtimallerinin eşleri tarafından iletişim araçlarının kullanımının kısıtlanması ile zorlaştığı, buna bağlı olarak da kadınların şiddet döngüsünden kurtulmalarının önündeki engellerden birinin bu etken olduğu değerlendirilmektedir.

Çalışmaya katılan şiddet öyküsü olan kadınlar maruz kaldıkları fiziksel şiddet davranışlarını “dövme “ kavramı içerisinde tanımlamışlardır ve eşleri tarafından çoğunlukla sözel şiddete karşılık verdiklerinde dövüldüklerini aktarmışlardır. Buradan hareketle şiddet uygulayan eşlerin toplumsal cinsiyet algısı ve eril tahakküm yaklaşımına bağlı olarak kadınlardan şiddet içeren davranışlara sessiz kalması, itiraz etmemesi, kabullenmesi, tepki ortaya koymaması beklendiği söylenebilir. Katılımcıların maruz kaldıkları fiziksel şiddet boyutunun bazen şiddet mağduru katılımcıların yaralanmasına neden olacak düzeyde gerçekleştiği, buna bağlı olarak da kadınların ciddi fizyolojik sağlık sorunları yaşadığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların şiddet deneyimlerinin etkisi ile ruhsal sağlık sorunları yaşadıkları, bu doğrultuda fiziksel şiddetin psikolojik boyutunun da önemli olduğu değerlendirilmektedir. Fiziksel şiddet konusunda ayrıca şiddet mağduru katılımcıların can güvenliği riskinin ortaya çıktığı şiddet öykülerinden hareketle görülmekte, bu bağlamda aile içi fiziksel şiddetin bazen mağdurun hayatını kaybetmesine yol açabilecek düzeyde gerçekleştiği değerlendirilmektedir.

Çalışmaya katılan şiddet mağduru deneyimleri şiddet türlerinden olan ekonomik şiddetin de aile içinde yoğun olarak yaşandığını göstermektedir. Aile içinde yaşanan ekonomik şiddetin genellikle kadın ve çocukların temel ihtiyaçların giderilip diğer ihtiyaçların giderilmemesi şeklinde gerçekleştiği, eşlerin temel ihtiyaçlar dışında kalan kişisel ihtiyaçların ve diğer ihtiyaçların giderilmesi konusunda sorun çıkardıkları yine ifadelerden anlaşılmaktadır. Özellikle mağdurun ve ailesinin ekonomik gücü olmadığı

takdirde ise ekonomik şiddetin etkilerinin kadınlar tarafından daha çok hissedildiği, buna bağlı olarak kadınların şiddet görmeyi göze alarak evliliklerini sürdürmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Bu doğrultuda şiddet mağduru kadınların aile içi şiddetle baş etmelerinde ekonomik faktörlerin önemli bir etken olduğu değerlendirilmektedir.

Şiddet türlerinden biri olan cinsel şiddet diğer şiddet türlerine göre mahrem alan olarak algılanması yönü ile paylaşımların daha sınırlı kaldığı bir şiddet türüdür. Bu nedenle aile içi cinsel şiddet boyutunun araştırma bulgularına yansıyan cinsel şiddet aktarımlarının çok daha ötesinde olduğu düşünülmektedir. Araştırma bulgularına yansıyan aile içi cinsel şiddet öykülerinde ise kadınların eşleri tarafından talep edilen cinsel ilişkiyi genellikle kadınlık görevi olarak gördükleri, ilişkiyi istememelerine rağmen bu nedenle ilişkiye rıza gösterdikleri buna bağlı olarak da cinsel şiddet davranışını tanımlamakta zorlandıkları görülmektedir. Buradan hareketle katılımcıların eşleri ile cinsel birlikteliği bir görev olarak kabullenme eğiliminde oldukları için eşleri tarafından rızaları dışında birlikte olamaya zorlandıkları, buna bağlı olarak yaşadıkları tecavüzü “ tecavüze uğruyormuş gibi hissetmek” olarak tanımladıkları dikkat çekmektedir.

Çalışmada araştırmanın problem cümlelerinden olan şiddet mağduru kadınların şiddet deneyimlerinin ve deneyimlerinin bir parçası olan şiddete yönelik tepkilerinin nasıl gerçekleştiğine bakılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında aile içi kadına yönelik eşleri tarafından uygulanan şiddet davranışları incelediğinde şiddet türlerinin genelde bir arada uygulandığını, özellikle psikolojik şiddetin/istismarın diğer şiddet türlerine eşlik ettiğini, bu bağlamda psikolojik şiddetin en yaygın kullanılan şiddet türü olduğu değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular çalışmaya katılan şiddet mağduru kadınların en çok tepki gösterdikleri ve etkilendikleri şiddet türünün psikolojik şiddetin uygulama biçimleri olan hakaret, küfür, suçlama davranışlarının olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle şiddet mağduru kadınların aile içinde eşleri tarafından maruz kaldıkları psikolojik şiddetin, onların ruh sağlığı üzerinde en çok etkide bulunan şiddet türü olduğu, ayrıca kadınların psikolojik şiddet içeren davranışlara maruz kalmalarının onların yaşamları üzerinde uzun süre etkisinin devam ettiği bir şiddet türü olduğu söylenebilir.

Aile içi şiddet sadece kadınların değil diğer aile üyeleri de içinde olduğu tüm toplumun ortak bir sorunudur. Nitekim aile içi şiddetin tek zarar göreni kadınlar olmamakta, özellikle çocuklar da aile içi şiddetten doğrudan veya dolaylı olarak önemli oranda olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu doğrultuda araştırma bulgularında dikkat çeken bir başka konu da katılımcılara doğrudan çocuklarla ilgili bir soru sorulamamasına rağmen bu konuda yoğun aktarım yapılmış olmuştur. Nitekim ortaya konan ifadelerden oluşturulan temalar içerisinde çocuğa kötü muamele kavramı öne çıkmış, bu doğrultuda kadınların aile içi eşleri tarafından maruz kaldıkları fiziksel, psikolojik, ekonomik şiddet türlerine çocuklarının da maruz kaldığı görülmüştür. Aile içi şiddetin diğer kurbanları olan çocukların babaları tarafından gelişimlerini olumsuz etkileyecek davranışlara aile içinde sık sık maruz kaldıkları, başka çocuklarla kıyaslandıkları, küçümsedikleri, hakarete varacak ithamlara maruz kaldıkları görülmektedir. Katılımcıların kendilerine yönelik şiddet içeren davranışların yanında çocuklarına yönelik de eşleri tarafından şiddet içeren davranışların olması, kendilerini koruma çabası ile birlikte çocuklarını da korumaya çalışma çabasına girmelerine neden olduğu, buna bağlı olarak da kadınların yaşadığı korku, endişe, kaygı gibi duyguları çocukları ile ilgili de yoğun olarak yaşadıkları değerlendirilmektedir.

Yukarıda yer verilen şiddet tiplerini deneyimleyen katılımcıların şiddetle karşılaştıklarında verdikleri tepkilerin ise ataerkil yapıya bağlı kültürel normlar, toplumsal cinsiyet algıları oluşum süreci, toplumsal cinsiyet rolleri beklentileri vb. etkenlerle şekillendiği, bu doğrultuda eşlerinin şiddet içeren davranışlarına susmak, kabullenmek, sessiz kalmak, içine atma, ağlama vb. şekillerde pasif tepkiler verdikleri görülmektedir. Fakat katılımcılar evliliğin ilk yıllarında yukarıda sayılan tepkileri verdiklerini ifade ederken evliliğin ilerleyen süreçlerinde özellikle çocuklarının da dünyaya gelmesi ile birlikte şiddete karşılık verdiklerini aktarmışlardır. Kadınlar eşleri tarafından yöneltilen şiddet içeren davranışlara zamanla sözel ve fiziksel olarak karşılık vermişler ve bunun yanı sıra şikâyet mercilerine başvurma, Kadın Konuk Evi'nden barınma hizmeti alma, 6284 SK. Kapsamında önleyici tedbir kararı alma vb. şekillerde tepkiler vererek şiddetle mücadele etmeye çalışmışlardır.

Çalışmaya katılan şiddet mağduru deneyimleri şiddetle baş etme yöntemi olarak mağdurların aile, arkadaş, akraba vb. sosyal çevreleri ile yaşadıklarını paylaşmaktan

kaçındıklarını göstermektedir. Bu süreçte eşlerinin mağdurları sosyal çevresinden izole etme yaklaşımı sergilemesinin de etkili olduğu görülmekte, bununla birlikte kadınların yaşadıkları şiddet sorununu aile ve sosyal çevreleri ile paylaştıklarında yeterli desteği görememeleri yönündeki deneyimlerine bağlı olarak da şiddetle yalnız baş etmeye çalıştıkları değerlendirilmektedir. Tüm bu değerlendirmeler şiddet mağduru kadınların şiddetle baş etme süreçlerinde aile, arkadaş, akraba vb. sosyal çevrelerinden yeterli desteği göremediklerini göstermekte, buradan hareketle toplumun aile içi kadına yönelik şiddet olaylarına tepkisiz kaldığı ve çözümün bir parçası olma konusunda isteksiz olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu durum toplumun kadına yönelik şiddete karşı yeterli farkındalık düzeyinde olmadığı gerçeğini de ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan şiddet mağdurlarının şiddet deneyimlerinin ilk sürecinde sorunla kendilerinin baş etmeye çalıştığı görülmekte, bu doğrultuda eşlerini şikâyet etmekten kaçındıkları fakat evliliğin ilerleyen yıllarında şiddetin devam etmesi ve şiddetin boyutunun artması ile birlikte 112, 155, 183 vb. acil çağrı hatlarını kullanarak şikâyette buldukları görülmektedir. Bu doğrultuda kadınların evliliğin ilerleyen süreçlerinde şikâyet ve destek mekanizmalarını keşfettikleri ve şiddetle baş etme yöntemi olarak kullandıkları söylenebilir. Ayrıca katılımcıların şikâyet mekanizmalarını kullanmalarının devamında sosyal hizmet destek hizmetlerinden danışmanlık ve rehberlik, barınma vb. hizmetlerden faydalandıkları fakat bu süreçler sonrası eşlerine tekrar döndükleri, evliliği devam ettirdikleri görülmektedir. Bu durum şiddet mağduru katılımcıların yaşadıkları aile içi şiddet nedeniyle ayrılma kararı almalarının aile, arkadaş ve sosyal çevreden yeterli desteği görememe, ekonomik sebepler, çocuklar vb. nedenler dolayısıyla kolay olmadığını, kadınların şiddetle baş etmeye çalışarak evliliğini devam ettirme yaklaşımında olduğunu göstermektedir. Şiddet mağduru katılımcıların bu yaklaşımlarının oluşumunda yaşadıkları sosyo-kültürel çevrenin aile içi kadına yönelik şiddete ve evliliğe bakış açılarının onların yaklaşımını etkileyen önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Nitekim yaşanan sosyal çevre tarafından kadınlardan şiddete rağmen evliliklerini sürdürmelerinin beklenildiği, aynı zamanda sosyal çevrelerinin de aile birliktelikleri içerisinde benzer durumlar yaşamasına bağlı olarak şiddetin bu sosyal çevrede normalleştirildiği, kanıksandığı görülmektedir.

Aile içi şiddet mağduru katılımcıların eşleri tarafından gördükleri şiddet türlerinin onların fiziksel ve ruh sağlıkları üzerinde ciddi olumsuz etkileri olduğu görülmektedir. Katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler sonucu elde edilen bulgular şiddetin kadınlar üzerinde tüm şiddet türlerinin de psikolojik şiddet boyutunun olduğunu gösterir nitelikte olduğunu, buna bağlı olarak kadınların psikolojik şiddet deneyimi aktarımlarının daha yoğun olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular özellikle kadınların maruz kaldıkları şiddet içeren davranışlara bağlı olarak değersizlik, çaresizlik, umutsuzluk gibi psikolojik etkileri yoğun olarak yaşadıklarını göstermektedir. Katılımcılar maruz kaldıkları şiddet karşısında sevilmediklerini düşündüklerini, şiddete haklı gerekçe bulmaya çalıştıklarını, kendilerini sorguladıkları ve buna bağlı olarak da yoğun değersizlik hissi yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle mağdurların maruz kaldıkları aile içi şiddetin onların öz benlik algılarına yönelik olumsuz etkide bulunduğu, buna bağlı özgüven duygularını sarstığı söylenebilir.

Katılımcıların şiddet karşısında hissettiği bir başka güçlü duygu çaresizlik hissi olmuştur. Bu durumun oluşmasında kadınların şiddetle baş etme girişimlerine rağmen şiddet durumunu değiştiremedikleri, şiddeti ekonomik sorun, madde bağımlılığı vb. gerekçelere dayandırmaya çalıştıkları, bu doğrultuda çaresizlik hissi ile birlikte mevcut durumu kabullenme yöneliminde oldukları görülmektedir. Katılımcı kadınlarla yapılan görüşmelerde şiddet öykülerinin ve bu süreçlerde nasıl mücadele verdiklerinin detaylı olarak konuşulduğu görüşmeler sonucu özellikle kadınların uzun yıllar şiddetle mücadelelerinin başarısız olmasının onların umutsuzluk duygusunu beslediği değerlendirilmektedir. Katılımcıların evlilik süreci içerisinde eşlerinin şiddet içeren davranışlarını değiştirmek için mücadele verdikleri ve ilişkinin devamı için yeterince fedakârlık yaptıklarını düşündükleri fakat sonucun olumlu olmaması nedeniyle umutsuzluk duygusu yaşayarak evliliklerini bitirmeye yöneldikleri görülmektedir.

Araştırmada aile içi şiddetin farklı yönleriyle ortaya konulması amacıyla ve araştırma problem cümlelerinden süregelen şiddet öyküsü olan kadınların aile dinamiklerinin nasıl olduğu sorusuna cevap aramak amacıyla sosyal ekolojik kuramın işaret ettiği şiddetin oluşumuna etki eden risk faktörleri de ele alınmıştır. Bu doğrultuda

araştırmada şiddet mağduru katılımcıların aile oluşumlarının özellikleri aile içi dinamikler teması altında incelenmiş ve kaçarak evlenme, başlarda iletişim iyi, evliliğin başları kayınvalide ile oturma, konuşmaya çalışma tekrar eden anlamlar olarak öne çıkmıştır. Bulgular katılımcıların evlenme şekilleri arasında kaçarak evlenme şekilinin yaygın olduğunu, kadınların aile içinde yaşadığı sorunların da etkisi ile bu evlenme şekilini seçtikleri, genellikle erken yaşta evliliğe bu şekilde yöneldiklerini göstermektedir. Bu doğrultuda kaçarak erken yaşta evlenmenin aile içi şiddeti oluşturan risk faktörlerinden biri olduğu değerlendirilmektedir. Aile içi şiddetin oluşumunda risk faktörü olarak değerlendirilebilecek bir başka konu da aile içi iletişim konusudur. Bu konuda katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda evliliğin başlarında aile içi iletişimin iyi olduğu, buna bağlı olarak da şiddet içeren davranışların evliliğin ilk dönemlerinde pek görülmediği aktarılmaktadır. Katılımcılar evliliğin başlarında geleneksel aile yapısına uygun olarak genellikle kayınvalide ile oturduklarını, bu nedenle eşleri ile kaliteli zaman geçirme şanslarının pek olmadığını, bu süreçlerde evlilikleri üzerinde daha çok geleneklerin hâkim olduğunu aktarmışlardır. Kadınlar bu süreçlerde evlilikleri ve çocukları konusunda kendilerine karar hakkı tanınmadığı ve aynı zamanda aile ile birlikte yaşadıkları dönemde şiddete maruz kaldıklarını, eşlerinin ailesi tarafından da bu durumun desteklendiğini ifade etmişlerdir. Buradan hareketle katılımcıların yaşadıkları geleneksel aile ortamının şiddeti normalleştirdiği ve kadınların ilk şiddet deneyimden itibaren hayatlarının bir parçası olarak şiddeti kabullenmek durumunda kaldıkları söylenebilir. şiddet mağduru katılımcıların aile içinde yaşanan sorunlarla ilgili eşleri ile konuşmanın şiddete dönüşmesinden tedirgin olmalarına rağmen eşleri ile konuşmaya alıştikları, bunun yanında eşleri ile farklı şekillerde iletişim kurmayı denedikleri fakat bu yaklaşımlarının olumlu bir değerleme yaratmaması nedeni ile kadınlarda zamanla konuşmanın faydasız olacağı inancının geliştiği görülmektedir. Buradan hareketle aile içi şiddet mağduru kadınların aile birliktelikleri içerisinde eşleri ile aile içi meseleler konusunda konuşma dâhil farklı şekillerde iletişim kurma çabasında oldukları fakat eşlerin sözel, fiziksel, psikolojik vb. şiddeti de içeren davranışlarla sorunların konuşulmasına, sorunların zmne direnç gösterdikleri buna bağlı olarak kadınların süreç içerisinde şiddetle mücadele etmekten yoruldukları, ümitsizliğe dştikleri söylenebilir.

Aile içi kadına yönelik şiddetin nedenleri çok kapsamlı ve çok boyutlu ele alınması gereken bir konudur. Aile içi şiddetin ortaya çıkmasındaki risk faktörleri sosyal ekolojik kuram tarafından doğrudan veya dolaylı olmak üzere farklı düzeylerde iç içe geçmiş olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmada katılımcılar ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonucu şiddetin ortaya çıkmasında etkenler teması altında elde edilen anlam kodları ise sorumluluktan kaçma, sorunları birlikte çözememe, şiddet uygulayanın orijin ailesinde şiddet, dayak yiyerek veya tanık olarak büyüme olarak ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda şiddet mağduru katılımcılar eşlerinin evlilik birlikteliği içerisinde eş ve baba olarak sorumluluklarını yerine getirmekten kaçındıklarını, bu nedenle aile içi sorumlulukları genellikle kendilerinin omuzlamak zorunda kaldıklarını aktarmışlardır. Buna bağlı olarak da kadınların aile içi şiddet mağduru olarak yaşadıkları sürecin zorlaştığı ve bu durumun onları daha çok güçsüzleştirdiği değerlendirilmektedir. Katılımcı ifadelerinden özellikle çocuklar ile ilgili sorumlulukların, çoğunlukla eşlerinin kendilerine bırakmasının altında onların toplumsal cinsiyet algısı ile de bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan şiddet mağduru deneyimleri aile içinde sorunları birlikte çözmeye konusunda eşlerin başarısız olduklarını, kadınların sorun çözmeye girişimlerinin sözel ve fiziksel şiddetle sonuçlandığını göstermektedir. Katılımcıların eşleri ile sorun çözememe durumunu bazen madde bağımlılığı ile ilişkilendirdikleri, bu doğrultuda bağımlılığın aile içi ilişkileri olumsuz etkileyen bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer yandan ise ailede sorun çözememe probleminin ekolojik kuramın şiddeti oluşturan risk faktörleri olarak gördüğü evlilikte geçimsizlik sonucunu da ortaya çıkardığı görülmektedir.

Aile içi şiddetin ortaya çıkmasında ve şiddetin kuşaklar arası aktarımında bireyin ailede gördüğü şiddet veya tanık olduğu şiddet öyküsünün olması önemli görünmektedir. Nitekim araştırma bulgularından hareketle şiddet uygulayan eşin orijin ailesi içinde şiddet davranışlarının yaygın olduğu görülmekte, katılımcı eşlerinin çocuklukta şiddete doğrudan maruz kaldıkları veya annelerinin şiddete maruz kaldığı durumlara tanıklık ettikleri görülmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda bu ailelerde şiddetin normal karşılandığı görülmekte ve bu doğrultuda eşlerin çocuklukta şiddeti içselleştirerek bir problem çözmeye yöntemi olarak kullandıkları anlaşılmaktadır.

Araştırma bulgularında şiddetin ortaya çıkmasında etkenler teması altında yer alan dayak yiyerek büyüme/veya tanık olarak büyüme konusunda katılımcılar konu ile ilgili doğrudan sorulan soruya eşlerinin şiddet uygulamasında bağımlılık, ekonomik sorun, özgüven problemi vb. nedenlerin yanında eşlerinin çocuklukta babaları tarafından şiddete maruz kalmalarını göstermişlerdir. Bu doğrultuda şiddeti ortaya çıkaran diğer etkenlerin yanı sıra şiddet uygulayan eşlerin çocukluk dönemi gelişimsel süreçlerinde karşılaştıkları şiddet davranışını öğrendikleri, içselleştirdikleri kendi ailelerinde de kontrolü sağlama aracı olarak kullandıkları değerlendirilmektedir.

Aile içi şiddetin süregelen bir şekilde devam etmesinin ve şiddet mağduru kadınların eşleri tarafından gördükleri fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet türlerine maruz kalmalarına rağmen evliliği devam ettirmelerinin altında yatan sebeplerin ortaya çıkarılması kadına yönelik şiddet sorununun tüm yönleri ile anlaşılması açısından önemlidir. Bu kapsamda araştırmanın problem cümlesi olan aile içi şiddete rağmen şiddet mağduru kadınların evliliklerini devam ettirmeleri altında yatan sebeplerin neler olduğunun ortaya çıkarılması doğrultusunda çalışmaya katılan şiddet öyküsü olan kadınlar ile yapılan derinlemesine görüşmelerin analizi sonucu oluşturulan temalardan biri de şiddete rağmen evliliği sürdürme nedenleridir. Bu tema altında öne çıkan anlam kodları ise kadınların yoğun aktarım yaptığı ekonomik güç, çocuklarını için, korkmadım hiç şeklinde olmuştur. Şiddet mağduru katılımcılar eşleri tarafından gördükleri şiddete rağmen evliliklerini sürdürmelerinin altında yatan sebeplerden birini kendilerinin ekonomik güçlerinin olmaması olarak göstermektedir. Bunun yanı sıra ailelerinin de ekonomik olarak güçlü olmamasına bağlı olarak arkalarında onları ekonomik olarak destekleyecek bir gücün olmamasının evliliği sürdürmeye mecbur kalmalarına etki eden önemli bir faktör olduğunu aktarmışlardır. Kadınlardan bazıları tüm ekonomik destek yoksunluğuna rağmen şiddet nedeniyle evliliklerini bitirme aşamasına geldiklerini, fakat ailelerinin ekonomik gücü olması ve kendilerini desteklemesi halinde bu sürecin çok daha kolay ve erken olabileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinde bir başka dikkat çeken nokta toplumsal cinsiyet algıları gereği ekonomik sorumluluğu erkeklerin görevi olarak algılamaları ve buna bağlı olarak eş, baba, erkek kardeşin onlara bakması gerektiği düşüncesinin hâkim olduğudur. Ekonomik faktörün evliliğin şiddete rağmen devam etmesinde önemli bir etken olmasının yanında ailesinden sosyal ve ekonomik destek alan

katılımcılardan biri, ikinci evliliği olması nedeni ile boşanma konusunda toplumun olumsuz algısına bağlı olarak oluşan kaygının evliliğini bitirme kararını almasını zorlaştırdığını aktarmıştır. Buradan hareketle toplumsal kültürel etkenlerin kadınların şiddete rağmen evliliğini sürdürmesinde ekonomik sebepler, çocuklar vb. etkenlerin beraberinde önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Nitekim şiddet mağduru katılımcılardan elde edilen bulgular kadınların şiddete rağmen evliliklerini devam ettirmelerinin desteklendiği, sosyal çevrenin çocukların olması, boşandıktan sonra kadınların farklı sıkıntılar yaşayacağı sebep gösterilerek evliliğin devamı konusunda kadınlar üzerinde toplumsal baskı oluşturdukları yönünde olmuştur. Yine ekonomik gücün önemine farklı bir yönden vurgu yapan ekonomik olarak bağımsız olan, ailesi tarafından ekonomik ve sosyal destek gören katılımcılardan biri yaşadığı aile içi şiddet nedeniyle girdiği boşanma sürecinde kendisinin ve çocuklarının sahip oldukları ekonomik güce bağlı olarak psikolojik olarak kendilerini güvende hissettiklerini, süreci daha kolay atlattıklarını ifade etmiştir. Buna bağlı olarak şiddet mağdurlarının ekonomik güçlerinin yeterli olmasının aile içi şiddet nedeniyle evliliklerini bitirme kararı almalarının devamında bu sürecin daha kolay atlatmalarını sağladığı ve süreci psikolojik olarak daha rahat geçirdikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan şiddet mağduru katılımcıların geneli aile içi eşleri tarafından gördükleri şiddete rağmen evliliklerini devam ettirmeleri altında yatan sebeplerin başında çocuklarının olmasını göstermişlerdir. Bulgular doğrultusunda kadınların eşlerinden ayrılma durumunda çocuklarının bakımı, sağlığı ve mutlu olmaları konusunda yoğun kaygıları olduğu görülmekte, sosyal çevrelerinin de çocukların olması dolayısıyla evliliği devam ettirmesinin daha iyi olacağı yönünde yaklaşım sergilemesi ile birlikte ayrılma kararı almalarının zorlaştığı görülmektedir. Araştırma bulgularından çocuğa kötü muamele teması altında yer alan aktarımlar ile birlikte değerlendirildiğinde kadınların evliliği bitirme kararı almaları konusunda, çocukların aile içinde eşleri tarafından sözel, fiziksel, psikolojik şiddete maruz kalmalarına rağmen, eşlerinden ayrılma durumunda çocuklarına ekonomik, sosyal, güvenlik vb. yönlerden yeterli olmayacakları kaygısı yaşadıkları, bu durumun verecekleri ayrılma kararında ciddi bir etken olduğu söylenebilir.

İçinde yaşanan toplumun değer sistemi ve kültürü aile içi meseleler, evlenme, boşanma vb. ailevi olayları bazen olumlu bazen ise olumsuz olarak etkilediği görülmektedir. Şiddet mağduru kadınlar da yaşadıkları toplumun değer sistemi ve kültürü çerçevesinde düşünmekte ve evliliği bitirme kararlarında kadınların boşanma konusuna bakış açıları önemli olmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların ifadelerinden yaşadıkları şiddete rağmen evliliklerini bitirme konusunda çok zor karar alabildikleri görülmektedir. Fakat kadınlar katlanabilir gördükleri şiddet deneyimlerinin ilk zamanlarında sosyal çevrenin ne düşüneceği konusunda yoğun kaygılar yaşadıklarını, ancak aile içi eşleri tarafından maruz kaldıkları şiddetin boyutunun evlilikleri sürecinde artarak devam etmesi sonucunda toplumun boşanmalarını olumsuz karşılamasını öngörmelerine rağmen bu kaygıların şiddetten kurtulma fikri konusunda geri planda kaldığını aktarmışlardır. Özellikle şiddet mağduru katılımcıların yaşadıkları şiddetin boyutunun artması ile birlikte tahammül güçlerinin kalmaması ve yaşadıkları bu süreçlerde toplumsal çevrelerinden yeterli desteği görmemelerine bağlı olarak onların düşüncelerinin kendi kararları üzerinde etkisini yitirdiği aktarılmaktadır. Buradan hareketle kadınların boşanma konusunda toplumsal çevrenin yaklaşımına yönelik kaygılarının, yaşadıkları şiddetin tahammül güçlerini zorlaması, çocuklarının varlığı ve sosyal çevrenin bu süreçte yeterli desteği göstermemesine bağlı olarak önemsiz hale geldiği söylenebilir. Diğer taraftan toplum içinde boşanmış kadın olarak yaşama konusunda şiddet mağduru katılımcıların toplumun olumsuz yaklaşımı sergilemesini öngördükleri, buna bağlı olarak da boşandıktan sonra kendilerini karşılaştığı zorluklara yönelik koruma amaçlı evli olarak göstermeye çalışacaklarını aktarmışlardır.

Toplumsal yapının ataerkil bir yapıda olması kadınların kurban konumunda olmalarını destekler niteliktedir. Nitekim toplumsal çevre şiddet mağduru kadınların aile içi eşleri tarafından maruz kaldıkları fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddete rağmen çocuklarının olması, boşanma sonrası yaşayacakları sorunlar, erkeğin kadını koruduğu düşüncesi, çocukların baba ile yaşaması gerektiği gibi nedenler gösterilerek evlilik birlikteliği içerisinde kalması yönünde bir yaklaşım sergilemektedir. Araştırma bulgularından hareketle şiddet mağduru katılımcıların evliliği bitirme kararı almalarına yönelik sosyal çevrelerinin ‘‘yuvan bozulmasın’’, ‘‘çocukları bırak gel’’, ‘‘boşansan ne yapacaksın’’, ‘‘ayakkabısı kapının önünde dursun yeter’’, ‘‘çocukların

babasız kalmasın” şeklindeki ifadeleri ile katılımcılara yönelik evliliği bitirme kararını zorlaştıracak yaklaşımlar sergilendiği görülmektedir. Buradan hareketle şiddet mağduru katılımcıları şiddet nedeniyle boşanma fikrinin sosyal çevreleri tarafından desteklenmediği, kadınların şiddetle baş etme süreçlerinde ise sosyal çevre tarafından yalnız bırakıldıkları buna bağlı olarak da kadınların şiddet çemberi içine mahkûm edildiği görülmektedir. Yine bu sebeplere bağlı olarak ve aynı zamanda kadınların kendi başlarına hayatları hakkında karar vermeyi öğrenememe sorunu ile birlikte kadınların aile içi şiddetin etkisi ile öğrenilmiş çaresizlik içinde oldukları, toplumsal çevrenin etkisi ile de bu öğrenilmiş çaresizliğin kadınlar üzerinden tekrar tekrar üretildiği değerlendirilmektedir.

Bu araştırmada elde edilen bulguların analizi ve araştırma problem cümlelerine aranan cevaplar çerçevesinde oluşturulan temalar kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda aile içi şiddetin önlenmesi ve aile içi şiddetin olumsuz etkileri ile mücadele konusunda yapılabilecek çalışmalara rehberlik etmesi konusunda, bunun aynı sıra aile içi şiddet konusunda yapılacak bilimsel çalışmalara yol gösterecek öneri niteliğindeki değerlendirmeler şunlar olmuştur:

- Çalışmada aile içi kadına yönelik şiddetin ortaya konulması amacıyla şiddet mağduru kadınlarla derinlemesine görüşmelerden sağlıklı veri elde edebilmek adına uygun görülen katılımcıların süregelen şekilde aile içi şiddete maruz kalmalarına bağlı olarak travmatik etkiler göstermeyen mağdurlar olmasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda aile içi kadına yönelik şiddet konusunda şiddete maruz kalmalarına bağlı olarak travmatik etkiler gösteren, psikiyatrik rahatsızlıkları oluşmuş olan şiddet mağdurları ile ilgili özel bir çalışma yapılmasının şiddetin tüm yönleriyle ortaya konulması açısından gerekli olduğu değerlendirilmiştir.
- Çalışma bulgularından hareketle katılımcıların aile içi gördükleri şiddet türleri arasında en çok psikolojik şiddet teması altında tekrar eden anlam kodları içeriğinde yoğun aktarımları olduğu görülmektedir. Bütün şiddet türlerini de psikolojik şiddet boyutunun olmasına bağlı olarak gördükleri şiddetin şiddet mağduru kadınların ruh sağlığı üzerinde ciddi olumsuz etkiler ortaya çıkardığı yoğun olarak

değersizlik, çaresizlik, umutsuzluk içinde oldukları ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda aile içi şiddet mağduru kadınlara sosyal hizmet kuruluşları tarafından sunulacak destek hizmetler içerisinde psikolojik desteğin çok daha etkin ve yaygın bir şekilde sunulmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

- Çalışmaya katılan şiddet mağduru deneyimlerinden şiddet mağduru katılımcıların ekonomik özgürlüklerinin olmaması ve aile, sosyal çevre tarafından da ekonomik olarak desteklenmemeleri sonucunda yaşadıkları şiddet sürecinin onları çok daha olumsuz etkilediğini anlaşılmaktadır. Bu nedenle şiddet mağduru kadınların ekonomik olarak bağımsızlaştırılması ve güçlendirilmesi şiddetin olumsuz etkilerinden korunmaları ve şiddetle daha güçlü bir şekilde mücadele etmeleri konusunda önemli görünmektedir.
- Katılımcıların şiddet öyküleri doğrultusunda aile içi eşleri tarafından gördükleri cinsel şiddeti kadınlık görevi olarak gördükleri ve cinsel şiddeti tam olarak şiddet olarak tanımlayamadıkları görülmektedir. Bu doğrultuda kadın ve erkek toplumda yer alan tüm bireylerin cinsel şiddet konusunda farkındalık kazanması için gerekli çalışmaların yapılması önemli görülmektedir.
- Aile içi şiddetin tek mağduru kadınlar olmadığı, çocukların da aile içi şiddete doğrudan ve dolaylı olarak maruz kaldıkları katılımcıların çocukları konusunda yaptıkları yoğun aktarımlarından anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda aile içi şiddet mağduru çocuklar konusunda kapsamlı bilimsel çalışmaların yapılması gerekli görülmektedir. Ayrıca aile içi şiddet mağduru çocukların maruz kaldıkları veya tanık oldukları şiddet dolayısı ile ruh sağlıklarının ve gelişimsel süreçlerinin ciddi anlamda olumsuz etkilediği değerlendirilmektedir. Bu nedenle aile içi şiddet mağduru çocuklara da konunun uzmanları tarafından sosyal hizmet kuruluşları aracılığıyla etkin ve yaygın bir şekilde psiko-sosyal destek sunulması önemli görülmektedir.
- Araştırmada ortaya konan aile içi şiddet mağduru katılımcıların şiddete yönelik tepkilerinin toplumsal değer sistemi ve kültürden etkilenecek şekillendiği, buna bağlı olarak kadınların şiddete yönelik ilk

tepkilerinin susmak, kabullenmek, ağlamak vb. şekillerde olduğu, ancak şiddetin tahammül edemeyecekleri boyuta ulaşması sonrasında şiddetle baş etme yöntemi geliştirdikleri görülmektedir. Bu doğrultuda kadınlar başta olmak üzere tüm toplum kesimlerinin şiddetle ve şiddetle baş etme mekanizmaları ile ilgili farkındalık düzeylerinin artırılması önemli görünmektedir.

- Çalışmada ortaya konan bulguların değerlendirilmesi sonucunda şiddet mağduru katılımcıların şiddetle baş etme yöntemi olarak kullanabilecekleri aile, sosyal çevre vb. sosyal desteklerin yetersiz olduğu görülmekte bu doğrultuda aileler başta olmak üzere toplum kesimlerinin şiddet mağdurlarına sosyal destek sağlanmasının önemi hakkında gerekli farkındalık çalışmalarının yapılması önemli görünmektedir.
- Araştırmada şiddet mağduru katılımcıların maruz kaldıkları aile içi şiddetle ilk zamanlar kendi başlarına mücadele etmeye çalıştıkları, sürecin devamında şiddetle mücadele mekanizmalarını keşfettikleri ve kullanmaya başladıkları ortaya konulmuştur. Fakat kadınların şikâyet mekanizmalarını kullanmaları sonrasında faydalandıkları sosyal hizmet desteklerinden barınma hizmeti alma sürecinde eşleri ile iletişim kurdukları, bu süreçte eşlerinin kendilerini farklı manipülasyon davranışları ile tekrar dönmeye ikna ettikleri görülmektedir. Bu doğrultuda şiddet mağdurlarının şiddet nedeni ile faydalandıkları barınma hizmeti sürecinde uzmanlar aracılığı ile gerekli bilinçlendirme ve yönlendirme hizmetinin etkin ve yaygın şekilde sunulmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.
- Araştırmada şiddet mağduru katılımcıların ve eşlerinin aile dinamiklerinin incelenmesi şiddeti oluşturan risk faktörlerinin ortaya konulması çevresinde yapılmış olup, katılımcıların genelinde erken yaşta kaçarak evlenme şeklinin yaygın olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda kız çocukları başta olmak üzere özellikle toplumun genç yaş grubuna ve ebeveynlere yönelik erken yaşta evliliğin sakıncaları konusunda farkındalık çalışmalarının yapılması önemli görünmektedir.

- Araştırmada aile içi dinamikler teması altında katılımcıların yoğun aktarım yaptığı bir başka konu aile içi iletişim konusu olmuştur. Bu konuda elde edilen bulguların değerlendirilmesi sonucu aile içi şiddetin yaygın olduğu ailelerde aile içi iletişim ve sorun çözme becerisi konularının önemli bir sorun olduğu ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda aile bireylerinin iletişim becerilerinin yükseltilmesi ve aile bireylerinin şiddetsiz iletişim yollarını öğrenmeleri, sorun çözme becerileri kazanmaları konusunda yaygın ve etkin bir şekilde aile içi iletişim eğitim çalışmalarının yapılması önemli görülmektedir. Ayrıca evlilik öncesi aile oluşumunun ilk süreçlerinde aile içi iletişim, olumlu anne-baba tutumları, çocuk gelişimi vb. konularda eşlerin bilgilendirilmesi ve eğitilmesi aile içi şiddetin en başından önüne geçilmesi konusunda önemli görülmektedir.
- Araştırmada katılımcıların ifadeleri sonucu ortaya konan bulguların değerlendirilmesi sonucu şiddet mağduru kadınların şikâyet mekanizmalarına ulaşmaları ve bu mekanizmaları kullanmaları durumunda fiziksel şiddetin önüne geçilebildiği ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda başta kadınlar olmak üzere toplumun tüm kesimlerine yönelik aile içi şiddet durumunda başvurabilecekleri şikâyet mekanizmaları konusunda bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması önemli görülmektedir. Ayrıca araştırma bulgularının değerlendirilmesi sonucunda şiddet mağdurlarının psikolojik şiddetin etkilerini ciddi anlamda yaşamalarına rağmen eşlerinin psikolojik şiddetin tespiti ve cezalandırma durumunun zor olması nedeniyle psikolojik şiddet uygulamaktan çekinmedikleri görülmekte bu nedenle psikolojik şiddetin hukuki yollarla cezalandırma süreçleri ile ilgili yeni uygulama yöntemlerinin geliştirilmesi önemli görülmektedir.
- Araştırma bulgularının değerlendirmesi sonucunda aile içi şiddetle mücadele konusunda yapılan çalışmaların daha çok şiddet mağduru üzerinden ilerlediği görülmektedir. Fakat aile içi şiddetle mücadelede özellikle şiddet uygulayanlara yönelik bağımlılık tedavisi, öfke kontrolüne yönelik rehabilitasyon çalışmalarının ve cezai yaptırımların etkinliğinin artırılması gibi bir çok konuda şiddet uygulayan üzerinden

yapılabilecek çalıřmalar olduęu dūřınılmekte, bu sayede aile içi řiddetle mūcadelede bütüncöl ve kapsamlı çalıřmaların řiddetin önlenmesi konusunda daha etkili olacaęı deęerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Avrupa Birliği (2011). Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesine ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi. İstanbul.
- Acar, A. (2019). Erkeklerde Kadına Yönelik Şiddet Davranışları ve Toplumsal Cinsiyet Tutumu; Bolu ili Kıbrısık Örneği/ Yüksek Lisans Tezi. Manisa.
- Ağduk, E. M. (2014). *Kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eğitim seti*. Ankara .
- Güler A., M. B. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* . Ankara : Ankamat Matbacılık.
- Akın, E. A. (2021;31). Covid-19 Salgınında; Dünyada ve Türkiye`de Kadınlara Yönelik. *Sağlık ve Toplum* 2021;31 (3) 11-16, 11-16.
- Akıncı, S. (2019, Temmuz). Nevşehir` de Yaşayan Kadınların Kadına Yönelik Şiddet Algısı/ Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir.
- Arat, A. A. (2007). *Türkiye` de Kadına Yönelik Şiddet* . İstanbul .
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2018). *Türkiye` de Aile Yapısı İleri İstatistik Analizi*. Ankara : TDV.
- Ateş, A. P. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları: Dicle Üniversitesi Örneği . *Yüksek Lisans Tezi*. Diyarbakır: YÖK .
- Avcı, Ö. H. (2020). Aile İçi Şiddetle İlgili Kuramlar ve Modeller. E. N. Koç içinde, *Aile İçi Şiddet*. Ankara.
- Avcı, Ö. H. (2020). Aile İçi Şiddetle İlgili Kuramlar ve Modeller . E. N. Ulukol içinde, *AİLE İÇİ ŞİDDET*. Ankara : Nobel.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Başbakanlık, K. S. (2009). *Türkiye` de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbacılık.
- Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler*. Ankara: Kadın Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu.
- Başbakanlık, B. A. (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

- Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. (2014). *Kadına yÖnelik Şiddetle Mücadele ve Toplumsal Cinsiyet Eğitim Seti*. Ankara: Kuban Matbaacılık Yayıncılık.
- Bourdieu, P. (2002). *Eril Tahakküm*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Butler, J. (2005). *Cinsiyet Belası Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Candan, A. K. (2021, Temmuz). Evli ve Bekar Kadınların Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutum ve Deneyimleri/ Doktora Tezi , Ömer Halis Demir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrasya Araştırmaları Ana Bilim Dalı, Niğde.
- Çalışkan, H. (2017). Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı, Tekirdağ.
- Dinçer, G. (2010). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Düzce Örneği. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Sakarya .
- Donovan, J. (2010). *Feminist Teori*. İstanbul: İletişim.
- Dökmen, Z. Y. (2009). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Dr. Matthew McKay, D. M. (2010). *İletişim Becerileri*. Ankara.
- Engelli Kadınlar Derneği (2013-2014). *Türkiye'de Engelli Kadınlara Yönelik Şiddet Raporu*. Ankara: ENKAD
- Gök, M. (Volume 11/2 Winter 2016). Kadına Yönelik Şiddetin Kuramsal Temelleri Ve Çözüm Yöntemleri. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, p. 451-472.
- Gökkaya, V. B. (2019). Toplumsal Sorun Alanlarından; Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Eğitim. Y. Daşlı içinde, *Sosyal Sorunlarda Güncel Tartışmalar*. Ankara : Anı Yayıncılık.
- Gülüm Şener, Ç. Ç. (2016). Medya ve Toplumsal Cinsiyet. F. Saygılıgil içinde, *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*. Ankara: Dipnot.
- Şahin H., A. Ç. (2021;43). Pandeminin Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Etkisinin Yazılı Basına Yansıyan Olgular Üzerinden İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt 18.
- Hacettepe Nüfus Enstitüleri Enstitüsü (2009). *Türkiye' de Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet*. Ankara : Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

- Hacettepe Nüfus Enstitüleri Enstitüsü (2015). *Türkiye' de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Güleç H., M. T. (2012). Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet . *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* .
- İnsan Hakları Ortak Platformu (2007). *Kadına Karşı Şiddetin Nedneleri ve Sonuçları Özel Raportörü Yakın Ertürk Türkiye Raporu*. Ankara
- Josephine, D. (2010). *Feminist Teori*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karabela, A. (2020, Şubat). Kadına Yönelik Şiddet ve İletişim Becerileri/ Yüksek Lisans Tezi. Sivas.
- Kaya, E. (2019). Kiseçik Köyü Kadınlarının Aile İçindeki Kadına Yönelik Şiddete Bakış Açıları, Yüksek Lisans Tezi. Sivas: YÖK.
- Koçtürk, G. K. (2020). Aile İçi Şiddete Kavramsal Çerçeveden Genel Bir Bakış . N. K. Ulukol içinde, *Aile İçi Şiddet* . Ankara : Nobel .
- KSGM. (2018). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitim Seminerleri. Ankara.
- KSGM. (2021). Kadına yönelik şiddetle mücadele iv. ulusal eylem planı. Ankara .
- Martin Slattery (Çev.: Tatlıcan, Ü. &. (2007). *Sosyolojide Temel Fikirler*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Mavili, A. (2021). *Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Müdürlüğü, K. S. (2021). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2022-2025. Ankara .
- Neuman, W. (2006,2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri 2* . Ankara: Yayın Odası.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel yaklaşımlar*. Ankara : Yayınodası.
- Oluk, F. (2019). Denizli' de Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Evli Çiftlerle Niteliksel Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi. Denizli: YÖK.
- Pehlivan, M. (2018, Haziran). Toplumsal Cinsiyet Rolleri Çerçevesinde Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Algısı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- Pehlivan, P. V. (2017). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi/sayı 31*, 497.

- Peter Berger&Thomas Luckmann (Çev. Öğütler, V. (2008). *Gerçekliğin Sosyal İnşası*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Sağlam, P. (2016). Eşinden Fiziksel Şiddet Görmüş Kadınlarda Ayrılma Kararıyla İlişkili Faktörler . *Article in Journal of International Social Research* .
- Saygılıgil, F. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Slattery, M. (2003). *Sosyolojide Temel Fikirler (Çevr: Ümit Tatlıcan-Gülhan Demiriz)*. BURSA: Sentez Yayıncılık.
- Sonkaya, S. (2016). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet .Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Kırıkkale.
- Söylemez, E. A. (2009). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algısının Resimlerle İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2011). *Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik İnceleme Raporu* . Ankara .
- Türk, E. (2019, Temmuz). Beliren Yetişkinlerde Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumun, Benlik Kurgusunun Ve Benliğin Ayrışmasının Eş Seçme Stratejilerini Yordamamdaki Rolü, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüü, Muğla
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. (2011). *Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu*. Ankara.
- Ulukol, M. Ç. (2020). Aile İçi Şiddete Tanık Olan Çocuklara Yaklaşım, *Aile İçi Şiddet*, Nobel Yayıncılık . Ankara.
- Uluocak, G. V. (2014). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Stratejik Bir Başlangıç Noktası: Partner Şiddeti. *International Journal Of Human Sciences*.
- Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (2014). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Toplumsal Cinsiyet Eğitim Seti*, Kuban Matbaacılık Yayıncılık.Anakara.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*.
- W.Creswell, J. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri* . Ankara : Siyasal Yayın Dağıtım.
- Women Against Violence Engagement, Şiddete Karşı Kadınlar Ağı Projesi. 2015-2016. *WAVE: Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu: İtalya, İspanya ve Türkiye*. Ankara : NOTUS.

- Y.Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. Remzi Kitapevi.İstanbul.
- Yavuz, R., Tarhan, N., Kocabaşoğlu, N., & Savrun, M. (2000). *Biyolojik, Soyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet*. Yüce Reklam Yayım Dağıtım.İstanbul
- Yıldırım, S. (2016). Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkillik, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitütüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı,Erzurum.
- Yıldız, S. (2019). Kadına Yönelik Şiddetin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Iğdır Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Ana Bilim Dalı, Din Psikoloji Ana Bilim Dalı, Iğdır
- 6284 Sk. . (2012, Mart 8). *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*. Resmi Gazete.

EKLER

ŞİDDET MAĞDURLARI GÖRÜŞME (MÜLAKAT) SORULARI

Demografik Sorular

Yaş:

Medeni Durum:

Eğitim Durumu:

Gelir Durumu/Eşinin Gelir Durumu:

Ekonomik Durum:

İlk Evlilik Yaşı:

Evlilik Şekli:

Evlilik Süresi:

Çocuk Sayısı:

Bağımlılık Durumu:

Ruhsal Sağlık Durumu:

Aile Yapısını Anlamaya Yönelik Sorular

1. Eşiniz ile evliliğe karar süreciniz nasıl gelişti, anlatabilir misiniz?
2. Eşiniz ile iletişiminiz, paylaşımınız nasıldır, anlatır mısınız?
3. Eşiniz ile birlikte geçirdiğiniz zamanlar nasıldır, birlikte yaptığınız şeyler nelerdir, aktivite, eğlence vb. yapar mısınız, anlatır kısınız? (ilişkinin içeriğine yönelik sorular)
4. Evliliğinizin ilk yılları nasıl geçti, anlatır mısınız?
5. Aile içinde kararları nasıl verirsiniz, anlatır mısınız?
6. Eşinizin size karşı kıskanç tavırları olur mu, nasıl? (sosyal medya kullanımı, kıyafet vb. müdahalesi)
7. Eşinizin çocuklara yönelik yaklaşımı nasıldır, anlatır mısınız?
8. Eşiniz ile aile içinde sorunları nasıl çözersiniz?
9. Sizin eşinize yönelik davranışlarınız nasıldır, iletişim kurmada nasıl bir yol izlersiniz, anlatır mısınız?
10. Eşinizin sizin hayatınızda nasıl olumlu desteğinin olduğunu düşünüyorsunuz? (Sahip çıkma- koruma kollama- başında erkeğin olması vb.)

Aile içi Şiddeti Anlamaya Yönelik Sorular

1. Aile içinde eşinizin size karşı bağırma, hakaret, aşağılama, aile ve yakınlarınızla görüştürmeme vb. davranışları olur mu, bu anlamda nasıldır size karşı yaklaşımı? (Sözel/psikolojik şiddeti ölçmeye yönelik soru)

2. Aile içinde eşinizin size karşı vurma, tekme atmak, tartaklama, kesici ve vurucu aletlerle bedene zarar verme vb davranışları olur mu, bu anlamda nasıldır size karşı yaklaşımı? (fiziksel şiddeti ölçmeye yönelik soru)
3. Aile içinde eşinizin size karşı çalışmanıza engel olma, çalışıyorsanız kazancına el koyma, ekonomik ihtiyacınızı gidermeme, mallarınıza el koyma, ekonomik kararlardan dışlama vb davranışları olur mu, bu anlamda nasıldır size yaklaşımı?
4. Aile içinde eşinizin size karşı istemediği yerde zamanda ve biçimde cinsel ilişkiye zorlamak, çocuk doğurmaya/doğurmamaya zorlamak, fuhuş yapmaya zorlamak, cinsel organlarına zarar vermek, cinsel yolla hastalık bulaştırmak vb. davranışları olur mu, bu anlamda nasıldır size karşı yaklaşımı? (cinsel şiddeti ölçmeye yönelik soru)
5. Evliliğiniz sürecinde ilk şiddet gördüğünüz anı hatırlıyor musunuz? Bu davranışa ilk tepkiniz nasıl olmuştu, anlatır mısınız?
6. Şiddete maruz kaldığınız süre ortalama ne kadar zamanı kapsamaktadır, bu süreç içinde şiddete karşı tepkilerinizi detaylı anlatır mısınız? (şiddet öyküsü)
7. Aile içinde şiddete maruz kalmanız sonrasında bu durumdan kurtulmak için nasıl yollar izlediğinizi detaylı anlatır mısınız?
8. Şiddete maruz kaldığınız süreçlerde ŞÖNİM/AÇSHİM hizmetlerinden, uzman desteği/hukuki/psikolojik/ekonomik vb. hangi destek hizmetlerinden faydalandınız, süreci anlatır mısınız?
9. Aile içinde yaşadığınız şiddet durumunu arkadaşlarınız/aileniz/sosyal çevreniz ile paylaştınız mı, süreci anlatır mısınız?
10. Paylaşım yaptığınız arkadaşlarınız/aileniz/sosyal çevreniz size nasıl tepki vermiştir, süreci anlatır mısınız?
11. Evliliğinizi sonlandırmayı düşündünüz mü veya nasıl karar verdiniz süreci anlatır mısınız?
12. Arkadaşlarınız/aileniz/sosyal çevreniz sizin boşanma fikrinize nasıl yaklaştı veya ayrılmadıysanız nasıl yaklaşacağını düşünüyorsunuz, anlatır mısınız?
13. Sizce boşanmak ve sonrasındaki süreçte nasıl çevreniz tarafından nasıl algılanacağınızı düşünüyorsunuz/ nasıl tepkiler aldınız, anlatır mısınız? (Dul kalmak- sahipsiz kalmak- vb.)
14. Kök ailenizle ilişkileriniz nasıldır, boşanma durumu söz konusu olduğunda onların yanına dönüşünüze nasıl tepki veriler/verdiler? Bu süreçte size destekleri olur/oldu mu?
15. Kök ailenizde anne-baba aile içi davranışlar nasıldı, şiddete yönelik yaklaşım var mıydı, yoksa bile bu konuya karşı fikirler nasıldı, anlatır mısınız?
16. Eşinizin kök ailesinde aile içi ilişkiler nasıldır, şiddet yaklaşımı var mıdır, anlatır mısınız?
17. Şiddet gördüğünüzde genel olarak neler hissettiniz, şiddetin nedeni üzerine neler düşündünüz? Sizce şiddetin haklı gerekçesi olur mu?
18. Eşinizin size karşı şiddet içeren davranışlarının neden kaynaklandığını düşünüyorsunuz, şiddete maruz kaldıktan sonra bu konuda neler düşündünüz?
19. Birlikteliğinizin devam etmesi için süreç içerisinde nasıl yollara başvurduunuz, neler yaptınız anlatır mısınız?

20. Eşinizin size karşı olumsuz davranışlarından hangisine (hangi şiddet türüne) daha çok tepki gösterdiniz?
21. Eşinizin size karşı olumsuz davranışları sonrası verdiğiniz tepkilere geri dönüşü nasıl olmuştur, süreci anlatır mısınız?
22. Yaşadığınız aile içi şiddet olayları sonrasında şikâyet mekanizmalarına başvuru süreciniz nasıl oldu, hangi kurumlara başvuruda bulundunuz?
23. Eşinizin size karşı davranışlarından sizce hangileri şiddet davranışıdır, hangileri şiddet sayılmaz?
24. Eşinizin olumsuz davranışlarına (Şiddet görmenize) rağmen ne kadar süre birlikteliğiniz devam etti, bu süreçte sizi ayırmaktan alıkoyan şeyler nelerdir, anlatır mısınız?
25. Çocuklarınız var mı, evliliğinizi şiddete rağmen sürdürmede onları etkisi nedir, anlatır mısınız?
26. Ekonomik imkânlarınız var mıdır, nelerdir, bu süreci yaşamanızda etkisi nedir?
27. Ailenizin/sosyal çevrenizin bu süreçte etkisi nedir, anlatır mısınız?
28. Eşiniz ile aranızdaki evlilik ilişkisi kendi aileniz veya eşinizin ailesi ile benzerlik göstermekte mi, anlatır mısınız?
29. Eşinizin size yönelik şiddet içeren davranışlarınızı engellemek için sizce neler yapmanız gerekirdi, sizi bu yapmanız gerekenlerden sizce ne alıkoymuştur, anlatır mısınız?
30. Sizce şiddete rağmen evliliğinizi devam ettirmenizin altında yatan sebepler neler olmuştur, açıklar mısınız?
31. Sizce eşinizin size karşı davranışlarında (şiddet davranışını sözel, fiziksel, psikolojik, ekonomik türlerinden) hangileri daha katlanılmaz, hangileri ise daha katlanılır olarak nitelersiniz?